

Atusi

Zezihi zadawa wasu'u'wa norĩ nhimromhuri na rob'ui'ére

Ībaihã wasu'uzé

Ā Ībaihã na Rucasi hã ma tô âma rob'ui'ére. Zezihi mreme wapari'wa norĩ hã 'Re ĩhãimana u'âsi mono pê'ezani hã za we te te ĩtême ĩsi'ra za'ra zéb zô, ĩsimipari za'ra na hã ma tô âma rob'ui'ére. Zezusi hã ti'ai âma oto 're morĩ ô di.

Capituru 1 âma hã Rucasi ma tô wasu'u, Zezusi hã hãiuwa u apã ĩmorizém na hã. Capituru 2 âma ma tô duré wasu'u, 'Re ĩhãimana u'âsi mono pê'ezani hã ĩsazei'wa norĩ pê'e mono bâ oto âma 're ĩsôrôwa za'ra mono na hã. Capituru 3 hawimhã ĩbaihã 'rãsutu u hã ma tô wama rowasu'u za'ra, Zezihi zadawa wasu'u'wa norĩ nhimromhurizém na hã, daro mono bâ Zezihi wasu'uwê hã te te dama 're wasu'u za'ra mono ré, marĩ hã sada 're ĩhãimana za'ra mono zém na hã.

Cristuhu wasu'uwê na hã Zeruzarê 're, ma tô zudezu norĩ ma âma rowasu'u na'rata za'ra ni. Taha pari, ma tô samaritanu norĩ nhipti'ai u hã âma ropé ni. Ta hawimhã zudezu'ô norĩ u, ma tô duré te te ropé oto, Zezusi hã zudezu norĩ u si wei morĩ ô wa.

---

1 1-2 Tezopiru, wa hã Rucasi, ĩnhimi'ui'ére 'rata na wa tô aima rob'ui'ére pa, Zezusi 're ĩmorizém na. Ti'ai âma 're morĩ ré hã ma tô te te 're da'apawapto. Ma tô duré te te dama 're arowahutu. ĩsãna'rata hawimhã, ĩ'rãsutu u wa tô aima âma rob'ui'ére. Hãiuwa u ĩmorizé wasu'u na wa tô duré aima rob'ui'ére pa.

Tawamhã hãiuwa u morĩ ô ré, ma tô tizadawa wasu'u'wa norĩ ma rob'ru za'ra, te te sima ĩwê za'ra zéb uwaibaba, sô ĩhârâ za'ra norĩ ma. 'Re ĩhãimana u'âsi mono pê'ezani ré, 're morĩ wa, ma tô ĩsadawa para tâma rob'ru za'ra, te te duré âma 're dapawaptob za'ra mono da, duré ĩwasu'uwê te te dama 're wasu'u za'ra mono da, ĩsine. Āhãna wa za duré aima rob'ui'ére, hãiuwa u morĩ za'u si, te te 're ĩpawaptob za'ra mono zé wasu'u na hã.

Zezihi hã tizadawa wasu'u'wa norĩ ma, nasi ĩsihãirézé wasu'u

3 Zezusi hã dâ'â nherê, hãiuwa'utu wamhã, tihãiba na u'âsi te nasi tâma sihãiré za'ra, tizadawa wasu'u'wa norĩ ma hã. Nasi ĩtême ĩsihãiré za'ra zém na hã, 40 na ma tô bâdâ hã âma ne. Tô sena, Zezusi hã hãiba ré za oto apã 're ĩmorĩ na te te âma waihu'u za'ra da, te nasi ĩtême sihãiré za'ra, taré newa, te te siwi âma wawã tō

za'ra da. 'Re ìhâimana u'âsi mono, da'âma 're ìsib'a'uwẽ mono zém na ma tô duré tâma rowasu'u za'ra. ⁴Tawamhã nimahã bâtâ na ãrata sãmra za'ra ré, te tâma roti za'ra, Zeruzarẽ âma simipari sina a'â hâimana za'ra da. ãne te tâma roti za'ra, Zezusi hã:

— Ìmama, te te aima ìropisutu za'ra wa'aba zéb zô asimipari za'ra wa'aba za a'â. Te te ìropisutuzé hã wa tô aima wasu'u za'ra wa'wa. ⁵Zuwã Batita hã ma tô â uptabi na si te te 're da'ahâiba ubu, â dawabzuri te te dama 're ab'manharĩ mono wamhã. ãnei ô di za oto, a norĩ wa'wa hã. Ai'âma 're ronomro za'ra wa'aba mono ô ré, te za oto 'Re ìhâimana u'âsi mono hã Tipẽ'êzani na te te 're aihâiba ubu za'ra wa'wa, ìré 're anomro u'âsi aba mono da. — ãne te tâma nharĩ za'ra.

⁶Tawamhã siré si'ubumroi ré, te siwi sadanha, ìsadawa wasu'u'wa norĩ hã:

— Wanhib'apito, e tawamhã, ãhãna te za wama asi'apito za'ra, Izarazéhé nhihudu norĩ ma hã warob 're duré wama 're roti mono da, wahi'rada Dawi hã te te dama 're ãroti mono ne hã, romanu norĩ te te 're wawada'uri za'ra mono tã da. — ãne te siwi sadanha.

⁷Tawamhã Zezusi te asa tâma nharĩ za'ra:

— Ìmama ma si waihu'u pese di. Taha si ma tô bâdâ hã sima pisutu pese, te te dama ãma ã'uwaimramizéb da hã. A norĩ wa'wa hã bâdâ hã waihu'u za'ra wa'aba da, Ìmama te te aima pisutu za'ra wa'aba ô di, te te dama ãma ã'uwaimramizéb da hã. ⁸Tane nherẽ, te za Tipẽ'êzani hã we aima sômri za'ra wa'wa. Tawapsi, te za tiwaihu'u pese na asiptete za'ra wa'wa, dama 're ãzadawa wasu'u za'ra wa'aba mono da. Tawamhã te za tô dama 're ãzadawa wasu'u za'ra wa'aba mo, Zeruzarẽ na 'ri nho'ômo nhisi ãma. Zudeza na danhipti'a nho'ômo nhisi ãma te za duré dama 're ãzadawa wasu'u za'ra wa'aba mo, daza'rui mono bâ, Samariza na danhipti'a nho'ômo nhisi ãma zama. Uburé daza'rui mono bâ romhã na zama te za oto dama 're ãzadawa wasu'u za'ra wa'aba mo. — ãne te tâma roti za'ra.

Zezusi hã hãiwa u ìmorizé wasu'u

⁹⁻¹⁰Tawamhã tizadawa wasu'u'wa norĩ ma, te te tâma roti za'ra pari, ma tô Ìmama hã tiwi âri za'ra, ìsõ'a za'ra, hãiwa u morĩ da oto, Zezusi hã. Morĩ ré, te te siwi sawẽrẽ za'ra. Tawamhã hãiwa'a rowi ma tô tiwi tizébré za'ra oto. Te te siwi sãmri za'ra ô di oto. Tawamhã hãimo te te siwi sawẽrẽ mono ré, aibã norĩ hã ma tô sa'rese ãna aima'wara zahuré, ìsababab za'ra, uza hãirã ré. ¹¹Tawamhã ãne te tâma nharĩ za'ra:

— Darireza ãma 're aihâimana za'ra wa'aba mono norĩ, e marĩ da, te aimasap sina, hãimo ãma ìsawẽrẽ za'ra wa'aba mo. Zezusi hã 'Re ìhâimana u'âsi mono, hãiwa u te te aiwi ã'ari za'ra wa'wa hã, ta

hã te za wei apâ mo. Hâiwa u âma morĩ ré, ma tô ãsawẽrẽ za'ra wa'aba mo. Hâiwa u âma aiwi ãmorĩ aba ne, te za wei apâ mo. — Æne ma tô tâma rowasu'u za'ra, hâiwa hawi romhuri'wa norĩ hã.

**Zeruzarẽ âma Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ,
nasi ãsi'rã'õtõzé wasu'u**

12 Tawamhã Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã te oto apâ ai'aba'ré, Oriwera na êtẽ 'rãihã nhisi hawi, Zeruzarẽ na 'ri nho'õmo nhisi u. Ta hawimhã, Zeruzarẽ u hã misi na ti'ai pibuzé hã. 13 Ma tô oto aihutu, Zeruzarẽ u. Sihutu wamhã, 're ãdanhimi'wara mono zéb u te oto ai'aba'ré. Hâimo te sai'uri za'ra, tisi'ubumrozéb u sisisi da, 'ri nhisi u. ãsadawa wasu'u'wa norĩ hã ãne ãsisi za'ra hã: Pedru hã, duré Zuwã hã, duré Ti'adu hã, duré Ádéré hã, duré Piripi hã, duré Tome hã, duré Batoromezu, duré Mateusi, duré Apezuhu 'ra Ti'adu na ãsisi hã, duré Sima hã zeroti norĩ me aré 're ãmorĩ hã, duré Zudasi Ti'aduhu 'ra hã. Ta norĩ hã ma tô hâimo sai'uri za'ra. 14 Tawamhã awẽ sidâpâsi te nasi si'rã'õtõ, 'Re ãhâimana u'âsi mono ma, mreme zusi da nasi, Zezusihi no norĩ me, duré ãna zama Mariza na ãsisi hã aimawi pi'õ norĩ me zama.

**Mati'asi hã Zudasihhi nhowa're're,
'Re ãhâimana u'âsi mono te te ãpisutuzé wasu'u**

15 Tawamhã bâdâ hã siwaptom na âma ne pari, ma tô ãsazei'wa norĩ hã si'rã'õtõ, 120 na ãhâiba za'ra hã. Tawamhã Pedru hã ma tô wahudu hâiwi, te te tâma rowasu'u za'ra da. Æne te tâma rowasu'u za'ra:

16-20 — Wasiré Zezusihi zazei'wa norĩ, ãwapari za'ra wa'aba. Zudasihhi wasu'u na wa za aima rowasu'u za'ra wa'wa. Duréhã, 'Re ãhâimana u'âsi mono pẽ'ezani hã ma tô Zudasi hã waihu'u siro, romhã ré. Taha wa, Dawihi ma, ma tô tinha, dama roti'wai ma, te te ãwaihu'u sirõmo zém na te te âma rob'ui'éré da. Tawamhã Dawi hã ma tô Zudasihhi âma rob'ui'éré siro, poto õ ré. Æne ãbaihã na âma ãrob'ui'éré hã: “ãsõrõwa âma hã 'ri baba di za oto. 'Ri baba na te za oto 're sa. Ni'wa hã ãwa 're sãmra mono õ di za oto.” Æne Zudasihhi dâ'ázé wasu'u na ma tô wama rob'ui'éré.

— Rob'ui'éré na ãwasu'u hã ma tô sina uwaimra Zudasi hã, tidâ'ázé wasu'u hã te te sina waihu'u ãna. Siwi ãwẽ'õ'wa norĩ hã ma tô te te sô simro, Zezusihi zô. ãsiré 're wanomro mono nherẽ, wasiré romhuri, Zezusi te te tâma pisutu nherẽ, ma tô te te sô danhimro, te te dama hâiba nhomri da. Te te dama hâiba nhomri parip si, ma tô sima uipra ti'a hã, Zezusi te te dama ãsõmrizé wa'âbã na. Tawamhã tame ma tô dârã, tinhipti'ai 're, Zudasi hã. Ma tô waptãrã, ti'ai wa. Waptã'ã wamhã, ma tô nomohaipo'o. Nomosipo'o wamhã, uburé

ĩsãna ma tiwi asa'wa. ãne ma tô Zudasi hã sina uwaimra, za ĩdâ'ázé wasu'u na rob'ui'ééré zarina.

— Tawamhã ĩwasu'u hã 'ri baba, ma tô te te ropé, Zeruzarẽ ãma. Taha wa, Asédama na ma tô ĩsĩpti'a hã da te 're sisi za'ra, dasimremezém na. Wamreme na ãma ĩsaprĩzé hã, dawapru za'warizém na darom nhisi hã.

— Duré ãne 'Re ĩhãimana u'âsi mono, te te ĩwaih'u sirõmo zéb zarina ma tô rob'ui'ééré siro, Dawi hã Zudasih'i wasu'u na: “Romhuri hã, ĩtei õ di oto. Ni'wa te hã za oto, ĩsõwa're'remhã.” ãne ma tô ãma rob'ui'ééré siro, Dawi hã.

21-22 — Taha wa, wa norĩ hã wa za aibã hã wasiwi 'maipisutu ni, Zezusi apã ĩhãiwa'utuzém na wasiré te te dama 're rowasu'u mono da, Zudasih'i nhowa're're. Zuwã Batita, â dawabzuri hã te te dama 're ĩ'ab'manharĩ mono zém hawi, ti'ai ãma 're morĩ ré, Wanhib'apito Zezusihi siré 're ĩwanomro mono norĩ zô, wa za wanhopré ni, duré hãiwa u morĩ ré, wasiré wa te ĩmadã'ã za'ra norĩ zô. — ãne te dama rowasu'u, Pedru hã.

23 Tawamhã aibã maparane ma tô ĩsisi na pisutu zahuré ni, Zuzé Zusitu na ĩsisi hã, duré ĩhãiba amo hã, Mati'asi na ĩsisi hã. Zuzé Zusitu hã, Basaba na ĩsisi amo hã. 24-25 Taha pari, te oto tiwi rowaptẽré za'ra, 'Re ĩhãimana u'âsi mono wi, ãne:

— Wanhib'apito, a hã aima dawaihu'u pese di. Taha wa, ma'ãpé wei wama waihu'u za'ra na. E niha aibã hã te asima ĩwẽ, ĩpisutu da hã, wasiré Zezusihi zadawa wasu'u'wa da hã. Zezusihi ma, te te 're ĩromhuri mono zéb da hã Zudasi hã ma tô tirẽ. Taha wa, a hã tãma ĩpisutuzéb u, ma tô mo. E 'wa hã te za ĩpisu, Zudasih'i nhowa're're, wasiré ĩsadawa wasu'u'wa da hã. — ãne ma tô tiwi rowaptẽré za'ra.

26 Tawamhã 'Re ĩhãimana u'âsi mono hã te te ĩpisudu hã te te waihu'u za'ra da, ma tô marĩ hã sima me za'ra, te te siwi ãma uwaimrami da. Tawamhã ma tô siwi ãma uwaimra oto. Mati'asi hã ma tô oto siwi waihu'u za'ra, 'Re ĩhãimana u'âsi mono te te ĩpisutu na hã, Zudasih'i nhowa're'reb da hã. Tawamhã Mati'asi hã aibã 11 na ĩsadawa wasu'u'wa da hã, Zezusi te te ĩpisutu za'ra norĩ me, te za oto 're mo. Taha wa, 12 na ĩhãiba za'ra hã oto apã, Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã.

'Re ĩhãimana u'âsi mono hã Tipẽžani we te te dama ĩsõmrizé wasu'u

2 1-5 Tawamhã zudezu norĩ hã ma tô 're sihutu Zeruzarẽ u, 'Re ĩhãimana u'âsi mono zadawa 'madã'ã'wa norĩ hã, tisiré norĩ u. Daro mono bã ma tô 're dasihutu, Pẽtecoti na bãtã nhisi u, 're danho ahã za'ra mono wẽ te, 'Re ĩhãimana u'âsi mono ãma 're dawata za'ra mono da.

Tawamhã Pêtecoti na bătâ nhisi na Zezusihi zazei'wa norĩ hã ma tô sina ubumro. Siré si'ubumroi ré, awa'awi ma tô marĩ hã wapari za'ra, hãiwa hawimhã. Rowa'u'u wawẽ pupu'u ne hã 'ri 're wa'wa mono bâ ma tô marĩ hã wapari za'ra, aihĩni. Unhama ro'o ne hã ma tô marĩ hã sina sãmri za'ra. Ìhãiba mono bâ ma tô te te ropé, ìtẽme, unhama ro'o ne hã. Tawamhã ì'rãi mono bâ, ma tô simasa. 'Re ìhãimana u'âsi mono pẽ'ezani hã ma tô ìtẽme tiwisi za'ra, ìsazei'wa norĩ u. Ìhãiba mono bâ, ma tô ìpẽ'ẽ 're sisisi, ìpẽ'ezani hã. Taha na si ma tô oto damreme mono bâ dama rowasu'u za'ra, timreme nai õ nherẽ, ìpẽ'ezani te te tãma ìwaihu'u za'ra zéb zarina.

⁶ Tawamhã Zeruzarẽ u 're ìdasi'rã'õtõ mono norĩ hã ropupu hã da te wapari za'ra wamhã, da'ahã na ma tô ìtẽme dasito, Pedru norĩ u. Ìdasito mono hã, damreme mono bâ da te wapari za'ra wamhã, ma tô ãma tatob'uzu za'ra ni, ìmreme za'ra na hã. ⁷⁻⁸ Tawamhã ãne te dasima rowasu'u za'ra ni:

— Pra. E niha, wa bété wamreme mono bâ wapari za'ra ni, õ norĩ hã, Darireza na danhipti'a nho'õmo nhisi ãma 're hãimana za'ra mono nherẽ. E niha, ma tô bété õ norĩ hã wamreme hã waihu'u za'ra. — ãne te dasima rowasu'u za'ra ni.

⁹ Taha pari, te duré dasima nharĩ za'ra ni, ãne:

— Wa norĩ hã darob amoi hawimhã wa we aihutu ni, Patiza na danhipti'a nho'õmo nhisi hawimhã, duré Mediza na danhipti'a nho'õmo nhisi hawimhã, duré Erã na danhipti'a nho'õmo nhisi hawimhã, duré Mesapotamiza na danhipti'a nho'õmo nhisi hawimhã, duré Zudeza na danhipti'a nho'õmo nhisi hawimhã, duré Capadosiza na danhipti'a nho'õmo nhisi hawimhã, duré Põtu na danhipti'a nho'õmo nhisi hawimhã, duré Azi'a na danhipti'a nho'õmo nhisi hawimhã, ¹⁰⁻¹¹ duré Prizi'a na danhipti'a nho'õmo nhisi hawimhã, duré Pãpiriza na danhipti'a nho'õmo nhisi hawimhã, duré Ezitu na romnhisi hawimhã, duré Ribiza na danhipti'a nho'õmo nhisi hawimhã, tame Sireni na 'ri nhisi 'rata daza'rui hawimhã. Nima norĩ hã Roma na 'ri nho'õmo nhisi hawimhã ma tô we aihutu. Duré nima norĩ hã Cereta na romnhisi hawi ma tô we aihutu. Duré nima norĩ hã Arabiza na danhipti'a nho'õmo nhisi hawi, ma tô we aihutu. Nima norĩ hã zudezu norĩ hã. Duré nima norĩ hã zudezu'õ norĩ, 'Re ìhãimana u'âsi mono ãma 're ìdawata za'ra mono norĩ hã. E niha bété, wa wapari za'ra ni, wamreme mono bâ, aibã norĩ hã te te wama ìrowasu'u za'ra na hã, 'Re ìhãimana u'âsi mono, tiwaihu'u pese na te te dama 're ì'ab'manharĩ wẽ uptabi mono wasu'u na hã. — ãne te dasima nharĩ za'ra ni.

¹² Tawamhã damreme mono bâ da te wapari za'ra wamhã, ma tô ãma tatob'uzu za'ra ni. Da te ãma rosa'rata waihu'u za'ra õ di. Taha wa, te ãne ãma tasisadanharĩ za'ra ni:

— E niha te te wama ĩrowasu'u za'ra zém na wa za wasina rosa'rata za'ra ni. Wa te waihu'u za'ra õ di, wa te ĩwaihu'u za'ra zéb da hã.
— ãne te dasima nharĩ za'ra ni.

13 Tawamhã ni'wam norĩ si ma tô Pedru norĩ ãma tiwa'ẽ za'ra. Taha wa, te ãne sima rowasu'u za'ra:

— Oro õ norĩ hã wamreme mono bâ, te te waihu'u za'ra za, ma uwa 'rãĩ wa'u ĩsé na si'uihã idi'iti za'ra. — ãne te sima rowasu'u za'ra.

Pedru te te dama ĩrowasu'uzé wasu'u

14 Tawamhã Pedru hã ma tô hãwi za. ĩsiré Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã ma tô duré ĩsiré hãwi aimasa, 11 na ĩhãiba za'ra hã. Tawamhã mreime 'rãihã na te dama rowasu'u Pedru hã, da te wapari za'ra da. ãne te dama tinha:

— Wasiré zudezu norĩ, ĩwapari pese za'ra wa'aba za, duré uburé Zeruzarê ãma 're ai'ubumroi wa'aba mono norĩ zama, ĩnhimirowasu'u hã waihu'u za'ra wa'aba da. 15 A norĩ wa'wa hã te ĩsiré ĩsimasam norĩ ãma ĩrosa'rata wasété za'ra wa'wa. Uwa 'rãĩ wa'u ĩsé na wasi'uihã idi'iti za'ra newa, te wa'ãma ĩrosa'rata wasété za'ra wa'wa. Mare di. ãnei õ di. Rob'rãĩ wa'u zé na wa'uihã idi'iti za'ra õ di. Zahadu bâdâ we sô're za'a õ di. ãne ré, da te 're âhuri mono õ di, rob'rãĩ wa'u ĩsé hã. 16 ãhãna ĩsadawa wasu'u 'rata 'wai mreime hã ma tô wama ãma uwaimra oto, 'Re ĩhãimana u'âsi mono hã. Zuwéhé mreime hã ma tô wama ãma uwaimra, ĩsadawa wasu'u 'rata 'wai mreime hã. Taha wa, te ãne wa'ãma asôpré wa'wa. Taha wa, te duré ãne ĩwawapari za'ra wa'wa. Duréihã, 'Re ĩhãimana u'âsi mono mreime hã ma tô wahi'rata norĩ ma, te te 're awaihu'u, Zuwé hã. ãne 'Re ĩhãimana u'âsi mono mreime hã:

17 “Rob'rãsutu u ti'a si'utõrĩ õ ré, wa za ĩpê'ẽzani hã te dama 're anhomri, daro mono bâ. Tawamhã asihudu za'ra wa'wa hã, aibã norĩ hã pi'õ norĩ zama te za te te 're ĩzadawa wasu'u za'ra. ĩhi norĩ ma, sõtõ 'rowi te te 're ĩrosawêrê za'ra mono na wa za tâma 're ĩsiwaihu'u za'ra, ĩnhimiroti na. Duré, ĩpréduptém norĩ ma zama 're sõtõ za'ra mono õ nherê, sõtõ 'rowim ne te te 're ĩrosawêrê za'ra mono ne, wa za tâma 're ĩsiwaihu'u za'ra, ĩnhimiroti na.

18 ĩma romhuri'wa norĩ ma, wa za te tâma 're anhomri, ĩpê'ẽzani hã aibã norĩ ma, pi'õ norĩ ma zama. Tawamhã te za te te dama 're ĩzadawa wasu'u za'ra.

19 Hãwi na wa za marĩ dama ĩwaihu'u'õ hã 'manha, ãma ĩdatob'uzu za'ra zéb da hã. Ti'ai ãma zama wa za duré marĩ hã dama ĩwaihu'u'õ hã 'manha. Dawapru te za puru. Duré uzã te za ãro. Tawamhã ĩsizé sa'êtê na watobro wamhã, te za rob'utõ.

20 Bâdâ te te rob'uiwẽ õ di za. Te za tirobra. A'amo zama te za titõmo wapru. ãne wa za 'manha, uburé Danhib'apito nhibâdâ hã ïwa waptã'ã õ ré, ïpire uptabi hã.

21 Tawamhã te dapawaptob da, da te ïwi waptẽrẽ za'ra wapsi, wa za tô sena da'anho'reptu."

ãne Zuwé hã ma tô 'Re ïhâimana u'âsi mono mreme hã wahi'rata norĩ ma, te te 're awaihu'u. — ãne ma tô Pedru hã Zuwéhé nhimirowasu'u na dama rob'rãzarõtõ.

22 Tawamhã Pedru hã ma tô duré ãma uzusi, tinhimirowasu'u na, ãne:

— Wasiré Izarazéhé nhihudu norĩ, ïwapari pese za'ra wa'aba za. Zezusi hã Nazaré ãma aré 're ïsãmra mono hã, ta hã, 'Re ïhâimana u'âsi mono zadawa para, ma tô te te 're da'apawapto, danho'a. Marĩ ïwẽ hã dama ï'manharĩ waihu'u'õ hã ma tô te te dama 're ab'manharĩ. Tô sena, õ hã 'Re ïhâimana u'âsi mono zadawa para, te te dama 're ï'ab'manharĩ mono zém na da te 're waihu'u za'ra mono da, ma tô Timama waihu'u pese zarina marĩ ïwẽ hã te te dama 're ab'manharĩ. Ai'rata 're hâimana za'ra wa'aba mono wa, ma tô ãne na hã asiwi ïwaihu'u za'ra wa'wa. 23 'Re ïhâimana u'âsi mono hã ma tô tiwaihu'u pese na waihu'u siro romhã ré, Zezusihi dâ'âzé hã. Te te ïwaihu'u sirõmo zéb uwaibaba, duré te te sima ïwézéb uwaibaba, ma tô aima pisutu za'ra wa'wa, Zezusi hã dama 'ru za'ra wa'aba da, 'Re ïhâimana u'âsi mono nhimiroti waihu'u'õ'wa norĩ ma, ai'upana za'ra wa'aba, te te siwi wĩrĩ da. Taha wa, ma tô siwi sasõ, wedepo'o nhonhi'rãmi na. Taha na ma siwi tĩwĩ. 24 Tane nherẽ, 'Re ïhâimana u'âsi mono hã ma tô hâiwa'utu, ab're hawi watobro da, dâ'â uptabi nherẽ. Ma tô duré pawapto, dâ'â u'âsi nomro tõ da. ïdâ'âzé tãma wapure wa, dâ'â u'âsi nomro waihu'u õ di, Zezusi hã. 25 Taha wa, wahi'rada Dawi hã ma tô Zezusi wasu'u duréihã, ãne:

“Wanhib'apito, te za ï'rata 're asãmra u'âsi mo. Taha wa, ïpahi õ di za.

26 Taha wa, ïto sina, wa 're ïhâimana, ïpẽ'ẽ 'remhã. ïmreme toi u'âsi na, wa 're ïmreme. ïhâiba ré 're ïmorĩ u'âsi dai õ nherẽ, ïpahi ãna wa za asõ ïsina 're ïnhimipari u'âsi.

27 ïdâ'â nherẽ, ïrẽme õ di za, adã 're ïhâimana za'ra mono zéb ãma hã. Wa hã te aima 're romhuri wẽ u'âsi mono wa, ïdâ'â wamhã, ïhâiba 'roi õ di za. Taha wa, wa hã ïdâ'âzé hã te pipa õ di za.

28 'Re ïmorĩ wẽ u'âsi da, ma tô ïma ïwaihu. Taha wa, ïto sina wa za 're mo, asõ'a 're ïmorĩ wa.”

ãne ma tô Dawi hã wahi'rata norĩ ma, Zezusi wasu'u siro. — ãne ma tô Pedru hã dama sadawa 'rãzarõtõ.

29 Taha pari, te duré dama tinha, ãne:

— Wasiré Izarazéhé nhihudu norĩ, ãwapari pese za'ra wa'aba za. Wahi'rada Dawi hã wa za aima wasu'u za'ra wa'wa oto sô'awi. Tô sena, ma tô dêrã, Dawi hã. Dâ'â wamhã, êtê zahâpã wa, ab're 're, ma tô dasiwi sêrê ni. Da te ãsêrêzê hã wama waihu'u pese za'ra di, ãhãna hã. 30 Ta hã, 'Re ãhãimana u'ãsi mono zadawa wasu'u 'rata 'wa, te 're hãimana. Tawamhã 'Re ãhãimana u'ãsi mono, ma tô tãma ropisutu, ãsihudu hã ãsine dama si'apito da, zahadu wapsi, ã'uirĩ na te te dama 're aroti mono da. 31-32 Taha wa, 'Re ãhãimana u'ãsi mono te te tãma ãwaihu'uzêb zarina, ma tô wasu'u siro Dawi hã, Danho'reptui'wa da, te te ãpisudu hã apã za ãhãiwa'utuzém na hã, ãne:

“Dâ'â nherê, 'Re ãhãimana u'ãsi mono te te rême ô di za.
 ãhãiba hã 'roi ô di za.”

Ãne ma tô Dawi hã wahi'rata norĩ ma rowasu'u za'ra, apã za ãhãiwa'utuzém na hã. 'Re ãhãimana u'ãsi mono hã ma tô Zezusi hã hãiwa'utu. Apã te te hãiwa'utu wamhã, wa norĩ hã wa tô sabu za'ra ni. Taha wa, wa wa te dama 're wasu'u za'ra, ãhãiwa'utuzém na hã. 33 'Re ãhãimana u'ãsi mono hã ma tô sitême ti'ã apã, ãsimire niwĩ oto 're sãmra u'ãsi mono da. Tawamhã Tipê'êzani hã ma tô ti'ra ma tisô, te te tãma ãma ãropisutu siro hã, te te sima 're ãda'awê mono zêb uwaibaba, te te dama 're anhomri mono da. ãhãna, Zezusi hã ma tô wama sômri za'ra, Tipê'êzani hã. Taha wa, ma tô ãne wa'ãma asôpré wa'wa. Ma tô duré ãne ãwapari za'ra wa'wa, aimreme mono bâ wa'aba. 34 Dawi hã dêrã wamhã, hãiba wahuré morĩ ô di, hãiwa u hã. Cristuhu si ma tô hãiba wahuré mo, hãiwa u apã. Taha wa, ãne ma tô duré wahi'rata norĩ ma Cristu wasu'u wê, Dawi hã:

“Re ãhãimana u'ãsi mono te roti, ãnhib'apito ma: ‘We aimorĩ, ã'rata 're asãmra mono da, ãnhimire niwĩ. 35 Zahadu, wa za aipawapto. Siwi aiwê'ô'wa norĩ ma, asiptete di za. Taha wa, a hã tô sena Danhib'apito uptabi na te te siwi aiwaihu'u wa, te za aima 're 'rã po za'ra. Asisiti te za duré 're ãzatôrĩ mo.’ ”

Ãne ma tô Dawi hã wahi'rata norĩ ma waihu'u, 'Re ãhãimana u'ãsi mono mreme hã. 36 Taha wa, wa hã wa aima rowasu'u za'ra wa'wa, waihu'u pese za'ra wa'aba da, duré uburé wasiré Izarazéhé nhihudu norĩ te te waihu'u pese za'ra da. Zezusi hã da te dasiwi sasômri da, dama ãru za'ra wa'wa hã, ta hã 'Re ãhãimana u'ãsi mono te te ãpisudu, uburé Danhib'apito da hã, duré Danho'reptui'wa da hã. Ma'ãpé ãhã wasu'u hã tô sena na waihu'u pese za'ra wa'aba. — Ãne ma tô dama rowasu'u, Pedru hã.

37 Tawamhã Pedruhu mreme, da te wapari za'ra wamhã, ma tô tapê'êwara za'ra ni. Taha wa, te ãne tãma nharĩ za'ra ni, Pedru norĩ ma, Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ ma hã:

— Wasiré Izarazéhé nhihudu norĩ, e niha za, tawamhã. E marĩ, wa za 'manharĩ za'ra ni. — ãne te tãma nharĩ za'ra ni asa.

38 Tawamhã Pedru te duré asa dama tinha:

— Aiwasété wi, te za aipizari za'ra wa'wa, rême pese za'ra wa'aba da, Zezusihi nhimiroti na si oto 're anomro aba mono da. Zezu Cristuhu zazei uptabi 'wa na asiwasu'u za'ra wa'aba sina, te za â dawabzuri hã ĩmanharĩ za'ra wa'wa. Aihâiba mono bâ te za ãne ĩmanharĩ za'ra wa'wa, aiwasédé hã te te aima pari za'ra wa'aba da, 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã. Tawamhã Tipě'ězani hã te za aima sômri za'ra wa'wa. **39** ãne ma tô aima ropisutu sirõmo za'ra wa'wa, te te aima 're sômri za'ra wa'aba mono da, asihudu norĩ ma zama. Wasiré'õ norĩ ma zama ma tô tãma ropisutu sirõmo za'ra. Wanhib'apito, 'Re ĩhâimana u'âsi mono, za sitême sô 're ĩhârâ za'ra mono norĩ ma, ma tô ropisutu sirõmo za'ra, Tipě'ězani na hã.

40 — Taha wa, wasiré Izarazéhé nhihudu norĩ 're ĩhâimana wasété za'ra mono zém na 're aihâimana za'ra wa'aba mono õ di za. ãhãna tiwi aipizari za'ra wa'aba, 're ĩdanomro wê mono zém niwĩ oto 're anomro aba mono da, asisõ'reptu za'ra wa'aba da, 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã te te dasiré aiwě'õ pese za'ra wa'aba tã da. — ãne ma tô dama rowasu'u pese, Pedru hã. Simiroti za'ětě uptabi di.

41 Tawamhã da'ahâ na ma tô Zezusi hã saze za'ra ni, Pedru te te dama ĩsadawa wasu'uzém na hã. Taha wa, ma oto â dawabzuri hã 'manharĩ za'ra ni, 3 miu na dahâiba hã. Tawamhã Zezusihi zazei na'rata 'wa norĩ me, ma tô oto sitême atob za'ra. Tawamhã ahâ uptabi di oto, ĩsazei'wa norĩ hã.

Īsaze na'rata 'wa norĩ 're ĩhâimana za'ra mono zé wasu'u

42 Tawamhã Zezusihi zazei'wa norĩ hã ĩsadawa wasu'u'wa norĩ nhimirowahudu hã te te 're wapari pese za'ra. Te te rême za'ra õ di. Ma tô 're sisawi pese za'ra. Ma tô 're si'rã'õtõ, tisa da, duré 'Re ĩhâimana u'âsi mono ma, 're mreime zusi mono da. **43** Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã marĩ ĩwě hã ahâ na ma tô te te dama 're 'manharĩ za'ra, dama ĩmanharĩ waihu'u'õ hã. Taha wa, ma tô ãma 're datob'uzu za'ra.

44 Tawamhã ĩsazei'wa norĩ hã te oto siré 're hâimana za'ra, aihĩni. Tinhibrom na tite da si, te te ãma 're rosa'rata za'ra mono õ di oto. **45** Ni'wam norĩ hã ma tô tinhipti'a hã te te dama 're wede za'ra, duré tinhibro b zama, ĩwa'âbâ zô. Tawamhã ĩwa'â hã ma tô te te sima 're po'o za'ra, marĩ zô tiwi 're ĩro'wanhi'rity za'ra mono zéb zarina. **46** Awě sidâpâsi ma tô duré 're si'rã'õtõ, 'Re ĩhâimana u'âsi mono ãma 're ĩdawata za'ra mono zé 'ri 'wawi wa'ra 're, 're mreime zusi mono da, tãma. Tinhorõwa mono bâ, ma tô duré 're si'rã'õtõ,

ĩ'u'ětě wapu na siré 're saihuri mono da. Sima 're sōprub za'ra mono wa, ma tō to sina tisa na siré 're saihuri. ⁴⁷ 'Re ĩhâimana u'âsi mono âma te duré siré âma 're wata za'ra, uburé ĩsōprubzém na hã. Tawamhã aihĩni, ma tō ĩsazei'wa norĩ hã wēsâmri za'ra ni. Tawamhã awě sidâpâsi, ma tō ĩsazeté'wa sidâpâ dasina tahâ'â ni, 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã rowasété hawi te te 're ĩ'anho'reptui mono norĩ hã.

Pedru hã ĩhi'ré te te ĩpesezé wasu'u

3 ¹ Tawamhã nimahã bâtâ na ma tō Pedru norĩ hã dame tineb zahuré, Zuwãhã me, 'Re ĩhâimana u'âsi mono âma 're ĩdawata za'ra mono zéb u hã. Bâdâ sipi'rai wi, te dame tineb zahuré, 'Re ĩhâimana u'âsi mono âma 're ĩdawata za'ra mono zé bâtâ na. ² Tame te aibã hã nhamra, ĩpotozém hawi ĩmorĩ'õ hã. ĩ'madâ'â ze na 'ridawa nhisi u te ta hã nasi dasiwi mrami ni, rob'uiprazém na te te 're da'awari mono da, 're danhisi mono sidâpâsi. ³ Tawamhã Pedru norĩ hã 'ri 'wawi wa'ra u zasi zahuré õ ré, ĩhi'ré hã ma tō sãmri zahuré. Te te sãmri zahuré wamhã, te nasi 'mahârã zahuré, marĩ te te tãma sômri zahuré da. ⁴ Tawamhã Pedru norĩ hã ma tō 'madâ'â pese zahuré, Zuwãhã me. Tawamhã Pedru te tãma tinha:

— Wei wa'madâ'â. — ãne te tãma tinha.

⁵ Tawamhã ma tō 'madâ'â zahuré, marĩ te te tãma sômri zahuré da newa. ⁶ Tawamhã Pedru te duré tãma tinha:

— Wa hã ĩnhimarĩ õ di. Rob'uiprazé hã robaba di, ĩte hã. Tane nherê, 'Re ĩhâimana u'âsi mono te te ĩma ĩsômri na wa za aipawapto. Zezu Cristu, Nazaré âma aré 're ĩsãmra mono zadawa para, wa za aima tinha: Aiwahutu, aipara na 're aimorĩ da oto. — ãne te tãma tinha, Pedru hã.

⁷ Taha pari, Pedru hã ma tō pa'â ĩsimire niwĩ, ĩhi'ré hã te te wahutu da. Te te wahutu wamhã, awa'awi ma tō parahaptete, ĩpara'õtõ zama. ⁸ Tawamhã ma tō darõno. Hãwi te oto za. Tame ma timorĩ na sãna'rata oto. Tawamhã Pedru norĩ me, ma tō siré asisi, 'Re ĩhâimana u'âsi mono âma 're ĩdawata za'ra mono zé 'ri 'wawi wa'ra u. Tawamhã morĩ sina te sarõtõ, rowě te. 'Re ĩhâimana u'âsi mono âma te duré tiwata. ⁹ Tawamhã aihĩni ma tō 'madâ'â za'ra ni, aibã hã sarõtõ mono ré hã, duré 'Re ĩhâimana u'âsi mono âma wata ré hã. ¹⁰ Morĩ wě wa, ma tō duré âma tatob'uzu za'ra ni. Tawamhã ãne te dasima nharĩ za'ra ni:

— Oro õ hã ĩhi'ré hã sãmra sina, rob'uiprazém na te te nasi da'awari za, morĩ wě di oto. ĩ'madâ'â ze na 'ridawa nhisi âma 're ĩsãmra mono aré. — ãne te dasima nharĩ za'ra ni, morĩ wě wa oto.

'Re ìhâimana u'âsi mono nhorõwa ãma, Pedru te te dama ãrowasu'uzé wasu'u

11 Tawamhã aibã hã ma tô Pedru norĩ hã te te 're patété zahuré, Zuwãhã me, Saromahã nhisi na 'ri zahãpã nhisi ãma. Te te 're patété zahuré mono ré, da te 'madã'ã za'ra wa, ma tô aihĩni ãtẽme dasisa're. Tawamhã ma tô ãma tatob'uzu za'ra ni. 12 Tawamhã Pedru te te da'madã'ã wamhã, te dama tinha, ãne:

— Wasiré Izarazéhé nhihudu norĩ, e marĩ wa, ma wa'ãma atob'uzu za'ra wa'wa. Wasi'uihã na ãhi'ré hã wa te morĩ wẽ newa, te wei wa'ãma asõpré wa'wa. Wasi'uihã na wa te pese õ di, wa norĩ hã. 'Re wane wẽ wa, wa te pese newa, te wei ãwa'madã'ã za'ra wa'wa. Mare di. ãne wab õ di. 13 'Re ìhâimana u'âsi mono, wahi'rata norĩ nhib'apito, Abra'ãhã nhib'apito, duré Izatihĩ nhib'apito, duré Zacoho nhib'apito. Ta hã ma tô Zezusi hã wẽsã, tãma ãromhuri wẽ 'wa hã. Tane nherẽ, Zezusi hã ma tô asiwi ãwẽ'õ za'ra wa'wa. Ma tô asiwi ãsõmri 'wa, Piratuhu ma. Taha nho'a, ma tô asiwi ãwẽ'õ za'ra wa'wa, te te sima wẽ nherẽ Piratu hã, morĩ da apã, dazazém hawi. 14 Zezusi hã 're morĩ wẽ uptabi nherẽ, ma tô asiwi ãwẽ'õ za'ra wa'wa. Rob'manharĩ wasété'wa si ma tô asima ãwẽ za'ra wa'wa, dazazém hawi da te dasiwi wazere da, Zezusihi upana. 15 Dahãimana wẽ zéb da, dapẽ'ẽwẽ hã za te te dama 're ã'anhomri mono 'wa hã, aima za'ra wa'aba, da te dasiwi wĩrĩ da, ma tô dama ã'ru za'ra wa'wa. Tazahã 'Re ìhâimana u'âsi mono, ma tô apã hãiwa'utu, dã'ã uptabi nherẽ. Wa norĩ hã Zezusi apã hãiwa'utu wa, wa te ãsabu za'ra hã wa tô wa te dama 're wasu'u za'ra. 16 Zezusi hã tiwaihu'u pese na ma tô ãhi'ré hã pese, ãmreme te te sazei wa. Taha wa, ma tô aptete oto. Ma tô ã'madã'ã za'ra wa'wa. Ma tô ãwaihu'u za'ra wa'wa oto. Tô sena te te sazei wa, morĩ wẽ di oto wanho'a.

17 — Wasiré Izarazéhé nhihudu norĩ, ãwapari pese za'ra wa'aba za. Wa hã wa tô aiwaihu'u za'ra wa'wa. Asiwĩ waihu'u aba ãna, ma tô dama ã'ru za'ra wa'wa, Zezusi hã. Aima ãpire za'ra wa'aba norĩ zama te te siwi waihu'u ãna, ma tô ta norĩ zama dama 'ru za'ra, Zezusi hã da te dasiwi wĩrĩ da. 18 Taha zarina, ma tô 'Re ìhâimana u'âsi mono hã timreme hã ãma uwaimra, duréihã ãsada wa wasu'u 'rata 'wa norĩ hã wahi'rata norĩ ma, te te ãma 're ã'awaihu'u sirõmo mono zéb zarina, Cristu hã za te te ãrobzépatazém na hã, Danho'reptui'wa da, te te ãpisudu hã. 19-20 Taha wa, te za aiwasédé hã 're ãrẽme za'ra wa'aba mo, 'Re ìhâimana u'âsi mono u 're aipizari za'ra wa'aba mono da, aiwasédé hã te te aima 're pari za'ra wa'aba mono da. Tawamhã 'Re ìhâimana u'âsi mono, te za te te 're aipawaptob za'ra wa'wa, aipẽ'ẽ 're, asiptete u'âsi ãma 're anomro aba mono da. Zezusi hã te za we apã satõ, Danho'reptui'wa da, 'Re ìhâimana u'âsi mono hã te te aima ãpisutu za'ra wa'wa hã. 21 Tane nherẽ, te za

hâiwa ãma 're hâimana a'â, 'Re ìhâimana u'âsi mono hã te te a'â ropese da, duréihã ìsadawa wasu'u 'rata 'wa norĩ, wahi'rata norĩ ma, te te 're ì'awaihu'u mono zéb zarina. ²² Duréihã, Mozési ma tô wahi'rata norĩ ma rowasu'u siro, ãne: “Uburé Danhib'apito uptabi, 'Re ìhâimana u'âsi mono hã ma tô ìpisutu, tizadawa wasu'u'wa da, Asib'apito za'ra wa'wa hã. ãne ni'wa hã asiré wa'wa hã te za ìza'u si aima pisutu za'ra wa'wa, 'Re ìhâimana u'âsi mono hã, ìsine te te aima 're sadawa wasu'u za'ra wa'aba mono da. Tawamhã te za ìsimirowasu'u na 're ìwapari pese za'ra wa'aba mo. ²³ Ni'wa hã ìmreme te te wapari ò wamhã, te za dasiwi wê'õ ni. 'Re ìhâimana u'âsi mono nhib'a'uwê nhiti, te za satõrĩ ni. 'Re ìhâimana u'âsi mono zama te za siwi wê'õ pese.” ãne ma tô rowasu'u, Mozési hã. ²⁴ Duréihã uburé 'Re ìhâimana u'âsi mono zadawa wasu'u 'rata 'wa norĩ hã ma tô ãne na te te tãma 're ì'apisutu mono zéb uwaibaba, te te dama ãma 're rowasu'u za'ra. Samuwé hã uimrehêne ma tô ìsadawa wasu'u na ãma sãna'rata, wahi'rata norĩ ma. Taha za'u si ma tô duré ìsadawa wasu'u'wa sidâpâsi te te dama ãma 're rowasu'u sirõmo za'ra. Uburé ma tô duré ã nimosi ìromhâimanazém na zama, te te dama 're rowasu'u sirõmo za'ra. ²⁵ A norĩ wa'wa hã, wasiré wahi'rata norĩ nhihudu te 're aihâimana za'ra wa'aba mo. Taha wa, wahi'rata norĩ ma, 'Re ìhâimana u'âsi mono te te 're ì'apisutu mono zé hã te duré wama 're hâimana za'ra. Abra'ãhã ma, uimrehêne ma tô tãma ropisutu 'rata. ãne ma tô tãma ropisutu: “Romhutu'õpsi te za ni'wa hã asihudu hã te te 're da'apawapto, daro mono bâ rowé na 're danomro mono da.” ãne ma tô taha ma ropisutu na'rata.

²⁶ — Taha wa, ma tô 'Re ìhâimana u'âsi mono hã tinhimiropisudu hã ãma uwaimra. Ti'ra hã ma tô we atême uimrehêne satõrĩ za'ra wa'wa, te te 're aipawapto za'ra wa'aba mono da. Te te tãma 're ìromhuri mono da hã te te pisutu wamhã, ma tô we atême satõrĩ za'ra wa'wa, 're anomro wasété aba mono zé hã 're rême za'ra wa'aba mono da, rowé na ãma 're anomro aba mono da. — ãne ma tô Pedru hã dama rowasu'u.

Pedru norĩ hã Zuwãhã me dama roti'wa norĩ nho're ìsima'warazé wasu'u

4 ¹ Tawamhã Pedru norĩ hã Zuwãhã me, zahadu te te dama rowasu'u zahuré ré, ma tô sasedoti norĩ hã aihutu, 'Re ìhâimana u'âsi mono ãma 're ìdawata za'ra mono zéb 'madâ'ã'wa norĩ nhib'apito me, sadusezu norĩ zama. Sadusezu norĩ hã apâ dahâiwa'utuzé wasu'u wê'õ'wa norĩ. ² Ta norĩ hã ma tô sada ab'ru za'ra, Pedru norĩ zada, apâ 're ìdahâiwa'utu za'ra mono zém na te te dama rowasu'u zahuré wa. ãne ma tô dama rowasu'u zahuré: “Dadâ'ã nheré, te za apâ te te 're da'ahâiwa'utu, 'Re ìhâimana u'âsi

mono hã, Zezusi te te ìhâiwa'utu ne.” ãne na te te dama rowasu'u zahuré 'ru te, ma tô sada tizahi za'ra. ³Tawamhã ma tô dasiwi mrami zahuré ni. Hâiwahâ pesere wa, ma a'â siwi tiza, dazazéb 're, awêpsi te te siwi sani zahuré da, ìwasété na te te dama rowasu'u zahuré ré ne, te te tâma nharĩ za'ra da. ⁴Tane nherê, da'ahâ na ma tô saze za'ra ni, Zezusihi wasu'uwê hã da te ìwapari za'ra norĩ hã. Ìsazei'wa norĩ hã ahâ uptabi di oto. Aibâ norĩ za'rata si hã 5 miu na ìhâiba za'ra hã.

⁵Tawamhã ma tô da'ãma ti'awê za'ra. Da'ãma awê za'ra wamhã, ma tô si'rã'õtô, Zeruzarê ãma sasedoti ìpire norĩ hã. Zudezu norĩ ma, roti'wa norĩ hã ma tô ìme si'rã'õtô, 'Re ìhâimana u'âsi mono nhimiroti 'rata na rob'ui'ére na dama rowahutu'wa norĩ me zama. ⁶Anasi norĩ hã ma tô duré datême aimasisi zahuré, Caipasihĩ me. 'Re ìhâimana u'âsi mono ma, da'ãma romhuri'wa ìpire uptabi Anasi hã, sasedoti ìpire uptabi. Duré ni'wam norĩ hã ma tô dame aimasisi zahuré, Zuwã hã Aresãdirihĩ me. Anasihĩ sisãnawã zahuré, ta norĩ hã. Duré Anasihĩ sisãnawã hâiba amo norĩ hã ma tô ìsiré ubumro, Zeruzarê ãma dama ìpire za'ra norĩ hã. ⁷Tawamhã dama ìpire norĩ hã ma tô dama 'ru zahuré, Pedru norĩ hã da te sani zahuré da, Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã, ìsô'reb za'ra da te dasiwi simizusi zahuré da.

Tawamhã ma tô sadanharĩ zahuré ni, ãne:

— E niha ma tô bété ãne ìmanharĩ 'wa. E 'wa sadawa para, ma bété a norĩ wa'wa hã ìhi'rê hã ìpese 'wa. — ãne te sadanharĩ zahuré ni.

⁸⁻⁹Tawamhã 'Re ìhâimana u'âsi mono pê'êzani na ma tô Pedru hã aptete, dama pahi tã da, te te dama rowasu'u wê da. Taha wa, te ãne tâma rowasu'u za'ra, dama ìpire norĩ ma hã:

— Dama ìpire norĩ, ãne te ìwazadanharĩ za'ra wa'wa: “E niha, ma tô bété ãne hã ìmanharĩ 'wa. E 'wa sadawa para, ma tô bété a norĩ wa'wa hã ìhi'rê hã ìpese 'wa.” ãne ma tô ìwazadanharĩ za'ra wa'wa. Taha wa, wa za aima rowasu'u za'ra wa'wa. ¹⁰Tawamhã a norĩ wa'wa hã te za ìwaihu'u pese za'ra wa'wa, aihâiba mono bâ wa'aba. Uburé wasiré Izarazéhé nhihudu norĩ zama te za duré waihu'u pese za'ra. Zezu Cristuhu zadawa para, wa tô pese ni, ìhi'rê hã. Zezusi hã Nazaré ãma aré 're ìsãmra mono hã asiwi wĩrĩ aba da, ma tô dama ìru za'ra wa'wa. Tawamhã ma tô dasiwi sasõmri ni, wedepo'o nhonhi'rãmi na. Ma tô dêrã. Dêrã nherê, 'Re ìhâimana u'âsi mono, ma tô apã hâiwa'utu. Taha zadawa para, te aibâ ìhi'rê hã ãme za, rowê na. Ma tô tipese oto. ¹¹Durêihã ma tô Zezusihi wasu'u na wahi'rata norĩ ma rob'ui'ére siro, 'Re ìhâimana u'âsi mono zadawa wasu'u'wa hã. Êtê na ma tô ãma simiré'é, ãne:

“Ène hã wê nherê, ma tô 'ri'wa norĩ hã siwi wê'õ za'ra, taré nomro da. Tane nherê, te te siwi wê'õ nherê, taré nomro õ

di, ãne hã. Ni'wa hã ma tô ti'â, 'ri uparizéb da hã, wẽ
uptabi wa.”

Ãne ma tô Zezusihi wasu'u na wahi'rata norĩ ma rob'ui'ére siro,
ĩbaihã na hã.

— A norĩ wa'wa hã êtẽ wẽ'õ'wa norĩ ne hã. Duré Zezusi hã êtẽ ne
hã. **12** Tane nherẽ, Zezusihi si Danho'reptui'wa hã. Ni'wa hã,
aimawi hã 'Re ãhãimana u'âsi mono te te dama pisutu õ di, ti'ai ãma
te te 're ãda'anho'reptui mono da hã. Taha wa, Zezusihi si uburé
Danho'reptui'wa hã. — ãne te dama ãpire za'ra norĩ ma rowasu'u,
Pedru hã.

13 Pedru norĩ hã mreme pahi zahuré õ di. Te te datõmo pipa
zahuré õ di. Taha wa, zudezu norĩ ma roti'wa norĩ hã ma tô ãma
titob'uzu za'ra. Rowahutu'wa da, te te dame 're romnhoré zahuré
mono õ nherẽ, mreme pahi zahuré õ di. Tawamhã ma tô ãma tipo're
pu'u za'ra oto, Zezusihi siré 're ãneb zahuré na, ti'ai ãma 're morĩ ré
hã. **14** Aibã ãhi'ré hã, Pedru norĩ te te ãpese zahuré hã te ãsiré tizab
zahuré, danho're. Taha wa, dama ãpire za'ra norĩ hã asa te te tãma
nharĩ waihu'u za'ra õ di oto. **15** Tawamhã ma tô tãma rob'ru za'ra,
dasi'rã'õtõzém hawi pusi da. Puși za'u si, ma tô ãma sisadawa pibu
za'ra, dama roti'wa norĩ hã. **16** ãne te sisadanharĩ za'ra:

— E marĩ, wa za 'manharĩ za'ra ni, aibã norĩ ma hã. Tô sena,
marĩ hã dama ãmanharĩ waihu'u'õ hã ma tô 'manharĩ zahuré,
danho'a. ãhi'ré hã ma tô pese zahuré. Aihĩni Zeruzarẽ ãma 're
ãdahãimana za'ra mono hã ma tô wapari za'ra ni, ãhi'ré wasu'u hã.
Taha wa, wa norĩ hã ãwasu'u, wa te dawĩ 're udã waihu'u za'ra
mono õ di za. **17** Tane nherẽ, ãwasu'u hã daza'rui mono bã te te ropé
tõ da, wa za tãma amhãzépa za'ra ni, te te dama 're rowasu'u
zahuré mono tõ da oto, Zezusi 're ãmorizém na hã. — ãne ma tô ãma
sisaze za'ra, dama ãpire za'ra norĩ hã.

18 Tawamhã ma tô sô tihãrã za'ra, apã ãtẽmẽb za'ra neb zahuré
da. ãtẽmẽb za'ra zasi zahuré wamhã, ma tô sadawa uwati zahuré
ni, Zezusihi hãimanazém na te te dama 're rowasu'u zahuré mono
tõ da, duré ãsadawa para te te dama 're rowahutu zahuré mono tõ
da. **19-20** Tawamhã Pedru norĩ hã te asa tãma nharĩ za'ra, Zuwãhã
me:

— E ma hã bété, 'Re ãhãimana u'âsi mono ma, ãwẽ. E ãmreme, wa
za wapari ni. E aimreme za'ra wa'wa, wa za wapari ni bété. 'Re
ãhãimana u'âsi mono mreme si, wa za wapari ni. Ma'ãpé, asima
ãma rosa'rata za'ra wa'aba, waihu'u za'ra wa'aba da. Wa norĩ hã wa
za wa te dama 're rowasu'u u'âsi za'ra, uburé wa te 're ãmadãhã za'ra
mono zém na hã, wa te 're ãwapari za'ra mono zém na zama. Wa te
dawĩ 're udã waihu'u za'ra mono õ di za. — ãne te asa tãma nharĩ
za'ra, Pedru hã.

21-22 Aibâ ïhi'ré hã pese õ ré hã, 40 na ma tô ãma tiwahu. Taha wa, aihîni 'Re ïhâimana u'âsi mono ãma te tawata za'ra ni, aibâ ïhi'ré hã morî wê wa oto. Taha wa, da te dasiwi ahâri da, te te dama 'ru waihu'u za'ra õ di, zudezu norî ma roti'wa norî hã. Taha wa, te taré duré tâma amhâzépa zahuré ni, Pedru norî ma, Zuwãhã me, te te dama rowasu'u zahuré tã da oto, Zezusihi wasu'u na. Taha parimhã, ma tô tâma rob'ru zahuré ni, neb zahuré da oto.

Zezusihi zazei'wa norî hã ïmreme zusi zé wasu'u

23 Tawamhã Pedru norî hã zudezu norî ma, ïpire za'ra norî hawi pusi wamhã, ma tô tineb zahuré, tisiré ïsazei'wa norî u, Zuwãhã me. Tawamhã ma tô tâma rowasu'u za'ra, 'Re ïhâimana u'âsi mono ma, da'ãma romhuri'wa ïpire norî mreme na, dama ïpire za'ra norî mreme na zama. 24 Æne hã da te wapari za'ra wamhã, aihîni ma tô dasiré ãma tawata za'ra ni, 'Re ïhâimana u'âsi mono ãma. Te oto tiwi rowaptêrê za'ra ni, ãne:

— 'Re ïhâimana u'âsi mono, a hã Wanhib'apito uptabi. A hã Ropoto na'rata 'wa. Uburé, ma tô marî hã ï'apoto mo, hâiwa hã, duré ti'a hã, duré âporé hã. Uburé ïwa 're ïdanomro mono da hã ma tô duré ïpo. 25 A hã ma tô Aipê'êzani hã Dawihi ma ïsõ, wahi'rata ma, aima romhuri'wai ma, aimreme hã wahi'rata norî ma, te te 're wasu'u mono da. Æne ma tô tâma rowasu'u za'ra Dawi hã, wahi'rata norî ma:

“E marî wa, zudezu'õ norî hã ma tô sada tizahi pese za'ra, daro mono bâ. E marî wa, ïsimirosa'rata za'ra hã tô senai õ di. 26 Roti'wa norî hã te sada aimasa. Æsadawa para da'uwati'wa norî me, ma sada atob za'ra, Wanhib'apito 'Re ïhâimana u'âsi mono zada, duré Danho'reptui'wa da, te te ïpisutu zada.” Æne te tâma rowasu'u za'ra, Dawi hã.

27 — Æhãna, tô sena Zeruzarê ãma ma tô tasi'rã'õtõ ni, aima romhuri wê 'wa zada, Zezusihi zada, Danho'reptui'wa da ïpisutu zada. Erodî norî hã ma tô sitême ubumro, Põsi'u Pîratuhu me. Ta norî hã zudezu'õ norî me duré Izarazéhé nhihudu norî me, ma tô sada si'rã'õtõ, te te siwi wîrî da. 28 A hã romhã ré, ãma ïropisutuzéb zarina ma tô si'uihã na ãma siwi uwaimra tô, te te waihu'u za'ra õ nherê, Erodî norî hã. 29 Æhãna dama ïpire za'ra norî hã te duré wama amhâzépa za'ra. Wa norî hã aima romhuri'wa norî. Wei wapawaptob za'ra na, ai'umnhasi sina aimreme hã wa te dama 're wasu'u za'ra mono da, wapahi ãna. 30 Zezusihi zadawa para, wa te 're dapese za'ra mono da, wei wapawaptob za'ra na. Zezusi hã aima romhuri wê 'wa, taha zadawa para, marî ïwê hã dama ïmanharî waihu'u'õ hã wa te dama 're 'manharî za'ra mono da, wei wapawaptob za'ra na. — Æne ma tô tâma mreme zu, ïsazei'wa norî hã.

³¹ Tawamhã 'Re ìhâimana u'âsi mono ma, mreme zusi pari, 'ri ma tô ìrê sãsã'ã za'ra. Tawamhã 'Re ìhâimana u'âsi mono pê'êzani na ma tô aptete za'ra, ìp'ê'ê mono bâ. Pahi ãna, ma tô dama sadawa wasu'u za'ra oto, 'Re ìhâimana u'âsi mono hã.

Ìsazei'wa norĩ hã, sôprum na 're ìhâimana za'ra mono zé wasu'u

³² Tawamhã ìsazei'wa norĩ hã uburé, ma tô sisaze za'ra, tinhimirosa'rata za'ra na hã. Ni'wam norĩ hã tinhibro te te sima 're sawi za'ra mono õ di, tite da si. Uburé, ma tô ìsibrob'õ norĩ udâna te te 're po'o za'ra. ³³ Mreme prédup sina, ma tô Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã te te dama 're rowasu'u za'ra, Wanhib'apito Zezusi apâ ìhâiwa'utuzé wasu'u na. Duré 'Re ìhâimana u'âsi mono hã ma tô Zezusihi zazei'wa norĩ ma 're sôprub za'ra, ìwê na si. ³⁴⁻³⁵ Tawamhã 'ri tede'wa norĩ hã duré ti'a tede'wa norĩ hã ma tô tinhorõwa hã duré tinhipti'a hã te te dama 're wede za'ra, ìwa'âbâ zô. Tawamhã ìwa'â hã ma tô te te 're sômri za'ra, Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ ma. Tawamhã, ìsazei'wai mono bâ marĩ zô tiwi 're ìro'wanhi'riti za'ra mono zéb zarina, ma tô te te tâma 're po'o za'ra, Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã. Taha wa, ni'wa hã simarĩ ãna 're hâimana mono õ di oto.

³⁶⁻³⁷ Tawamhã aibâ hã Zuzé na ìsisi hã ma tô tinhipti'a hã dama wede, ìwa'âbâ zô. Roti wê 'wa, ta hã. Taha wa, Banabé na ma tô siwi sisi, Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã. (Banabéhé nhisi hã dama rowê zani'wa, te wasu'u, ìsisi hã.) Réwihi nhihudu, ta hã. Sipri na rob'rê za'iti nhisi ãma ìpotozé hã. Tinhipti'a hã te te dama wede wamhã, ìwa'â, ma tô uburé ti'â, Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ u.

Ananizaha wasu'u, Sapiraha me

5 ¹ Aibâ hã Ananiza na ìsisi hã tinhipti'a hã ma tô ìwa'âbâ zô dama wede zahuré timro me, Sapiraha me. ² Tawamhã ti'ai wa'â hã ma tô sima po'o zahuré, pi'uriwi. Ìrâsutu si ma tô Ananiza hã ti'â uburé newa, Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ u, wahuré newa. ³ Tawamhã Pedru te tâma tinha:

— Ananiza, e marĩ da, ma tô Satanasihi nhimiwada'uri zarina ìmanha. Taha wa, ma tô 'Re ìhâimana u'âsi mono pê'êzani ma, asadawa nhipe. Asipti'ai wa'â hã pi'uriwi ma tô asima ìpo'o 'wa. ⁴ Asipti'a, da te aiwi uipra õ ré hã, ate hã. Duré, da te aiwi uipra wamhã, ìwa'âbâ zama ate hã. E marĩ da, ma tô bété wama asadawa nhipe. E wama si ma tô asadawa nhipe. Mare di. 'Re ìhâimana u'âsi mono ma zama ma tô asadawa nhipe. — ãne te tâma tinha, Pedru hã.

⁵⁻⁶ Tawamhã Pedruhu mreme te te wapari wi, ma tô waptãrã ti'ai wa, Ananiza hã. Waptã'ã wamhã, ma tô dêrã. Tawamhã ìpréduptém norĩ hã ma tô sô tiwahutu za'ra. Ma tô siwi ubu. Taha pari, ma tô

siwi ti'â, te te siwi sêrê da. Tawamhã taha wasu'u hã da te wapari za'ra wamhã, aihîni ma tô tapê'ewara za'ra ni.

⁷Tawamhã isa'u si, te duré ïmro hã mo, Zezusihi zadawa wasu'u'wa norî u. Timro dâ'âzé te te waihu'u âna, ma âzé, 'ri para u.

⁸Sébré wamhã, Pedru te 'mahâ:

— We ïma wasu'u na. E niha ma tô asipti'ai wa'wa hã dama ïwede 'wa. E ôhõ na si ïwa'â hã tô. — ãne te sadanha, Pedru hã.

Tawamhã asa te tãma rowasu'u:

— Ìhe, tô ôhõ na si ïwa'â hã. — ãne te tãma wasu'u.

⁹Tawamhã Pedru te tãma tinha, ãne:

— Te asima ïrosa'rata wasété 'wa, 'Re ïhâimana u'âsi mono pê'ezani hã tô sena ïwaihu'u pese zô pibui wa'aba da. E marî da, ma bété ãne hã ï'manharî 'wa. Ôhõta, wapari. Aimro nherê'wa norî hã te we para'rasi za'ra. Ta norî hã te za siwi ai'â. — ãne te tãma tinha, Pedru hã.

¹⁰Tawamhã awa'awi ma duré waptãrã, pi'õ hã, Pedruhu papara. Ma tô duré dârã. Ìpréduptém norî hã ma tô duré apâ asisi. Ma tô duré sabu za'ra, pi'õ ïdã hã. Ta hã ma tô duré siwi tisê, ab're 're ïmro zu. ¹¹Tawamhã uburé pese, ma tô tapê'ewara za'ra ni oto, ïsazei'wa norî, siré 're ïsi'rã'õtõ mono norî hã. Duré ïwasu'u hã da te wapari za'ra wamhã, aihîni ma tô tapahi za'ra ni.

Zezusihi zadawa wasu'u'wa norî hã dama ïwaihu'u'õ te te dama 're ï'manharî za'ra mono zé wasu'u

¹²Tawamhã Zezusihi zadawa wasu'u'wa norî hã, marî ïwê hã ahâ na ma tô te te dama 're 'manharî za'ra, dama ï'manharî waihu'u'õ hã. Duré ïsazei'wa norî hã ma tô 're si'rã'õtõ u'âsi aihîni, Saromahã nhisi na 'ri zahâbã, da te 're ïsisi za'ra mono u hã.

¹³Tawamhã ïsazei'õ'wa norî hã, ïsazei'wa norî me 're hâimana za'ra mono da, te te sima 're rosa'rata za'ra mono nherê, pahi za'ra di oto.

Tazahã te oto ïsazei'wa norî hã da te 're wêsãmri za'ra, 're hâimana wê za'ra mono wa.

¹⁴Taha wa, ma tô da'ahâ uptabi na saze za'ra ni, Wanhib'apito niwî 're danomro mono da oto. Aibã hã ahâ uptabi na ma tô saze za'ra, pi'õ zama.

Taha wa, ïsazei'wa norî hã ma tô sina hã. ¹⁵ãne hã Zezusihi zadawa wasu'u'wa norî hã te te dama 're 'manharî za'ra mono wa, ma tô ïhâzé ré norî hã da te 're sa'ra, 'ri nhi'riti wa, 're simi'wara mono da, ïsa'warizé wa, duré wetenhamri wa.

Pedru hã ïwa'wai baba za'ra te te ro'razâri wa, ï'awã hã te te hâiba upsibi za'ra da, te tame 're simi'wara, te te pese za'ra da.

¹⁶Zeruzarê 'rata 'ri wa'õtõ mono hawi, ma tô da'ahâ na dasito, Zeruzarê u. Ìhâzé ré norî hã ma tô dasiré 'wasari ni. Duré wa'uburé ré 're ïhâimana za'ra mono norî zama, ma tô 'wasari ni, dasiré.

Tawamhã aihîni ma tô tapese za'ra ni oto.

**ZeZusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã dama ãpire za'ra norĩ
nho're ãsimasabzé wasu'u**

17 Tawamhã sasedoti ãpire uptabi hã, duré uburé ãsiré sadusezu norĩ me, ma tô ta norĩ hã ZeZusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã ãma sô'ru za'ra. Tawamhã ma tô sima ãma roti za'ra, niha te te tãma rob'manharĩ za'ra da. 18 Taha wa, ma tô dama 'ru za'ra, da te dasiwi waibu da, ZeZusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã. Tawamhã dazazéb 're, ma tô dasiwi séme ni. 19 Tawamhã barana Wanhib'apito ma, hãiwa ãma romhuri'wa hã ma tô ãtême si'ra za'ra, te te tãma 'ridawa za'ra da. Te te tãma 'ridawa za'ra wamhã, ma tô sani za'ra, rob u. ãne te tãma nharĩ za'ra:

20 — Mo oto ai'aba'réri wa'aba, 'Re ãhãimana u'ãsi mono ãma 're ãdawata za'ra mono zéb u, 're ãdanomro mono zép tém na dama rowasu'u za'ra wa'aba da. — ãne te tãma nharĩ za'ra.

21 Tawamhã, ãne hã te te wapari za'ra wamhã, bådã 'rãiwatobro wi, ma tô asisi, 'Re ãhãimana u'ãsi mono nhorôwa ãma 'ri 'wawi wa'ra u. Tame ma tô rowahutu na dama ãma sãna'rata za'ra.

Tawamhã sasedoti ãpire uptabi hã, ãsiré 're ãnomro mono norĩ zama ma tô zudezu norĩ ma ãpire za'ra norĩ zô da'mazatô, Zeruzaré ãma 're ãsi'ubumroi mono norĩ zô. Tawamhã ma tô ãtême ubumro uburé. Tawamhã dazazéb u ma tô ZeZusihi zadawa wasu'u'wa norĩ zô tihãrã za'ra, da te ãtême simroi mono da. 22 Tawamhã 'Re ãhãimana u'ãsi mono nhorôwa 'madã'ã'wa norĩ hã ma tô sô ai'aba'réri, dazazéb u. Sô sisisi wamhã, 'ri 're baba di. Taha wa, te apã ai'aba'réri ubana, dama roti'wa norĩ u. 23 ãtême sihutu wamhã, te ãne tãma rowasu'u za'ra:

— Pra. E niha bã. Dazazé hã, baba di. 'Ridawa nhitop tete uptabi nheré, duré dazazé 'madã'ã'wa norĩ hã 'ridawa ãma simasam nheré, wa te 'ridawa za'ra wamhã, 'ri 're baba di. Ni'wai ô di. Robaba na wa sô rob'madã'ã'wa za'ra ni. — ãne te tãma rowasu'u za'ra.

24 Tawamhã 'Re ãhãimana u'ãsi mono ãma 're ãdawata za'ra mono zé 'madã'ã'wa norĩ nhib'apito hã, duré sasedoti ãpire norĩ hã ãne hã te te wapari za'ra wamhã, te te waihu'u za'ra ô di oto. Taha wa, ma tô sô amrami za'ra, tinhimirosa'rata na, ZeZusihi zadawa wasu'u'wa norĩ zô. 25 Taha ré, ni'wa hã te wei mo, aibã hã. Ta hã ma tô tãma rowasu'u za'ra, ãne:

— ãwapari pese za'ra wa'aba. Aibã norĩ hã dazazéb 're, ãséme 'wa hã, 'Re ãhãimana u'ãsi mono ãma 're ãdawata za'ra mono zéb ãma 'ri 'wawi wa'ra 're, te dama rowahutu za'ra. — ãne te tãma rowasu'u za'ra.

26 Tawamhã 'Re ãhãimana u'ãsi mono ãma 're ãdawata za'ra mono zé 'madã'ã'wa norĩ hã ma tô sô ai'aba'réri tinhib'apito norĩ me, apã te te simroi mono da. ãsimroi mono 'wa norĩ hã êtê na da te hã za'ra mono ô'umnhasite, ma tô pawasisi ãna te te simro. 27 Te te simroi

mono wamhã, te tãma nharĩ za'ra, dama roti'wa norĩ nho're simasab da. Tawamhã 'Re ãhãmãna u'ãsi mono ma, da'ãma romhuri'wa ãpire uptabi hã te tãma nharĩ za'ra, Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ ma:

28 — Wa tã aré aiwi sawi za'ra wa'aba ni, Zezusihi nhimiroti na dama 're rowahutu tã za'ra wa'aba mono da. Tazahã dama 're wasu'u za'ra wa'aba mono wa, ãwasu'u hã ma tã te te ropé 'ri pâ, ãme Zeruzarẽ ãma hã. Taha wa, ma tã da te dasima 're wawasuu'wa za'ra. Wa norĩ hã, u, Zezusihi wĩrĩ'wa. — ãne te tãma nharĩ za'ra.

29 Tawamhã Pedru norĩ hã te asa tãma nharĩ za'ra, tisiré Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ me:

— 'Re ãhãmãna u'ãsi mono mreme si wa za wa te 're 'madã'ã pese za'ra. Aimawi mreme hã wa te 're 'madã'ã za'ra mono õ di za. 30 'Re ãhãmãna u'ãsi mono, wahi'rata norĩ nhib'apito hã ma tã hãiwa'utu Zezusi hã, asadawa para wa'aba, da te dasiwi ãwĩrĩ hã. Wedepo'o nhonhi'rãmi na asiwi ãsasõmri 'wa hã ma tã hãiwa'utu. 31 Ta hã ma tã 'Re ãhãmãna u'ãsi mono hã ti'ã apã, ãsimire niwĩ 're sãmra u'ãsi mono da oto, dama ãpire na 're hãmãna mono da, duré tiwaihu'u pese zarina te te 're da'anho'reptui mono da. Taha wa, te za te te 're wapawaptob za'ra, wasiré Izarazéhé nhihudu mono bã, wawasédé hã wa te 're rẽme za'ra mono wa, te te wama 're aparĩ mono da. 32 Wa norĩ hã wa tã ãne na hã watõmo na 'madã'ã za'ra ni. Taha wa, wa za wa te dama 're wasu'u u'ãsi za'ra. 'Re ãhãmãna u'ãsi mono hã da te 're wapari za'ra mono wamhã, te za Tipẽ'ẽzani hã te te dama 're anhomri. Taha zama te za duré ãne uburé te te dama 're awaihu'u, Zezusihi wasu'uwẽ hã. — ãne te tãma nharĩ za'ra, Pedru norĩ hã.

33 Tawamhã dama roti'wa norĩ hã ãne te te wapari za'ra wamhã, ma tã sada tizahi za'ra. Taha wa, ma tã sima ãma roti za'ra, te te dama 'ru za'ra da, da te dasiwi simro da. 34 Tane nherẽ, aibã ãwẽ hã Damarizé na ãsisi hã ma tã hãiwi za. Ta hã parizezu norĩ niwĩ te 're mo, dama ãwazé pe hã. 'Re ãhãmãna u'ãsi mono nhimiroti na dama rowahutu'wa, te 're hãmãna. Tawamhã ta hã ma tã oto dama 'ru za'ra, Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã da te sani za'ra da, dama ãpire norĩ nhiti si'ubumro da, syru na.

35 Taha pari, ma tã dama roti'wa norĩ ma tinha, ãne:

— Wasiré Izarazéhé nhihudu norĩ, ãwapari pese za'ra wa'aba, ãma asõpré wa'aba da, aibã norĩ ãma. E marĩ te za tãma ã'manharĩ za'ra wa'wa. ãma rosa'rata pese za'ra wa'aba. 36 Aibã hã Te'udasi na ãsisi hã duréihã, waihu'u pese newa, ma tã dama ãpire na dama siwasu'u. Tawamhã aibã ahã na ma tã ãsiré 're nomro, 400 na ãhãiba hã. Tane nherẽ, da te wĩrĩ wamhã, ãsiré 're ãnomro mono norĩ hã ma tã te te ropé. Robaba di oto. 37 Te'udasihĩ uirĩ na si ma tã duré Zudasi hã datẽme wi, Darireza ãma aré 're ãsãmra mono hã. Romanu norĩ nhib'apito hã dahãiba za'rada hã te te waihu'u da,

danhisi mono bâ da te tãma ubumro za'ra ré, ma tô Zudasi hã datême wi. Tawamhã da'ahâ na ma tô duré îsiré 're danomro, Te'udasihi ne. Îsine, ma tô duré wĩrĩ ni, Zudasi hã. Tawamhã îsiré 're ãnomro mono norĩ hã ma tô duré te te ropé. **38-39** Taha wa, ãhãna hã wa te hãiba upi za'ra wa'aba tã, Pedru norĩ hã. Tô'ã. Ta norĩ hã si'uihã na te te 're rowahutu za'ra mono wamhã, îsimirowahutu za'ra hã te za îsarina 're si'utõrĩ za'ra. Tazahã 'Re ãhãimana u'ãsi mono zadawa para te te 're rowahutu za'ra mono wamhã, tiwi uprosi waihu'u za'ra wa'aba õ di za, îsimirowahutu za'ra hã. Taha wa, 'Re ãhãimana u'ãsi mono hã 'wapé za'ra wa'aba õ'umhasite, te za aibã norĩ ma ãwaprosi waré za'ra wa'wa, si'aba'ré da. — ãne te dama roti'wa norĩ ma roti, Damarizé hã.

Tawamhã îsimiroti hã ma tô saze za'ra. **40** Tawamhã Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ zô ma tô sitême tihârã za'ra apã. Ma tô dama hãiba 'ru za'ra, taré da te dasiwi hã za'ra da. Taha pari, ma tô duré sadawa uwati za'ra, te te duré dama 're rowasu'u tã za'ra mono da, Zezusihi wasu'u na hã. Taha parip si, ma tô tãma rob'ru za'ra, apã si'aba'ré da. **41** Tawamhã ma tô dawí wairé, dama roti'wa norĩ hawi. Da te hã za'ra nherẽ, to za'ra di, Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã. Îsazei'wai wa, Zezusihi ne te te 're robzépata za'ra mono da, 'Re ãhãimana u'ãsi mono hã te te tãma ãpisutu za'ra zém na hã ma tô sina waihu'u za'ra. Taha wa, tãma rowẽ za'ra di. **42** Tawamhã awẽ sidãpãsi ma tô te te dama 're rowahutu za'ra, 'Re ãhãimana u'ãsi mono ãma 're ãdawata za'ra mono zéb ãma 'ri 'wawi wa'ra 're. 'Ri baba, ma tô duré te te dama 're rowasu'u za'ra, Zezusihi wasu'uwẽ na. Zezusi hã tô sena, Danho'reptui'wa da, 'Re ãhãimana u'ãsi mono te te wama ãpisutu na ma tô duré te te dama 're rowasu'u za'ra.

Aibã norĩ hã 7 na ãhãiba za'ra hã dapawapto'wa da, da te dasiwi ãpisutu za'ra zé wasu'u

6 ¹ Tawamhã ahã uptabi na ma tô zudezu norĩ hã saze za'ra, deredu norĩ mreime na 're ãmreime zusi mono norĩ hã, duré ebreusi norĩ mreime na 're ãmreime zusi mono norĩ zama. Tawamhã deredu norĩ mreime na 're ãmreime zusi mono norĩ hã ma tô aiwapsari za'ra, dazari'wa norĩ hã deredu norĩ ãmrotõ norĩ ãma 're po're simrami u'ãsi za'ra mono wa. Awẽ sidãpãsi, ãsazei'wa norĩ hã ro te te sima 're waibui mono wamhã, te ãma 're po're simrami u'ãsi za'ra. Taha wa, ma tô dama nharĩ za'ra, aibã norĩ hã deredu norĩ mreime na 're ãmreime zusi mono norĩ hã. ² Tawamhã Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã, **12** na ãhãiba za'ra hã ma tô sô tihârã za'ra, tisiré ãsazei'wa norĩ zô. Hãiba mono bâ ãtême si'aba'ré da, te sô tihârã za'ra. ãtême sihutu wamhã, te tãma nharĩ za'ra, ãne:

— Wasiré Zezusihi zazei'wa norĩ, e 'Re ìhâimana u'âsi mono wasu'uwê hã wa za dawi wasu'u zazâri za'ra ni, taha upana wa te 're ìdazari za'ra mono da si. Mare di. Wa te dama ãma 're rowasu'u za'ra mono õ wamhã, 'Re ìhâimana u'âsi mono hã te te wama 're arowaré mono õ di za. ³ Ma'ãpé, sô asõpré wa'aba mono, aibã 7 na ìhãiba norĩ zô. Aibã norĩ hã da te ìwêsãmri za'ra zô, te za sô asõpré wa'wa, 'Re ìhâimana u'âsi mono pê'êzani na si 're ìnomro mono norĩ zô, hãwa hawi dahâimanazém na rowaihu'u ré 're ìhâimana za'ra mono norĩ zô. Ta norĩ ma, wa za romhuri hã pisutu za'ra ni, awê sidápâsi te te 're dazari za'ra mono da. ⁴ Tawamhã wa norĩ hã 'Re ìhâimana u'âsi mono ma, wa za 're wamreme zusi u'âsi. Ìmreme na wa za wa te 're dapawaptob u'âsi za'ra. — ãne te tãma nharĩ za'ra.

⁵ Tawamhã ìsimiroti za'ra hã aihĩni ma tô saze za'ra, ìsazei'wa norĩ hã. Taha wa, ma tô aibã norĩ zô rob'madã'ã za'ra. Tawamhã ma tô sãmri za'ra, Esitéwã hã. Ta hã, 'Re ìhâimana u'âsi mono ãma te te ìsasõmri. Ìp'êzani na si te 're hãimana. Tawamhã ma tô duré sãmri za'ra Piripi hã, duré Procoru hã, duré Nicano hã, duré Timo hã, duré Pamenasi hã, duré Nicorazu hã. ãtizotiza na 'ri nho'õmo nhisi ãma 're ìsãmra mono aré, Nicorazu hã. Zudezu'õ aré, ma tô sizudezu, 'Re ìhâimana u'âsi mono ãma oto dame 're wata mono da. ⁶ Tawamhã ã norĩ hã ma tô oto te te simro, Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ u, tinhib'rada te te ãma sa'ra za'ra da, ìrã nhisiwi, ãma mreme zusi da. ãne Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã ma tô romhuri hã tãma pisutu za'ra.

⁷ Tawamhã 'Re ìhâimana u'âsi mono zadawa wasu'u hã ma tô duré te te ropé, 'ri baba. Zezusihi nhirã zarina 're ìnomro mono norĩ hã ma tô sina hã, Zeruzarê ãma hã. Sasedoti norĩ hã ahã na ma tô duré Zezusi hã saze za'ra oto.

Esitéwã, da te dasiwi ì'ãrizé wasu'u

⁸ 'Re ìhâimana u'âsi mono hã ma tô Esitéwã hã te te 're pawapto pese, tiwaihu'u pese na. Taha wa, ìwaihu'u pese na si te 're hãimana, Esitéwã hã. Taha zarina ma tô marĩ ìwê hã te te dama 're ab'manharĩ, dama ì'manharĩ waihu'u'õ hã, danho'a. ⁹ Tane nherê, ni'wam norĩ hã zudezu norĩ hã ma tô sada 're hãimana za'ra, ìmreme te te 're wê'õ za'ra mono wa. Ta norĩ hã darob amoi hawi, Zeruzarê u 're ìsihutu mono aré, Sireni na 'ri nho'õmo nhisi hawi, duré Aresãdiriza na 'ri nho'õmo nhisi hawi, duré Sirisiza na danhipti'a nho'õmo nhisi hawi, duré Azi'a na danhipti'a nho'õmo nhisi hawi. Ta norĩ hã ma tô 're si'rã'õtõ u'âsi, rowahutuzéb u dasi'uihã na 're ìdahâimana za'ra mono zém na rowahutuzém nhisi u hã. Tawamhã ta norĩ hã, Esitéwãhã mreme te te siwi wê'õ za'ra wa, te nasi aimawi na tãma nharĩ za'ra. ¹⁰ Tawamhã 'Re ìhâimana

u'âsi mono pē'ēzani hã ma tô tite hã rowaihu'u pese zé hã tãma tisõ, Esitéwãhã ma, mreme waihu'u pese da. Taha wa, aibã norĩ ma, te te asa tãma ãma wa'rãmi za'ra wamhã, ma tô nasi mreme nhihãri za'ra. ¹¹ Taha wa, ta norĩ hã ma tô ni'wam norĩ hã sada wada'uri za'ra pi'uriwi, Esitéwã te te siwi wasu'u wasété za'ra da, dama. Rob'uprazé ma tô tãma sômri za'ra, sada simasab da. ãne te tãma roti za'ra:

— ãne te za Esitéwã hã dama ĩwasu'u za'ra wa'wa: “Esitéwã hã wa tô wapari za'ra ni. Mozési hã te te dama 're wasu'u wasété. 'Re ĩhãimana u'âsi mono ãma, te te duré 're wasété.” ãne te za dama ĩwasu'u wasété za'ra wa'wa, Esitéwã hã. — ãne ma tô aibã norĩ hã sada wada'uri za'ra.

¹² Taha wa, ma tô ãne hã dama wasu'u wasété za'ra, Esitéwã hã. Duré 'Re ĩhãimana u'âsi mono nhimiroti 'rata na rob'ui'ére na dama rowahutu'wa norĩ ma zama, ma tô ãne wasu'u wasété za'ra, dama roti'wa norĩ ma zama. Aihĩni sada danhiti'rui wairébé da, ma tô ãne dama wasu'u wasété za'ra. Tawamhã ma tô oto sô ai'aba're, Esitéwãhã zô. Taha wa, ma tô siwi ti'â. Te te siwi âri wamhã, ma tô siwi saprõ, zudezu norĩ ma, ĩpire za'ra norĩ u. ¹³ Tawamhã, Esitéwãhã mreme te te siwi ĩwē'õ za'ra norĩ zô, ma tô sô tihârã za'ra, taré te te siwi ĩwasu'u wasété 'wa norĩ zô, Esitéwã te te tãma wasu'u wasété za'ra da. ãne te dama ĩpire za'ra norĩ ma, Esitéwã hã taré wasu'u za'ra:

— Ô hã aibã hã, rowasu'u wasédé hã te te sazãri õ di, 'Re ĩhãimana u'âsi mono ãma 're ĩdawata za'ra mono zém na hã. Duré 'Re ĩhãimana u'âsi mono nhimiroti wē wa'rãmi, ma tô te te dama 're rowasu'u wasété u'âsi. ¹⁴ Wa norĩ hã wa tô wapari za'ra ni, ĩmreme hã. Zezusi hã Nazaré ãma aré 're ĩsãmra mono hã te za, u, 'ri hã uprosi, 'Re ĩhãimana u'âsi mono ãma 're ĩdawata za'ra mono zé hã. Duré, roti hã Mozési te te aré wama ĩsômri hã 're ĩwahãimana za'ra mono zéb da hã te za, u, wawi ãma saprĩ. — ãne ma tô Esitéwãhã wasu'u wasété za'ra taré.

¹⁵ Tawamhã zudezu norĩ ma roti'wa norĩ hã, duré aihĩni ĩsi'ubumrozéb ãma ĩhãimana za'ra norĩ hã te ãma tinhopré, Esitéwãhã ubu ãma hã. 'Re ĩhãimana u'âsi mono ma, hãiwa ãma romhuri'wai ubu ne, Esitéwãhã ubu hã.

Dama ĩpire norĩ nho're, Esitéwã dama ĩsiwasu'uzé wasu'u

7 ¹ Tawamhã 'Re ĩhãimana u'âsi mono ma, da'ãma romhuri'wa ĩpire uptabi hã te tãma tinha, Esitéwãhã ma:

— E tô sena aiwasu'u hã.

²⁻³ Tawamhã Esitéwã ma tô tãma rob'rãzarõtõ za'ra, dahi'rata norĩ wasu'u na hã, ãne:

— Wasiré Izarazéhé nhihudu norĩ, wamama norĩ zama, ìwaparì za'ra wa'aba. 'Re ìhâimana u'âsi mono hã, rowa'a na 're ìsãmra mono hã duréhã ma tô Abra'ãhã ma sihâi'ré, wahi'rata ma. Mesopotamiza na danhipti'a nho'ômo nhisi ãma 're sãmra mono ré, ma tô ìtême wi, zahadu Harã na 'ri nho'ômo nhisi u morĩ õ ré. ãne te tãma tinha: “Ma'ãpé airom nhiti aiwatobro, asisãnawã norĩ nhiti aimorĩ ða. Airop téb u wa za asaprõ, tamomo 're aihâimana mono da oto.” ãne ma tô tãma roti. ⁴ Taha wa, tisiré cadeza norĩ nhipti'ai hawi ma tô watobro. Harã na 'ri nho'ômo nhisi ãma te oto 're sãmra, Abra'ã hã. Tame, ìmama hã ma tô tiwi dârâ. Tiwi dâ'â parip si, ma tô 'Re ìhâimana u'âsi mono hã saprõ, ìroptéb u, Abra'ã hã. Taha wa, te oto a norĩ wa'wa hã ìwa 're aihâimana za'ra wa'aba mo, ìsipti'ai ãma. ⁵ Tane nherê, we te te saprõni nherê, te te tãma sômri uptabi õ di, ti'a hã ìte da hã. Taha wa, te ãne hã tãma tinha: “Tô sena, ti'a, wa za aima tisõ, ate da, asihudu sidâpâsi, asihudu norĩ te da.” ãne ma tô tãma ropisutu, Abra'ãhã ma, 'ra õ ré. ⁶ Te duré tãma tinha: “Apto'oré hã asihudu norĩ hã te za dasiré 're si'ubumro, darob amoi ãma tinhipti'ai ãmai õ nherê, tisiré'õ norĩ siré. Tawamhã ti'a tede'wa norĩ nhimiwada'uri zarina si te za 're hâimana za'ra, te te tãma 're romhuri pese za'ra mono da taré, wa'âbã ãna. Si'uihã na si'ãma 're hâimana waihu'u za'ra mono õ di za. Da te 're ìhã za'ra mono zé hã te za duré te te 're sépata za'ra. ãne te te 're robzépata za'ra mono ré hã, te za ãma tiwahub ahã za'ra, 400 na. ⁷ Tawamhã wa za te 're 'ruiwa'âbã za'ra. Marĩ, wa za asa te 're ab'manharĩ, daza'ru tede'wa norĩ ma hã asihudu norĩ wi, 're robzei'õ za'ra mono wa. Taha parip si, asihudu norĩ hã te za wei wairé apã. Tawamhã ãne te za ì'ãma 're dawata za'ra oto.” ãne te tãma ropisutu, 'Re ìhâimana u'âsi mono hã.

⁸ — Te duré tãma roti, ãne: “Te za 're asisihâiwata nhihâri za'ra wa'aba mo, ìzazei'wa na aipibui pese aba zéb da hã.” ãne ma tô tãma roti. Taha wa, Izati hã waptã'ã wamhã, ma tô sihâiwata nhizã, ìmama hã, Abra'ã hã. ⁸ na ãma mara wapsi, ma tô sihâiwata nhizã. Izati hã ma duré ti'ra hã sihâiwata nhizã, Zaco hã. Zaco hã ìsarina ma duré ti'ra hã te te 're anihâiwata nhihâri, poto sidâpâsi, ¹² na ìhãiba norĩ hã. Ta norĩ hã Zacoho 'ra norĩ hã, wahi'rata na'rata uptabi. — ãne te Esitéwã hã rob'rãzarõtõ, dama ìpire za'ra norĩ ma.

⁹ Tawamhã Esitéwã hã ma tô duré tinhimirob'rãzarõtõ na tãma ãma uzusi za'ra, ãne:

— Ta norĩ hã wahi'rata norĩ hã ma tô tinoire hã dama wede za'ra, Zuzé na ìsisi hã. ìhâimanazém na te te siwi 're 'ruiwaparì za'ra mono wa, ma tô dama wede za'ra. Taha wa, ì'uipra'wa norĩ hã ma tô siwi saprõni za'ra, Ezitu u, tame danhimiwada'uri zarina si te te dama 're romhuri mono da, paw'a'âbã ãna. Tane nherê, 'Re ìhâimana u'âsi

mono hã ma tô ïsiré 're hâimana u'âsi. **10** Taha wa, te te ïrobzépata mono zéb sidâpâsi ma tô nasi pawapto, tiwi robzei'õ tõ da. Tawamhã apito Para'oho ma, sihâi're wamhã, 'Re ïhâimana u'âsi mono ma tô tiwaihu'u pe hã tãma tisõ, ïhâimana wê zéb da hã. Taha wa, apito Para'o hã ma tô wêsã, Zuzé hã. Taha zarina ma tô tãma pisutu, Ezitu ãma roti'wa da oto, ïsadawa para. ïsibro hã duré ïsõrõwa zama te te tãma 're 'madâ'â mono da zama, ma tô duré pisutu. **11** Tawamhã nimahã wahum na dasa hã poto õ di, Ezitu ãma hã duré wahi'rada 're ïhâimana za'ra mono zéb ãma hã, Cana'ã na romnhisi ãma hã. Taha zarina, ma tô oto mra hã da te 're sépata za'ra. Marĩ õ di, te te 're ïhuri mono da hã, wahi'rata norĩ hã. **12** Tawamhã wahi'rada Zaco hã ma tô dasai wasu'u hã wapa, Ezitu ãma buru nho wasu'u hã, tamep si da te 're ïsa'wari mono na hã. Taha wa, ma tô ti'ra norĩ hã wahi'rata norĩ hã satõrĩ za'ra, Ezitu u si'aba're da, mra hã te te 'mai'uipra za'ra da. Tawamhã ïmorĩ'rata na si'aba'rei wamhã, ma tô aihutu apâ, timama u. Mra hã ma tô te te ãwisi. **13** Taha parip si, ma tô duré sô ai'aba're, Ezitu u, maparane ãma. Tawamhã Zuzé hã ma tô tãma siwasu'u za'ra oto, tidub'rata norĩ ma. Tawamhã apito Para'o hã ma tô wapa, Zuzéhé sisânawã norĩ wasu'u hã. Taha wa, ma tô oto waihu'u za'ra, ïsisânawã za'ra na hã. **14** Taha wa, ma tô Zuzé hã timama zô hã, Zacoho zô, aihĩni pese ïtême si'aba're da, ïmro norĩ hã ï'ra norĩ zama, duré uburé ïsiré 're ïdahâimana za'ra mono norĩ zama. ãne dahâiba za'ra hã, 75 na. **15-16** Tawamhã Zaco norĩ hã te oto zâmo, Ezitu u, tame 're si'ubumroi mono da oto. Tame ma oto Zaco hã dârâ. Tame ma tô duré ï'ra norĩ hã 're dâ'â za'ra. Tawamhã ïmama hã tiwi dâ'â za'ra wamhã, ïhi hã ma tô siwi ti'â apâ, ïrob u, Sitê na danhipti'a nho'õmo nhisi u, tame te te siwi séme da. Ti'a hã Abra'ã hã dâ'â õ ré, Hamohõ nhihudu norĩ wi, te te sisada ï'uipra sirõmo ãma, ma siwi sé, ïhi hã. 'Re dâ'â za'ra mono sidâpâsi, ma tô wahi'rata norĩ hi zama apâ da te 're 'wasari tamomo, Zacoho 'ra norĩ hi hã, tame da te 're séme mono da, êtê zahâpâ wa, ab're 're.

17 — Tawamhã 'Re ïhâimana u'âsi mono hã Abra'ãhã ma, te te ïropisutuzé hã te te tãma ãma ï'uwaimramizéb u hã, romhuture di oto. ïsihudu norĩ hã wahi'rata norĩ hã ma tô oto sina hã, Ezitu ãma. Da'ahã uptabi di oto. **18** Tawamhã roti'wa aimawi hã ma tô oto ãzé, si'apito da, Ezitu ãma, Zuzéhé waihu'u'õ'wa hã. **19** Tawamhã tizadawa nhípese na si ma tô wahi'rata norĩ ma 're hâimana ta hã. Ma tô te te tãma 're rob'manharĩ wasété u'âsi za'ra. Ma tô damama norĩ ma roti za'ra, rowi te te 're sa'ra za'ra mono da, ai'uté hã, 're dâ'â za'ra mono da. **20** Taha ré, ma tô Mozési hã podo, ai'utépré ïwê uptabi hã. A'amo si'ubdatõ ma tô ãma ai'utõ, ïmama norĩ te te ï'madâ'â zahuré zém na hã, 'ri para. **21** Tawamhã 'ri nhiti ma tô ïna hã tihi. Taha wa,

apito Para'oho 'ra sipi'õ hã ma tô ãma ti'ra, Mozésihi ãma. Ti'ra uptabi newa, ma tô prédu. **22** Taha wa, Ezitu ãma danhimirowaihu hã ma tô uburé dawi waihu'u, Mozési hã. Oto prédu wamhã, te te waihu'u pese wa, uburé te te rob'manharĩ wẽ di. Ísimiroti hã wẽ wa, dama mreme pire di. — ãne te dama ìpire za'ra norĩ ma, rob'rãzarõtõ, Esitéwã hã, dahi'rata wasu'u na hã.

23 ãne te duré tãma rob'rãzarõtõ za'ra:

— Tawamhã Mozési hã 40 na ãma wahu wamhã, ma tô sima rosa'rata, tisiré norĩ hã te te waimrami mono da, Izarazéhé nhihudu norĩ hã. **24** Tawamhã te te ab'madâ'â mono wamhã, ma tô 'mai'hãiba pibu tisiré hã, ezipsiu hã te te 're pré'é mono ré hã. Taha wa, ma tô ìtẽme mo, ãma sisapĩ da. Tawamhã te te 're pré'é mono 'ru te, ma tô tĩwĩ, ĩ'azâr'i'wa hã, tisiré hã te te 'ruiwa'âbã da. **25** Mozési hã ma tô tisiré norĩ ãma rosa'rata, ãne: “Īsiré norĩ hã áté te za siwi ĩwaihu'u, 'Re ĩhãimana u'âsi mono te te tãma ĩpisutu za'ra zém na Ezitu hawi te dawi ubumroi mono da.” ãne te tisiré norĩ ãma rosa'rata. Tane nherẽ, te te siwi waihu'u õ di, ĩsiré norĩ hã. **26** Tawamhã awẽm na hã ma tô duré mo, tisiré norĩ u. Morĩ wamhã, te duré ĩsiré norĩ hã ĩsõ'a si'wapé zahuré, maparane. Taha wa, ma timreme hã tãma 'marõwĩrĩ zahuré, ãne: “Tõ'ã. Asi'wapéi wa'aba tõ. Oro asiré 're anomro aba mono za, te asi'wapéi wa'wa.” ãne ma tô timreme hã tãma 'marõwĩrĩ zahuré.

27 — Tawamhã ãma ĩsãna'rata'wa hã ma tô Mozésihi mreme hã wẽ'õ. Taha wa, ma tô mreme sina sa'ré, ãne: “E 'wa sadawa para we aimorĩ bâ, wanhib'apito da, duré wama rowairébé'wa da hã. **28** E ĩzama te za ĩwĩ, ezipsiu hã ĩwĩrĩ ne, ahãmhã.” ãne te tãma tinha, Mozésihi ma. **29** Tawamhã ĩmreme hã te te wapari wamhã, ma tô Ezitu hawi aimani Mozési hã, Midi'ã na romnhisi u, tame 're hãimana mono da oto. Tame ma timro. ĩ'ra maparane oto, aibã norĩ hã.

30 — Midi'ã ãma 're sãmra mono ré hã, ma tô ãma tiwahu, 40 na. Tawamhã nimahã bātã na ma tô 'Re ĩhãimana u'âsi mono ma romhuri'wa hã ìtẽme sihãiré, hãiwa hawimhã. Sina'i na êtẽ rãihã nhisi 'rata, ma tô ìtẽme sihãiré, a'ubuni u, wede zapore ro'o wa'wa. **31** Tawamhã Mozési ma tô ãma titob'uzu, te te sãmri wa. Taha wa, ma tô ìtẽme ai'ré, 'rãwi te te sabu da. Tawamhã 'Re ĩhãimana u'âsi mono mreme ma tô wapa. ãne te tãma tinha: **32** “Wa hã 'Re ĩhãimana u'âsi mono, aihirata norĩ nhib'apito, Abra'ãhã nhib'apito, duré Izatihi nhib'apito, duré Zacoho nhib'apito.” ãne ma tô tãma si'mahã, Mozésihi ma. Tawamhã Mozési hã ĩmreme te te wapari wamhã, te tãma rẽrẽ, pipa te. Tãma pahi wa, te te 'madâ'â waihu'u õ di. **33** Tawamhã Wanhib'apito te duré tãma tinha: “Īnho'a asabzé hã wẽ uptabi di, ti'a hã. Aima ĩpire uptabi wa, ĩma asiséb zarina te za aipara'uza hã ĩsani. **34** Wa hã wa tô ĩnhib'a'uwẽ norĩ hã te 're

'madââ za'ra. Romhuri pire na te te 're rob'ma'wamarĩ mono wa, te robzei'õ u'âsi 're hâimana za'ra, Ezitu âma hã. Taha wa, ma tô romhuri pire te, 're 'wab'êtê u'âsi za'ra. Ĩ'wab'êtê za'ra hã wa tô te 're wapari u'âsi za'ra. Taha wa, wa we oto itême si'ra za'ra, te sô'reptu za'ra da, Ezitu hawi. A hã wa za oto asatõ, Ezitu u apâ aimorĩ da." ãne ma tô tãma rob'ru, Mozésihi ma.

35 — Tawamhã te oto mo apâ, Mozési hã Ezitu u, tisiré norĩ te te sô'reptu za'ra da. Tane nherê, Izarazéhé nhihudu norĩ hã ma tô aré siwi watawa, ãne: "E 'wa sadawa para we aimorĩ bâ, wanhib'apito da, duré wama rowairébé'wa da." ãne ma tô aré siwi wê'õ. Tane nherê, 'Re ihâimana u'âsi mono hã ma tô apâ itême satõrĩ za'ra, Mozési hã. Tawamhã hãiwa âma 'Re ihâimana u'âsi mono ma romhuri'wa hã, wedezapore ro'o wa'wa sô isãmra hã ma tô Mozési hã pawapto, Ezitu hawi te te danhimroi mono da apâ, danhipti'ai u. 36 Taha wa, ma tô Mozési hã te te danhimro tô, Ezitu hawi. Duré Ezitu âma zahadu 're sãmra mono ré, ma tô marĩ hã dama ĩmanharĩ waihu'u'õ hã te te dama 're ab'manharĩ. Â pré na â poré nhisi âma, ma duré dama rob'manha, ĩwaihu'u'õ na. A'ubuni wi siwa'ru 're danomro mono ré, ma duré marĩ dama ĩmanharĩ waihu'u'õ hã te te dama 're ab'manharĩ, 40 na da'ãma wahub za'ra ré. 37 Ta hã ma tô tisiré Izarazéhé nhihudu norĩ ma rowasu'u, ãne: "Re ihâimana u'âsi mono hã te za ni'wa hã asiré wa'wa hã we aima pisutu za'ra wa'wa, ĩsine, te te aima 're isadawa wasu'u za'ra wa'aba mono 'wa da hã." ãne te tãma rowasu'u za'ra, Mozési hã. — ãne ma tô Esitéwã hã dahi'rata wasu'u na tãma rob'rãzarõtõ za'ra, dama ĩpire za'ra norĩ ma.

38 ãne te duré tãma rob'rãzarõtõ za'ra:

— Izarazéhé nhihudu norĩ hã a'ubuni wi 're nomro mono ré, ma tô Mozési hã dasiré 're mo, wahi'rata norĩ siré. Nimahã bâtã na siré si'rã'õtõ wamhã, ma tô hãiwa âma 'Re ihâimana u'âsi mono ma romhuri'wa hã tãma rowasu'u, Mozésihi ma, Sina'i na êtê 'rãihã nhisi âma. 'Re ihâimana u'âsi mono nhimipisutu zarina, robzei u'âsi ĩ'rata 're idanomro u'âsi mono zé wasu'u hã ma tô tãma tisõ, Mozésihi ma, ta hã te te wama 're anhomri mono da, ĩsipai u. 39 Tazahã wahi'rata norĩ hã te te wapari ze za'ra õ di, Mozésihi mreme hã. Ezitu u apâ ĩsi'aba'rê da si, ma tô tinhimirosa'rata na sisaze za'ra. 40 Taha wa, te Arãhã ma nharĩ za'ra, ãne: "Ma'ãpé, marĩ hã romhãiba hã wama 'ma'manharĩ za'ra na, 'Re ihâimana u'âsi mono ne ĩwaihu'u'pe hã, te te ĩwanhimroi mono da hã." ãne ma tô tiwi waptêrê za'ra, romhãiba hã te te 'manharĩ za'ra da. Te duré ãne tãma nharĩ za'ra: "Mozési hã ma wawi aimani, Ezitu hawi we ĩwanhimroi mono 'wa hã. Wa te sa'rese za'ra õ di oto." ãne te wahi'rata norĩ hã tãma nharĩ za'ra, Arãhã ma. 41 Taha wa, tame ma

tô powawê 'ra hâiba ne hã tãma 'manharĩ za'ra, ãma 're ãwata za'ra mono zéb da hã, 'Re ãhãimana u'ãsi mono upana. Tawamhã ma tinhimizama hã oto siwi simro, tinhimirob'manharĩ ãma wata za'ra da. Aimawi te te sima rob'manharĩ za'ra wê te, ma tô duré dasa hã siwi 'manha. 42 Taha wa, 'Re ãhãimana u'ãsi mono, ma tô tiwi aipi'ra za'ra, aimawi na si si'uihã na za 're wata za'ra mono da, ã'upana. Bãtã ãma ã'upana 're wata za'ra mono da, ma tô duré tiwi aipi'ra za'ra, duré a'amoi ãma, duré wasi ãma zama. Taha na ma tô 'Re ãhãimana u'ãsi mono zadawa wasu'u 'rata 'wa hã ãma rob'ui'éré, duréihã ãmreme na:

“Izarazéhé nhihudu norĩ, e ããma si 're aiwata za'ra wa'aba mono da, ma tô ãnhimipodo hã asiwi 're ãsimroi wa'aba mo, a'ubuni wi 're anomro aba mono ré hã. Mare di. ã'upana aimawi ãma si 're aiwata za'ra wa'aba mono da, ma tô ãne hã 're ãmanharĩ za'ra wa'aba mo. ãne 're anomro aba mono ré, ma tô 40 na ai'ãma tiwahub za'ra wa'wa.

43 ã'upana ãma 're aiwata za'ra wa'aba mono da, ma tô romhãiba hã asima ãmanharĩ za'ra wa'wa, waihu'u pese newa, Moroti ãhãiba'õ na romhãiba 'manharĩ nhisi ãma. Duré Rêpã na wasi nhisi ãma ma tô 're aiwata za'ra wa'aba mo, waihu'u pese newa ãhãiba'õ ãma hã. Ta hã ma tô asiwi 're ãmrami aba mo, ãma 're aiwata za'ra wa'aba mono da, a'ubuni wi. Taha wa, wa za oto airom nhiti asatõrĩ za'ra wa'wa, Babironiza na 'ri nho'õmo nhisi nhipai u ai'aba'réi wa'aba da.”

ãne ma tô wahi'rata norĩ ma rowasu'u, ãsadawa wasu'u'wa nhimi'ui'éré na, 'Re ãhãimana u'ãsi mono mreme zarina. Timreme, ma tô wahi'rata norĩ ãma uwaimra. — ãne te Esitéwã hã zahadu dama ãpire norĩ ma rob'rãzarõtõ za'ra, dahi'rata norĩ wasu'u na hã.

44-45 Te duré tãma rob'rãzarõtõ za'ra, ãne:

— 'Re ãhãimana u'ãsi mono hã ma tô tãma pisutu, Mozésihi ma, wahi'rata norĩ hã te te siwi ãri mono zéb da hã, a'ubuni wi. Tawamhã Mozésihi ma, te te ãpisutuzéb zarina ma tô da te dasiwi simizusi romhã 'manharĩ na 'ri hã, dasiré ãwa simasisi mono da, 'Re ãhãimana u'ãsi mono hã. Taha wa, ma tô 'rizé hã te te siwi 'wapé siré, danhimizahãri sidãpãsi te te siwi simizusi mono da. Tawamhã ta norĩ uirĩ na si ma tô wahi'rata norĩ hã siwi ãwisi, tirop téb u sihutu wamhã, Zuzuwéhé siré. Sihutu wamhã, 'Re ãhãimana u'ãsi mono hã ma tô wahi'rata norĩ hã pawaptob za'ra, dasi'wapé na. Ma tô te te tãma dazate za'ra, tame 're ãdahãimana za'ra mono norĩ hã. Tawamhã wahi'rata norĩ hã ma tô asisi oto, tirop téb u. Sisisi wamhã, ma tô siwi tisã 'ri hã, 'Re ãhãimana u'ãsi mono ãwa 're

ĩsãmra mono zéb da hã. Tame te oto 're sab u'âsi, Dawi za ĩpotozéb u hã. 46-47 Tawamhã Dawi hã ma tô tiprédu. Prédu wamhã, 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã ma tô wësã. Taha wa, Dawi hã ma tô tiwi waptê, 'ri ĩtê hã te te tãma sãrĩ da, ĩwa 're ĩsãmra mono zéb da hã. Āne te tiwi waptê: “E te za ĩma ĩ'ru, 'ri té, te aima sãrĩ da. A hã 'Re ĩhâimana u'âsi mono, Zacoho nhib'apito. Taha wa, wa ĩsima wê, 'ri hã te aima sãrĩ da.” Āne ma tô tiwi waptê, 'Re ĩhâimana u'âsi mono wi. Tane nherê, Dawi hã te te tãma 'ri õ di. Ĩra si, ma tô tãma 'ri, Saroma hã tipoto'wa uirĩ na si.

48 — E tawamhã 'ri hã da te dasiwi ĩsãrĩ 'rep si te 're sãmra u'âsi, 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã. Mare di. 'Ri 'rep si 're sãmra mono õ di. Āne ma tô duréhã ãma rob'ui'éré, ĩsadawa wasu'u 'rata 'wa hã:

“Wanhib'apito, ma tô ãne ĩma siwaihu'u: 49-50 Wa hã hãiwa nhipai ãma, Apito. Ti'ai ãma zama, Apito. Ĩwaihu'u pese wa, wa hã uburé Apito. Ĩwétési uburé marĩ hã te 'manharĩ waihu'u pese di. E niha te za tawamhã ĩnhorõwa hã ĩma ĩ'ri za'ra wa'wa, ĩwa 're ĩnhamra u'âsi mono zéb da hã.

Mare di. 'Re ĩnhamra u'âsi mono zéb da hã ĩma 'ri waihu'u za'ra wa'aba õ di za.”

Āne ma tô Wanhib'apito mreme hã wama wasu'u, ĩsadawa wasu'u'wa hã. — Āne ma tô Esitéwã hã dama ĩpire za'ra norĩ ma rob'rãzarõno hã rãsutu za'ra, dahi'rata norĩ wasu'u na hã.

Esitéwãhã dâ'ázé wasu'u

51 Tawamhã Esitéwã hã te duré tãma nharĩ za'ra, dama ĩpire za'ra norĩ ma:

— A norĩ wa'wa hã aipo're za'ra wa'aba õ di. Aipê'ê tete za'ra wa'aba di. 'Re ĩhâimana u'âsi mono zadawa wasu'u hã aipo'reptõ newa, 're wapari za'ra wa'aba mono õ di. Aihi'rata norĩ wa'wa hã 're ĩhâimana za'ra mono zém ne, te 're aihâimana za'ra wa'aba mo. 'Re ĩhâimana u'âsi mono p'êzani hã te asiwi 're ĩwê'õ za'ra wa'aba mo, aihi'rata norĩ wa'aba ne hã. 52 Aihi'rata norĩ wa'wa hã ma tô sada 're sib'ru za'ra, 'Re ĩhâimana u'âsi mono zadawa wasu'u 'rata 'wa norĩ zada. 'Re ĩmorĩ wê uptabi hã za we ĩwisi wana, ma tô aré te te dama 're wasu'u za'ra, ĩsadawa wasu'u'wa norĩ hã. Tane nherê, ma tô aihi'rata norĩ wa'wa hã te te 're simro, ta norĩ hã. Aihi'rata norĩ wa'wa hã ãne te te 're ĩmanharĩ za'ra mono ne, ma tô duré a norĩ wa'aba zama dama ĩsa're za'ra wa'wa, 're ĩmorĩ wê uptabi hã da te dasiwi wĩrĩ da. 53 'Re ĩhâimana u'âsi mono ma, hãiwa ãma romhuri'wa norĩ, ĩsimiroti hã te te aima 're sômri za'ra wa'aba mono nherê, ĩsimiroti na 're wapari za'ra wa'aba mono õ di. — Āne te tãma nharĩ za'ra, dama ĩpire za'ra norĩ ma, Esitéwã hã.

54 Tawamhã zudezu norĩ ma roti'wa norĩ hã Esitéwãhã mreme te te wapari za'ra wamhã, ma tô sadawa 'ru za'ra. Taha wa, te 'wasitete za'ra, Esitéwãhã ãma. 55 Tane nherẽ, 'Re ìhâimana u'âsi mono pê'êzani na ma tô aptete, Esitéwã hã. Taha wa, hâimo ma tô 'mazawê. Tawamhã 'Re ìhâimana u'âsi mono hâiba na rowa'a za'êne hã ma tô 'madâ. Zezusi hã ma duré tisã. 'Re ìhâimana u'âsi mono nhimire niwĩ te za. 56 Tawamhã Esitéwã te 'mahã, ãne:

— 'Madâ'â za'ra wa'aba. Ôhõta hâiwa, ma we 'ridawa. Ti'ai ãma dasiré ìpodo hã wa tô sabu. 'Re ìhâimana u'âsi mono nhimire niwĩ te za. — ãne te tãma 'mahârã za'ra.

57 Taha wa, tinhib'rata na ma tô tiwi sipo're nhidã za'ra, dama roti'wa norĩ hã. Asa tãma 're sipari za'ra mono sina, ma tô sô rere, te te siwi âri da. 58 Sa'êtê te siwi 'mapra, 'ri nho'õmo babarãi u, êtê na te te siwi wĩri da. Tawamhã ti'uza ìsisiwimhã, ma tô sada sani za'ra, Esitéwãhã 'ruiwapari'wa norĩ hã te te nasi siwi ahâri pibui pese da. Saru na aibã ìpréduptém nhisi 'rata, ma tô ti'uza hã sa'ra za'ra, ta hã te te sa 'madâ'â za'ra da. 59 Tawamhã êtê na te te nasi siwi ahâri ré, ma tô Esitéwã hã mre, Zezusihi ma. ãne ma tô sina 'mahã:

— Wanhib'apito Zezusi, ìpê'êzani te za ìwi ì'â, ãma atême ìmorĩ da.

60 Tawamhã hi'rãtitõ ma tô nhamra, Esitéwã hã. Mreme 'rãihã na ma tô duré tãma mre, ãne:

— Wanhib'apito, tiwasédé te te ì'ãma 'manharĩ za'ra nherẽ, tãma pisutu za'ra õ di za, rowasédé hã.

Tawamhã mreme pari, ma tô dârã oto, Esitéwã hã.

Saru hã ìsazei'wa norĩ ãma te te ìrowasutu na'rata zé wasu'u

8 1-3 Esitéwã hã da te ìwĩrízém na hã ma tô Saru hã dapa'uze. Tawamhã aibã norĩ hã ma tô Esitéwã siwi tisê, 'Re ìhâimana u'âsi mono zadawa 'madâ'â pese 'wa norĩ hã. Te te siwi sêrê wamhã, te ãma ti'ry'ry, wawai 'rãihã na. Tawamhã Esitéwã dâ'â parimhã, båtã na ma tô awa'awi sada tazahi za'ra ni, ìsazei'wa norĩ zada. Taha wa, ìsazei'wa norĩ hã Zeruzarê ãma 're ìsi'ubumroi mono zô, ma tô rowasédé hã sô tiwatobro na'rata za'ra, sada dazahi za'ra wa. Saru hã Zezusihi zazei'wa norĩ ãma ma tô rowasutu, ìsazei'wa hâimanazé hã si'utõrĩ da. 'Ri baba te nasi zasi, ìsazei'wa norĩ zô. Tawamhã rob u te te nasi da'anhamra, aibã hã duré pi'õ zama. Taha pari, te nasi te te da'ãma arobãdã, te te nasi da'a'maza da, dazazéb 're. Taha wa, ìsazei'wa norĩ hã ma tô te te siwi ropé, Zeruzarê hawi. Ta hawimhã Zudeza na danhipti'a nho'õmo nhisi u ma tô te te ropé, duré Samariza na danhipti'a nho'õmo nhisi u zama, daza'rui mono bã. Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ si te zahadu 're si'ubumro, Zeruzarê ãma hã.

**Samariza na danhipti'a nho'ômo nhisi âma, Piripi hã
ĩwasu'uwẽ na te te dama ĩrowasu'u za'ra zé wasu'u**

4 Tawamhã daro mono bâ, ĩsazei'wa norĩ te te ĩropéi mono hã sihutu sidâpâsi, ma tô te te dama 're rowasu'u za'ra, Cristuhu wasu'uwẽ na. 5 Tawamhã Piripi hã Samariza na danhipti'a nho'ômo nhisi u, ma tô mo. Tame ma tô Cristu hã te te dama 're wasu'u, 'Re ĩhâimana u'âsi mono te te ĩpisudu hã, Danho'reptui'wa da. 6 Marĩ ĩwẽ hã dama ĩ'manharĩ waihu'u'ô hã ma tô te te dama 're ab'manharĩ. Piripihi mreme hã da te wapari za'ra wamhã, aihĩni ma tô ĩmreme na 're danhopré, marĩ ĩwẽ hã te te 're ĩ'ab'manharĩ mono hã da te sabu za'ra wamhã. 7 Wa'uburé ré 're ĩhâimana za'ra mono norĩ hã ahâ na ma tô apese. Sadari sina te nasi wairé, wa'uburé hã. ĩmorĩ waihu'u'ô hã ahâ na ma duré pese za'ra, Piripi hã. ĩhi'ré zama ma tô ahâ na apese. 8 Taha wa, datoi uptabi za'ra di, 'ri nho'ômo âma 're ĩdahâimana za'ra mono norĩ hã.

9 Tame te aibâ hã 're sãmra, Sima na ĩsisi hã. Romhõsi pese 'wa, ta hã. Taha âma ma tô aré 're tob'uzu za'ra, samaritanu norĩ hã. Sima hã ĩwaihu'u pese newa, te dama 're siwasu'u u'âsi, dama ĩpire na. 10 Aihĩni ma tô Simahã mreme na 're danhopré aré. Âne te da te dasima 're rowasu'u za'ra, ô hã 'Re ĩhâimana u'âsi mono newa:

— “Ôhõ ma hã, aibâ ma hã ĩwaihu'upe te tãma tihâiba. 'Re ĩhâimana u'âsi mono waihu'u pe hã sa'êtẽ na te tãma tihâiba.” — Âne te da te dasima 're wasu'u za'ra.

11 Wahub ahâ na ma tô âma 're datob'uzu za'ra, te te dama 're ĩ'aromhõsi mono zém na hã. Taha wa, te âma 're danhopré pese. 12 Tane nherẽ, 'Re ĩhâimana u'âsi mono, da'âma 're ĩsib'a'uwẽ mono zé wasu'u na, duré Zezu Cristuhu wasu'u na, Piripi hã te te dama rowasu'u wamhã, ma tô saze za'ra ni. ĩsimirowasu'u hã da te saze za'ra wamhã, â dawabzuri ma tô 'manharĩ za'ra ni, aibâ norĩ hã, duré pi'õ norĩ zama. 13 Simahã zama ma tô saze. Â dawabzuri ma duré dame 'manha. Te te 'manharĩ parimhã, te oto Piripihi siré 're mo. Tawamhã te nasi âma titob'uzu, dama ĩ'manharĩ waihu'u'ô hã te te nasi dama ab'manharĩ wa, Piripi hã.

14 Tawamhã Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã zahadu Zeruzarẽ âma hâimana za'ra ré, ma tô samaritanu norĩ wasu'u hã wapari za'ra, 'Re ĩhâimana u'âsi mono zadawa wasu'u, da te ĩsaze za'ra zém na rowasu'u hã. Taha wa, ma tô Pedru norĩ hã siwi satõrĩ zahuré, Zuwãhã me. Samariza u datẽme neb zahuré da, ma tô satõrĩ zahuré ni. 15 Tawamhã ma tô datẽme aimasisi. Simasisi wi, ma tô 'Re ĩhâimana u'âsi mono ma timreme zahuré, da'âma, Tip'ẽzani hã te te dama sômri da. 16 'Re ĩhâimana u'âsi mono pẽ'ẽzani hã zahadu datẽme wisi ô di, tamomomhã. Wanhib'apito Zezusihi nhisi na si ma tô â dawabzuri hã 'manharĩ za'ra ni. 17 Tawamhã Pedru norĩ hã

ma tô tinhib'rata na da'a'rã upi zahuré. Te te ãma da'a'rã upi zahuré mono wamhã, 'Re ãhãmmana u'ãsi mono, ma tô Tipẽ'ẽzani hã dama sãmri za'ra.

18 Tawamhã Sima hã ma tô sabu, Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ, da'rã nhisiwi tinhib'rada hã te te nomri zahuré mono ré hã, 'Re ãhãmmana u'ãsi mono, Tipẽ'ẽzani te te dama ã'anhomri mono zé hã. Taha wa, ma tô sima wẽ, rob'uiprazé hã te te tãma sãmri zahuré da. 19 ãne te tãma nharĩ zahuré:

— ã. Rob'uiprazé, wa za aima sãmri 'wa, asine wa'aba, ãnhib'rada hã da'rã nhisiwi te 're aza'ra mono da, aiwaihu'u pese 'wa hã we ãma sãmri aba da, asine wa'aba te 're da'a'rã upi mono wamhã, 'Re ãhãmmana u'ãsi mono, Tipẽ'ẽzani te te dama 're anhomri mono da. — ãne te tãma nharĩ zahuré, Sima hã.

20 Tawamhã Pedru te asa tãma tinha, ãne:

— E niha ma tô ãrosa'rata wasé, rob'uiprazém na asima uipra da, 'Re ãhãmmana u'ãsi mono hã tiwaihu'u pe te te wama ãsãmri hã. Mo oto aimorĩ ropipa u, ate rob'uiprazéb ré. 21 'Re ãhãmmana u'ãsi mono, ma tô aiwaihu'u, asima asimirosa'rata wasété na hã. Taha wa, a hã wanhimiromhuri zarina, romhuri waihu'u õ di za. Ta hã atei õ di. 22 Aiwasété wi aipi'ra na. Wanhib'apito ma, aimreme. Tãma asiwasu'u na asimirosa'rata wasédé hã te te aima pari da. 23 Wa tô ãsina aiwaihu'u. Zahadu asimi'ru hã sa'ëté di. Zahadu te Satanasi hã atété, aiwasété hawi aiwatobro tã da. — ãne te Simahã ma tinha, Pedru hã.

24 Tawamhã Sima te asa tãma tinha:

— A norĩ wa'wa hã te za ããma aimreme 'wa, 'Re ãhãmmana u'ãsi mono ma, ropipa hã uburé ãma ãrowasu'u na te te ãma ãma uwaimrami tã da. — ãne te Sima hã asa tãma nharĩ zahuré, Pedru norĩ ma, Zuwãhã me.

25 Tawamhã Pedru norĩ hã Wanhib'apito mreme na te te dama rowahutu zahuré pari, ma tô apã tineb zahuré, Zeruzarẽ u. Neb zahuré wamhã, te sipa zahuré, daza'rui mono bã, Samariza na danhipti'a nho'õmo nhisi ãma, Zezusihi wasu'uwẽ na te te dama rowasu'u zahuré mono da.

Piripi hã aibã te te ãsõpõtézé wasu'u, Etizopizaha nhihudu hã

26-28 Tawamhã aibã hã ma tô mo, Zeruzarẽ u. Etizopiza na darom nhisi ãma Cãdasi na pi'õ siroti'wa nhisi ma, rob'madã'ã'wa hã. Etizopiza ãma dama pire di, ta hã. 'Re ãhãmmana u'ãsi mono ãma wata da, ma tô mo. ãma wata pari, te oto mo apã tirob u, awaru na wedewara zapore na. Morĩ sina te te romnhoré, 'Re ãhãmmana u'ãsi mono zadawa wasu'u 'rata 'wa nhimi'ui'ére na, Iza'izaha nhimi'ui'ére na.

Tawamhã hâiwa ãma Wanhib'apito ma, romhuri'wa hã ma tô Piripihî ma rob'ru, ãne:

— Aiwahutu, pi'reba aimorĩ da, Daza na 'ri nho'ômo nhisi u bândâdi tum na aimorĩ da, Zeruzarẽ hawi. — ãne te tãma tinha.

Taha wa, te Samariza hawi oto mo Piripî hã, Daza u bândâdi na morĩ da. Tawamhã morĩ ré, ma tô tisã aibã hã, Zeruzarẽ hawi apã ãmorĩ hã. ²⁹ Tawamhã 'Re ãhãmãna u'ãsi mono pẽ'ẽzani hã ma tô tãma tinha Piripihî ma, ãtẽme si'rẽ da, ãsababa morĩ da, awaru na wedewara zapore zababa.

³⁰ Tawamhã ma tô ãtẽme sina rotétẽ, Piripî hã. Tawamhã ma tô te te wapari, te te romnhorẽ mono ré, aibã hã. 'Re ãhãmãna u'ãsi mono zadawa wasu'u rata 'wa nhimi'ui'éré hã te te sõrẽ, Iza'izaha nhimi'ui'éré hã. Tawamhã Piripî te ãma 'mahã, aibã hã:

— E ãwasu'u hã ma tô ãwaihu, ã'ui'éré, ãsõrẽ mono hã. — ãne te ãma 'mahã.

³¹ Tawamhã asa te tãma tinha:

— E 'wa te te ãma waihu'u bã, wa za waihu'u. — ãne te asa tãma tinha.

Tawamhã ma tô 'mahã, ãtẽme sarõtõ da, awaru na wedewara zapore 're, sirẽ neb da. ³² Rob'ui'éré te te ãsõrẽ mono hã ãne:

“Pone'ẽrebã, da te wĩrĩ da, da te dasiwi ãsaprõni ne, ma tô dasiwi sãprõni ni, da te dasiwi wĩrĩ da. Tawamhã dawi sisawi ãna ma tô dama mo. Durẽ pone'ẽrebã 'ra hã da te sérẽ nhihãri wãmhã, ãsadari õ ne, ari'iwi ma tô tihãiba.

Atusi 8.26-40

33 Wê nherê, ma tô dasiwi wĩrĩ ni, wasété newa. Ni'wa hã te te dawi sawi õ di, da te dasiwi wĩrĩ tã da. Ti'ai ãma 're morĩ õ di oto. 'Ra ãna ma tô dârâ. Sihudu õ di. Sihudu õ wamhã, da te wasu'u waihu'u õ di, ãsihudu wasu'u hã."

Ñe ãbaihã na rob'ui'ééré, aibã te te ãsõré mono hã.

34 Tawamhã aibã te oto sadanha, Piripi hã:

— ãsadawa wasu'u 'rata 'wa hã e 'wa hã te wasu'u. E te siwasu'u. E aimawi hã te wasu'u. Ma'ãpé, ãma wasu'u na. — ãne te sadanha.

35 Tawamhã Piripi, rob'ui'ééré te te ãsõré mono zém na ma tô tãma rowasu'u na'rata. Zezusihi wasu'uwê hã ma tô tãma waihu'u, aibã ma.

36 Tawamhã bådãdi na neb zahuré ré, ma tô â u aimasisi zahuré. Tawamhã aibã hã ma tô â hã tãma 'mahã, Piripihĩ ma:

— ãhãta â. E wanhimizahãri õ di za a'ã, â dawabzuri hã ãma 'manharĩ da. — ãne te aibã hã sina 'mahã.

37 Taha wa, te Piripi hã asa sadanharĩ pese:

— E tô sena, ma tô ãsazei pe. Sazei pese wamhã, â dawabzuri te za tô ãmanha. — ãne ma tô Piripi hã tãma tinha asa.

Tawamhã aibã, te duré tãma tinha:

— Tô sena wa saze, Zezu Cristu, 'Re ãhãimana u'ãsi mono 'ra hã. — ãne te tãma tinha.

38 Taha wa, aibã hã ma tô tãma ãromhuri'wai ma tinha, awaru na wedewara zapore hã a'ã simizazãri da. Taha wa, ma tô ãré mazazãri za'ra. ãi ba, ma tô oto si'ra zahuré. Tawamhã â dawabzuri, ma tô Piripi hã tãma 'manha, aibã ma. Tawamhã apã ma tô pu. 39 ã hawi pusi wamhã, Wanhĩb'apito pẽ'ezani hã awa'awi ma tô Piripihĩ ãma aimani. Te te sãmri õ di oto, aibã hã. Tane nherê, ma tô rowê na tirob u hã wara apã, to sina. 40 Tawamhã Piripi hã sisa'rese ãna ma tô wi, Azotu na 'ri nho'õmo nhisi u hã. Siwaihu'u õ di. Tawamhã ta hawi te oto mo, Sézarezã na 'ri nho'õmo nhisi u. Tamomo morĩ ré, 'ri nho'u hã te te anhopêté mono sidãpãsi ma tô sipa, Zezusihi wasu'uwê hã te te dama wasu'u mono da. Tawamhã ma tô oto wi, Sézarezã u.

Saru hã tihãimanazém na te te ãsaprĩzé wasu'u

Atusi 22.6-16; 26.12-18

9¹ Tawamhã ãsazei'wa norĩ hã Zezusihi wasu'uwê na daro mono bã te te siwi ãma 're ropéi mono ré, te zahadu Saru hã te te tãma 're amhãzépa za'ra, ãsazei'wa norĩ ma. Wanhĩb'apito Zezusihi nhĩrã zarina 're nomro mono 'ru te, te te tãma 're amhãzépa za'ra, te te uprosi da. Tawamhã nimahã båtã na sasedoti ãpire uptabi u ma tô mo, 'Re ãhãimana u'ãsi mono ma, da'ãma romhuri'wa hã ãpire uptabi u, rob'ui'ééré hã te te tiwi waptêrê da. ² Ta hã rob'ui'ééré hã Damasitu na 'ri nho'õmo nhisi u te te ãri da, ma tô tiwi waptê, tame zudezu norĩ te, rowahutu'wa norĩ ma, te te sãmri za'ra da, sasedoti

ĩpire zadawa para ãtẽme ĩmorĩ za'ra na rob'ui'éré hã. Tawamhã Wanhib'apito 're ĩhãimana mono zém na 're ĩnomro mono norĩ hã, rob'ui'éré'wa zadawa para te za Saru hã we te te simro, Zeruzarẽ u pawasisi ré, aibã hã, pi'õ zama.

³Tawamhã Damasitu u te te rosahutu wamhã, waptu na ma tô hãiwa hawi rowa'a za'ene hã tãma ai'ubuzi, Saruhu ma. ĩhãiba nho'õmo, ma rob'uuiwẽ. ⁴Taha wa, ma tô waptãrã, ti'ai wa. Ni'wai mreme hã ma tô wapa. ãne te 'mahã:

— Saru. Saru. E marĩ wa, te ĩwi 're ĩrowasutu u'ãsi mo. — ãne te 'mahã.

⁵Tawamhã Saru hã te asa 'mahã:

— Apito, e 'wa hã, a hã. — ãne te sadanha.

Asa te duré tãma tinha:

— Wa hã Zezusi, wa ai'mahã. Te ĩwi 're ĩrowasutu u'ãsi mo. ⁶Ma'ãpé ãhãna aiwahutu, 'ri nho'õmo u aimorĩ da. Tame te za ni'wa hã aima roti, marĩ 'manharĩ da. — ãne te tãma tinha, Wanhib'apito hã.

⁷Tawamhã aibã ĩsiré ĩsi'aba're norĩ hã õne haré ma mazahãri za'ra. Ari'iwu te aimasa. Sadaihu'u ãna ma tô ni'wa hã ãma mreme wapari za'ra. Tane nherẽ, ni'wa hã te te ãma sãmri za'ra õ di, ta norĩ hã. ⁸Tawamhã Saru, ma tô wahudu oto. Wahutu wamhã, ma tô toporo. Tane nherẽ, te te rob'madã'ã waihu'u õ di. Tob a di. Taha wa, ĩsiré ĩsi'aba're norĩ hã ma tô te te siwi patété, te te siwi saprõni da, Damasitu u. ⁹Tame bãdã hã si'ubdatõ te ãma ne, te te rob'madã'ã waihu'u ãna hãimana ré hã. Marĩ na si'upari õ di. Sai ãna te nasi da'wa. Te te hã'rẽne õ di duré.

¹⁰Tawamhã Damasitu ãma aibã hã te 're sãmra, Zezusihi nhirã zarina 're ĩmorĩ hã, Ananiza na aibã nhisi hã. Tawamhã sõtõ õ nherẽ, sõtõ 'rowi te te ĩrosawẽrẽ ne, ma tô Wanhib'apito hã tãma sihãire. ãne te 'mahã:

— Ananiza.

Tawamhã asa ma sada'ã:

— E marĩ, ĩnhib'apito.

Tawamhã Wanhib'apito te tãma tinha:

¹¹— Aiwahutu, Zudasihhi nhorõwa u aimorĩ da, “Awa'awi” 'ri nho'õmo nhi'ruti nhisi ãma ĩsõrõwa u. Tame te za aibã zõ asinha, Saru na aibã nhisi zõ, Tasu na 'ri nho'õmo nhisi ãma ĩpoto zõ. ãhãna te we ĩma mre. ¹²Sõtõ õ nherẽ, sõtõ 'rowi te te ĩrosawẽrẽ ne, ma tô aiwaihu'u, ãtẽme aiwisi õ ré. Te te rob'madã'ã hã. Asib'rada ĩrãĩ ãma hiri da, tõmo wẽ da, ãtẽme ĩ'aimorizém na hã ma tô waihu'u siro. — ãne te Ananizaha ma tinha, Wanhib'apito hã.

¹³Tawamhã Ananiza te asa tãma tinha:

— ĩnhib'apito, da'ahã na ma tô ĩma wasu'u za'ra ni. Õ hã, u, Zeruzarẽ ãma ma tô ĩwasédé hã te te ãma 're ab'manharĩ, asazei'wa

norĩ ãma. **14** ãme te za oto, u, sasedoti ãpire norĩ zadawa para dapawasisi za'ra, ai'ãma 're ãdawata za'ra mono norĩ hã apã te te simroi mono da. — ãne te asa tãma tinha.

15 Tawamhã Wanhib'apito te asa tãma tinha:

— Mo oto ãtẽme aimorĩ. Õ hã, Saru hã wa tã ãsima pisutu, ãzadawa wasu'u'wa da. Zudezu'õ norĩ ma, te za te te 're ãzadawa wasu'u, duré dama roti'wa norĩ ma, duré Izarazéhé nhihudu norĩ ma zama.

16 Tawamhã, te te dama 're ãzadawa wasu'u mono wamhã, te za oto te te 're robzépata. Uburé za te te 're ãrobzépata mono zém na wa za tãma awaihu'u siro, Saruhu ma. — ãne te tãma tinha, Wanhib'apito hã.

17 Taha pari, ma tã mo Ananiza hã, Zudasihĩ nhorõwa u. Tawamhã ma tã 'ri para u ãzé. Sébré wamhã, ma tã tinhib'rada hã tino, ãrã nhisiwi, Saruhu 'rãĩ ãma. ãne te tãma tinha:

— ãisãnawã Saru, Wanhib'apito hã ma tã we atẽme ãzatõ, tã õ hã Zezusi hã, Damasitu u we aimorĩ ré, bãdãdi wa, aima ãsihãire hã. Ta hã ma tã we atẽme ãzatõ, atõmo wẽ da, apã rob'madãhã hã, duré ãpẽzani ré si 're aihãimana mono da, aipẽ wẽ na si. — ãne te tãma tinha.

18 Tawamhã awa'awi pe'a hã ne hã ma tã tizarõtõ zahuré, ãtõmo hawi. Ma tã apã tãma tiromnho'a. Tõmo wẽ di oto. Tawamhã ma tã wahudu. Wahutu wamhã, ã dawabzuri ma tã tãma 'manharĩ ni awa'awi. **19** ã dawabzuri te te 'manharĩ parip si, ma tã ai'upa. Taha wa, apã ma tã aptete oto.

Saru hã Damasitu ãma ãsãmrazé wasu'u

Tawamhã bãdã umro na ma tã ãma ne, Damasitu ãma ãsazei'wa norĩ 'rata sãmra ré, Saru hã. **20** Tawamhã awa'awi ma tã ãwasu'u wẽ na dama ãma sãna'rata oto, rowahutuzé mono bã, Zezusi hã 'Re ãhãimana u'ãsi mono 'ra, 're ãhãimana mono na hã. **21** Da te wapari za'ra wamhã, aihĩni, ma tã ãma tatob'uzu za'ra ni. Taha wa, te ãne dasima nharĩ za'ra ni:

— Oro õ hã Zezusihi zazei'wa te te 're 'mapãrĩ mono za, Zeruzarẽ ãma hã. Oro we wisi za duré ãwa, Zezusihi zazei'wa norĩ zõ, pawasisi ré apã te te simroi mono da, sasedoti ãpire norĩ u. — ãne te dasima nharĩ za'ra ni.

22 Saru hã te te rowasu'u waihu'u pese di. Simirowasu'u pire di duré. Tawamhã tinhimirowasu'u pire na ma tã te te ãma rosa'ré. Zezusi hã Danho'reptui'wa da, 'Re ãhãimana u'ãsi mono te te ãpisutu wasu'u na ma tã mreme pire na tãma rowasu'u za'ra, zudezu norĩ ma. Tawamhã te te rowasu'u pire wa, zudezu norĩ hã te te sada'ãbã waihu'u za'ra õ di.

23-24 Tawamhã Damasitu ãma hãimana ré, bãdã ahã na ãma ne pari, ma tã zudezu norĩ hã sada si'rãõtõ, Saruhu da. Tawamhã ma

tô dama âma rowairébé za'ra, te te siwi dama hâiba 'ru za'ra da, da te dasiwi wĩrĩ da. Taha wa, bātâ bâre ma tô sô tinhopré, 'ri nho'ômo 'wawi wa'ra 'ridawa âma, te te siwi wĩrĩ da. Barana zama, te duré sô rob'madâ'â za'ra. Tawamhã da te dasima ĩ'ru za'ra zé wasu'u hã ma tô sina wapa, Saru hã. **25** Taha wa, nimahã mara na Saruhu siré 're ĩnomro mono norĩ hã ma tô Saru hã si'ôtô 're siwi âma si'ra 'ri zadazâri hawi, 'ri nho'ômo uirizém na'rata âma 'ri mana u te te siwi hiri da, dawi.

Saru hã Zeruzarẽ âma ĩsãmrazé wasu'u

26 Tawamhã Zeruzarẽ u te oto mo, Saru hã. Tamomo oto wisu wamhã, Zezusihi nhirã zarina 're ĩnomro mono norĩ siré 're hâimana mono neza. Tane nherẽ, ta norĩ hã te te pipa za'ra di. Saru hã ĩsazei uptabi 'wa na tãma siwasu'u za'ra wamhã, te te âma saze za'ra ô di, ĩsiwasu'uzém na hã. **27** Tawamhã Banabé hã ma tô Saruhu âma aime. Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ u ma tô saprõ, te te tãma wasu'u za'ra da, bådâdi wa Wanhib'apito te te ĩsabuzém na hã. Duré Saruhu ma, Wanhib'apito te te ĩrowasu'uzém na ma tô tãma wasu'u za'ra. Damasitu âma pahi âna Zezusi te te dama ĩwasu'uzém na, te duré tãma rowasu'u za'ra. **28** Taha parip si, ma tô dasiré 're mo oto Saru hã, Zeruzarẽ âma ĩsazei'wa norĩ siré. Pahi âna, ma tô Wanhib'apito hã te te dama 're sadawa wasu'u, Zeruzarẽ 're, 'ri wa'õno 're ĩhâimana za'ra mono 'remhã. **29** Zudezu norĩ, deredu norĩ mre me na 're ĩmreme zusi mono norĩ ma, ma tô duré te te 're rowasu'u. Ta norĩ hã ma tô nasi asa tãma nharĩ za'ra, ĩsimirowasu'u wa'rãmi. Tawamhã ta norĩ hã te sima 'ru za'ra, te te siwi wĩrĩ da. **30** Tawamhã ĩsazei'wa norĩ hã da te dasima ĩ'ru za'ra zé hã te te waihu'u za'ra wamhã, ma tô Saru hã siwi saprõ, Sézareza na 'ri nho'ômo nhisi u. Ta hawi ma tô duré siwi satõ, Tasu na 'ri nho'ômo nhisi u morĩ da.

31 Tawamhã ĩsazei'wa norĩ ma, rowẽ di oto, Zudeza na danhipti'a nho'ômo nhisi âma, duré Darireza na danhipti'a nho'ômo nhisi âma, duré Samariza na danhipti'a nho'ômo nhisi âma zama. Uburé tãma rowẽ za'ra di oto, siré 're ĩsi'rã'õtõ mono norĩ ma hã daro mono bâ. 'Re ĩhâimana u'âsi mono pê'êzani nhimipawaptobzém na ma tô ĩsazei'wa norĩ hã 're hâimana nhiptete za'ra. Taha zarina, ma tô duré ĩsazei'wa norĩ za'rada hã sina hâimo. Ta norĩ hã ma tô Wanhib'apito Zezusi hã te te 're wazé pese za'ra.

Pedru hã Rida âma ĩhi'ré te te ĩpesezé wasu'u

32 Tawamhã Pedru hã ma tô 're mo, daza'rui mono bâ. 'Re morĩ wamhã, nimahã bātâ na ma tô wi, Rida na 'ri nho'ômo nhisi u, 'Re ĩhâimana u'âsi mono nhib'a'uwẽ, tame 're ĩhâimana za'ra mono norĩ

hã te te waimrami mono da. **33** Tame ma tô aibâ hã sôpētē ãmorĩõ hã, Ene'asi na ãsisi hã. 8 na ma tô ãma tiwahu, waptâp si 're sa'wari mono ré hã. **34** Tawamhã Pedru te tãma tinha:

— Ene'asi, Zezu Cristu ma tô aipese. Aiwahutu. Asa'warizé hã sa'ra pese. — ãne te tãma tinha.

Tawamhã awa'awi ma tô wahudu, Ene'asi hã. **35** Tawamhã uburé Rida ãma 're ãdahâimana za'ra mono hã, duré Sarõ na romhâpâ nhisi ãma 're ãdahâimana za'ra mono hã te 'madâ'â za'ra ni, ãhi'rê pesezé hã. Taha wa, ma tô aipizari za'ra ni, Wanhib'apito niwĩ oto 're danomro mono da.

Pedru hã Zopi ãma pi'õ te te ãhâiwa'utuzé wasu'u

36 Tawamhã pi'õ hã Zezusihi nhirã zarina 're ãmorĩ hã te 're hâimana, Zopi na 'ri nho'õmo nhisi ãma. Tabita na pi'õ nhisi hã. Deredu norĩ nhiminhisizém na Docasi na ãsisi amo hã. ãsibrob'õ norĩ ãma te 're siwãrĩ u'ãsi, Docasi hã. Marĩ ãwê si te te dama 're ab'manharĩ u'ãsi.

37 Tawamhã Rida ãma Pedru hã zahadu sãmra ré, ma tô tihâzé, Docasi hã. Hâzé pire wa, ma tô dêrâ. Taha wa, ma tô dasiwi hâiba upsõ ni. Da te dasiwi hâiba upsõ pari, ma tô dasiwi hiri ni, 'ri 're wa'wa u hâimo. **38** Tawamhã Pedru hã Rida ãma zahadu ãhâimana na ma tô ãwasu'u hã wapari za'ra, Zezusihi nhirã zarina 're ãnomro mono norĩ hã. Rida u hã, romhuture di, Zopi hawimhã. Taha wa, ãwasu'u te te wapari za'ra wamhã, ma tô aibâ norĩ hã 'mazatõrĩ zahuré ni sô, te te tãma sadawa wasu'u zahuré da, Zopi u ãtême morĩ su'u za'ra da.

39 Tawamhã Pedru te sima rowê, ãme morĩ zahuré da. Tawamhã tamomo wisi wi, ma tô siwi saprõ hâimo, 'ri 're wa'wa u. Tame, uburé pi'õi mrotõ norĩ hã ma tô siwi uirĩ Pedru hã, siwa'õ za'ra sina. 'Ry'ry sina, te nasi zazahã hã tãma wê za'ra, te te 'madâ'â za'ra da, hâiba ré ré te te dama 're ãahã're mono hã, Docasi hã. **40** Taha wa, ma tô Pedru hã tãma rob'ru za'ra, aihĩni wairébé da. Wairébé za'u si, ma tô hi'rãtitõ nhamra, 'Re ãhâimana u'ãsi mono ma, mreme da. Tawamhã ma tô aipi'ra, pi'õ ãdã'â u. Te tãma tinha, ãne:

— Tabita, ai'utu. — ãne te 'mahã.

Tawamhã pi'õ hã ma tô toporo. Pedru te te 'madã'â wamhã, ma tô udu.

41 Taha wa, Pedru hã ma tô pa'ã, te te pawaptob da, para na sab da hãiwi. Tawamhã, wahutu wamhã, Pedru ma tô dazõ hã, uburé Zezusihi zazei'wa norĩ zõ, duré ãmrotõ norĩ zõ zama, ãhâiwa'udu hã te te sabu za'ra da. Taha wa, ma tô sabu za'ra ãhâiwa'udu hã, tihãibazém na apã hâimana wa.

42 Tawamhã 'ri pâ ma tô pi'õi wasu'u hã te te ropé, Zopi ãma hã. ãwasu'u da te wapari za'ra wamhã, da'ahã na ma tô saze za'ra ni,

Wanhib'apito hã. ⁴³Tawamhã Pedru hã bātâ ahâ na ma tō tame tihâiba a'â, Zopi âma. Sima na romhâ su'u'wa nhisi nhorōwa âma te nhamra.

Conerizu hã, Pedruhu zô ìhârâzé wasu'u

10 ¹Sézareza na 'ri nho'ômo nhisi âma te aibâ hã 're sãmra, da'wapéi'wa norĩ wada'uri'wa hã, Conerizu na ìsisi hã. Ta hã romanu. Da'wapéi'wa norĩ hã, ìsimi'ubumro norĩ hã Itarianu na ìwaptêrê zara hã. Ta norĩ zama romanu. ²'Re ìhâimana u'âsi mono zadawa 'madâ'â'wa te 're hâimana Conerizu hã, duré ìsôrōwa âma ìsiré 're ìhâimana za'ra mono norĩ zama. Zudezu norĩ, ìsibrob'ô norĩ âma ma tō 're siwãrĩ u'âsi ta hã, zudezu ô nherê. Te duré 're mreme u'âsi, 'Re ìhâimana u'âsi mono ma. ³Tawamhã nimahã bātâ na bādâ sipra wi, ma tō marĩ hã sabu, sôtô ô nherê, sôtô 'rowi te te ìrosawêrê ne. Hâiwa âma 'Re ìhâimana u'âsi mono ma, romhuri'wa hã ma tō sabu. Ma tō we ìtême sina rotété. Taha wa, te oto 'mahâ:

— Conerizu. — Âne te 'mahâ.

⁴Tawamhã tãma pẽ'ewara nherê, te te 'madâ'â pese sina, ma sada'â asa:

— E marĩ na te we ì'mahâ.

Tawamhã asa te tãma tinha, hâiwa âma romhuri'wa hã:

— 'Re ìhâimana u'âsi mono hã ma tō te te 're aiwapari ze, tiwi 're ìrowaptêrê mono zém na hã. Duré da'âma 're aiwãrĩ pese mono na zama ma tō aiwaihu'u. Taha wa, te ai'âma 're po're pu'u u'âsi. ⁵Taha wa, te za ìda'mazatô, Zopi u Sima Pedru na aibâ nhisi zô. ⁶Tinhipsara 'rata te a'â nhamra, romhâ su'u 'wai 'rata. ìsôrōwa hã âporé zaihâ na te 're sa, 'ri hã. — Âne te tãma tinha.

⁷Tawamhã âne na te te tãma rowasu'u pari, ma tō apâ mo ìhawi, hâiwa âma 'Re ìhâimana u'âsi mono ma, romhuri'wa hã.

Taha wa, te Conerizu hã sitême sô tihârâ zahuré, ìsôrōwa 're, tãma ìromhuri'wa norĩ zô. Tizadawa zapari'wa zô zama te hã, da'wapéi'wa zô. 'Re ìhâimana u'âsi mono zadawa 'madâ'â'wa, da'wapéi'wa hã. ⁸Marĩ te te ì'madâ'âzém na te tãma rowasu'u za'ra. Taha parimhã, ma tō satõrĩ za'ra, Zopi u si'aba'rê da.

⁹Tawamhã si'aba'rêi ré, ma tō tiwi ti'awê za'ra. Awê bātâ na te duré ai'aba'rê, Zopi u. Tawamhã tamomo ma tō oto rosahutu za'ra.

Tawamhã ta norĩ hã, Conerizu te te ìsatõrĩ za'ra norĩ hã ìtême sihutu ô ré, abzuma ma tō Pedru hã sai'u 'ri nhisi hâpâ u hâimo, 'Re ìhâimana u'âsi mono ma, mreme da. ¹⁰Tawamhã mra hã ma tō tĩwĩ. Sa neza. Tawamhã sô danhipi ré, ma tō duré marĩ hã sabu, sôtô ô nherê, sôtô 'rowi te te ìrosawêrê ne. ¹¹Hâiwa 'ridawa, ma tō sabu. Marĩ hã te we si'ra ti'ai u, zazahâ hâi wawê ne hã. ìhâ nhipti na ma we 'rã'õtô. ¹²Abaze hã te ì're daba'wara, ìnhize hã ìnhi ze'îô

*'Ri nhisiwi dasimasisizé
Atusi 10.9*

zama siwazari, ti'ai baba di'i na te te sina 're ãrobâdâ za'ra mono norĩ zama. Si zama te siwazari daba'wara. ¹³ Tawamhã Pedru, ma tô wapa, ni'wai mreme hã. ãne te 'mahã:

— Pedru, aiwahutu, asima 'maiwĩrĩ da, asai hã. — ãne te 'mahã.

¹⁴ Tawamhã asa te tãma tinha:

— ãnhib'apito, mare uptabi di. Marĩ ãwasétére hã te 're 'masi mono õ di, wahi'rada Mozési hã te te wawi ãwẽ'õ hã.

¹⁵ Tawamhã tãma ãrowasu'u'wa te duré tãma tinha:

— 'Re ãhãimana u'ãsi mono, marĩ hã ãwẽ na te te aima wasu'u wamhã, wasété õ nherẽ, asiwi wẽ'õ õ di za.

¹⁶ Tô õhõ na si ma duré tãma ãma sahu, maparane. Taha pari, ma tô ti'ã apã, hãiwa u zazahã hãi wawẽ ne hã.

¹⁷ Tawamhã Pedru te zahadu ãma rosa'rata, te te ã'madã'ázém na hã marĩ te te tãma ãwasu'u hã te te waihu'u õ wa. Te te ãma rosa'rata ré, Conerizu te te ãsatõrĩ za'ra norĩ hã ma tô aihutu, 'ri

nho'ômo u. Tawamhã Simahã nhorôwa zô ma tô dazadanharĩ za'ra. 'Ridawa, te aimasa oto. **18** Tawamhã te sô da'mahârã za'ra:

— E Sima Pedru hã te nhamra. — ãne te dazadanharĩ za'ra.

19 Zahadu te Pedru hã ãma rosa'rata, te te ĩmadâ'ázém na. Tawamhã 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã ma tô Tipê'êzani na tãma waihu'u, ãne:

— Ôhôta, aibã norĩ hã te we asô sinharĩ za'ra, si'ubdatô ĩhâiba norĩ hã. **20** Taha wa, ma'ãpé aiwahutu, ĩtême si'ra za'ra da. Ta norĩ hã zudezu'ô na 're hâimana za'ra mono nherê, tiwi aiwaiĩ za'ra ô di za, wa hã te we atême ĩsatôĩ za'ra na dâ'âsina. — ãne ma tô Pedruhu ma waihu'u, 'Re ĩhâimana u'âsi mono pê'êzani hã.

21 Tawamhã Pedru, ma tô si'ra oto, aibã norĩ u. Te tãma siwasu'u za'ra, ãne:

— Wa hã Sima Pedru na ĩnhisi hã. E marĩ da, te ĩzô asinharĩ za'ra wa'wa. — ãne te tãma siwasu'u za'ra.

22 Tawamhã asa te tãma nharĩ za'ra:

— Da'wapéi'wa norĩ wada'uri'wa hã ma tô wei wazatôĩ za'ra atême, Conerizu na ĩsisi hã. Ta hã aibã ĩwê, 'Re ĩhâimana u'âsi mono ãma 're ĩwata u'âsi mono. Duré zudezu norĩ te te 're ĩawêsãmri mono. Hâiwa ãma 'Re ĩhâimana u'âsi mono ma romhuri'wa hã ma tô po're pu'u Conerizu hã, asô hârã da, asimirowasu'u hã te te wapari da. — ãne ma tô tãma sadawa wasu'u za'ra, Pedruhu ma.

23 Tawamhã Pedru te tãma rob'ru za'ra, 'ri para u sisisi da, sôtô za'ra da a'â.

Tawamhã ma tô ãma ti'awê za'ra. Awêpsi, te ĩme timorĩ za'ra, aibã norĩ me. Zezusihi zazei'wa norĩ zama te duré umro na ĩsiré ai'aba'rê, Zopi ãma 're ĩhâimana za'ra mono norĩ hã. **24** Awêpsi te za aihutu, Sézareza u hã. Tame Conerizu hã te zahadu sô mapa. Sô ĩhârã za'ra norĩ hã te duré ĩsiré sô mapari za'ra, ĩsisânawã norĩ hã, duré ĩsiwadi norĩ zama.

Tawamhã Pedru norĩ hã ma tô aihutu. Sihutu wi, Pedru hã te 'ri tême mo. **25** 'Ri para u sébré ô ré, ma tô sina uzusi 'ridawa u, Conerizu hã. Tawamhã Conerizu hã 'rã po sina, ma tô aime ĩpapara hi'rãtitô, Pedruhu papara, tãma wapu wa, ãma wata da. **26** Tane nherê, Pedru hã ma tô wahutu. ãne te tãma tinha:

— Aiwahutu. Wa hã asine hã a'uwê. — ãne te tãma tinha, Pedru hã.

27 Tawamhã te te sima rowasu'u zahuré sina, ma tô oto si'mazasi zahuré, 'ri para u. Da'ahã na ma tô sô tasi'rã'ôtô ni. **28** Tawamhã Pedru hã te te da'madã'ã wamhã, te dama tinha, ãne:

— A norĩ wa'wa hã ma tô ĩwaihu'u pese za'ra wa'wa, 're ĩwahâimana za'ra mono zém na hã. Wa norĩ hã zudezu norĩ hã, zudezu'ô norĩ nhorôwa u 're wanhisisi waihu'u mono ô di. Wa norĩ hã 'Re ĩhâimana u'âsi mono nhib'a'uwê 're wahâimana za'ra mono

wa, wa tiwi 're wasi'uwati pese za'ra, zudezu'õ norĩ wi. ãne 're ïwahâimana za'ra mono zé hã. Tane nherê, 'Re ïhâimana u'âsi mono hã ma tô ïma waihu'u pese oto, ni'wa, ïwê na 'Re ïhâimana u'âsi mono te te ïma wasu'u wamhã, zudezu'õ nherê, te ïsiwi wê'õ tã da. ãne ma tô ïma waihu'u. ²⁹ Taha wa, ãma ïzô aihârâ za'ra wa'aba wa, awa'awi wa tô we atême ïmorĩ za'ra wa'wa, ïsiwairĩ ãna. Ma'ãpé, ïma rowasu'u za'ra wa'aba. E marĩ da, te ãma ïzô ïda'mazatõrĩ za'ra wa'wa, we ïmorĩ da, atême za'ra wa'aba. — ãne te dama tinha, Pedru hã.

³⁰ Tawamhã Conerizu te asa tãma rowasu'u oto, ãne:

— Bãdã si'ubdatõ ma tô ï'ãma ai'utõ, aibã ïtême ïwisizém na hã. 'Re ïhâimana u'âsi mono ma, ïmreme ré, ma tô ïtême wi, bãdã sipra wi. Ti'uza hãirã na ma tô rob'uiwê, rowa'a nherê. ³¹ Tawamhã te ïma tinha, ãne: “Conerizu, 'Re ïhâimana u'âsi mono ma, 're aimreme mono ré, ma tô te te 're aiwapari ze. Duré da'ãma 're aiwãrĩ pese mono na ma tô aiwaihu'u. ³² Ma'ãpé da'mazatõrĩ, Zopi u. Sima Pedruhu zô aihârâ. Sima na romhã su'u'wa nhisi nhorõwa ãma te nasi da'wa. Â poré zaihã na te ïsõrõwa hã 're sa, 'ri hã.” ãne te ïma tinha. ³³ Taha wa, wa tô ïsi'aba'rê na ãma asô da'mazatõ, we aimorĩ da. Taha wa, ma tô we oto watême aiwi. Rowê di oto. ãhãna wa tô ãme wasi'rã'õtõ ni, 'Re ïhâimana u'âsi mono nho'a, Wanhib'apito te te aima ïpisutuzéb zarina, wa te wapari za'ra da, ïsimiroti hã. — ãne te Conerizu hã tãma rowasu'u, Pedruhu ma.

Pedru hã Conerizu norĩ ma, te te ïrowasu'uzé

³⁴⁻³⁵ Tawamhã Pedru hã timreme na ma oto ãma tãma sãna'rata za'ra, ãne:

— Tô ta, ãhãna wa tô waihu'u. Tô sena 'Re ïhâimana u'âsi mono hã ma tô si'ãma ropisutu, dawĩ 're sisawi tã mono da, zudezu nherê, duré zudezu'õ nherê. Daro mono bã, ïwê si da te 're 'manharĩ za'ra mono da, ïmreme, da te 're wapari za'ra mono wamhã, te za tô te te sima 're da'awê aiwapsi. Misi, ma tô te te da'ãma sima 're rosa'rata, dawĩ 're sisawi tã mono da. ³⁶ 'Re ïhâimana u'âsi mono zadawa wasu'u hã ma tô ïwaihu'u za'ra wa'wa. Tizadawa wasu'u hã ma tô wama waihu'u za'ra, wasiré Izarazéhé nhihudu norĩ ma. Zezu Cristu hã ma tô watême satõrĩ za'ra, te te wama rowasu'u za'ra da, 'Re ïhâimana u'âsi mono ãma rowê na 're ïdanomro mono zém na hã. Zezu Cristu hã, uburé Danhib'apito uptabi. Taha wasu'u ma tô ïwaihu'u za'ra wa'wa. ³⁷ Wasiré Izarazéhé nhihudu norĩ nhipti'ai ãma 're ïhâimana mono zém na hã ma tô duré ïwaihu'u za'ra wa'wa, Zezu Cristu hã. Zuwã Batita hã ma tô dama rowasu'u, â dawabzuri hã da te 're 'manharĩ za'ra mono da. Taha parip si, wasiré Izarazéhé nhihudu norĩ nhipti'ai mono bã, ma tô 're mo,

Zezu Cristu hã. Darireza na danhipti'a nho'õmo nhisi ãma 're ãmorizém na ma tô sãna'rata. ³⁸ 'Re ãhãimana u'ãsi mono hã ma tô Tipẽ'ẽzani hã tãma tisõ, Zezusihi ma, Nazaré ãma aré 're ãsãmra mono ma. Tiwaihu'u pese zama ma tô tãma tisõ. Taha wa, wasiré Izarazéhé nhihudu norĩ nhipti'ai wa'wai baba, ma tô 're mo, marĩ ãwẽ hã te te dama 're ab'manharĩ mono da, dama ã'manharĩ waihu'u'õ hã. Duré, Wa'uburé nhimiwada'uri nhiptete zarina 're ãhãimana siwamnarĩ za'ra mono norĩ hã ma tô te te 're apese. ãne ma tô ãwẽ hã te te dama 're ab'manharĩ, ãmama hã ãsiré 're morĩ u'ãsi wa, 'Re ãhãimana u'ãsi mono hã. ãne Zezu Cristu 're ãhãimana mono zém na ma tô ãwaihu'u za'ra wa'wa. ³⁹⁻⁴⁰ Wa norĩ hã Zeruzaré ãma duré daza'rui mono bã, Izarazéhé nhihudu norĩ nhipti'ai ãma uburé Zezusi te te dama 're ã'ab'manharĩ wẽ mono na watõmo na wa te 're ã'madã'ã za'ra mono zéb zarina, wa tô wa te dama ãma 're rowasu'u za'ra. — ãne te tãma rowasu'u za'ra, Pedru hã.

Te duré tãma rowasu'u za'ra:

— Ta hã, Zezu Cristu hã wedepo'o nhonhi'rãmi na da te dasiwi ãsasõmrizém na ma tô dasiwi wĩrĩ ni. Tane nheré, bãdã maparane ãma si'utõrĩ õ ré, ma tô apã hãiwa'utu, 'Re ãhãimana u'ãsi mono hã. Taha pari, ma tô tãma pisutu Zezusihi ma, wama sihãiré za'ra da. ⁴¹ Aihĩni, da te sabu za'ra õ di. Wa norĩ si wa tô wahãiba pisutu sabu za'ra ni. Romhã ré, ma tô 'Re ãhãimana u'ãsi mono hã sima wawẽ za'ra, Zezusihi hãiwa'utuzém na wa te dama 're rowasu'u za'ra mono da. Taha wa, watẽmep si ma tô satõ, Zezusi hã hãiwa'utu parimhã. Wa tô ãsiré wasaihuri ni. Wa tô duré ãsiré ãhuri ni, apã hãiwa'utu parimhã. ⁴² Taha wa, ma tô wama pisutu za'ra, ãwasu'uwẽ na wa te dama 're rowasu'u za'ra mono da. Ma tô duré wapisutu za'ra, Zezusi hã 'Re ãhãimana u'ãsi mono te te ãpisutu na, wa te dama 're wasu'u u'ãsi za'ra mono da, dama rowairébé'wa da hã. Tawamhã dahãiba ré 're ãdahãimana za'ra mono norĩ ma, te za te te dama 're arowairébé, duré 're ãdadã'ã za'ra mono norĩ ma zama. ⁴³ Duréihã 'Re ãhãimana u'ãsi mono zadawa wasu'u 'rata 'wa sidãpãsi, ma tô Zezusi za te te dama 're ã'ab'manharĩ wẽ mono zém na wahi'rata norĩ ma, te te 're wasu'u sirõmo za'ra, ãne: “Õ hã da te dasina 're umnhasi za'ra mono wamhã, dawasédé hã te za te te dama 're apari, te te da'ãma 're ab'madã'ã mono tõ da oto.” ãne ma tô wahi'rata norĩ ma, te te 're wasu'u za'ra, ãsadawa wasu'u'wa norĩ hã. — ãne ma tô tãma rowasu'u za'ra, Pedru hã.

'Re ãhãimana u'ãsi mono hã zudezu'õ norĩ ma, Tipẽ'ẽzani te te tãma ãsõmri za'ra zé wasu'u

⁴⁴ Tawamhã Pedru hã zahadu te te tãma rowasu'u za'ra ré, ma tô 'Re ãhãimana u'ãsi mono hã Tipẽ'ẽzani hã tãma sõmri za'ra,

Pedruhu mreme wapari'wa norĩ ma hã. Taha wa, ãpẽ'ẽ mono bâ ma tô sisisi, hãiwa hawimhã. 45-46 Tawamhã zudezu norĩ, Zezusihi zazei'wa 're ãhãimana za'ra mono norĩ hã, Pedruhu siré, Zopi hawi ãsi'aba'ré norĩ hã ma tô ãma titob'uzu za'ra, zudezu'õ norĩ ãma, 'Re ãhãimana u'ãsi mono, Tipẽ'ẽzani hã ta norĩ ma zama, te te oto sãmri za'ra wa. Taha wa, te zudezu'õ norĩ hã damreme amo na sima robzanhamri za'ra, timreme nai õ nherẽ. 'Re ãhãimana u'ãsi mono ãma, te duré tiwata za'ra, ãwaihu'u pese na. ãne hã te te wapari za'ra wamhã, te zudezu norĩ hã sima nharĩ za'ra, ãne:

— Oro õ norĩ hã zudezu'õ za, ma 'Re ãhãimana u'ãsi mono hã Tipẽ'ẽzani hã tãma sãmri za'ra. — ãne te zudezu norĩ hã sima nharĩ za'ra.

Taha wa, te Pedru hã tãma nharĩ za'ra, ãne:

47 — 'Re ãhãimana u'ãsi mono hã ma tô Tipẽ'ẽzani hã tãma sãmri za'ra, te te wama ãsãmri za'ra ne hã. E 'wa hã te za tawamhã â hã tiwi sawi za'ra, â dawabzuri hã te te 'manharĩ tõ za'ra da, ãwa. Mare di. Te za tô 'manharĩ za'ra, ta norĩ hã. — ãne ma tô tãma nharĩ za'ra.

48 Tawamhã ma tô tãma 'ru za'ra, Zezu Cristuhu nhisi na, ãsada para â dawabzuri hã te te 'manharĩ za'ra da, zudezu'õ norĩ hã. Tawamhã Pedru te siwi waptẽ, ãrata sãmra za'ra da a'ã.

Pedru hã zudezu'õ norĩ u timorizém na ãsiwasu'uzé

11 ¹ Tawamhã ãsazei'wa norĩ hã, Zudeza na danhipti'a nho'õmo nhisi ãma 're ãhãimana za'ra mono norĩ hã, Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ me, ma tô wapari za'ra, ãne: “Zudezu'õ norĩ zama ma tô, u, 'Re ãhãimana u'ãsi mono zadawa wasu'u hã saze za'ra, Zezusihi wasu'uwẽ hã.” ãne ma tô ãsazei'wa norĩ hã rowasu'u hã wapari za'ra, daza'rui mono bâ. ² Tawamhã Pedru hã ma tô apã mo, Zeruzarẽ u. Wisi wamhã, ni'wam norĩ hã ma tô tãma nharĩ za'ra. Zudezu'õ norĩ ãma te ãne sima rosa'rata za'ra, ta norĩ hã: “Zezusi hã da te saze za'ra nherẽ, danhihãiwata nhihãri õ wamhã, 'Re ãhãimana u'ãsi mono te te 're da'anho'reptui mono õ di za.” ãne te sima rosa'rata za'ra. ³ Taha wa, ma tô tãma nharĩ za'ra, Pedruhu ma, ãne:

— Zudezu'õ norĩ ãma te nasi asõ, ãsihãiwata nhihãri'õ norĩ nhorõwa ãma. Ma tô duré nasi ãsiré asa za'ra. — ãne te tãma nharĩ za'ra.

⁴ Tawamhã Pedru hã ma tô tãma siwasu'u za'ra, ãsãna'rata hawi uburé ãma ãromhãimana mono zém na hã. ãne te tãma siwasu'u za'ra:

⁵ — Zopi ãma ãnhamra ré, wa tô marĩ hã 'madã, ãnhotõ õ nherẽ, ãnhotõ 'rowi te ãrosawẽrẽ ne. 'Re ãhãimana u'ãsi mono ma, ãmreme ré, wa tô 'madã. Zazahã hã wawẽ ne hã ma tô we ãtẽme si'ra,

hâiwa hawi. Ìhâ nhipiti wahuré na ma tô we ãma wasisi. Tawamhã ìnho're ma tô nomro. ⁶ Ìremhã te 'madâ'â wa, wa tô ropodo hã ab'madâ, ìpoto mono bâ. Abaze hã siwazari, wa tô ab'madâ, ìsahi zama. Ti'ai baba di'i na te te sina 're ìrobâdâ za'ra mono nori zama, duré hâiwi 're ìsisa'rei mono zama, si hã wa tô ab'madâ, siwazari. ⁷ Ni'wai mreme hã wa tô duré wapa. Te ìma tinha, âne: “Pedru, aiwahu. Asima 'maiwiri da, asai hã.” Æne ma tô ìma tinha. ⁸ Tawamhã wa tô asa tãma tinha: “Ìnhib'apito, mare uptabi di. Marĩ hã ìwasétére hã te 're 'masi mono õ di, wahi'rada Mozési hã te te wawi ìwẽ'õ hã.” Æne wa tô asa tãma tinha. ⁹ Tawamhã hâiwa hawi te we duré ìma tinha, âne: “Re ìhâimana u'âsi mono, marĩ hã ìwẽ na te te aima wasu'u wamhã, wasété õ nherẽ, asiwi wẽ'õ õ di za.” ¹⁰ Tô õhõ na si si'ubdatõ ma tô ìma tinha. Tawamhã apã ma tô ti'â, hâiwa u. ¹¹ Apã te te âri parip si, aibã nori hã si'ubdatõ ma tô ìzõ 'maihaihu, ìza'warizéb u hã. Sézareza hawi da te ãma ìtème ìsatõri za'ra hã ma tô ìzõ aihu. ¹² Tawamhã 'Re ìhâimana u'âsi mono pẽ'ézani hã ma tô ìma waihu'u, awa'awi ìme ìmorĩ za'ra da. Taha wa, wa tô ìme ìmorĩ za'ra. Ìsazei'wa nori hã, Zopi hawi ìsiré we ìsi'aba're nori hã 6 na ìhâiba hã, ta nori hã ma tô duré ìsiré ai'aba're, Sézareza u. Wasihu wamhã, aibã hã ìzõ ìhârã nhorõwa u wa tô asisi ni, 'ri para u, Conerizuhu nhorõwa u. ¹³ Ta hã ma tô wama rowasu'u za'ra, hâiwa ãma 'Re ìhâimana u'âsi mono ma, romhuri'wa 'ri para u ìtème ìsihâi're na. Ìtème wisi wamhã, ma tô ãne tãma rowasu'u: “Ma'ãpé, da'mazatõri, Zopi u da'maimorĩ da, Sima Pedruhu zõ. ¹⁴ Ta hã te za Zesusihi wasu'uwẽ na aima rowasu'u za'ra wa'wa, taha zarina 'Re ìhâimana u'âsi mono hã te te asõ'reptu za'ra wa'aba da, aihini asõrõwa ãma 're ìsi'ubumroi mono nori zama.” Æne 'Re ìhâimana u'âsi mono ma, romhuri'wa nhimirowasu'u hã, aibã ma.

¹⁵ — Tawamhã wa hã wa tô tãma rowasu'u na sãna'rata oto. Te rowasu'u ré, 'Re ìhâimana u'âsi mono hã ma tô Tipẽ'ézani hã tãma sõmri za'ra, ìsãna'rata hawi te te wama ìsõmri za'ra ne hã. ¹⁶ Tawamhã Wanhib'apito mreme na wa tô po're puru, ìwana te te wama ìrowasu'u za'ra hã, âne: “Zuwã Batita hã ma tô â uptabi na si te te 're da'ahâiba ubu, â dawabzuri te te dama 're ab'manharĩ mono wamhã. Tanei õ di za oto. 'Re ìhâimana u'âsi mono hã te za oto Tipẽ'ézani na te te 're aihâiba ubu za'ra wa'wa, ìré 're anomro u'âsi aba mono da.” Æne ma tô wama rowasu'u. ¹⁷ Wanhib'apito Zezu Cristu, wa te 're saze za'ra mono wamhã, 'Re ìhâimana u'âsi mono hã ma tô Tipẽ'ézani hã wama sõmri za'ra. Misire õhõ si we te te wama ìsõmri za'ra ne, ma tô tãma sõmri za'ra, ta nori ma. E marĩ, wa za tawamhã wa hã 'manha. E 'Re ìhâimana u'âsi mono te te ìmanharĩ, wa za ìsiwi wẽ'õ. E wa za ìsiwi dawẽ'õ, 'Re ìhâimana

u'âsi mono, te te sima dawẽ nherẽ. Mare di. Te dawẽ'õ õ di za. — ãne te tãma nharĩ za'ra, Pedru hã.

18 ãne hã te te wapari za'ra wamhã, asa te te tãma nharĩ waihu'u za'ra õ di oto. Taha wa, ma tô ãma tiwata za'ra, 'Re ãhãmmana u'âsi mono ãma. Tawamhã te oto sima rowasu'u za'ra, ãne:

— 'Re ãhãmmana u'âsi mono hã ma tô zudezu'õ norĩ zama pisutu za'ra, tiwaseté wi 're sipizari za'ra mono da, 'Re ãhãmmana u'âsi mono siré, rowẽ na 're hãmmana u'âsi za'ra mono da. — ãne te sima rowasu'u za'ra, zudezu norĩ, ãsazei'wa norĩ hã.

Ãtizotiza ãma Zezusihi zazei'wa norĩ 're ãhãmmana za'ra mono zé wasu'u

19 Tawamhã Esitéwã da te dasiwi ãwĩrĩzéb zarina, ãsazei'wa norĩ ãma da te rowasété za'ra wa, ma tô da te ropé, ãsazei'wa norĩ hã Zeruzarẽ hawi. Penisiza na danhipti'a nho'õmo nhisi u, ma tô da te ropé, duré Sipri na danhipti'a nho'õmo nhisi u, duré ãtizotiza na 'ri nho'õmo nhisi u zama. Si'aba'réri ré, zudezu norĩ ma si ma tô 'Re ãhãmmana u'âsi mono zadawa wasu'u na rowasu'u za'ra, Zezusihi wasu'uwẽ na. Zudezu'õ norĩ ma, zahadu te te ãma rowasu'u za'ra õ di. 20 Tane nherẽ, ãhãiba amo norĩ hã, Sipri na danhipti'a nho'õmo nhisi ãma aré 're ãhãmmana za'ra mono norĩ hã, duré Sireni ãma danhipti'a nho'õmo amoi ãma aré 're ãhãmmana za'ra mono norĩ hã, ma tô ai'aba'ré, ãtizotiza na 'ri nho'õmo nhisi u. Ta norĩ hã zudezu norĩ ma si, te te rowasu'u za'ra õ di, Wanhib'apito Zezusihi wasu'uwẽ na hã. Zudezu'õ norĩ ma zama, ma tô ãma rowasu'u za'ra. 21 Tawamhã Wanhib'apito hã ma tô õ norĩ hã pawaptob za'ra, tiwaihu'u pese na. Taha wa, da'ahã na ma tô saze za'ra ni oto, Wanhib'apito niwĩ 're dahãmmana za'ra mono da oto.

22 Tawamhã taha wasu'u hã ma tô ãsazei'wa norĩ hã wapari za'ra, Zeruzarẽ ãma siré 're ãsi'rã'õtõ mono norĩ hã. Te te wapari za'ra wamhã, Banabé hã ma tô satõrĩ za'ra, ãtizotiza u morĩ da. 23 Tamomo wisi wamhã, ma tô waihu'u, 'Re ãhãmmana u'âsi mono hã ãwẽ na dama 're ãsõpru mono zém na hã tame. Taha wa, toi uptabi di, Banabé hã. Tawamhã ma tô dama roti, ãne:

— Aihĩni, aipẽẽ na sada 're asimi'ẽ za'ra wa'aba mono, Wanhib'apito niwĩp si 're aihãmmana u'âsi za'ra wa'aba mono da. — ãne te dama roti, ãtizotiza ãma hã. 24 Banabé hã, aibã ãwẽ. 'Re ãhãmmana u'âsi mono pẽzani na si 're ãmorĩ u'ã, ta hã. Wanhib'apito te te sina 're ãumnhasi u'âsi mono, ta hã. Taha wa, ma tô Wanhib'apito zazei'wa hã dasina tahã ni, Banabéhé nhimirowasu'u zarina.

25 Banabé hã te oto mo Tasu u, Saruhu zô te te robzabu da. 26 Tawamhã tamomo wisi wamhã, ma tô sõpõtẽ. Ta hawi, ma tô apã saprõ, ãtizotiza u. Tame te aimasisi zahuré oto. ãsazei'wa norĩ,

siré 're ìsi'rã'õtõ mono norĩ 'rata te 're simasisi zahuré, te te dama 're rowahutu zahuré mono da. Misi ma tô ãma tiwahub zahuré, te te 're da'apawaptob zahuré mono ré hã. Tame ma tô Cristuhu nhib'a'uwẽ na da te 're sisi na'rata za'ra, Zezusihi nhirã zarina 're ìnomro mono norĩ hã, Ætizotiza ãma hã.

27 Tawamhã 'Re ìhâimana u'âsi mono zadawa wasu'u'wa norĩ hã, ni'wam norĩ hã te ai'aba'ré, Zeruzarẽ hawi, Ætizotiza u. 28 Adabu na aibã nhisi hã te ìme timorĩ za'ra, tisiré ìsadawa wasu'u'wa norĩ me. Tawamhã Ætizotiza u sihutu wamhã, Adabu hã ma tô hãwi za. 'Re ìhâimana u'âsi mono pê'èzani te te tãma ìwaihu'uzéb zarina, ma tô dama waihu'u siro romhã ré, amho hã daro mono bâ za dawi ìsi'utõrĩ mono na hã. (Roma ãma danhib'apito Caradiu hã te te dama 're roti mono ré, ma tô ãne hã tô da'ãma tiromhãiba, amho õ na hã.)

29 Taha wa, Zezusihi zazei'wa norĩ hã ma tô sima roti za'ra, ìsibro hã ìhãiba mono bâ tãma 're ìhâimana za'ra mono zéb zarina, te te po'o mono da, Zudeza ãma ìsazei'wa norĩ ma, te te tãma sòmri za'ra da. 30 Tawamhã ma tô te te tãma po'o. Tawamhã Banabé norĩ hã ma tô ìré satõrĩ zahuré ni Zeruzarẽ u, Saruhu me, tame da'madâ'ã'wa norĩ ma, te te sòmri zahuré da, ìsibzari za'ra hã.

Pedru hã dazazém hawi 'Re ìhâimana u'âsi mono te te ìsõ'reptuzé wasu'u

12 1 Tawamhã apito Erodihĩ zadawa para ma tô ìsazei'wa norĩ ma, da te tãma 're rob'manharĩ wasété za'ra. 2 Taha wa, Zuwãhã dub'rada hã, Ti'adu hã ma tô dasiwi wĩrĩ ni, ìsi'uwazi 'wa pa na, apito Erodihĩ zadawa para. 3 Tawamhã zudezu norĩ hã ma tô siwi wēsãmri za'ra, Ti'adu da te dasiwi ìwĩrízé hã. Taha wa, Erodĩ hã ma tô Pedruhu zama dama ti'ru, da te dasiwi âri da, dazazéb 're, da te sērẽ da. Ì'u'êtẽ duptoio'õ na dasa, da te 're ìhuri mono zé bātã na ma tô siwi ti'ã. 4 Te te siwi âri wamhã, ma tô siwi tisẽ, dazazéb 're. Pascowa na dato nhisi hã si'utõrĩ parip si, dama rowairébé'wa norĩ nho're sab da, ma tô a'ã siwi tisẽ, dazazéb 're, dama rowairébé'wa norĩ hã da te ìwĩrízéb da hã, te te siwi ãma rowairébé da. Taha wa, da'wapéi'wa norĩ hã te nasi 'madâ'ã za'ra siwa'rãmi. Maparane si'uiwa na si mararẽ te ìtẽme ai'aba'ré. Abzuma zama te nasi siwa'rãmi ai'aba'ré, barana zama, mara wa'wab zama, te te nasi 'madâ'ã za'ra da. Uburé hã 16 na ìhãiba za'ra hã, da'wapéi'wa norĩ hã. 5 Pedru hã dazazéb 're, sãmra nherẽ, ìsazei'wa norĩ hã te sa'êtẽ ãma mreme zusi u'ã, 'Re ìhâimana u'âsi mono ma, siré 're ìsi'rã'õtõ mono norĩ hã.

6 Pedru hã Erodĩ te te dama ì'ruzé hã romhuture di oto, dama rowairébé'wa nho're sab da hã oto. Awẽpsi te za dasiwi wazere ni,

danho'a te te siwi ãma rowairébé da, niha wamhã, da te dasiwi wĩrĩ da. Tawamhã Pedru hã te oto nhono, barana. Da'wapéi'wa norĩ wa'wa, maparane ĩsi'uwazi nhorõ rutu ré te nhono, pawasisi ré. 'Ridawa ĩmadâ'â'wa norĩ hã te duré aima'wara zahuré. ⁷ Tawamhã hãiwa ãma Wanhib'apito ma, romhuri'wa hã awa'awi ma tô ĩtême wi, mara wa'wa. Mara wa'wam nherẽ, dazazéb 'remhã oto robrã di, 'ri 're wa'wa ãma hã. Hãiwa hawi romhuri'wa hã ma tô Pedru hã rési ĩsisé ãma, utu da. Te tãma tinha, ãne:

— Ai'aba'ré na aiwahutu. — ãne te tãma tinha.

Taha wa, ĩpawasisizé hã si'uihã na ma tô tãma asisina, ĩsi'uwazi nhorõ rudu hã.

⁸ Tawamhã hãiwa hawi romhuri'wa hã te duré tãma tinha:

— Ai'uza hã ai'usisizém na asima wasisi. Aipara'uza zama asima za na. — ãne te duré tãma tinha.

Tawamhã Pedru, ma tô ãma saze, te te 'manharĩ da. Te duré tãma tinha:

— Ai'ubuzé ĩhãpa ré, we ĩzarina aimorĩ. — ãne ma tô duré tãma tinha.

⁹ Tawamhã sõtõ 'rowim newa, ma tô ĩsarina watobro Pedru hã, te te ĩrosawẽre newa. Te te waihu'u õ di, tô sena 'Re ĩhãimana u'ãsi mono ma romhuri'wa, ĩtême ĩwisi na hã, hãiwa hawi. ¹⁰ Tawamhã 'ridawa 'madâ'â'wa ĩmorĩ'rada hã ma tô sa're zahuré. Taha nhana're ĩsa hã ma duré sa're zahuré, Pedru norĩ hã. Tawamhã ma tô aimasisi zahuré oto, dazazé 'wawi wa'ra 'ridawa u si'uwazi 'manharĩ na 'ridawa nhito pese u. Tawamhã uihã na ma tô 'ridawa nhitobzé hã tãma aiwanhizari zahuré. Õne haré ma tô oto tipusi zahuré. Bãdãdi na ma tô tineb zahuré. Tawamhã hãiwa hawi romhuri'wa hã ma tô Pedruhu wi aimani, awa'awi. ¹¹ Taha wa, Pedru hã ma tô 'rãwi sina rosa'rata:

— E niha. Te rosawẽre newa. Tane nherẽ, tô sena ma tô Wanhib'apito hã we ĩtême satõ, hãiwa hawi tãma ĩromhuri'wa hã Erodihwi, te te ĩnho'reptu da, zudezu norĩ te te sima ĩwẽ za'ra zéb zarina, ĩdãã tõ da. — ãne ma tô sima tinha.

¹² Tawamhã, ãma ĩromhãimanazém na tô sena te te oto sina waihu'u wamhã, Marizaha nhorõwa u ma tô mo, Pedru hã. Zuwã Marcusihi na, Mariza hã. Tame da'ahã na ma tô tasi'rã'õtõ ni, ãma damreme zusi da. Tamomo te oto mo, Pedru hã. ¹³ Wisi wi, ma tô 'ri 'wawi 'ridawa nhitobzé hã ta'a. Tawamhã dama romhuri'wa hã ma tô ĩtême wahudu pi'õ hã, Rodi na ĩsisi hã 'ridawa ta'a'wa, te te waihu'u da. ¹⁴ Tawamhã Pedruhu mreme te te waihu'u wamhã, ma tô tãma rowẽ watobro. Rowẽ te, si'aba'ré na apã sipi'rai wa, ma tô 'ridawa na po're ha'ã. Te te tãma 'ridawa ãna, te tisiré norĩ ma te te wasu'u da, wara. ãne ma tô tãma wasu'u za'ra:

— Pedru hã te za, 'ridawa. — ãne te tãma wasu'u za'ra. **15** Taha wa, te pi'õi ma nharĩ za'ra:

— Mare di. A hã asimiza'rese õ di.

Te duré asa tãma nharĩ za'ra:

— Tô sena te za, Pedru hã.

Tawamhã te oto nharĩ za'ra, ãne:

— Áté Pedruhu 'madâ'â'wa te za, hãiwa hawi 'Re ãhãimana u'ãsi mono ma, romhuri'wa hã.

16 ãne ré, te Pedru hã nasi 'ridawa ta'a. Taha wa, ma tô oto tãma 'ridawa za'ra. Te te sabu za'ra wamhã, uihã na ma tô ãma titob'uzu za'ra, tô sena na. **17** Tawamhã Pedru hã ma tô tinhib'rada hã tãma wẽ za'ra hãimo, ari'wi si'ubumro da. Taha pari, ma tô tãma siwasu'u za'ra, Wanhib'apito hã dazazém hawi, te te ãwazere na. Te duré tãma nharĩ za'ra:

— Ti'aduhu ma, te za ãwasu'u za'ra wa'wa, duré ãsiré ãsazei'wa norĩ ma zama. — ãne te tãma sihãiba 'ru za'ra. Taha pari, ma tô tiwi timorĩ za'ra nimomo.

18 Tawamhã ãma awẽ wamhã, awẽ wi, da'wapéi'wa norĩ hã Pedru te te siwi sa'rese za'ra õ wa, ma tô tãma tipẽ'ẽwara za'ra, da'wapéi'wa norĩ hã. **19** Pedruhu zô sõpré pese da, ma tô Erodi hã tãma sô rob'ru za'ra. Sô sõpré pese nherê, te te siwi sãmri õ di. Taha wa, Erodi hã ma tô ã'madâ'â'wa norĩ hã sadanharĩ pese za'ra, Pedruhu ãma. Taha pari, ma tô dama 'ru za'ra, da te simro da, dazazé 'madâ'â'wa norĩ hã.

Apito Erodihi dâ'ázé wasu'u

Tawamhã apito Erodi hã ma tô mo, Zudeza na danhipti'a nho'õmo nhisi hawi, Sézareza na 'ri nho'õmo nhisi u, tame sãmra da a'ã.

20 Tawamhã apito Erodi hã ma tô sahi u'ãsi dazada hãimana, Tiru na 'ri nho'õmo nhisi ãma 're ãdahãimana za'ra mono norĩ zada, duré Sido na 'ri nho'õmo nhisi ãma 're ãdahãimana za'ra mono norĩ zada zama. Taha wa, Tiru hawi ma tô da'madâ'â'wa norĩ hã ai'aba'ré, apito Erodihi u, Sido hawib zama. Erodi hã te te siwi sadaihu'u da, ma ãtême sito. Tawamhã Barasitu na Erodihi nhibrob 'madâ'â'wa nhisi u uimrehêne, ma aihutu. Tawamhã te ãne tãma siwasu'u za'ra, Barasituhu ma:

— Ma'ãpé, wa'ãma aime za'ra na, Erodihi me apã wa te wasima ropese za'ra da, wasazé hã wa te duré wasima 're uipra za'ra mono da, ãsib'a'uwẽ norĩ wi apã. — ãne te tãma siwasu'u za'ra, Barasituhu ma. Tawamhã Barasitu hã ma tô ãma saze za'ra, ãma sime za'ra da. Taha pari, ma tô Erodihi u aihutu duré, te te sadawa pibu za'ra da duré ta hã, tisazé hã te te 're ã'uipra za'ra mono zéb da hã apã. **21** Taha wa, Erodi hã bådã te te sima ãpisutuzém na ma tô ti'uzã wẽ ãhãpa hã sima tisẽ. Danhib'apito 're ãsimasisi mono zéb ãma ma tô

nhamra, tinhimirotizéb ãma, te te dama roti za'ra da. **22** Tawamhã te te dama roti za'ra pari, ma tô ãne ãma tawata za'ra ni, damreme rãihã na:

— Ôhõ mreme hã, aibã mreme ô di. Ìhãiba'õ mreme, ìwaih'u'upese mreme. — ãne te ãma tawata za'ra ni, ìwaih'u'upese newa.

23 Tawamhã awa'awi ma tô hãiwã ãma Wanhib'apito ma romhuri'wa hã azã, ìhãzé pire na, Erodi hã. 'Re ìhãimana u'ãsi mono ãma si 're ìdawata za'ra mono zé hã te te sima sawi wa, ma tô azã. Marĩ hã ìsãna wai'u ne hã ãma sépu'u wa, ma tô dârã, Erodi hã.

24 Tawamhã 'Re ìhãimana u'ãsi mono zadawa wasu'u hã ma tô ropé, 'ri pâ. Sadawa wasu'u za'ëtê di oto.

Banabé norĩ hã Saruhu me, ãtizotiza u apã ìnebzé wasu'u

25 Tawamhã Banabé norĩ hã ma tô apã tineb zahuré, Saruhu me, ãtizotiza na 'ri nho'õmo nhisi u. Ìsazei'wa norĩ nhibzari te te ìwapé zahuré hã te te dama sõmri zahuré pari, ma tô apã tineb zahuré, Zeruzarê hawi. Zuwã Marcusi hã te ìsiré timorĩ zahuré.

Banabé norĩ hã tinhimiromhuri na te te ìsãna'rata zahuré zé wasu'u

13 ¹ Tawamhã ãtizotiza ãma 'Re ìhãimana u'ãsi mono zadawa wasu'u'wa norĩ hã duré dama rowahutu'wa norĩ hã te 're si'ubumro, ìsazei'wa norĩ wazari. ãne ìsisi za'ra hã: Banabé hã, duré Simi'ã hã, ìsisi amo hã Hãira na; duré Rusizu, Sireni ãma aré 're ìsãmra mono hã; duré Saru hã, duré Mana'ê hã, apito Erodihi siwadi aré, Mana'ê hã, Erodihi nhorõwa ãma siré prédub zahuré wa. ² Tawamhã nimahã bâtã na ma tô ta norĩ hã saihuri ãna asimro a'ã, Wanhib'apito ãma wata za'ra da. Taha wa, ma tô 'Re ìhãimana u'ãsi mono pê'ëzani hã ãne tâma waih'u'u za'ra:

— Banabé norĩ ma, wa tô romhuri hã pisutu zahuré, Saruhu me. Te te ìma 're romhuri zahuré mono da, wa tô ìsima pisutu zahuré, ta norĩ hã. Taha wa, te ìpisutu zahuré zéb zarina, te za oto tâma ìpisutu za'ra wa'wa, asiti wa'aba oto neb zahuré da. — ãne ma tô tâma waih'u'u za'ra.

³ Tawamhã 'Re ìhãimana u'ãsi mono ma, te duré mreme zu, saihuri ãna. Tinhib'rada ma tô ìrãi ãma sa'ra za'ra, Banabé norĩ rã nhisiwi, 'Re ìhãimana u'ãsi mono te te tâma ìwaih'u'u za'ra zéb zarina, te te tâma pisutu za'ra da, romhuri hã. Taha parip si, ma tô siwi satõrĩ zahuré, neb zahuré da oto.

Sipri ãma Banabé norĩ te te ìromhuri zahuré zé wasu'u

⁴ Tawamhã Banabé norĩ hã ma tô tineb zahuré, Saruhu me. 'Re ìhãimana u'ãsi mono pê'ëzani ré, ma tô tineb zahuré, Sere'usiza na

'ri nho'ômo nhisi u. Ta hawi, te duré tineb zahuré, Sipri na rob're za'iti nhisi u. Rowa'u'u na uba'renem na ma tô saprĩ zahuré, dame. ⁵Tawamhã ma tô aimasisi zahuré, Saramina na 'ri nho'ômo nhisi u. Tame ma tô tinhimromhuri na sãna'rata zahuré. Zudezu norĩ te, rowahutuzé mono bâ, ma tô tame 'Re ãhãmãna u'ãsi mono hã dama sadawa wasu'u zahuré. Zuwã Marcusi hã ma tô ãme timorĩ zahuré, romhuri na te te pawaptob zahuré da.

⁶⁻⁸Sipri na rob're za'iti nhisi wa'wai baba, si'aba'rei wamhã, ma tô aihutu, Paposi na 'ri nho'ômo nhisi u. Tame abzé tede'wa hã ma tô sôpêtê za'ra, zudezu norĩ siré hã, Bazezusi na ãsisi hã. Deredu norĩ nhiminhisi na hã Erima na ãsisi amo hã. 'Re ãhãmãna u'ãsi mono zadawa wasu'u'wa newa, te taré te te dama 're rowasu'u. Danhib'apito siwadi, Bazezusi hã. Sézi'u Paru na danhib'apito nhisi hã. Ta hã, rosa'rata waihu'u pese 'wa. Tawamhã ma tô sô tihãrã zahuré, Banabé norĩ zô Saruhu me, te te wapari pese da, 'Re ãhãmãna u'ãsi mono zadawa wasu'u hã. Tawamhã Erima hã abzé tede'wa hã ma tô 'Re ãhãmãna u'ãsi mono zadawa wasu'u hã tiwi wẽ'ô zahuré, danhib'apito hã Zezusihi wasu'uwẽ te te saze tã da. ⁹Tawamhã Saru, Paru na ãsisi amo hã ma tô aptete, 'Re ãhãmãna u'ãsi mono pẽ'ẽzani na. Taha wa, abzé tede'wa te te 'madã'ã sina, ¹⁰ma tô tãma tinha, ãne:

— Wa'uburé 'ra, a hã. Uburé ãwẽ nhitob'ru, a hã. Aihãmãna nhipese di. ãwasété si, te asima 're ã'azawi pese mo. 'Re ãhãmãna u'ãsi mono nhimiroti hã wẽ nherẽ, te dawĩ ãma 're ã'azaprĩ u'ãsi mo, ãwasétére na. ¹¹Ãhãna, 'Re ãhãmãna u'ãsi mono hã te za ai'azã. Tawamhã te za a'ã atob'a. Bãtã nhimirowa'a hã 'madã'ã õ di za a'ã. — ãne te tãma tinha, Paru hã.

Tawamhã awa'awi, ma tô titõmozazu, Erima hã. Ma tô tiwi tirobra duré, tob'a wa. Taha wa, ma tô te te nasi rob'upi dazô, ni'wa hã te te saprõni da. ¹²Tawamhã danhib'apito hã aibã ãtob'a na te te 'madã'ã wamhã, ma tô saze, sena na Zezusihi wasu'uwẽ hã. Wanhib'apito nhimiroti na ma duré titob'uzu.

Ãtizotiza amoi ãma Paru norĩ te te ãromhuri zahuré zé wasu'u

¹³Tawamhã Paru norĩ hã te ai'aba're, Paposi hawi, Pãpiriza na danhipti'a nho'ômo nhisi u. Rowa'u'u na uba'renem na te ai'aba're, dame. Tane nherẽ, Zuwã Marcusi, ãme morĩ zahuré õ di. Ma rẽme zahuré, Zeruzarẽ u morĩ da apã. Pãpiriza u sihutu wamhã, Peredi na 'ri nho'ômo nhisi u te ai'aba're, Paru norĩ hã. ¹⁴Ta hawi, te duré ai'aba're, Pisidiza na danhipti'a nho'ômo nhisi u. Tawamhã ma tô aihutu, Ãtizotiza na 'ri nho'ômo nhisi u. Sihutu wamhã, sabadu na ma tô asisi, zudezu norĩ te, rowahutuzéb u. Tame te asimro ni. ¹⁵Tawamhã ma tô ni'wa hã dama sõré, 'Re ãhãmãna u'ãsi mono

nhimiroti na Mozési te te ĩrob'ui'érezém na hã. ĩsadawa wasu'u 'rata 'wa norĩ nhimi'ui'ére hã te duré dama sōré. Te te sōré za'ra parimhã, rowahutuzéb ãma 're da'anhimi'rui mono 'wa hã ma tô Paru norĩ hã ãne 'mahârâ za'ra, te te dama rowasu'u za'ra da:

— Wasiré Izarazéhé nhihudu norĩ, asima wẽ za'ra wa'aba wamhã, te za wama ĩrowasu'u za'ra wa'wa, wama robze za'ra da. — ãne ma tô 'mahârâ za'ra.

16 Taha wa, Paru hã hãwi ma tô za. Tinhib'rada, ma tô dama wẽ, ari'iwi dasi'ubumro da. Tawamhã te dama tinha, ãne:

— Wasiré Izarazéhé nhihudu norĩ, ĩwapari za'ra wa'aba. Duré zudezu'õ norĩ, a norĩ wa'aba zama wasiré õ nherẽ, 'Re ĩhâimana u'âsi mono ãma 're aiwata za'ra wa'aba mono norĩ hã, ĩwapari za'ra wa'aba. 17 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã Izarazéhé nhihudu norĩ nhib'apito hã ma tô wahi'rata norĩ hã sima pisutu za'ra, ãma sib'a'uwẽ za'ra da. ĩsihudu sidâpâsi, ma tô te te 're apawapto, sitébré da, Ezitu ãma tisiré'õ norĩ 'rata 're si'ubumroi mono ré hã. Ta hawi, ma tô sani za'ra, tiwaihu'u pese na. 18 A'ubuni wi, 're dahâimana za'ra mono ré, ma tô te te 're da'ab'madâ'â pese, ãma 're dazaihã popo'o za'ra mono nherẽ. 40 na ma tô da'ãma tiwahu, a'ubuni wi te te 're da'ab'madâ'â mono ré hã. 19 Cana'ã na romnhisi ãma ma tô 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã da'uprosi. 7 na dapoto mono bâ ma da'uprosi, a'uwẽ norĩ hã, ĩwa 're ĩdasi'ubumroi mono hã. Tawamhã tinhib'a'uwẽ ma, ma tô sômri za'ra ti'a hã, Izarazéhé nhihudu norĩ ma. 20 ĩwa dawí 're rob za'ra mono ré hã, 450 na ma tô ãma tiwahub za'ra.

— Tawamhã dama ĩmreme pire norĩ hã misi sidâpâsi ma tô dama pisutu za'ra, ĩsadawa para dama rowairébé'wa 're hâimana za'ra mono da, Samuwé hã ĩpotozéb u. Tawamhã ma tô podo, Samuwé hã. Prédu wamhã, ta hã ma tô 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã te te dama 're sadawa wasu'u. Ta hã ĩsadawa wasu'u 'rata 'wa, Samuwé hã. 21 Tawamhã Izarazéhé nhihudu norĩ hã ma tô tiwi waptêrẽ za'ra, 'Re ĩhâimana u'âsi mono wi, ni'wa hã danhib'apito ne, te te 're ĩda'uwati mono da hã, te te pisutu da. Taha wa, 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã ma tô tãma hãiba nhomri za'ra, Sau hã da'uwati'wa da. Sauhu mama hã, Tisi na ĩsisi hã. Bêzamihĩ nhihudu ta hã, Tisi hã. Sau hã te te 're da'uwati mono ré hã 40 na ma tô ãma tiwahu. 22 Tawamhã te te oto 're da'uwati mono tō da, ma tô waze, 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã. ĩsa'u hã ma tô Dawi hã dama hãiba nho, da'uwati'wa da oto. Ta hã ma tô duré wêsã oto. ãne te te ĩwêsãmrizé hã: “Dawí hã Zéséhé 'ra hã ĩma wẽ di. ĩnhimiroti te te ãma uwaimrami da, te za te te 're ĩwapari u'âsi.” ãne ma tô Dawi hã wêsã, 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã. 23 Dawihi nhihudu uwaibaba, ma tô 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã pisutu Zezusi hã, Izarazéhé nhihudu norĩ nho'reptui'wa da hã. Wahi'rata norĩ ma, te te

ĩropisutuzéb zarina, ma tô pisutu. ²⁴ Zezusi hã tinhimiromhuri na te te dama sãna'rata õ ré, ma tô Zuwã Batita hã te te dama 're rowahutu, wasiré Izarazéhé nhihudu norĩ ma, dawasété wi 're dasipizari za'ra mono da, duré â dawabzuri hã da te 're 'manharĩ za'ra mono da. ²⁵ Tawamhã tinhimiromhuri te te isazârizéb u romhutu wapsi, te dama siwasu'u, âne: “Cristuhu zô te 're asimipari za'ra wa'aba mo. Tawamhã te ĩ'ãma 're ĩrosa'rata za'ra wa'aba mo, Cristuhu newa, Danho'reptui'wa da, 'Re ĩhâimana u'âsi mono te te ĩpisutu newa. Tazahã, ta hãĩ õ di, wa hã. ĩza'u si ĩma ĩpire hã te za wei mo. Wei wisi wapsi, wa hã tãma ĩwapure di za. Tãma ĩwapure wa, ĩpara'uza wasisizé, te apâ tiwi wasihu waihu'u õ di za, ĩnhisé wa.” Āne te dama siwasu'u, Zuwã Batita hã. — Āne ma tô Paru hã dama rob'rãzarõtô, dahi'rata nhihudu uwaibaba, Zezusi we ĩmorizém na hã.

²⁶ Te duré dama tinha:

— Wasiré Abra'ãhã nhihudu norĩ, ĩwapari za'ra wa'aba, duré zudezu'õ norĩ, 'Re ĩhâimana u'âsi mono ãma 're aiwata za'ra wa'aba mono norĩ zama. Uburé wa'udãna ma tô ĩwasu'uwẽ hã wei watême satõrĩ za'ra, wahâiba mono bâ, danho'reptuzé wasu'u hã. ²⁷ Zeruzarẽ ãma 're ĩsi'ubumroi mono hã, duré tame dama ĩpire norĩ zama, Zezusi hã Danho'reptui'wa na te te waihu'u za'ra õ di. Sabadu sidâpâsi, 'Re ĩhâimana u'âsi mono zadawa wasu'u 'rata 'wa norĩ nhimi'ui'ééré hã da te dasima 're sôré za'ra mono nherẽ, ĩwasu'u hã te te waihu'u za'ra õ di, ta norĩ hã. Taha wa, Zezusi hã dâ'â da, te te siwi ãma roti wamhã, te te waihu'u za'ra ãna, ma tô 'Re ĩhâimana u'âsi mono zadawa wasu'u 'rata 'wa norĩ nhimirowasu'u hã siwi ãma uwaimra, si'uihã na. ²⁸ Zezusi hã marĩ ĩwasédé hã te te 'manharĩ õ nherẽ, ma tô õ norĩ hã siwi waptẽ, Piratuhu wi, da'wapéi'wa norĩ hã te te siwi wĩrĩ da, wasété ré ne. ²⁹ Tawamhã Zezusihi ãma uburé 'Re ĩhâimana u'âsi mono mreme ui'ééré 'rada hã te te siwi ãma uwaimrami parip si, ma tô siwi si'ra, wedepo'o nhonhi'rãmi hawi. Ma tô siwi tisẽ, êtẽ zahâpâ wa, ab're 're. ³⁰ Tane nherẽ, 'Re ĩhâimana u'âsi mono, ma tô apâ hãiwa'utu, dâ'â uptabi nherẽ. ³¹ Tawamhã apâ hãiwa'utu pari, ma tô nasi dama sihãiré, bâtâ ahã na, Zezusi hã. Darireza hawi, Zeruzarẽ u aré ĩsiré ĩsi'aba'ré norĩ ma, ma tô nasi sihãiré. Ta norĩ hã te oto te te dama 're wasu'u wẽ za'ra Zezusi hã, Izarazéhé nhihudu norĩ ma.

³² — Wa norĩ zama ĩwasu'uwẽ hã wa te aima sômri za'ra wa'aba da, wa ai'rata wahâimana za'ra wa'aba ni. ³³ 'Re ĩhâimana u'âsi mono, wahi'rata norĩ ma, te te ĩropisudu hã ma tô wama ãma uwaimrami za'ra oto, wasiré ĩsihudu norĩ ma. Zezusi hã ma tô apâ hãiwa'udu. Apâ ĩhãiwa'utuzé wasu'u na 'Re ĩhâimana u'âsi mono ãma danho're na rob'ui'ééré, ĩsãna'remhã, te wama wasu'u, âne:

“A hã ĩ'ra. Ā bâtâ na aihãiwa'utuzé bâtâ na wa za Aimama na aima 're ĩhâimana.”

34 — Duré ãma rob'ui'ééré 'rata hâiba amo hã te duré wama wasu'u 'Re ìhâimana u'âsi mono, Zezusi dâ'â uptabi nherê, apâ za te te ìhâiwa'utuzém na, dâ'â u'âsi nomro tō da. 'Re ìhâimana u'âsi mono te tinha:

“Dawihi ma, tō sena marĩ ìwê na te tãma ìropisutuzém na wa za taha u'âbâ aima ãma uwaimrami za'ra wa'wa.”

Ãne ìmreme na rob'ui'ééré hã. 35 Ìhâiba amo na rob'ui'ééré ìsãna'remhã, te duré wama wasu'u:

“Te te aima 're ìromhuri wê u'âsi mono hã dâ'â wamhã, rême ô di za, hâiba 'ro tō da.”

Ãne te wama wasu'u. — Ãne te Paru hã dama rob'rãzarõtō, rowasu'u 'rata na hã.

36 Te duré dama rowasu'u:

— Dawi hã ti'ai ãma 're morĩ ré, ma tō 'Re ìhâimana u'âsi mono ma sina uwaimra, te te tãma ìpisutuzéb zarina. Te te sina tãma uwaimrami pari, ma tō dârâ, Dawi hã. Ìhi'rata norĩ 'ru ãma êtê zahâpâ wa ab're wa, ma dasiwi sêrê ni. Da te dasiwi sêrê wamhã, ìhâiba hã ma ti'ro. 37 Tane nherê, 'Re ìhâimana u'âsi mono apâ te te ìhâiwa'udu hã, 'roi ô di. Hâiba wê na ma tō apâ hâiwa'utu. 38-39 Wasiré norĩ, ma'âpé aihîni ìwapari pese za'ra wa'aba, tō sena na waihu'u za'ra wa'aba da. Danho'reptuzé wasu'u hã wa za aima waihu'u za'ra wa'wa. Zezusi hã, dawasété pari'wa. Duréihã, Mozési hã ma tō wahi'rata norĩ ma ãma rowasu'u za'ra, 'Re ìhâimana u'âsi mono nhimiroti na. Ìsimiroti zarina 're dahâimana za'ra mono nherê, dawasédé da te dasima 're pari waihu'u za'ra mono ô di, ãma. Tane nherê, ãhãna Zezusi hã da te dasina 're umnhasi za'ra mono wamhã, dawasédé te te oto da'ãma 're ì'ab'madâ'â mono ô zarina, te za oto te te 're da'awêsãmri. 40-41 Duréihã 'Re ìhâimana u'âsi mono zadawa wasu'u 'rata 'wa hã ma tō ãne na ãma rob'ui'ééré, 'Re ìhâimana u'âsi mono mreme na, ãne:

“Re aihâimana za'ra wa'aba mono ré, wa za niha dama rob'manha, ìpipa na. Tawamhã za te dama ìrob'manharizém na te za ãma 're asiwawã za'ra wa'aba mo, ni'wa hã te te ãma 're aipo're pu'u za'ra wa'aba mono nherê.

'Madâ'â za'ra wa'aba. A norĩ wa'wa hã ì'ãma aiwa'ê za'ra wa'aba norĩ hã, te za tãma 're a'rãmi za'ra wa'aba mo, ìnhimirob'manharĩ pipa ma. Tawamhã ìzadawa para te za ai'utõrĩ 'wa.”

Ãne 'Re ìhâimana u'âsi mono mreme hã. Ma'âpé ãma rosa'rata pese za'ra wa'aba za ãne na hã, 'Re ìhâimana u'âsi mono nhimirob'manharĩ pipa zé hã asina uwaimrami za'ra wa'aba tō da. — Ãne te Paru hã dama rob'rãzarõtō.

42 Tawamhã Paru norĩ hã zudezu norĩ te, rowahutuzém hawi pusi zahuré wi, ma tō waptêrê zahuré ni, sabadu amo na te te dama

rowasu'u na sahu zahuré da. ⁴³ Tawamhã rowahutuzém hawi dawairébé wamhã, da'ahâ na te Paru norĩ siré ai'aba're ni, Banabéhé me, zudezu norĩ hã, duré zudezu'õ norĩ hã, zudezu norĩ hâimanazéb zarina 're ãhâimana za'ra mono norĩ zama. Tawamhã ma tô tâma roti za'ra, 'Re ãhâimana u'âsi mono nhimipawaptobzém na siptete sina ãma 're hâimana u'âsi za'ra mono da.

⁴⁴ Tawamhã sabadu amo na aihĩni ma tô tasi'rã'õtõ ni, 'ri nho'õmo ãma 're ãdasi'ubumroi mono hã, Wanhib'apito zadawa wasu'u hã da te wapari za'ra da. Da'umro di, da te ãwapari za'ra õ hã. ⁴⁵ Tane nherẽ, da'ahâ na ãdasi'rã'õno hã zudezu norĩ hã te te da'madâ'ã za'ra wamhã, ma tô ãma da'ruiwapari za'ra. Tawamhã Paruhu mreme hã ma tô dawí wẽ'õ za'ra, zudezu norĩ hã. Taha wa, timreme na ma tô nasi ãma tâma wa'rãmi za'ra, Paruhu mreme wa'rãmi. Ma tô duré ãma tiwa'ẽ za'ra. ⁴⁶ Tane nherẽ, pahi ãna ma tô Paru norĩ hã tâma nharĩ za'ra, zudezu norĩ ma, ãne:

— A norĩ wa'aba ma, uimrehẽne wa tô aima rowasu'u za'ra wa'aba ni, 'Re ãhâimana u'âsi mono zadawa wasu'u na hã. Tane hã tô, wẽ di. Tane nherẽ, taré newa, ma tô asiwi ãwẽ'õ za'ra wa'wa, ãwasu'u wẽ hã. Taha wa, ãbâi õ di, hãiwa ãma rowẽ ãma 're ãaihâimana u'âsi za'ra wa'aba mono zéb da hã, 'Re ãhâimana u'âsi mono 'rata. Taha wa, wa za airẽme za'ra wa'aba ni, zudezu'õ norĩ ma, wa te tâma 're rowasu'u za'ra mono da oto. ⁴⁷ Wanhib'apito hã ma tô ãne na wama roti za'ra oto:

“A norĩ wa'wa hã wa tô aipisutu za'ra wa'wa, zudezu'õ norĩ ma, 're rob'u iwẽ za'ra wa'aba mono da, ãwẽ na, taha zarina te 're ãda'anho'reptui mono zém na daro mono bâ ãma 're ropéi wa'aba mono da, dama.”

Ãne te wama roti za'ra, Wanhib'apito hã. — ãne ma tô Paru norĩ hã tâma rowasu'u za'ra, Banabéhé me.

⁴⁸ Tawamhã zudezu'õ norĩ hã Paruhu mreme te te wapari za'ra wamhã, toi uptabi za'ra di. Wanhib'apito zadawa wasu'u na ma tô tiwata za'ra. 'Re ãhâimana u'âsi mono hã, rowẽ na ãrata 're hâimana u'âsi za'ra mono da, te te sima ãpisutu za'ra norĩ hã ma tô saze za'ra, Zezusi hã.

⁴⁹ Tawamhã Wanhib'apito zadawa wasu'u hã ma tô ropé, daza'rui mono bâ, tame danhipti'a nho'õmo ãma 're ãdahâimana za'ra mono norĩ u. ⁵⁰ Tane nherẽ, zudezu norĩ hã ma tô tame dama ãpire norĩ hã wada'uri wasété za'ra, Paru norĩ zada hâimana za'ra da. Pi'õ norĩ hã ãmreme pire norĩ hã, 'Re ãhâimana u'âsi mono ãma 're ãwata za'ra mono norĩ, zudezu'õ norĩ, ta norĩ zama ma tô wada'uri wasété za'ra, sada hâimana za'ra da. Tawamhã ma tô ãma rowasété zahuré ni, Paru norĩ ãma, Banabéhé me. Ma tô tâma rob'ru zahuré ni, ta hawi danhipti'a nho'õmo hawi neb zahuré da, danhiti. ⁵¹ Tawamhã

Paru norĩ hã ma tô tipara zapru hã wamirĩ zahuré, da'ãma dâ'ã zahuré tã da. Taha wa, õne haré ma tô tineb zahuré, Iconizu na 'ri nho'õmo nhisi u. ⁵² Tawamhã Zezusihi zazei'wa norĩ hã ãtizotiza ãma 're ãsi'ubumroi mono hã te 're to za'ra. 'Re ãhãimana u'ãsi mono pẽ'ẽzani na ma tô aptete za'ra, ãpẽ'ẽ mono bã.

Paru norĩ hã Iconizu ãma te te ãromhuri zahuré zé wasu'u

14 ¹ Tawamhã Iconizu na 'ri nho'õmo nhisi u ma tô aimasisi zahuré, Paru norĩ hã, Banabéhé me. Tamomo simasisi zahuré wamhã, ãtizotiza ãma sada ãromhãimana zahuré ne, ma tô duré sada tiromhãimana zahuré. Zudezu norĩ te, rowahutuzéb u ma tô tizasi zahuré, te te dama rowasu'u zahuré da. Tawamhã simirowasu'u wẽ wa, mreme wapari ze zahuré di, dama hã. Taha wa, da'ahã na ma tô saze za'ra ni, zudezu norĩ hã, zudezu'õ norĩ zama. ² Tane nherẽ, zudezu norĩ te te 're ãsaze za'ra mono õ hã ma tô zudezu'õ norĩ hã wada'uri wasété za'ra, sada hãimana za'ra da, Paru norĩ zada, uburé siré ãsazei'wa norĩ zada zama. ³ Tane nherẽ, Paru norĩ hã te Iconizu ãma aimasisi hã zahuré. Pahi ãna ma tô Wanhib'apito hã dama wasu'u wẽ zahuré. Tawamhã ãwasu'uwẽ hã tô sena na da te waihu'u za'ra da, Wanhib'apito hã ma tô Paru norĩ pawaptob zahuré, da te 're ãwaihu'u za'ra mono zéb da hã, marĩ ãwẽ hã dama ãmanharĩ waihu'u'õ hã te te dama 're ab'manharĩ zahuré mono da tame. ⁴ Tane nherẽ, õhõ na si misi da te dasima ãma rosa'rata za'ra õ di, 'ri nho'õmo ãma 're ãdasi'ubumroi mono norĩ hã. Ma tô dasima aipo'o ni. Ni'wam norĩ hã ma tô zudezu norĩ niwĩ 're hãimana za'ra. Ni'wam norĩ hã te Paru norĩ niwĩ 're hãimana za'ra, Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ niwĩ.

⁵ Tawamhã ni'wam norĩ hã zudezu norĩ hã zudezu'õ norĩ me, ma tinhib'apito norĩ me ãma sisaze za'ra, Paru norĩ ãma te te rowasété za'ra da, duré êtẽ na te te siwi pãrĩ da. ⁶ Tawamhã damreme te te sina wapari zahuré wamhã, ma tô dawĩ tipusi zahuré, wara sina, Paru norĩ hã. Rica'oniza na danhipti'a nho'õmo nhisi u ma tô tineb zahuré. Tamomo neb zahuré wamhã, Risitira na 'ri nho'õmo nhisi u, ma tô aimasisi zahuré, duré Derebi na 'ri nho'õmo nhisi amoi u. ⁷ Tame ma tô oto dama rowahutu zahuré, Zezusihi wasu'uwẽ na hã.

Paru norĩ hã Risitira ãma duré Derebi ãma te te ãromhuri zahuré zé wasu'u

⁸ Tawamhã Risitira ãma te aibã hã 're sãmra, ãhi'ré hã, ãpotozém hawi ãmorĩõ hã para uwa zahuré wa. ⁹ Paru hã te te dama rowasu'u ré, ma tô ãhi'ré hã mreme wapa. Tawamhã Paru, ma tô ãtẽme rob'madã. Te te 'madã'ã wamhã, ma tô sina waihu'u, tô sena

Wanhíb'apito te te ãsaze na hã, duré te te pese da, te te sina ã'umnhasi na hã. ¹⁰ Taha wa, te mreme 'rãihã na tãma tinha:

— Aiwahutu. Hãiwí asa na, aipara na. — ãne te tãma tinha.

Tawamhã ãihiré, si'aba're na ma tô hãiwí za. Ma tô timorĩ wẽ. ¹¹ Taha wa, Paru te te ãwahudu hã da te 'madã'ã za'ra wamhã, ma tô dasima 'mahãrã za'ra ni, ãne:

— ãhãiba'õ norĩ, ãwaihu'upese norĩ hã ma tô wei watẽme 'manhi'ra zahuré. Ma tô si'aibã zahuré, ãma 're ãwawata za'ra mono norĩ hã. — ãne ma tô dasima 'mahãrã za'ra ni, dasimremezém na, Rica'oniza ãma 're ãdasi'ubumroi mono norĩ mreme na.

¹² Tawamhã Paru norĩ hã ma tô sisi zahuré ni, Banabéhé me. ãhãiba'õ norĩ hã waihu'u pese newa da te dasima 're ãsisi za'ra mono zém na ma tô sisi zahuré ni. Banabé hã Zupité na ma sisi ni. Duré Paru hã Mecuriu na ma tô sisi ni, rowahutu'wai wa. ¹³ Zupitéhé ãma 're ãdawata za'ra mono zé hã 'ri nho'õmo 'wawí wa'ra 'ridawa 'rata, 'ri hã. Taha wa, aibã hã Zupitéhé ma da'ãma 're ãmreme mono hã ma tô powawẽ hã saprõni zahuré, ãma 're ãdawata za'ra mono zéb u, 'ri nho'õmo 'wawí wa'ra 'ridawa u hã. Tawamhã romnhirãrã na ma tô sõ'rebzu zahuré, tãma 'madã'ã ze zahuré da. We ãsaprõni zahuré 'wa hã ma tô dasine sima wẽ, powawẽ hã te te pãrĩ zahuré da, ãma dawata za'ra da, Paru norĩ ãma, waihu'u pese zahuré newa. ¹⁴ Tawamhã te te ãmanharĩ wasu'u hã Paru norĩ hã te te wapari zahuré wamhã, wara sina ma tô dawa'wa u tizasi waré zahuré. Ti'uza hã ma tô hãiwazu zahuré, tinho'utu nho'õmoi baba, rob'ru te. Te te hãiwazu zahuré sina, ma tô hãrã 'rãihã na da'mahãrã zahuré, ãne:

¹⁵ — Aibã norĩ, e marĩ da, te za tane ãmanharĩ za'ra wa'wa. Tô'ã. 'Manharĩ za'ra wa'aba tõ. Wa norĩ hã aibã, asine wa'aba hã. Zezusihi wasu'uwẽ na wa te aima rowasu'u za'ra wa'aba da, wa tô we wanem ni, atẽme za'ra wa'aba. Wa tô aima roti za'ra wa'aba ni, taré romhãiba na ãma 're aiwata za'ra wa'aba mono zém hawí 're aipizari za'ra wa'aba mono da, ãwaihu'upese newa ãma 're aiwata tõ za'ra wa'aba mono da, 'Re ãhãimana u'ãsi mono niwĩ 're anomro aba mono da oto. Ta hã ropoto na'rata 'wa, duré hãiwa nhirõtõ 'manharĩ'wa, duré ti'ai 'manharĩ'wa, duré âporé 'manharĩ'wa. Uburé ti'ai ãma 're ãdanomro mono da hã, ma tô te te da'apoto, hãiwa nhirõtõ ãma 're ãdahãimana za'ra mono da zama, duré â 'rãwi 're ãnomro mono da zama. ¹⁶ Duréihã, dahi'rata sidãpãsi da te dasima ãwézéb uwaibaba te 're danomro. 'Re ãhãimana u'ãsi mono hã te te 're da'ahã za'ra su'u mono õ di. ¹⁷ Tane nherẽ, ma tô dama 're siwaihu'u u'ãsi, tinhoprubzém na sena 're ãhãimana mono zém na, da te 're waihu'u za'ra mono da. Tã hã ma tô pisutu, we aima 're ta'a za'ra wa'aba mono da, te te aima 're robdi'i za'ra wa'aba mono da.

Buru nho hã te duré te te aima 're sômri za'ra wa'wa, 're ĩrã za'ra mono zéb da hã, te te ĩpisutu zarina, ãma 're asaihuri aba mono zéb da hã, aima ãma 're ĩrobzei u'âsi za'ra wa'aba mono zéb da hã. — ãne ma tô Paru norĩ hã dapo're pu'u zahuré, Banabéhé me.

18 ãne Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã te te dawí sawi zahuré nherê, da te ãma rosahâri waihu'u za'ra ô di aré. Powawê hã te aré tô dasiwi pãrĩ ni, Paru norĩ ãma ĩdawata za'ra zéb da hã. Tane nherê, dama mreme pire zahuré wa, ma tô ãma rosahâri za'ra ni oto, da te dasiwi pãrĩ tō da, ĩwaihu'upese zahuré newa, ãma dawata tō zahuré da, Paru norĩ ãma hã. **19** Tawamhã zudezu norĩ hã Ātizotiza hawi te ai'aba'ré, Paru norĩ zarina, Iconizu hawib zama. Sihutu wamhã, ma tô ãma dawada'uri wasété za'ra, aihĩni sada danhiti'ru za'ra da. Tawamhã, ma tô ãma tasisaze za'ra ni. Taha wa, êtê na ma tô dasiwi hã ni, Paru hã da te dasiwi wĩrĩ da. Tawamhã, dâ'â newa, ma tô ãma rosa'rata za'ra ni. Taha wa, ma tô da te ãma robâdâ, 'ri ahâ nhiti. **20** Tawamhã ĩsiré ĩsazei'wa norĩ hã ma tô siwi uirĩ. ĩrata simasab ré, ma tô udu, Paru hã. Tawamhã 'ri nho'ômo u te apâ mo. Tame awêm na te oto ne Paru norĩ hã, Banabéhé me. Derebi na 'ri nho'ômo nhisi u te tineb zahuré. **21** Tame ma tô dama rowahutu zahuré, ĩwasu'uwê na. Tawamhã da'ahâ na ma tô saze za'ra ni, Zezusihi nhirã zarina 're danomro mono da. Taha pari, te oto apâ tineb zahuré dahawi, siwa'rãmi.

Paru norĩ hã Ātizotiza u, siwa'rãmi ĩneb zahuré zé wasu'u

Tawamhã Paru norĩ hã Risitira wa'wai baba te apâ tineb zahuré siwa'rãmi, duré Iconizu wa'wai baba, duré Ātizotiza wa'wai baba. **22** 'ri nho'ômo wa'wai baba neb zahuré wamhã, ma tô ĩsazei'wa norĩ hã pawaptob za'ra, hâimana nhiptete na 're nomro mono da, 'Re ĩhâimana u'âsi mono ãma te te 're sasômri u'âsi za'ra mono da. ãne te duré tãma nharĩ za'ra:

— A norĩ wa'wa hã Zezusihi zazei'wai wa, marĩ ĩwasédé hã da te aima 're 'manharĩ za'ra wa'aba mono wamhã, tãma 're aipahi za'ra wa'aba mono ô di za. ãne na hã te za tô 're ĩrobzépata za'ra wa'aba mo. Tane nherê, 'Re ĩhâimana u'âsi mono nhib'a'uwê oto 're anomro aba mono wa, te za niwapsi hâiwa ãma ĩrata 're aihâimana u'âsi za'ra wa'aba mo, rowê na. — ãne te tãma nharĩ za'ra. **23** Tawamhã 'ri nho'ômo mono bâ ĩsazei'wa norĩ hã siré 're ĩsirã'ôto mono sidâpâsi ma tô da'madâ'â'wa da hã te te 're apisutu zahuré, Paru norĩ hã. Sai ãna, te duré ta norĩ hã timreme zahuré, Wanhib'apito ma, te te sina 're ĩumnhasi za'ra mono ma, ĩwasété wi da'wawi 're ĩsimapa za'ra mono zém na te te 're pawaptob u'âsi za'ra mono da, da'madâ'â'wa norĩ hã.

24 Pisidiza na danhĩpti'a nho'ômo nhisi wa'wai baba, te oto tineb zahuré Paru norĩ hã, Pãpiriza na danhĩpti'a nho'ômo nhisi u.

25 Tame, ma tô Zezusihi wasu'uwê na dama rowahutu zahuré, Peredi na 'ri nho'ômo nhisi âma. Taha pari, ma tô duré tineb zahuré, Atariza na uba're nhimizahârizém nhisi u. 26 Ta hawi te duré tineb zahuré, rowa'u'u na uba'renem na, dame. Tawamhã apâ ma tô aimasisi zahuré Âtizotiza u, Siriza na danhipti'a nho'ômo nhisi âma timorĩ na te te ãsãna'rata zahuré zéb u. Ta hawi neb zahuré ô ré, ma tô Paru norĩ âma tamreme zusi ni, 'Re ãhâimana u'âsi mono ma. Te te tãma 're romhuri wê zahuré mono da, te te 're pawaptob u'âsi zahuré mono da, ma tô âma tamreme zusi ni, Âtizotiza hawi neb zahuré ô ré. Te te dama 're rowahutu zahuré mono parimhã, ma tô apâ aimasisi zahuré. 27 Âtizotiza u apâ simasisi zahuré wamhã, ma tô ãsazei'wa norĩ zô tihârâ zahuré, te te ãtême ubumro da. Taha wa, ma tô dama ãiwasu'u zahuré, 'Re ãhâimana u'âsi mono nhimipawaptobzém na. ãne te tãma rowasu'u za'ra:

— 'Re ãhâimana u'âsi mono, ma tô wapawapto, marĩ ãwê hã wa te dama 're 'manharĩ mono da, ãwasu'uwê hã wa te dama ãwisi da, zudezu'ô norĩ ma zama. Tawamhã ta norĩ zama ma tô te te 're sazei pese za'ra. — ãne te tãma rowasu'u za'ra, ãsazei'wa norĩ ma. 28 Âtizotiza âma te oto aimasisi hã zahuré, Zezusihi nhirã zarina 're ãnomro mono norĩ 'rata, Paru norĩ hã.

Zeruzarê âma ãdasi'rã'ôtozé wasu'u

15 1 Tawamhã aibã norĩ hã ma tô aihutu Âtizotiza u, Zudeza na danhipti'a nho'ômo nhisi hawi. Tawamhã ãsazei'wa norĩ ma, te roti za'ra, ãne:

— Zudezu'ô norĩ hã, Mozési hã wahi'rata norĩ ma, te te ãpisutu zarina, 're sisihãiwata nhihãri za'ra mono ô nherê, 'Re ãhâimana u'âsi mono te te 're sô'reptu za'ra mono ô di za. — ãne te tãma nharĩ za'ra, aibã norĩ hã.

2 Tawamhã Paru norĩ hã Banabéhé me, ma tô wê'ô zahuré, ãsimirowasu'u za'ra hã. Taha wa, te simreme wa'rãmi sa'êtê âma sima nharĩ za'ra. ãne wa, ãsazei'wa norĩ hã ma tô ni'wam norĩ hã pisutu za'ra, Paru norĩ siré si'aba'rê da, Zeruzarê u, tame da'madã'ãwa norĩ me duré Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ me, te te sima âma romnhoré za'ra da. 3 Tawamhã ãsazei'wa norĩ hã siré 're ãsi'rã'ôto mono norĩ hã ma tô âma ana, ãsi'aba'rézém na hã. Ma tô si'mazatõrĩ za'ra, ãme 'masi'aba'rêi hutu da. Tawamhã Paru norĩ hã Zeruzarê u si'aba'rêi ré, Penisiza na danhipti'a nho'ômo nhisi wa'wai baba, te ai'aba'rê, duré Samariza na danhipti'a nho'ômo nhisi wa'wai baba zama. Taha wa'wai baba, si'aba'rêi ré, ma tô ãsazei'wa norĩ ma, te te rowasu'u za'ra, zudezu'ô norĩ hã 'Re ãhâimana u'âsi mono u, 're ãsipizari za'ra mono na hã. Tawamhã

aihîni ma tô dama ãma rowẽ zani za'ra, tame ïsazei'wa norĩ ma.
 4 Tawamhã Zeruzarẽ u ma tô oto aihutu. Sihutu wamhã, ïsazei'wa
 norĩ hã, duré Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã, duré
 da'madâ'â'wa norĩ hã ma tô siwi waibui wẽ, Paru norĩ hã.
 Tawamhã Paru norĩ hã ma tô dama rowasu'u za'ra aihîni, 'Re
 ïhâimana u'âsi mono nhimipawaptobzéb zarina uburé ïsadawa
 para te te dama 're ï'ab'manharĩ zahuré mono zém na hã.
 5 Tawamhã ni'wam norĩ hã ma hâiwi aimasa, parisezu norĩ hã te te
 dama rowasu'u za'ra da. Tawamhã te dama nharĩ za'ra, ãne:

— ïsazei'wa norĩ ma, wa te roti za'ra wa'aba, zudezu'õ norĩ hã,
 dame 're sisihâiwata nhihâri za'ra mono da, uburé 'Re ïhâimana
 u'âsi mono nhimiroti 'rata na Mozésihi nhimi'ui'ééré zarina 're
 nomro mono da. — ãne te dama nharĩ za'ra.

6 Tawamhã Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã ma tô si'rã'õtõ,
 da'madâ'â'wa norĩ me, te te sima ãma romnhoré za'ra da niha.
 7 Tawamhã te te sima ãma romnhoré hã za'ra pari, ma tô Pedru hã
 hâiwi za. ãne te tâma nharĩ za'ra:

— Wasisânawã norĩ, ïwapari za'ra wa'aba. Duréihã 'Re ïhâimana
 u'âsi mono hã ma tô sima ïpisutu, ïhâiba pisutu zudezu'õ norĩ ma,
 Zezusihi wasu'uwẽ na te tâma 're rowasu'u za'ra mono da, te te 're
 wapari za'ra mono wa, te te 're saze za'ra mono da. ãne na ma tô
 ïãma ïwaihu'u za'ra wa'wa. 8 'Re ïhâimana u'âsi mono hã dapẽẽ
 'remhã danhimirosa'rada hã te te waihu'u pese di. Zudezu'õ norĩ hã
 te te 're saze za'ra mono wamhã, 'Re ïhâimana u'âsi mono te te 're
 ïwêsãmri za'ra mono zéb zarina, ma tô Tipẽ'ézani hã ta norĩ ma
 zama te te 're anhomri, ïsãna'rata hawi te te wama 're ï'anhomri
 mono ne. 9 Ta norĩ hã Zezusi te te sina 're ï'umnhasi za'ra mono zéb
 zarina si, ma tô ïwasédé hã te te tâma 're apari, wa norĩ hã wa te
 wasina 're umnhasi za'ra mono wa, wawasédé hã te te wama 're
 ï'apari mono ne hã aiwa. Aimawi hã te te tâma 're apisutu mono õ
 di, zudezu'õ wa. 10-11 E marĩ da, ma tô bété asima ïwẽ za'ra wa'wa,
 'Re ïhâimana u'âsi mono hã pibu za'ra wa'aba da, niha te te aimã
 ïrob'manharĩ za'ra wa'aba õ zéb zô. 'Re ïhâimana u'âsi mono
 nhimiroti 'rata na Mozési te te ãma ïrob'ui'ééré hã wa te tâma ãma
 're uwaimrami waihu'u za'ra mono õ di, taha zarina 're
 ïwasisõ'reptu za'ra mono da hã. Wahi'rata norĩ zama te te tâma
 ãma 're uwaimrami waihu'u za'ra mono õ di duré. Taha wa, e marĩ
 da, wa za bété wasiré ïsazei'wa norĩ ma, wa te 're roti za'ra,
 Mozésihi nhimi'ui'ééré zarina 're nomro mono da, zudezu'õ nherẽ.
 Ni'wa hã marĩ ïpire uptabi hã te te danhoihi waptob ãna, te te
 dama ïsibu 'rãihã ne, ma tô a norĩ wa'wa hã ïpire uptabi hã tâma
 ïpisutu za'ra wa'wa, zudezu'õ na ïsazei'wa norĩ ma hã. Tane nherẽ,
 tinhoprubzém na si ma tô Wanhib'apito Zezusi hã te te 're

wa'anho'reptu. Ôhõ na si te duré ta norĩ zama te te 're anho'reptu, zudezu'õ norĩ hã. — ãne te tãma nharĩ za'ra, Pedru hã.

12 Tame ãsi'ubumro norĩ hã te ari'iwi asimro, Banabé norĩ mreme hã te te wapari za'ra da, Paruhu me. Uburé zudezu'õ norĩ ma, 'Re ãhãmãna u'ãsi mono zadawa para, marĩ dama ãmanharĩ waihu'u'õ hã te te 're ãab'manharĩ zahuré mono zém na te dama siwasu'u zahuré. 13 Ta norĩ hã te te dama rowasu'u zahuré parimhã, te duré Ti'adu hã dama rowasu'u, ãne:

— Wasisãnawã norĩ, ãwapari za'ra wa'aba. 14 Sima Pedru, ma tô wama rowasu'u pari za'ra, 'Re ãhãmãna u'ãsi mono, tinhoprum na zudezu'õ norĩ ãma ãsime na'rata zém na. Tinhib'a'uwẽ da, ma tô ni'wam norĩ si te te 're awaibu, zudezu'õ norĩ hã. 15 ãne na ma tô 'Re ãhãmãna u'ãsi mono zadawa wasu'u 'rata 'wa hã ãma rob'ui'ééré, tô ãsarina. ãne duréhã rob'ui'ééré hã, uburé Danhib'apito mreme na hã:

16 “Zahadu wa za apã ãsina siri, Dawi na aihirata nhisi nhimirotizéb zarina ni'wa hã ãsihudu uwaibaba hã siroti'wa da.

'Ri siprum nherẽ, ti'ai u'êne hã te za ubumro ni, da te dasiwi ãma 'ri téb da apã. Tane duré, Dawi hã duréhã pire na te te 're ãda'ab'madã'ã mono zé hã si'utõrĩ nherẽ, wa za ãsihudu hã pisutu, apã Dawihi nhimiroti zarina te te 're 'mairoti mono da.

17 Tawamhã zudezu'õ norĩ zama te za ãzõ 're sõpré, ãnhib'a'uwẽ da, te ãsima ãpisutu za'ra norĩ hã te te 're ãzaze za'ra mono da.

18 Wa hã uburé Danhib'apito, wa tô ãne hã ãsãna'rata hawimhã dama waihu'u pa.”

ãne ãsadawa wasu'u ui'ééré 'rada hã. — ãne ma tô Ti'adu hã tãma rob'rãzarõtõ za'ra.

19 Te duré tãma nharĩ za'ra:

— ãhãna ãnhimirosa'rada hã wa za aima waihu'u za'ra wa'wa. Zudezu'õ norĩ hã, 'Re ãhãmãna u'ãsi mono u 're ãsipizari za'ra mono norĩ wi, wa te tiwi 're ro'wa'rutu za'ra mono õ di za. 20 ãne si wa za 'manharĩ za'ra ni. Wa za tãma rob'ui'ééré za'ra ni, marĩ ãwasété uptabi si, wa te tiwi sawi za'ra da, romhãiba 'manharĩ ãma 're ãdawata za'ra mono zéb da, abaze da te 're simroi mono wamhã, taha nhi hã te te 're huri tõ mono da, duré siwa'ru tihãmãnazé ãwasédé hã te te 're 'manharĩ za'ra mono tõ da, pi'õ na aibã na zama, duré danhimizama hã da te 're ãsõ'reti za'ra mono nhi hã wapru rí te te 're huri tõ mono da, duré danhimizama wapru hã te te duré 're ãhuri tõ mono da. ãne si wa za dawí sawi za'ra ni. 21 Rowahutuzé mono bã, sabadu sidãpãsi Mozésíhi nhimi'ui'ééré hã

da te 're sôré za'ra mono ré hã, ma ãma tiwahub ahâ. Te duré da te dasima ãma 're rowahutu u'âsi za'ra, 'ri nho'ômo mono bâ. Taha wa, Mozésihi nhimi'ui'ééré hã dama waihu'u pese za'ra wa, te za ã norĩ hã roti hã te te wama 're 'madâ'â za'ra, zudezu'ô norĩ hã, rowẽ na wasiré 're wahâimana za'ra mono da. — ãne ma tô Ti'adu hã dama rowasu'u 'rãsutu.

**Zudezu'ô na, Zezusihi zazei'wa norĩ ma, da te ĩrob'ui'ééré
za'ra zé wasu'u**

22 Tawamhã Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã, da'madâ'â'wa norĩ me, ma tô aihĩni ãma sisaze za'ra, ĩsiré ĩsazei'wa norĩ me, Ātizotiza u tisiré norĩ hã te te siwi 'mazatõrĩ zahuré da, Paru norĩ siré 'maneb zahuré da, Banabéhé me. Tawamhã Zudasi hã ma tô siwi pisutu, Basaba na ĩsisi amo hã, ĩsiré neb zahuré da, Siraha me. Ta norĩ hã simiroti prédub zahuré di, ĩsazei'wa norĩ ma hã. 23 Tawamhã ĩsiré neb zahuré wamhã, rob'ui'ééré, ma tô siré âri zahuré. ãne rob'ui'ééré hã:

“Wasiré ĩsazei'wa norĩ, zudezu'ô na 're aipoto za'ra wa'aba mono hã, wa ãma asawi za'ra wa'aba ni, Ātizotiza na 'ri nho'ômo nhisi ãma 're aihâimana za'ra wa'aba mono norĩ hã, duré Siriza na danhipti'a nho'ômo nhisi ãma 're aihâimana za'ra wa'aba mono norĩ hã, duré Sirisiza na danhipti'a nho'ômo nhisi ãma 're aihâimana za'ra wa'aba mono norĩ hã. Wa norĩ hã Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ hã duré ãme da'madâ'â'wa norĩ zama wa tô wasisãnawã na wa te 're asisi za'ra wa'wa, wasiré Zezusihi zazei'wai wa. 24 Wa norĩ hã wa tô romreme hã wapari za'ra ni. Aibã norĩ hã, aré wasiré 're ĩsi'ubumroi mono hã ma tô, u, ãma ai'aba'ré, atême za'ra wa'aba, wazadawa para ô nherẽ. Si'uihã na ma te u, tinhimirowasu'u na aiwi ro'wa'rutu za'ra wa'wa. Ma duré asimirosa'rada hã aiwi 'wa'rutu za'ra wa'wa. 25 Taha wa, aihĩni wa tô ãma wasisaze za'ra ni, aibã norĩ hã maparane wasi'upana wa te wasiwi ãma satõrĩ zahuré da, atême za'ra wa'aba. Aibã norĩ hã Banabé norĩ siré te za ãma tineb zahuré. Banabé norĩ hã Paruhu me, wama ĩsawi pese zahuré. 26 Ta norĩ hã Wanhib'apito Zezu Cristu te te dama 're wasu'u wẽ zahuré mono da, 're neb zahuré ré, ma tô da te dasima 're 'ru zahuré, da te dasiwi pãrĩ da. Tane nherẽ, ma tô Zezusi hã te te dama 're sadawa wasu'u u'âsi zahuré. 27 Āhãna, wa Paru norĩ me wasiwi ãma satõrĩ zahuré ni Zudasi norĩ hã, Siraha me. Wanhimi'ui'ééré zarina te za 'rãwi aima wazadawa wasu'u za'ra wa'wa. 28 'Re ĩhâimana u'âsi mono pẽ'êzani hã ma tô wanhimirosa'rata waihu'u pe hã wama sômri za'ra, ĩsimirosa'rada hã wa te waihu'u za'ra da. Tawamhã wa tô ãma saze za'ra ni, wanhimiroti ahã na wa te aima 're roti za'ra wa'aba mono tã da.

Ñe si wa za aima roti za'ra wa'aba ni: ²⁹ 'Danhimizama hã romhãiba 'manharĩ ãma 're dawata za'ra mono da, da te 're ãsimroi mono nhi hã 're huri aba mono õ di za. Duré ãwapru hã 're ãhuri aba mono õ di za. Duré danhimizama da te 're ãsõ'reti za'ra mono nhi hã 're huri aba mono õ di za. Duré siwa'ru aihãimanazé ãwasédé hã 're 'manharĩ za'ra wa'aba mono õ di za, pi'õ na aibã na zama.' Ñe na si wanhimiroti za'ra hã, aima za'ra wa'aba hã. Ñe na wanhimiroti zarina 're anomro aba mono wamhã, aima 're rowẽ za'ra wa'aba mono di za. Wa ãma asawi za'ra wa'aba ni, ãrẽme ma." — Ñe ma tô tãma rob'ui'ére za'ra, Zeruzarẽ ãma 're ãsi'ubumroi mono norĩ hã.

³⁰ Tawamhã Zeruzarẽ hawi, dasi'upana da te ãsatõrĩ zahuré hã ma tô tineb zahuré, ãtizotiza u. Paru norĩ me te tineb zahuré. Sihutu wamhã, ãsazei'wa norĩ zõ hãrã za'ra wa, ma tô ubumro. Rob'ui'ére, ma tô tãma sõmri za'ra. ³¹ Taha wa, ma tô sõré za'ra. Te te sõré za'ra wamhã, toi uptabi za'ra di, roti hã wẽ wa. ³² Zudasi norĩ hã Siraha me, 'Re ãhãimana u'ãsi mono zadawa wasu'u'wa zahuré. Tawamhã ta norĩ hã ma tô ãsazei'wa norĩ ma roti zahuré. Simiroti hã zahuré di, ta norĩ hã. Taha wa, ma tô ãsazei'wa norĩ hã ãma aptete za'ra, ãsimiroti zahuré na. Marĩ ãwẽ hã te te 'manharĩ ze za'ra di. ³³⁻³⁴ Taha wa, ma tô bãdã hã nasi ãma si'utõrĩ zahuré, Sira norĩ ãma ãtizotiza ãma simasisi zahuré ré hã. Tawamhã ãsazei'wa norĩ hã ma tô apã siwi satõrĩ za'ra, rowẽ na apã neb zahuré da, te te siwi ãsatõrĩ za'ra norĩ u.

³⁵ Paru norĩ hã te a'ã aimasisi zahuré, ãtizotiza ãma, Banabéhé me. Tame ni'wam norĩ me te te dama 're rowahutu zahuré mono da, duré Wanhib'apito zadawa wasu'u na te te dama 're rowasu'u zahuré mono da, ma tô a'ã aimasisi zahuré.

Paru norĩ hã siwi ãsiwanhizarizé wasu'u

³⁶ Tawamhã ãma ronomro pese zahuré pari, te Paru hã Banabéhé ma tinha:

— Oto wane na apã, 're ãwanebzé na'rata niwĩ. 'Ri nho'õmo u datẽme 're ãwaneb na'rata zéb uwaibaba, Wanhib'apito, wa te dama ãsadawa wasu'u na'rata zéb u, wa za wanem ni, ãsazei'wa norĩ hã wa te duré sabu na sitéb za'ra da, rowẽ na 're hãimana za'ra mono zõ. — Ñe te tãma tinha.

³⁷ Tawamhã Banabé hã ma tô sima wẽ, Zuwã Marcusi hã ãsiré morĩ zahuré da. ³⁸ Tane nherẽ, Paru hã ma tô wẽ'õ, ãsiré morĩ zahuré tõ da, ãwana wamhã, Zeruzarẽ u Pãpiriza hawi apã morĩ sirõmo da, te te rẽme zahuré wa, Zuwã Marcusi hã. Timorĩ hã te te ãme 'rãsutu zahuré õ wa, ma tô siwi wẽ'õ. ³⁹ Tawamhã te sima ãma nharĩ zahuré, Zuwã Marcusihi hãiba na. Siwapari zahuré õ di. Taha

wa, ma tô siwi aiwanhizari zahuré, âma sisaze zahuré õ wa. Tawamhã Banabé hã ma tô Zuwã Marcusi hã saprõ. Rowa'u'u na uba'renem na te tineb zahuré dame, Sipri na rob're za'iti nhisi u. **40** Tawamhã Paru hã ma tô Sira hã pisutu, ãsiré morĩ da. ãsazei'wa norĩ hã ma tô âma mreme zu, 'Re ãhãimana u'ãsi mono ma, ta hã te te pawaptob zahuré da, ãneb zahuré zém na hã.

41 Taha parimhã, ma tô tineb zahuré Paru norĩ hã, Siriza na danhipti'a nho'õmo nhisi wa'wai baba, duré Sirisiza na danhipti'a nho'õmo nhisi wa'wai baba. Tinhimiroti na ma tô te te 're da'apawapto, ãsazei'wa hãimanazém na danhiptete na 're dahãimana za'ra mono da, dasiré 're ãdasi'rã'õtõ mono bâ.

**Timotiu hã ãme morĩ zahuré da,
Paru te te sima ãwézé wasu'u**

16 ¹Tawamhã Derebi na 'ri nho'õmo nhisi u ma tô aimasisi zahuré, Paru norĩ hã. Taha pari, ma tô duré aimasisi zahuré, Risitira na 'ri nho'õmo nhisi u. Tame te aibã hã 're sãmra, Zezusihi zazei'wa hã, Timotiu na ãsisi hã. ãna hã zudezu, Zezusihi zazei'wa, ta hã. Tane nherẽ, ãmama hã zudezu õ di, deredu norĩ siré hã, ta hã. ² ãsazei'wa norĩ hã uburé ma tô Timotiu hã wêsãmri za'ra, Risitira âma 're ãsi'ubumroi mono norĩ hã, duré Iconizu âma 're ãsi'ubumroi mono norĩ hã. ³ Tawamhã Paru hã ma tô sima wẽ, Timotiu hã ãsiré morĩ da. Tane nherẽ, zudezu norĩ hã uburé tâma waihu'u pese za'ra di, Timotiuhu mama hã deredu norĩ siré na hã. Taha wa, Paru hã ma tô Timotiu sihãiwata nhizã, sizudezu da, te te âma siwi wẽõ tõ da, zudezu norĩ hã. ⁴ Tawamhã Paru norĩ hã daza'rui mono bâ ma tô te te dawaimrami za'ra, Zezusihi zadawa wasu'u'wa norĩ nhimirosa'rata na, te te dama rowasu'u za'ra mono da, duré Zeruzarẽ âma da'madã'ã'wa norĩ nhimirosa'rata na zama. Ma tô duré dama roti za'ra, ta norĩ nhimirosa'rada hã da te 're 'madã'ã pese za'ra mono da, ãsazei'wa norĩ hã. ⁵ Taha zarina, ma tô Wanhib'apito te te sina 're ã'umnhasi za'ra mono zém na 're siptete za'ra, ãsazei'wa norĩ hã daza'rui mono bâ siré 're ãsi'rã'õtõ mono hã. Awẽ sidãpãsi ma tô sina hã, ãsazei'wa hã.

**Paru hã Torowadi âma marĩ hã sõtõ 'rowim ne te te ãsabuzé
wasu'u**

⁶ Tawamhã Paru norĩ hã ma tô ai'aba're, Prizi'a na danhipti'a nho'õmo nhisi wa'wai baba, duré Darasiza na danhipti'a nho'õmo nhisi wa'wai baba. Tane nherẽ, 'Re ãhãimana u'ãsi mono pẽ'ëzani hã ma tô sadawa uwati za'ra, Azi'a na danhipti'a nho'õmo nhisi âma ãwasu'u'wẽ na te te dama rowasu'u za'ra tõ da a'ã. ⁷ Tawamhã ma tô aihutu, ti'a nhizãrizéb u, Mizi'a na danhipti'a nho'õmo nhisi u.

Bitinha na danhipti'a nho'ômo nhisi u sisisi neza. Tane nherê, Zezusi hã ma tô Tipê'êzani na tiwi rosawi za'ra, tamomo si'aba'ré tô da. ⁸Taha wa, Mizi'a na danhipti'a nho'ômo nhisi wa'wai baba, ma tô ro'rahâri waré za'ra. Tawamhã Torowadi na 'ri nho'ômo nhisi u, ma tô aihutu, uba're za'êtê nhimizahârizéb u. ⁹Tawamhã sôtô ô nherê, sôtô 'rowi te te ïrosawêrê ne, ma tô marĩ hã sabu Paru hã, barana. Aibã hã Masédoniza na danhipti'a nho'ômo nhisi âma 're ïsãmra mono hã te ï'rata za, sa'êtê te te waptêrê da, âne:

— Wei watême aimorĩ, Masédoniza u wa'âma aime za'ra da. — Âne te tãma tinha. ¹⁰Tawamhã âne hã Paru hã sôtô 'rowim ne te te 'madâ'â wamhã, wa tô wasima ro'ubumro za'ra ni, Masédoniza u wasi'aba'ré da. E marĩ wa. Zezusihi wasu'uwê na tame wa te dama rowasu'u za'ra da, 'Re ïhâimana u'âsi mono te te ïwapisutu za'ra na wa te wasina waihu'u za'ra wa.

Paru norĩ hã Piripu âma te te ïromhuri na'rata za'ra zé wasu'u

¹¹Tawamhã Torowadi hawi, wa tô ai'aba'ré ni, rowa'u'u na uba'renem na. Samotarasiza na rob'rê za'iti nhisi u, ma tô waré tiwara waré za'ra. Ta hawimhã awêpsi wa tô saprĩ za'ra ni zara u, Ne'apuri na 'ri nho'ômo nhisi u hã. ¹²Tawamhã Ne'apuri hawi, wa tô aihutu ni, Piripu na 'ri nho'ômo nhisi u, Masédoniza na danhipti'a nho'ômo nhisi âma 'ri nho'ômo u hã. Tame te romanu norĩ hã 're si'ubumro. Tame wasi'ubumroi ré, ma tô bâdâ hã umro na wa'âma ai'utôri za'ra. ¹³Tawamhã sabadu na wa tô wawairébé ni, 'ri nho'ômo hawi, pazaihã u 'Re ïhâimana u'âsi mono ma, wamreme zusi da. Tame, zudezu norĩ hã tãma 're ïmreme zusi mono zém na wa te wasima rosa'rata za'ra wa, wa tamomo ai'aba'ré ni. Tame ma tô pi'ô norĩ hã ubumro, âdawa. Tawamhã wa norĩ hã wa tô ï'rata asimro ni, pi'ô norĩ 'rata, wa te wasima rowasu'u za'ra da. ¹⁴Tame te pi'ô hã nhamra, Ridiza na ïsisi hã. Ti'atira na 'ri nho'ômo nhisi âma 're ïsãmra mono aré ta hã, Ridiza hã. Zazahã ïwê hã te te dama 're ï'awede mono, ïhâpré pe hã. Ta hã, 'Re ïhâimana u'âsi mono âma 're ïwata mono duré. Tawamhã Paruhu nhimirowasu'u te te wapari wamhã, Wanhib'apito hã ma tô pawapto, te te âma saze da. ¹⁵Taha wa, ma tô â dawabzuri hã 'manharĩ za'ra, Ridiza norĩ hã ïsiré ïsôrôwa âma 're ïsi'ubumroi mono norĩ me. Taha pari, te duré wazô tihârâ za'ra, ï'rata wasi'ubumro da a'â. Âne te wazô tihârâ za'ra:

— Wa hã, Wanhib'apito zazei'wa na sena na ïwaihu'u za'ra wa'aba wamhã, ïnhorôwa âma te za asimroi wa'wa a'â. — Âne ma tô wazô tihârâ za'ra, pi'ô hã. Âne wama siwaihu'u za'ra zawi te, wa tô ïtême ai'aba'ré ni, ï'rata wasi'ubumro da a'â.

Paru norĩ hã dazazéb 're, da te ãsitob zahuré zé wasu'u

16 Tawamhã nimahã bātâ na 'Re ãhãmãna u'ãsi mono ma, 're ãdamreme zusi mono zéb u wasi'aba'rêi ré, azarudu hã ma tô wawa'rãmã mo, pawa'ãbã ãna dama romhuri'wa hã. Wa'uburé ré 're hãmãna mono wa, te marĩ hã romhã ré te te dama 're awaihu'u siro, ta hã. Tawamhã azarutu wada'uri'wa norĩ hã ma tô rob'uiprazé hã ahã na ãupana te te sima 're waibu, marĩ hã romhã ré te te dama 're ãawaihu'u mono zé wa'ã hã. **17** Tawamhã azarudu hã ma tô Paruhu zarina mo, wazarina zama. Mreme 'rãihã na te nasi te te wa'mahãrã za'ra, ãne:

— Ô hã aibã norĩ hã, 'Re ãhãmãna u'ãsi mono ma romhuri'wa norĩ, ãwaihu'u pese uptabi ma romhuri'wa za'ra. Niha te za aima waihu'u za'ra wa'wa, asisõ'reptu za'ra wa'aba da. — ãne te nasi te te wa'mahãrã za'ra, dama.

18 Awẽ sidãpãsi te nasi ãne te te wa'ab'mahãrã. Te te nasi wa'ab'mahãrã u'ãsi mono wa, wapari a te, nimahã bātâ na ma tô Paru hã sô aipi'ra, wa'uburé ma, te te nharĩ da. ãne te tãma tinha:

— Zezu Cristuhu zadawa para, wa aima rob'ru. Mo oto aimorĩ, azarutu nhiti. — ãne te tãma tinha, wa'uburé ma, Paru hã.

Tawamhã awa'awi, ma azarutu hawi watobro. Ma tô ãsiti mo oto. **19** Taha wa, azarudu hã marĩ hã romhã ré te te oto dama 're awaihu'u mono õ di. Taha wa, ãwada'uri'wa norĩ hã ma tô Paru norĩ zada tinhiti'ru za'ra, ãwa'ã te te sima 're waibui mono õ wa oto. Taha wa, ma tô siwi pamra, Paru norĩ hã. Taha pari, ma tô siwi sari zahuré, dama ãpire norĩ u 'ri nho're u. **20** Tawamhã, apito siromanu norĩ nho're te te siwi simizusi wamhã, te ãne tãma rowasu'u za'ra:

— ã hã aibã norĩ hã, zudezu norĩ siré hã 're ãwanomro mono zém na ma tô wawi ro'wa'rê zahuré, ãme waza'ru'i remhã. **21** 'Re ãdanomro mono zép tém na te dama rowasu'u zahuré, 're ãwahãmãna za'ra mono zéb upana. Wa norĩ hã, romanu. Taha wa, ãsarina ãma 're ãwanomro mono da hã, wa te waihu'u za'ra õ di. — ãne te tãma rowasu'u za'ra.

22 Tawamhã õhõ na si ma tô da'ahã na ãma tasisaze za'ra ni, Paru norĩ ma, rowasédé hã da te dasiwi 'manharĩ za'ra da. Tawamhã apito norĩ hã ma tô da'wapéi'wa norĩ ma 'ru za'ra, Paru norĩ uza hã te te tiwi hãiwazu za'ra da, Siraha me. Taha wa, ma tô sa'ëtê tiwi hãiwazu zahuré ni, ã'uzã hã. Wedehu na te duré da te 're préé zahuré. **23** Da te 're préé zahuré mono parimhã, ma tô 'mazasi zahuré ni, dazazéb u. Taha pari, dazazé 'madã'ã'wai ma, ma tô 'ru zahuré ni, te te 'madã'ã pese zahuré da, pusi õ'umnhasite. **24** Taha wa, ãne, da te tãma 'ru za'ra wa, ma tô 'mazasi zahuré, dazazé 'ri re

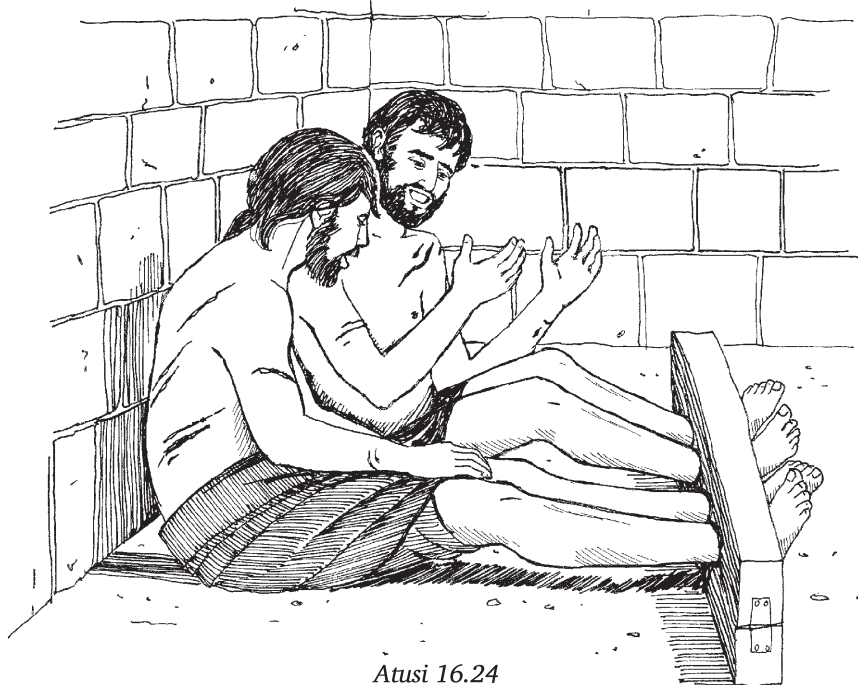
wa'wa amo nhipai u. Tame wedepo'o zapu'u 're, ma tô ìpara hã za zahuré ni, da te para'õtô tété zahuré da.

Paru norĩ hã dazazéb 're ìsima'wara zahuré zé wasu'u

25 Tawamhã mara wa'wa, ma tô Paru norĩ hã 'Re ìhâimana u'âsi mono ma timreme zahuré, Siraha me. Tinho're na te duré âma tiwata zahuré. Tawamhã 'ri 're wa'wa amo niwĩ ìsimasam norĩ hã te wapari za'ra, ìsô're zahuré hã. 26 Tawamhã te awa'awi ti'a hã 're wara. Ti'ai 'rowi, 'ri na'rata tétézé hã te sãsã'ã, dazazéb 'ri hã. Tawamhã awa'awi ma uburé 'ridawa nhitobzé hã si'ridawa za'ra. Dapawasisizé hã duré daparátétézé hã ma tô sisinarĩ, dazazéb 're ìsimasam norĩ ma, ìsi'uwazi nhorõ rudu hã. 27 Taha wa, dazazé 'madâ'â'wa hã ma tô udu. Utu wamhã, ma tô 'ridawa hã 'madâ. 'Ridawa haré te za, dazazé hã. Taha wa, ma tô tini'wa hã sisada waze, âma siwĩrĩ da aré, ìsimasam norĩ hã wairébé newa. 28 Taha wa, te Paru hã hârâ 'râihâ na 'mahâ:

— Tô'ã. Asiwĩrĩ tõ. Âhâta wa aihĩni aimasam ni. — Âne te 'mahâ.

29 Tawamhã ma tô dazazé 'madâ'â'wa hã rob'uiwězéb zô hã. Wara sina, ma tô ìtême tizébré zahuré, Paru norĩ u. Ìpapara, ma tô aime zahuré hi'rãtitõ, rêrê'ê sina. 30 Taha pari, ma tô sani zahuré, rob u. Te tãma nharĩ zahuré, âne:

Atusi 16.24

— Aibâ norĩ, e marĩ wa za 'manha, danho'reptuzé hã te ãsina uwaimrami da hã. — ãne te sina sadanharĩ zahuré.

31 Tawamhã ma tô asa tãma rowasu'u zahuré:

— Wanhib'apito Zezusi asina umnhasi. Tawamhã te za asõ'reptu, asõrõwa ãma asiré 're ai'ubumroi wa'aba mono norĩ me.

32 Tawamhã Wanhib'apito zadawa wasu'u na te duré tãma rowasu'u za'ra, dazazé 'madâ'â'wai ma, duré ãsiré 're ãsi'ubumroi mono norĩ ma zama. **33** Mara wa'wam nherê, dazazé 'madâ'â'wa hã ma tô a'â Paru norĩ hã hãiba upsõ zahuré, da te dasiwi 're ãpréé zahuré mono zém na da te ãhãnhinarĩ zahuré mono zé hã. Te te upsõ zahuré parip si, ma tô â dawabzuri hã 'manha, dazazé 'madâ'â'wa hã. ãsiré 're ãsi'ubumroi mono norĩ zama ma tô 'manharĩ za'ra. **34** Taha pari, tinhorõwa u te oto sãprõni zahuré. ãsa hã ma tô tãma sõmri zahuré, sa zahuré da. Dazazé 'madâ'â'wa hã, toi uptabi di oto. ãsõrõwa ãma ãsiré 're ãsi'ubumroi mono norĩ zama toi uptabi za'ra di, 'Re ãhãimana u'ãsi mono te te saze za'ra wa.

Paru norĩ hã dazazém hawi ãpusizé wasu'u

35 Tawamhã awê mararé romanu na danhib'apito norĩ hã ma tô damrami'wa norĩ hã sô 'mazatõrĩ za'ra, Paru norĩ hã da te dasiwi sani da, Siraha me. ãne te tãma 'ru za'ra:

— Aibâ norĩ hã sani wa'aba, neb zahuré da oto. — ãne te tãma 'ru za'ra. **36** Tawamhã dazazé 'madâ'â'wa hã ma tô Paru norĩ ma rowasu'u, ãne:

— Danhib'apito norĩ hã ma tô ai'rui wa'wa, da te asani wa'aba da, ane wa'aba da oto. Rowê na ane wa'aba za. — ãne ma tô Paru norĩ ma tinha, dazazé 'madâ'â'wa hã.

37 Tawamhã te Paru hã asa tãma nharĩ za'ra, damrami'wa norĩ ma:

— Marĩ hã wa te 'manharĩ wasété õ nherê, ma tô dama wa'ru, danho'a da te 're wãpréé mono da, wa norĩ hã romanu norĩ siré nherê. Ma tô wãmrami ni, dazazéb 're, wasima'wara da. Tawamhã e pi'uriwi te za wãzatõrĩ za'ra. Mare di. Apito norĩ hã te za wei wazô ai'aba'ré, si'uihã na danho'a te te siwi wazani da, wãneb da. — ãne te Paru hã tãma nharĩ za'ra.

38 Tawamhã damrami'wa norĩ hã ma tô Paru norĩ hã tãma sadawa wasu'u za'ra, danhib'apito norĩ ma. Romanu norĩ siré na siwasu'u zahuré wa, ma tô tipê'ewara za'ra. **39** Taha wa, ma tô ãtême ai'aba'ré, tãma siwasu'u za'ra da, Paru norĩ ma, ta norĩ hã te te sina 'ruiwapari za'ra tõ da. Taha pari, ma tô siwi sani zahuré dazazém hawi, neb zahuré da. Tawamhã ma tô tãma rob'ru za'ra, 'ri nho'õmo hawi neb zahuré da oto. **40** Tawamhã, dazazém hawi da te sani zahuré wãmhã, ma tô tineb zahuré, Ridizaha nhorõwa u. Tame ma tô ãsazei'wa norĩ me sisõpêtê za'ra. Tawamhã tinhimirowasu'u

na ma tô tãma rowě zani za'ra. Taha pari, te oto tineb zahuré, Piripu na 'ri nho'ômo nhisi hawi.

Paru norĩ hã Tesaronita ãma te te ãromhuri za'ra zé wasu'u

17 ¹Tawamhã Paru norĩ hã te oto ai'aba'ré, ãpipori na 'ri nho'ômo nhisi wa'wai baba, duré Aporoniza na 'ri nho'ômo nhisi wa'wai baba zama. Tawamhã ma tô oto aihutu, Tesaronita na 'ri nho'ômo nhisi u. Tame te rowahutuzé hã 're sa, zudezu norĩ te hã. ²Paru hã nimomo 're simasisi mono sidâpâsi, te rowahutuzéb u 're zasi, 're ãhâimana mono zéb zarina. Taha wa, Tesaronita u wisi wamhã, ma tô duré ázê, rowahutuzéb u. Tawamhã si'ubdatõ romhuri 'rãsutu na ma tô dama rowasu'u sabadu na, 'Re ãhâimana u'ãsi mono zadawa wasu'u na rob'ui'ééré 'rata na, tame 're ãsi'ubumroi mono norĩ ma. ³Ãne ma tô dama rob'rãzarõtõ:

— “Cristu hã Danho'reptui'wa da, 'Re ãhâimana u'ãsi mono te te wama ãpisudu hã te za robzépata. Te za duré dârâ. Dâ'ã uptabi nherê, te za apâ hãiwa'udu.” ãne te wama ãma rowasu'u, ãrob'ui'ééré 'rata na hã. Zezusi hã te aima ãwasu'u za'ra wa'wa hã wa tô waihu'u pese za'ra ni, tô õ hã Cristu, 'Re ãhâimana u'ãsi mono te te wama ãpisudu, Danho'reptui'wa da. — ãne ma tô Paru hã tãma rowasu'u za'ra.

⁴Tawamhã ni'wam norĩ hã zudezu norĩ hã ma tô saze za'ra, Paru norĩ te te tãma ãrowasu'u za'ra zéb zarina. Taha wa, ma tô ãsiré tihâimana za'ra, Paru norĩ siré, Siraha me. Duré deredu norĩ zudezu'õ norĩ hã, 'Re ãhâimana u'ãsi mono ãma 're ãwata za'ra mono norĩ hã, ahã na ma tô duré saze za'ra. Pi'õ norĩ zama ma tô saze za'ra, dama ãmreme pire za'ra hã. Ta norĩ zama ma tô oto ãsiré tihâimana za'ra.

⁵Tane nherê, zudezu norĩ, ãsazei'õ'wa norĩ hã ma tô ãma 'madâ'ã wě'õ za'ra, Paru norĩ hã. Taha wa, ma tô 'ri nhi'rity na aibã ãwasété norĩ ma si'upana 'ru za'ra, ãwa'ã norĩ ma hã. Tawamhã ta norĩ hã ma tô sitême sito, Paru norĩ zãda hãimana za'ra da. Ta norĩ hã ma tô ãma siwi ro'wa'rutu pese, 'ri nho'ômo ãma. Aibã nhorõwa hã ma tô duré siwi uirĩ, Zasãhã nhorõwa hã. Paru norĩ zõ sisisi da, ma ãré siwi uirĩ. Taha pari, ma sõ asisi, te te siwi sani da, danho're u. ⁶Tane nherê, oto sõ sisisi wamhã, robaba zahuré di, Paru norĩ hã. Te te sa'rese za'ra õ di. Taha wa, Zasã norĩ hã ma tô Paru norĩ upana pawaihu ni, ãsiré ãsazei'wa norĩ me. Tawamhã dama ãpire norĩ nho're u ma tô te te simro. Tawamhã mreme 'rãihã na te 'mahãrã za'ra, ãsaprõni'wa norĩ hã:

— Õ hã, aibã norĩ hã daro mono bã, 're ãdahãimana za'ra mono zém na ma tô ãma dawĩ saprĩ za'ra. Ma tô dawĩ ro'wa'rutu za'ra. ãhãna ma tô duré we aimasisi, waza'ru u. ⁷Zasã hã ma tô

tinhorōwa u 'mazasi zahuré, ĩrata simasisi zahuré da a'â. Roma âma danhib'apito nhimiroti wa'râmi, te 're hâimana za'ra. Āne te wama nharĩ za'ra: “Zezusi hã, taha si danhib'apito uptabi hã.” Āne te wama nharĩ za'ra. — Āne ma tô 'mahârâ za'ra, apito norĩ ma.

⁸ Tawamhã taha wasu'u hã da te wapari za'ra wamhã, ma tô dazahi sina nharĩ za'ra ni. Dama ĩpire norĩ zama ma tô sada tizahi za'ra. ⁹ Taha wa, dama ĩpire norĩ ma, ma tô Zasã norĩ hã rob'uiprazé hã sômri za'ra, ĩsisani za'ra zéb da hã. Taha pari, ma tô satõrĩ za'ra, tinhorōwa u si'aba'ré da apâ.

¹⁰ Tawamhã mara simeĩ wi, ma tô ĩsazei'wa norĩ hã Paru norĩ hã siwi satõrĩ zahuré, Siraha me, Bereza na 'ri nho'õmo nhisi u neb zahuré da.

Paru norĩ hã Bereza âma te te ĩromhuri za'ra zé wasu'u

Tawamhã Bereza na 'ri nho'õmo nhisi u sihotu wamhã, ma tô Paru norĩ hã ai'aba'ré, zudezu norĩ te, rowahutuzéb u.

¹¹ Bereza âma 're ĩsi'ubumroi mono norĩ nhimirosa'rada hã, wē di. Tesaronita âma 're ĩsi'ubumroi mono norĩ nhimirosa'rata nei õ di. Zezusihi wasu'u wē hã ma tô wapari pese za'ra. Awē sidâpâsi, ma tô 'Re ĩhâimana u'âsi mono zadawa wasu'u na rob'ui'ére 'rada hã da te 're sōré za'ra, Paru norĩ nhimirowasu'u hã tô sena zô te te âma rosa'rata pese za'ra da. ¹² Taha wa, zudezu norĩ hã ahâ na ma tô saze za'ra. Deredu norĩ si'aibâ norĩ hã ma tô duré saze za'ra, ahâ na. Deredu norĩ sipi'õ norĩ zama ma duré ahâ na saze za'ra, ĩsibro pese norĩ hã. ¹³ Tawamhã taha wasu'u hã ma tô waptãrã apâ Tesaronita u, âne: “Bereza âma te duré u, dama rowahutu Paru hã, 'Re ĩhâimana u'âsi mono zadawa wasu'u na hã.” Āne hã zudezu norĩ hã te te wapari za'ra wamhã, ma tô Paru norĩ zarina ai'aba'ré, Bereza u siti'ru sina. Tame ma tô duré timreme wasété na dawĩ ro'wa'rutu za'ra, sada dazahi za'ra da. ¹⁴ Tawamhã ĩsazei'wa norĩ hã awa'awi ma tô oto Paru hã satõrĩ za'ra, âporé zaihâ u morĩ da. Sira norĩ si Timotihu me te ĩsa'u aimasisi zahuré, Bereza âma. ¹⁵ Paru hãiba wapto'wa da hã ma tô duré si'mazatõrĩ za'ra, ĩsazei'wa norĩ hã ĩsiré 'masi'aba'ré da, Atena na 'ri nho'õmo nhisi u te te siwi saprõni za'ra da. Taha pari, ma tô apâ ai'aba'ré, Bereza u. Paruhu mreme hã te apâ siwi ti'â, Sira norĩ ma, Timotihu me, ĩtēme nep su'u zahuré da, Atena u hã.

Paru hã Atena âma te te ĩromhurizé wasu'u

¹⁶ Atena âma, Paru hã te oto sô mapari zahuré, Sira norĩ zô Timotihu me. Tame romhãiba 'manharĩ hã ahâ na te 're simasa, âma 're ĩdawata za'ra mono zéb da hã. Taha wa, da'âma pēzézé uptabi di, Paru hã. ¹⁷ Taha wa, zudezu norĩ te, rowahutuzéb âma

ma tô awě sidâpâsi marĩ wasu'u na te te azada'âbâ, zudezu norĩ hã duré zudezu'ô norĩ, 'Re ìhâimana u'âsi mono âma 're ìwata za'ra mono norĩ zama. 'Ri nhi'riti nho'ômo na da te 're ì'ubumroi mono zéb u te te da'anhopětě mono sidâpâsi, ma tô duré marĩ wasu'u na te te da'azada'âbâ, Paru hã. **18** Zezusihi wasu'uwě na ma tô dama rowasu'u. Dâ'â nherě, apâ ìhâiwa'utuzém na ma tô duré dama rowasu'u. Taha wa, Epiturezuhu nhimirowahutu zarina, duré etozitu norĩ nhimirowahutu zarina dama rowahutu'wa norĩ hã ma tô duré âma sada'âbâ za'ra, Paru hã. Tawamhã nima norĩ hã ma tô âne sisadanharĩ za'ra âma:

— E marĩ na te wama rowasu'u. Simiza'rese bâ. — Æne te sima âma rowasu'u za'ra, dama rowahutu'wa norĩ hã.

Nima norĩ hã te duré âne sima nharĩ za'ra:

— Âté ìhâiba'ô norĩ wasu'u na te wama rowasu'u, ìwaihu'upese hâiba amoi wasu'u na, wa te âma 're saze za'ra mono da. — Æne te sima nharĩ za'ra. **19** Tawamhã Paru hã ma tô siwi saprô, Are'opadu na rosa'rata'wa norĩ si'rã'ôtôzém nhisi u. Tame ma tô tâma nharĩ za'ra, âne:

— E te za wama ìwaihu, asimirowahutuzép té hã. E marĩ, te wama ìwasu'u za'ra. **20** ìwasu'u hã wa te waihu'u za'ra ô di. Duré wama âma sahu na pé, wa te waihu'u za'ra da. — Æne te tâma nharĩ za'ra.

21 Atena âma 're ìsi'ubumroi u'âsi mono norĩ hã, duré darob amoi hawi ìtême 're ìsihutu mono norĩ hã marĩ hã rowasu'u té hã te te 're wapari ze za'ra mono di. Te te sima âma 're rowasu'u ze za'ra mono di duré. Taha wa, te âne tâma nharĩ za'ra, Paruhu ma.

22 Taha wa, Paru hã hâiwi ma tô za, danho're te te tâma rowasu'u za'ra da, Are'opadu âma. Æne te tâma nharĩ za'ra:

— Aibâ norĩ, âme Atena âma 're ai'ubumroi wa'aba mono norĩ hã ma'âpé ìwapari pese za'ra wa'aba. 'Re aihâimana za'ra wa'aba mono zé hã wa tô waihu'u. Romhâiba hã ahâ na te 're simasa, âma 're

*Are'opadu dasi'rã'ôtôzé
Atusi 17.15-22*

ĩ'aiwata za'ra wa'aba mono zéb da hã. ²³ 'Ri baba 're ĩmorĩ wa, wa tô te azabu, ãma 're ĩ'aiwata za'ra wa'aba mono zé hã. Nimame, wa tô wedeza ne hã sabu, romhâiba 'manharĩ ma, marĩ hã ĩsisiwimhã da te 're ĩsa'ra za'ra mono zé hã. Taha ãma rob'ui'ééré hã wa tô duré sabu. ãne rob'ui'ééré hã: “Īwaihu'upe hã wa te waihu'u za'ra ô nherê, ãma 're ĩwawata za'ra mono zé, ã hã.” Waihu'u ô nherê, ãma 're ĩ'aiwata za'ra wa'aba mono hã wa za oto aima waihu'u za'ra wa'wa sô'awi.

²⁴ — 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã ma tô ti'a hã 'manha, duré uburé marĩ hã ĩwa 're ĩhâimana za'ra mono da hã. Ta hã Danhib'apito uptabi, hâiwa ãma, ti'ai ãma zama. Taha wa, ãma 're ĩdawata za'ra mono zéb da, 'ri hã danhib'rata na da te 're ĩmanharĩ za'ra mono ãma hã, 're sãmra mono ô di. ²⁵ Ôhõ si ma tô dapê'êzanizé hã te te dama 're anhomri. Taha zarina si te 're dapê'êzani za'ra. Taha si, ma tô uburé marĩ hã te te dama 're anhomri, ãma 're ĩdahâimana za'ra mono zéb da hã. Taha wa, marĩ zô tiwi 're rowaptâ'â mono ô di, da te 're ĩpawaptob za'ra mono zéb da hã. ²⁶ ĩsãna'rata hawimhã, aibã misire nherê, ma tô ta hawimhã atébré dapoto mono bâ, 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã. Taha wa, dapoto mono bâ ma tô dasitébré. Ma tô da'ãma ropé, ropã 're dasi'ubumroi mono da. 'Re ĩdahâimana za'ra mono sidâpâsi, ma tô te te dama 're apisutu, ti'a hã, ĩwa 're ĩdasi'ubumroi mono zéb da hã. Niha wahum na ĩwa 're ĩdahâimana za'ra mono zéb da hã, ma tô duré te te dama 're apisutu. ²⁷ ãne ma tô te te dama 're ab'manharĩ, sô 're danhopré mono da, niha wamhã, âté te te 're sôpêtê za'ra mono da. Romhã na wanhiti 're hâimana mono ô di tô, 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã. ²⁸ Ta hã 're morĩ u'âsi ô 'wa'âhã, ãne aré 're wahâimana za'ra mono ô di. Duré waihu'u pese ô 'wa'âhã, ãne aré, 're wanomro mono ô di. Asõ're za'ra wa'aba na te rosawêrê'wa norĩ hã ãne wama rowasu'u za'ra: “Wa norĩ hã ĩsimipodo, ĩ'ra.” ²⁹ Taha wa, wa norĩ hã 'Re ĩhâimana u'âsi mono 'ra wamhã, e marĩ na wa za wa te ãma 're rosa'rata za'ra, 'Re ĩhâimana u'âsi mono ãma hã. E êtê'ubuzi pré oru 'manharĩ na wa za wa te ãma 're rosa'rata za'ra. E êtê'ubuzi'a prata 'manharĩ na, e êtê 'manharĩ na wa za wa te ãma 're rosa'rata za'ra. Mare di. ãne, wa te ãma 're rosa'rata za'ra mono ô di za. Danhipese na da te 're ĩrob'manharĩ za'ra mono nei ô di, 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã. ³⁰ 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã dama waihu'u ãna 're danomro mono ré, te te dahã za'ra sirõmo ô di, ta hã. Tane nherê, ãhãna ropã 're ĩdasi'ubumroi mono hã te za te te 're da'awada'uri, dawasété wi 're dasipizari za'ra mono da, ĩsiniwĩ 're danomro mono da. ³¹ Bâdã hã ma tô sima pisutu siro, romhã ré, danho'a te te dama ĩ'arowairébézéb da hã. Taha wa, te ãne dama roti, 're dasipizari za'ra mono da. Ni'wa hã ma tô pisutu, sena na dama rowairébé'wa da hã. Dã'â uptabi nherê, apã te te

ĩhâiwa'udu, ma tô pisutu, 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã. Apâ te te ĩhâiwa'utuzéb zarina, ma tô âne hã dama waihu'u za'ra, õ hã dama rowairébé'wa na hã. — Āne ma tô Paru hã dama rowaihu'u siro.

32 Tawamhã dadâ'â nherẽ, apâ dahâiwa'utuzé wasu'u hã da te wapari za'ra wamhã, ma tô âma tato za'ra ni. Tane nherẽ, ĩhâiba amo norĩ hã te âne tãma nharĩ za'ra:

— Nimahã bātâ na wa za duré aiwapari za'ra ni, apâ 're ĩdahâiwa'utu za'ra mono zé wasu'u na. — Āne te tãma nharĩ za'ra.

33 Tawamhã Paru ma tô tiwi timorĩ za'ra. **34** Tane nherẽ, ni'wam norĩ hã ma tô Paruhu âma sasômri za'ra. Zezusi hã ma tô saze za'ra. Aibâ hã, Dizonizi'u na ĩsisi hã ma tô saze, dama rowairébé'wa norĩ siré Atena âma, dama ĩpire uptabi hã. Pi'õ hã Damarisi na ĩsisi hã ma duré saze. Duré ni'wam norĩ hã tamemhã umro na ma tô siré saze za'ra.

Paru hã Corĩtu âma te te ĩromhurizé wasu'u

18 ¹ Tawamhã Paru hã ma tô watobro, Atena hawi. Corĩtu na 'ri nho'õmo nhisi u te oto mo. ² Tawamhã, Corĩtu u wisi wamhã, ma tô zudezu norĩ siré hã sōpētē aibâ hã, ĩmro me. Atira na aibâ nhisi hã. Põtu na danhipti'a nho'õmo nhisi âma ĩwaptã'ázé hã. Roma na 'ri nho'õmo nhisi hawi ma tô ĩwana aimasisi zahuré, timro me, Itaria na danhipti'a nho'õmo nhisi hawi. Pi'õ nhisi hã Prisira na. Caradiu na danhib'apito uptabi nhisi hã ma tô zudezu norĩ hã satõrĩ za'ra, Roma na 'ri nho'õmo nhisi hawi, ĩsiti si'aba're da. Taha wa, ma tô Corĩtu u aimasisi zahuré, Atira norĩ hã. Ta norĩ hã te te sabu zahuré da, ma tô ĩtēme timorĩ zahuré, Paru hã. ³ Tawamhã, tame te oto ĩrata tinhamra zahuré, ĩsimiromhuri za'ra hã aiwa wa. Romhã 'manharĩ na 'ri'wa, ta norĩ hã. Taha wa, ma tô siré tihâimana za'ra a'â, siré te te romhuri za'ra da. ⁴ Tawamhã sabadu sidâpâsi, ma tô nasi dama rowahutu, zudezu norĩ te, rowahutuzéb âma, Zezusi hã da te 're saze za'ra mono da, zudezu norĩ hã, deredu norĩ zama.

⁵ Tawamhã tamomo ma tô Sira norĩ hã ĩtēme aimasisi zahuré, Masédoniza hawi, Timotiuhu me. ĩtēme simasisi wamhã, Paru hã ma tô Zezusihi wasu'uwē na si romhuri u'âsi oto. Zudezu norĩ ma, te Zezusi hã tãma wasu'u za'ra, õ hã Danho'reptui'wa da, 'Re ĩhâimana u'âsi mono te te ĩpisutu na hã. ⁶ Tane nherẽ, ĩwasu'u hã ma tô tiwi wē'õ za'ra. Timreme wasété na ma tô siwi azâ, Paru hã. Taha wa, Paru hã ma tô ti'uza zapru wami, damreme wasété na âma dâ'â tō da. Te tãma nharĩ za'ra:

— E ĩnhimirowahutuzéb zarina te za ropipa u 're anomro aba mo. Mare di. Asi'uihã na te za 're asisimini za'ra wa'aba mo. Zudezu'õ norĩ u si wa za oto 're ĩne, ta norĩ ma si te 're rowasu'u za'ra mono da oto, ĩwasu'uwē na hã. — Āne te tãma siwasu'u za'ra.

⁷Tawamhã zudezu norĩ te, rowahutuzém hawi, ma tô oto watobro. Aibã nhorõwa u ma tô âzé, Tisizu Zusituhu nhorõwa u. Ta hã zudezu'õ, 'Re ìhâimana u'âsi mono âma 're ìwata mono. Zudezu norĩ te, rowahutuzéb zababa, te 're sa, Tisizuhu nhorõwa hã. ⁸Tawamhã rowahutuzéb âma 're da'anhimi'rui mono 'wa hã ma tô saze Wanhib'apito hã, Crisipu na ìsisi hã. Duré, uburé ìsõrõwa âma ìsiré 're ìsi'ubumroi mono norĩ hã ma duré saze za'ra. Corĩtu âma 're ìdasi'ubumroi mono zama ma tô da'ahã na saze za'ra ni, Zezusihi wasu'uwẽ hã da te wapari za'ra wamhã. Taha wa, ma tô â dawabzuri hã 'manharĩ za'ra ni.

⁹Tawamhã nimahã barana, Paru hã ma tô Wanhib'apito hã sabu, danhotõ 'rowi da te 're ìrosawẽrẽ za'ra mono ne. Te tãma tinha, ãne:

— Aipahi tõ. Dama 're rowasu'u u'âsi mono. Sazãri tõ. ¹⁰Wa hã wa ai'rata 're ìnhamra. ãmemhã, ìnhib'a'uwẽ hã ahã di. Taha wa, ni'wa hã rowasédé te te ai'ãma 'manharĩ waihu'u õ di za. — ãne te tãma tinha.

¹¹Taha wa, te Paru hã tame 're sãmra, te te dama 're rowahutu mono da, 'Re ìhâimana u'âsi mono zadawa wasu'u na hã. Tame 're sãmra mono ré, ma tô âma tiwahu, misi wahum na duré ìhãiba amoi wãiwab u.

¹²Tawamhã Darizu hã ma tô si'apito, Ataza na danhipti'a nho'õmo nhisi âma. Romanu norĩ ma, roti'wa zadawa para, ma tô si'apito, tame te te dama 're roti mono da. Tawamhã zudezu norĩ hã ma tô Paruhu zada si'rã'õtõ. Taha wa, ma tô siwi ti'ã, dama rowairébé'wai u. ¹³Tawamhã zudezu norĩ hã ma tô Paru hã tãma wasu'u za'ra, Darizuhu ma. ãne te tãma rowasu'u za'ra:

— ã hã aibã hã te sima wẽ, rosa'rata na te te dama âma azaprĩ mono da, 'Re ìhâimana u'âsi mono âma 're ìdawata za'ra mono zém na hã. Wanhimiroti 'rata zarina 'Re ìhâimana u'âsi mono âma 're wawata tõ za'ra mono da, te za da'ãma azaprĩ, aibã hã. — ãne te tãma rowasu'u za'ra.

¹⁴Tawamhã Paru hã te aré timreme hã waze, tãma siwasu'u za'ra da. Tane nherẽ, mreme õ ré, ma tô danhib'apito Darizu hã âma sõzã, zudezu norĩ ma, te te rowasu'u da. ãne te tãma nharĩ za'ra:

— Zudezu norĩ, marĩ ìpire hã te te 'manharĩ wasété 'wa'ãhã, wa aré asadaihu'u za'ra wa'wa. ¹⁵Tane nherẽ, ãnei õ di. Taré ìmreme zõ te pibu da, ma tô we ìtẽme asiwi ìsaprõni 'wa. Asimirowasu'u za'ra wa'aba zarina, duré danhisi na, duré asimiroti za'ra wa'aba zarina ìmreme zõ te ìpibu da si, ma tô we ìtẽme asiwi ìsaprõni 'wa. Taha wa, te âma rowairébé õ di za. A norĩ wa'wa hã asi'uihã na te za âma ìrowairébé za'ra wa'wa. — ãne ma tô tãma waihu'u za'ra.

16 Tawamhã da'wapéi'wa norĩ ma, ma tô 'ru za'ra, rob u te te sate mono da, zudezu norĩ hã. 17 Tawamhã ma tô aibã hã siwi ti'â, rowahutuzéb ãma 're ìda'anhimi'rui mono 'wa hã, Sotëni na aibã nhisi hã. Tawamhã ma tô siwi azâ, dama rowairébézé nho're ãma. Te te siwi azâri nherë, te te ãma rosa'rata ô di, apito Darizu hã.

Paru hã Ætizotiza u apã ìmorizé wasu'u

18 Tawamhã Paru hã båtã ahã na ma tô nhamra, Corĩtu na 'ri nho'õmo nhisi ãma. Tawamhã ma tô oto ìsazei'wa norĩ ma siwasu'u za'ra, morĩ da oto, Siriza na danhipti'a nho'õmo nhisi u. Prisira norĩ hã ma tô ìme tineb zahuré, Atiraha me, Sëtireza na 'ri nho'õmo nhisi u. Sëtireza ãma sãmra ré, ma tame 'rã pari ni Paru hã, marĩ na 'Re ìhãimana u'âsi mono ma, te te ìropisutuzém na, te te sina tãma uwaimrami wa, te te ãma ìuwaimrami na ìwaihu'uzéb da. Ta hawi rowa'u'u na uba'renem na ma tô dame ai'aba're, Siriza na danhipti'a nho'õmo nhisi u. 19 Tamomo si'aba'rei wamhã, ma tô aihutu, Épézu na 'ri nho'õmo nhisi u. Prisira norĩ hã te za oto ìsa'u aimasisi zahuré tame, Atiraha me. Tawamhã tame sãmra ré, ma tô Paru hã ãzé, zudezu norĩ te, rowahutuzéb u. Tame ma tô zudezu norĩ me marĩ wasu'u na sima ãma rowasu'u za'ra. 20 Tawamhã ma tô siwi ãma ropti, a'â hãimana da, ìratab za'ra. Tane nherë, te te sina saze za'ra ô di, Paru hã. 21 Taha wa, ma tô tãma nharĩ za'ra asa, ãne:

— 'Re ìhãimana u'âsi mono te te ìma waihu'u wapsi, wa za wa atëme ìmorĩ 'wa apã. — Æne te tãma nharĩ za'ra.

Tawamhã rowa'u'u na uba'renem na ma tô mo, Épézu hawi. 22 Sézareza u, ma tô oto wi. Ta hawi, te duré mo, Zeruzarë u awa'awi. Tame, ma tô si'aba're na sawi za'ra, ìsazei'wa norĩ hã. Tawamhã ta hawi, ma tô duré mo, Ætizotiza na 'ri nho'õmo nhisi u, Siriza na danhipti'a nho'õmo nhisi 're, 'ri nho'õmo u. Tame te a'â nhamra oto.

23 Tawamhã Ætizotiza ãma sãmra parimhã, ma tô duré mo Paru hã, Darasiza na danhipti'a nho'õmo nhisi wa'wai baba, duré Prizi'a na danhipti'a nho'õmo nhisi wa'wai baba zama. Daza'rui wa'wai baba 're morĩ ré, ma tô Zezusihi zazei'wa norĩ hã te te 're apawapto, hãimana nhiptete na si 're nomro mono da.

Aporu hã Épézu ãma duré Corĩtu ãma te te ìromhurizé wasu'u

24 Tawamhã aibã hã, zudezu norĩ siré hã ma tô wi, Épézu u, Aporu na ìsisi hã. Aresãdiriza na 'ri nho'õmo nhisi ãma ìpodo, ta hã. Mreme wabzuri waihu'u pese di. Duré 'Re ìhãimana u'âsi mono nhimiroti 'rata na ìbaihã na da te ãma 're ìrob'ui'ére za'ra mono hã tãma waihu'u pese di. 25 Wanhib'apito 're ìmorĩ wë zém na ma tô da te tãma 're romnhoré za'ra. Taha wa, mreme nhiptete na ma tô

ĩ'uwaibaba si te te dama 're rowahutu, Zezusihi wasu'u na hã. Tane nherẽ, uburé Zezusihi wasu'u hã zahadu te te waihu'u õ di. Dawasété wi 're dasipizari za'ra mono da, Zuwã, â dawabzuri te te dama 're ĩwasu'u mono si ma tô waihu'u, Aporu hã. ²⁶ Tawamhã pahi âna ma tô dama rowahutu na sãna'rata, zudezu norĩ te, rowahutuzéb âma. Tawamhã Prisira norĩ hã Atiraha me ĩsimirowasu'u hã te te wapari zahuré wamhã, tinhorõwa u ma tô saprõni zahuré, Zezusihi wasu'uwẽ hã te te tãma waihu'u pese zahuré da, 're ĩdanomro mono zép tém na 'Re ĩhâimana u'âsi mono te te ĩpisutu na. ²⁷ Tawamhã Aporu hã ma tô sĩma rowẽ, Ataza na danhipti'a nho'õmo nhisi u morĩ da. Taha wa, Épézu âma ĩsazei'wa norĩ hã ma tô âma ana, Aporuhu âma. Rob'ui'ééré hã ma tô tãma sõmri za'ra, Ataza u te te siré âri da. ĩsazei'wa norĩ hã te te siwi âri wẽ da, ma tô âma wada'uri za'ra. Tawamhã Aporu hã Ataza u wisi wamhã, ma tô ĩsazei'wa norĩ hã pawapto pese za'ra, 'Re ĩhâimana u'âsi mono nhimizawi pese zéb zarina te te 're ĩsaze za'ra mono norĩ hã. ²⁸ Tawamhã mreme nhiptete na te nasi zudezu norĩ ma tãma âma wa'rãmi za'ra. 'Re ĩhâimana u'âsi mono nhimiroti 'rata na rob'ui'ééré zarina, ma tô nasi tãma rowasu'u za'ra danho'a, Zezusi hã Danho'reptui'wa da, 'Re ĩhâimana u'âsi mono te te ĩpisutu na sena na da te 're waihu'u za'ra mono da. Zudezu norĩ hã te te âma wa'rãmi za'ra neza, Zezusihi zazei'õ'wa norĩ hã. Tane nherẽ, Aporu hã ma tô aiwétési âma ai'uté za'ra, zudezu norĩ âma, tinhimirowasu'u na.

Paru hã, Épézu âma romhuri na te te ĩsãna'ratazé wasu'u

19 ¹ Aporu hã Corĩtu na 'ri nho'õmo nhisi âma sãmra ré, ma tô Paru hã ro'razã, Épézu u sa'a nhisi baba. Tame ma tô Zezusihi zazei'wa norĩ hã sõpētẽ za'ra. ² Taha wa, ma tô sadanharĩ za'ra:

— E saze za'ra wa'aba wamhã, ma tô 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã Tip'ěžani hã aima sõmri za'ra wa'wa. — Āne ma tô sadanharĩ za'ra.

Tawamhã asa te tãma siwasu'u za'ra:

— Mare di, zahadu wa te wapari za'ra õ di, ĩp'ěžani 're ĩhâimana mono zé wasu'u hã.

³ Taha wa, ma tô duré sadanharĩ za'ra, Paru hã:

— E 'wa simirowahutu zarina ma tô â dawabzuri hã ĩ'manharĩ za'ra wa'wa bété.

Tawamhã asa te duré tãma nharĩ za'ra:

— Zuwãhã nhimirowahutu zarina wa tô 'manharĩ za'ra ni.

⁴ Tawamhã ma tô duré Paru hã tãma nharĩ za'ra:

— Zuwã hã dawasété wi 're ĩdasipizari za'ra mono norĩ ma si, ma tô â dawabzuri hã te te dama 're ab'manharĩ. Izarazéhé nhihudu

norĩ ma, ma tô te te 're roti, ãsa'u datẽme ãwi hã da te dasina 're umnhasi za'ra mono da, Danho'reptui'wa na, tô Zezusi hã. — ãne ma tô tãma waihu'u za'ra.

⁵ Tawamhã Paruhu nhimirowasu'u hã te te wapari za'ra wamhã, tô sena Wanhib'apito Zezusihi zazei uptabi 'wa na ãsiwasu'u za'ra zéb zarina, ma tô â dawabzuri hã 'manharĩ za'ra, ta norĩ hã. ⁶ Taha wa, Paru hã ma tô tinhib'rata na 'rã upi za'ra. Te te 'rã upi za'ra wamhã, ma tô 'Re ãhãimana u'ãsi mono hã Tipẽ'ẽzani hã tãma sômri za'ra. Taha wa, te oto damreme tãma ãwaihu'u za'ra õ na dama rowasu'u za'ra, hãiba mono bâ. Timreme nai õ nherẽ, 'Re ãhãimana u'ãsi mono, Tipẽ'ẽzani na te te tãma ãwaihu'u za'ra zéb zarina, te oto mreme zu. 'Re ãhãimana u'ãsi mono zadawa wasu'u na te duré dama rowasu'u za'ra. ⁷ Ta norĩ hã, átẽ 12 na ãhãiba za'ra hã.

⁸ Tawamhã Paru hã te nasi ãza, zudezu norĩ te, rowahutuzéb u, te te dama rowahutu da. A'amo si'ubdatõ, ma tô ãma ai'utõ, tame te te dama 're rowahutu mono ré hã. Da te tãma 're nharĩ za'ra mono nherẽ, pahĩ ãna ma tô te te dama 're rowasu'u, da te 're saze za'ra mono da. 'Re ãhãimana u'ãsi mono, za da'ãma 're ãsib'a'uwẽ mono zém na da te 're saze za'ra mono da, ma tô te te dama 're roti. Taha wa, ni'wam norĩ hã ma tô saze za'ra. ⁹ Tane nherẽ, ni'wam norĩ hã te te saze za'ra õ di, pẽ'ẽ tete za'ra wa. Wanhib'apito 're ãmorizéb zarina 're ãdanomro mono zép té wasu'u hã ma tô tiwi wẽ'õ za'ra, danho'a, mreme wasété na. Taha wa, Paru hã ma tô tiwi timorĩ za'ra, rowahutuzém hawi. Zezusihi zazei'wa norĩ hã ma tô te te simro, Tiranuhu na aibã nhisi te, romnhorézéb u. Awẽ sidãpãsi, ma tô tame te te tãma 're rowahutu za'ra oto. ¹⁰ Tame te te dama 're rowahutu mono ré hã, maparane ma tô ãma tiwahu. Taha wa, aihĩni Azi'a na danhipti'a nho'õmo nhisi ãma 're ãsi'ubumroi mono hã, ma tô Wanhib'apito nhimiroti hã wapari za'ra, zudezu norĩ hã, duré zudezu'õ norĩ zama.

Sewaha 'ra norĩ wasu'u

¹¹ 'Re ãhãimana u'ãsi mono, ma tô Paru hã pawapto, marĩ dama ãmanharĩ waihu'u'õ hã te te dama 're ab'manharĩ mono da, ãwẽ hã. ¹² Romhurizéb da, ã'uza wẽ nhisiwi, te te sima 're ãmazai mono hã ma tô da te 're waibu, ãhãzé ré norĩ ma, te te 're 'wasari mono da. ãsu'u u'õzéb zama ma tô duré da te 're waibu, ãhãzé ré norĩ hã te te 're upi za'ra mono da. Te te 're upi za'ra mono wamhã, ma tô 're séptã'ã za'ra. Wa'uburé norĩ hã ma tô duré dahawi 're wairébé. ¹³ Tawamhã ni'wam norĩ hã zudezu norĩ hã wa'uburé te te dama 're sãmra za'ra mono da, 're ãnomro mono norĩ hã ma tô si'ãma rosa'rata za'ra, Wanhib'apito Zezusihi zadawa para, wa'uburé te te dama 're sãmra za'ra mono da oto, Paruhu ne. Ta norĩ hã Zezusihi

zazei'ô'wa nherê, Zezusihi zadawa para newa, te oto tâma rob'ru za'ra, wa'uburé ma, âne:

— Zezusi hã Paru te te dama ïwasu'u hã taha zadawa para, wa aima rob'ru za'ra wa'aba ni, dahawi aiwairébé aba da. — Âne te nasi tâma rob'ru za'ra.

14 Aibâ norĩ hã 7 na ïhâiba hã ma tô âne hã 'manharĩ za'ra. Séwa na ïmama nhisi za'ra hã. Sasedoti ïpire aré, ïmama hã. 15 Tawamhã, nimahã bâtâ na Sewaha 'ra norĩ hã te te tâma rob'ru za'ra wamhã, wa'uburé te asa tâma nharĩ za'ra, âne:

— Zezusi hã wa tô waihu'u. Paruhu zama wa tô duré waihu'u. E 'wam norĩ hã bété, a norĩ wa'wa hã. Te aiwaihu'u za'ra wa'aba ô di. — Âne te asa tâma nharĩ za'ra, Sewaha 'ra norĩ ma.

16 Tawamhã, wa'uburé ré 're ïmorĩ hã zahadu wa'uburé te te rême ô wa, sa'êtê, ma tô sô sime za'ra, Sewaha 'ra norĩ zô. Ì'uza hã ma tô tiwi hâiwazu za'ra. Ma tô duré te te hâiba hâpré za'ra. Taha wa, Sewaha 'ra norĩ hã ai'uréiwi ma tô sisa're, wa'uburé ré 're ïmorĩ wi hã. 17 Tawamhã taha wasu'u hã da te wapari za'ra wamhã, ma tô tapahi za'ra ni, Zezusihi zadawa para newa, marĩ hã duré da te 're 'manharĩ za'ra mono tô da. Aihĩni, ma tô ïwasu'u hã wapari za'ra ni, Épézu âma 're ïsi'ubumroi mono norĩ hã, zudezu norĩ hã, duré zudezu'ô norĩ hã. Tawamhã da te sazei uptabi za'ra ô nherê, ma tô aihĩni âma tawata za'ra ni, Wanhib'apito Zezusihi âma. 18 Ni'wam norĩ hã te te 're saze za'ra mono ô ré, abzé te te 're ïmanharĩ za'ra mono zém na ma tô siwasu'u za'ra danho'a, tiwasédé te te 're ïmanharĩ za'ra mono zém hawi ïsipizari za'ra na hã. 19 Duré ahâ na abzé 'manharĩ'wa norĩ hã ma tô ïbaihâi mono bâ siwi sa'wa simisutu, abzé 'manharĩ na rob'ui'éré ré hã. Tawamhã ma tô âma ro'o za'ra, danho'a. Wa'âbâ za'êtê nherê, ma tô âma ro'o za'ra. 50 miu na êtê'ubuzi'a prata zapotore na ïwa'â hã, simisutu hã. 20 Wanhib'apito mreme hã dama pire di oto. Daro mono bâ ma tô da te âma ropé. Taha wa, da'ahâ na ma tô da te 're wapari za'ra oto.

Épézu âma ro'wa'rutzé wasu'u

21 Tawamhã âne na romhâimana pari, ma tô Paru hã 'râwi sima waihu'u, Zeruzarê u morĩ da, Masédoniza wa'wai baba, duré Ataza wa'wai baba. Taha wa, te sima tinha, âne: “Zeruzarê u ïmorĩ parip si, Roma na 'ri nho'ômo nhisi u ïmorĩ da, wa duré ïsima wê, te dazabu da.” Âne ma tô sima waihu'u.

22 Tawamhã tipawapto'wa norĩ hã ma tô satõrĩ zahuré, Timotiu norĩ hã, Erasituhu me, ïwana neb zahuré da, Masédoniza na danhipti'a nho'ômo nhisi u. Neb zahuré za'u hã Paru hã te a'â nhamra, Azi'a âma.

23 Tame sãmra ré, Wanhib'apito 're ïmorizéb zarina 're ïdanomro mono zép té wasu'u hã da te wapari za'ra wa, ma tô ro'wa'rudu hã

dawi watobro, Épézu ãma hã. **24** Aibã hã Demetirizu na ïsisi hã êtê'ubuzi'a prata na rob'manharĩ'wa hã ma tô ro'wa'rutu na sãna'rata. Rob'manharĩ ïsyryre te te 're ab'manharĩ, Demetirizu hã. Di'ãna na romhãiba nhisi 're ïsimasa mono zém ne hã 'ri ïsyryre te te 're ab'manharĩ, êtê'ubuzi'a prata na. Tãma ïromhuri'wa norĩ hã pawa'ãbã za'êtê di, rob'manharĩ ïsyryre wa'ãbã zarina. **25** Tawamhã Demetirizu hã ma tô tãma ïromhuri'wa norĩ zô tihârã za'ra. Siré ï'manharĩ'wa norĩ zô zama te duré sô tihârã za'ra. Ìtême sihutu wamhã, te tãma nharĩ za'ra, ãne:

— A norĩ wa'wa hã te za ïwapari pese za'ra wa'wa. Wanhimiromhuri wa'ãbã na wa tô aré wanhibro pese za'ra ni. **26** ãhãna, asi'uihã na ma tô Paruhu nhimiroti hã ïwapari za'ra wa'wa. Ìsimiromhuri hã ma tô duré ï'madã'ã za'ra wa'wa, ãme Épézu ãma hã duré uburé Azi'a na danhipti'a nho'ômo nhisi 'remhã. Ta hã ma tô te te dama 're anharĩ, 're ïwahãimana za'ra mono zém hawi, 're dasipizari za'ra mono da. Da'ahã na ma tô saze za'ra ni, ïsimirowahutu na hã. Marĩ hã danhib'rata na da te 're ï'manharĩ za'ra mono hã tô sena ïwaihu'u pese ô di, u, ãma 're ïdawata za'ra mono da hã. ãne te te dama 're rowahutu, ta hã. **27** Taha wa, romnhimimnhasi di, wanhimiromhuri za'ra hã da te dasiwi wê'ô za'ra ô'umnhasite. Tawamhã e wanhimiromhuri si te za dasiwi wê'ô za'ra ni. Mare di. Di'ãna ïwaihu'u pese te, 'ri wamri hã te za duré dasiwi wê'ô za'ra ni. Azi'a na danhipti'a nho'ômo nhisi ãma uburé 're ïdasi'ubumroi mono hã, ãma 're ïdawata za'ra mono zé hã te za da te dasima 're wasu'u wasété za'ra, daro mono bã ãma 're ïdawata za'ra mono zé hã, tô ô hã Di'ãna na ïwaihu'u pese wamri hã. Ta hã dama tarére wa, te za tô da te dasiwi 're wê'ô pese. — ãne te tãma nharĩ za'ra, Demetirizu hã.

28 ãne hã ïmreme te te wapari za'ra wamhã, ma tô ab'ru za'ra ni. Ma tô 're hãsi, hârã rãihã na:

— Di'ãna hã, ta hã ïwaihu'upe. Danhipai u, dama siptete uptabi di. ãme, Épézu ãma 're ïwasi'ubumroi mono hã ãma 're ïwawata za'ra mono hã, wê uptabi di. — ãne ma tô 're hãsi.

29 Tawamhã 'ri nho'ômo ãma ma tô dazahi hã te te ropé, 'ri wa'ôto mono bã. Uburé ro'wa'rutu di oto. 'Ri nho'ômo ãma 're ïsi'ubumroi mono norĩ hã te nasi tihârã na ai'rahãri za'ra. Tawamhã Paru norĩ siré 're ïneb zahuré hã ma tô dasiwi pamrami ni, Da'izu norĩ hã, Aritacuhu me. Masédoniza ãma 're ïsimasisi zahuré mono aré, ta norĩ hã. Tawamhã dasi'aba're na ma tô ïpano na dasiwi sari zahuré ni, dasi'rã'ôtôzéb u, da'ahã uptabi na. **30** Paru hã datême morĩ neza, te te dama nharĩ da. Tane nherê, Zezusihi zazei'wa norĩ hã ma tô siwi wairĩ, morĩ tã da. **31** Duré ïsiwadi norĩ hã tame danhib'apito norĩ hã ma tô duré ïtême da'mazatõrĩ za'ra, te te tiwi

rosawi za'ra da, dasi'rã'õtözéb u morĩ tō da, dazahi wa. **32** Marĩ u newa, sisatōrĩ wa, ma tō tamomo ubumro ni. Tawamhã dasi'rã'õtözéb ãma ma tō 're dahãsi, damreme aimawi na. Damreme aiwab õ di. Siwa'ru te nasi ãma ai'rahãri za'ra ni, dahãrã na.

33 Tawamhã zudezu norĩ hã ma tō aibã ma rob'ru za'ra, Aresãdiri na ĩsisi ma, danho're sab da. Ma tō siwi wada'u aré Aresãdiri hã, timreme na te te dawı robzãri da. Taha wa, ma tō tinhib'rada hã hãıwi dama wẽ, ari'iwi dasi'ubumro da, te te dama rowasu'u da.

34 Tane nherẽ, zudezu na 're ĩhãimana mono na da te waihu'u za'ra wamhã, ma tō sa'etẽ tihãrã 'rãihã na 'mahãrã za'ra. ãne te õhõ si 'mahãrã za'ra:

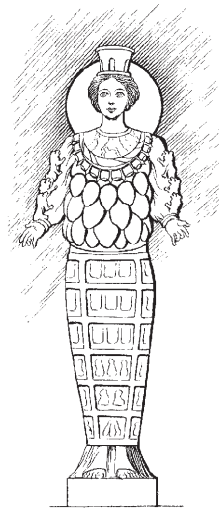
— Di'ãna, ta hã ĩwaihu'upe. Danhipai u, siptete uptabi di, ãma 're ĩwawata za'ra mono hã, ãme Épézu ãma hã. — ãne te nasi sa'etẽ 'mahãrã za'ra ni. Dahãrã hã da te sahãri su'u za'ra õ di. Maparane bãtã pibuzé hã ma tō da'ãma ai'utõ, da te nasi 'mahãrã za'ra ré.

35 Tawamhã 'ri nho'õmo ãma danhib'apito pazapari'wa hã ma tō dazadawa uwati, ari'iwi dasi'ubumro da. Tawamhã dawarõtã'ã wapsi, te oto dama roti, ãne:

— Épézu ãma 're ai'ubumroi wa'aba mono norĩ, ĩwapari pese za'ra wa'aba. Wa norĩ hã ãme Épézu ãma 're ĩwasi'ubumroi mono hã Di'ãna hã ĩwaihu'upe 're ĩsa mono zé hã wa wa te 're 'madã'ã pese za'ra, 'ri hã. Di'ãnahã hãıba ne etẽ 'manharĩ hã hãıwa hawi watẽme we ĩwaptã hã taha zama, wa wa te 're 'madã'ã za'ra, ãme.

36 Tawamhã ãne hã ni'wa te te wawi sawi waihu'u za'ra õ di za.

Taha wa, te za aiwaimri aihãimana za'ra wa'wa, marĩ na wa te rosa'rata pese za'ra ãna, wa te 'manharĩ za'ra tō da. **37** Aibã norĩ hã we asiwi ĩpamrami 'wa hã, Di'ãna ĩsabzém hawi, marĩ na sipsaihuri zahuré õ di. Pi'õ hã ãma 're ĩwawata za'ra mono hã te te wasu'u waseté zahuré õ di duré. **38** ãne wamhã, Demetirizu hã, duré tãma ĩromhuri'wa norĩ zama marĩ ĩwaseté na te te tãma nharĩ za'ra da, ãwa wei wama siwasu'u za'ra õ di za. Dama rowairébé'wa norĩ u si te za wasu'u za'ra. Tamep si dawaseté na dama ĩnharızé hã. **39** Wazadawa pibu za'ra wa'aba da, wazõ aihãrã ze za'ra wa'aba wamhã, wa za ãme wasi'rã'õtõ waré ni, rowẽ na 're ĩwahãimana za'ra mono zéb zarina, wawaimri na. **40** ã bãtã na wasi'rã'õtõ waré õ wa, romnhimimnhasi di, wanhib'apito nhimiroti, wa te ĩmadã'ã za'ra õ zarina, wazada sahi õ'umnhasite. Marĩ hã hãimana õ

*Romhãıba 'manharĩ,
Di'ãna na ĩsisi hã
Atusi 19.23-41*

nherẽ, ma ro'wa'rudu hã watobro. Wasi'rã'õtözém na ni'wa te te wazadanharĩ za'ra wamhã, e niha wa za asa tãma rowasu'u za'ra ni. Asa wa te tãma rowasu'u waihu'u za'ra õ di za. — ãne te dama roti, danhib'apito pazapari'wa hã.

⁴¹ ãne na te te dama roti parimhã, ma tô dama rob'ru, dawairébé da oto.

20 ¹Tawamhã damreme 'wa'rudu hã ma tô sahãri za'ra ni. Rowẽ di oto. Rob u'ãsi nomro wamhã, Paru hã ma tô Zezusihi zazei'wa norĩ zô tihârâ za'ra. Taha wa, ma tô tãma roti za'ra, siptete sina 're hâimana za'ra mono da. Tawamhã, ma tô oto tãma siwasu'u za'ra, za oto ãmorĩ na hã. Taha pari, te oto mo, Masédoniza u.

Paru hã Zeruzarẽ u apã ãmorizé wasu'u, Masédoniza wa'wai baba

²Tawamhã Masédoniza na danhipti'a nho'õmo nhisi wa'wai baba, ma tô ro'razâ, Paru hã. Daza'rui mono bâ 're morĩ ré, ma tô ãsazei'wa norĩ hã pawaptob za'ra ãsimiroti na, siptete sina 're hâimana za'ra mono da. Taha parip si, ma tô mo, Deresiza na danhipti'a nho'õmo nhisi u. ³Tame sãmra ré, ma tô a'amo si'ubdatõ ãma ai'utõ. Tawamhã ma tô sima rosa'rata, Siriza na danhipti'a nho'õmo nhisi u morĩ da. Tane nherẽ, rowa'u'u na uba'renem na sébré õ ré, ma tô wapa, zudezu norĩ te te sima ãhãiba za're zé wasu'u hã. Taha wa, ma tô sima ãma saprĩ, ti'ai babap si apã morĩ da oto, Masédoniza wa'wai baba. ⁴Morĩ wamhã, aibã norĩ hã ma tô ãsiré ai'aba're. Ta norĩ nhisi za'ra hã, ãne: Sopaturu hã Pirõhõ 'ra hã, Bereza ãma 're ãsãmra mono, duré Aritacu norĩ, Seduduhu me, Tesaronita ãma 're ãsimasisi zahuré mono hã, duré Da'izu, Derebi ãma 're ãsãmra mono hã, duré Titicu hã Toropimuhu me, Azi'a ãma 're ãsimasisi zahuré mono hã, duré Timotiu hã. ⁵Ta norĩ hã ma tô wawana ai'aba're, Torowadi na 'ri nho'õmo nhisi u. Tame ma tô wazõ mapari za'ra. ⁶Tawamhã ã'u'ëtẽ duptoio na dasa da te huri parip si, Piripu na 'ri nho'õmo nhisi hawi wa tô wanem ni, Torowadi u rowa'u'u na uba'renem na. Bãdã 5 na ma tô wa'ãma ai'utõ, tamomo wasi'aba'rei ré. Tame, wa tô wasi'ãma aihutu ni apã, aibã norĩ hã wawana ãsi'aba're norĩ ãma. Romhuri misi, ma tô wa'ãma ai'utõrĩ za'ra, tame wasi'ubumroi ré.

Paru hã Torowadi ãma te te ãromhurizé wasu'u

⁷Tawamhã sabadu barana wa tô wasi'rã'õtõ ni, tame ãsazei'wa norĩ hã 're ãsi'ubumroi mono norĩ me, ã'u'ëtẽ wapu hã wa te huri da. Tawamhã Paru hã sisa'u ma tô wama roti za'ra, awẽ za oto morĩ na dã'ãsina. Simiroti za'ëtẽ na te mara wa'wam nherẽ, zahadu wama

roti za'ra. **8** Tamemhã rob'uiwëzé hã ahâ di, hâimo ïwasi'ubumrozéb ãma hã, si'ubdatõ 'ri 're si'uzusi ãma hã. **9** Tawamhã 'ritéi'wa hã, Eticu na ïsisi hã ma tô 'ri zadazâri ãma nhamra, Paru hã te te wama roti za'ra ré. Simiroti za'ëtê wamhã, aptâ'â di, 'ritéi'wai ma hã. Aptâ'â uptabi wa, ma tô nhono. Sõtõ pese ré, ma tô waptârã ti'ai u, hâimo 'ri zadazâri hawi. Tawamhã dâ'â sirõmo, ma tô siwi ti'â. **10** Taha wa, Paru hã ma tô ïtême si'ra. Te te ïtême si'rai wamhã, ma tô tãma aiwë'ê. Tawamhã ma tô ïré pahato, te te sa'ra da. Tawamhã ãne ma tô dama tinha:

— Aipë'ëwara za'ra wa'aba tõ. Hâiba ré, te nomro. — ãne te dama tinha.

11 Taha pari, ma tô apâ sai'u. Ï'u'ëtê wapu hã ma tô te te wë'ë oto. Taha pari, ma tô te te tãma sõmri, ïsiré ïsi'ubumro norĩ ma. Tawamhã te ïme tisa za'ra. Taha pari, te duré tãma roti za'ra. Te te tãma roti za'ra ré, ma tô tiwi tirowa'a. Rowa'a wamhã, ma tô oto tiwi timorĩ za'ra. **12** Tawamhã 'ritéi'wa hã hâiba ré ma tô siwi saprõ, ïsõrõwa u. Ta hã ma tô tãma rowë wazere za'ra, ïsazei'wa norĩ ma hã.

Paru hã Torowadi hawi Miretu u ïmorizé wasu'u

13 Tawamhã wa norĩ hã wa tô asisi ni, rowa'u'u na uba'renem na. Taha na wa tô ai'aba're ni, Asõsi na 'ri nho'õmo nhisi u, Paruhu zõ tame wanhimipari za'ra da. Paru hã ma tô sima pisutu aré, ti'ai baba ãma morĩ da. Taha wa, tamomo te za wa'ãma tiwisi za'ra. **14** Tawamhã Asõsi u wisi wi, ma tô watême tizébré za'ra, rowa'u'u na uba'renem na. **15** Tawamhã taha na wa oto ai'aba're ni, Mitireni na 'ri nho'õmo nhisi u. Awëpsi, ma tô duré uba'rene hã waré wara, Ti'osi na rob're za'iti nhisi wa'wai baba. Tawamhã awë amo na ma tô wi, Samo na rob're za'iti nhisi u hã. Tawamhã awëm na si wa tô oto aihutu ni, Miretu na 'ri nho'õmo nhisi u hã, uba're nhimizahârizéb u. **16** Paru hã ma tô aré sima rosa'rata, Épézu u hã sipa tõ da, Zeruzarë u wisi su'u da. Taha wa, Azi'a na danhipti'a nho'õmo nhisi ãma sãmra zei õ di oto. Pëtecoti na bêtâ wana, Zeruzarë u ïwisi su'u da si, ma tô sima wë, Paru hã.

Paru hã Épézu ãma da'madâ'â'wa norĩ ma, te te ïrotizé wasu'u

17 Tawamhã Paru hã Miretu ãma sãmra ré, ma tô da'mazatõ, Épézu u, ïsazei'wai 'madâ'â'wa norĩ zõ ïtême si'aba're da. **18** Ïtême sihutu wamhã oto, ma tô ãne tãma rowasu'u za'ra, Paru hã:

— A norĩ wa'wa hã ma tô ïnhimiromhuri na ïwaihu'u za'ra wa'wa, asiré 're ïhâimana za'ra wa'aba mono ré hã. Azi'a u ãma ïwisi na'rata zém hawim haré, duré aihawi wa'aba za ïmorizéb u hã ma tô ãne na hã ï'ãma ïwaihu'u za'ra wa'wa. **19-21** Ïsina 're ïwata mono ãna, wa tô Wanhib'apito ma si te 're romhuri u'âsi. Zudezu norĩ hã

nasi ãzada siwada'uri za'ra wa, ãma ropire uptabi di. Taha wa, ãwawa sina, wa tô te tãma 're romhuri, Wanhib'apito ma. Tane nherẽ, ãwasu'uwẽ hã te aiwi wasu'u zazãri za'ra wa'aba õ di. ãne na ma tô ããma ãwaihu'u za'ra wa'wa. Danho'a wa tô te aima ãma 're rowasu'u za'ra wa'wa, 'ri baba zama. Zudezu norĩ ma, duré zudezu'õ norĩ ma zama, wa tô te tãma 're roti pese za'ra, tiwasété wi 're sipizari za'ra mono da, 'Re ãhãimana u'ãsi mono niwĩ 're nomro mono da, Wanhib'apito Zezusi hã te te 're saze za'ra mono da. **22** ãhãna Zeruzarẽ u wa za mo, 'Re ãhãimana u'ãsi mono pẽ'ẽzani te te ãma ãwaihu'uzéb zarina. Tame za marĩ hã ãzõ ãwatobro hã te waihu'u õ nherẽ, wa za mo. Tane nherẽ, wa za mo tô. **23** 'Ri nho'õmo mono bâ 're ãmorĩ ré, ma tô 'Re ãhãimana u'ãsi mono pẽ'ẽzani hã te te ãma 're awaihu'u, ãne: Tame, te za dazazéb 're ãnherẽ ni. Ropire hã wa za tô te 're sépata. **24** Tane nherẽ, ãhãiba ré 're ãmorĩ da hã, ãhãiba hã te ãsima sawi õ di. Wanhib'apito Zezusi hã ma tô ãnhimiromhuri hã ãma tisõ, 'Re ãhãimana u'ãsi moõo nhimizawi pese zé wasu'u na te dama 're sadawa wasu'u mono da. ãnhimiromhuri hã te tãma ãma uwaimrami da, wa ãsima wẽ, taha si.

25-27 — Airo mono bâ, te 're aiwaimrami aba mono ré hã, wa tô te aima 're rowasu'u za'ra wa'wa, 'Re ãhãimana u'ãsi mono, da'ãma 're ãsib'a'uwẽ mono zé wasu'u na hã. Tawamhã niwamhã 'Re ãhãimana u'ãsi mono nhimiroti hã te aiwi wasu'u zazãri aba õ di. Mare di. ãhãna, wa hã Paru, wa ãsina waihu'u, za ãzabu na sahu za'ra wa'aba õ na dã'ãsina. E tawamhã ãnhimiromhuri na te ai'ãma upa za'ra wa'aba bâ, te za asõ'reptuzé hã asiwi ãmanhimini wa'wa. Mare di. Asi'uihã na te za asisimini za'ra wa'wa 'rãwi. ãne na hã tô sena wa tô waihu'u. **28** Taha wa, te za 're asi'madãã pese za'ra wa'aba mo, 're anomro wẽ wa'aba mono da. Duré ãsazei'wa norĩ hã te za 're ãmadãã pese za'ra wa'aba mo, siré 're ãsi'rã'õtõ mono norĩ hã. 'Re ãhãimana u'ãsi mono pẽ'ẽzani hã ma tô sima aipisutu za'ra wa'wa, ãsazei'wa norĩ hã tãma 're 'madãã za'ra wa'aba mono da. Ti'ra wapru na ma tô ãsazei'wa norĩ hã wa'ã, tite da. Taha wa, pone'ërebã 'madãã'wa norĩ ne, te za 're ãda'madãã pese za'ra wa'aba mo, 'Re ãhãimana u'ãsi mono nhib'a'uwẽ norĩ hã. **29** Aihawi ãmorĩ za'ra wa'aba wamhã, ni'wam norĩ hã te za we asõ ai'aba'rãi wa'wa. Abaze zahi, pone'ërebã da, 're ãsahi za'ra mono ne, te za asada tizahi za'ra wa'wa. Tinhimirowahutu wasété na te za asada tihãimana za'ra wa'wa. Ai'ãma pẽ'ëzé za'ra wa'aba õ di za. ãne wa tô ai'ãma waihu'u sirõmo za'ra wa'wa. **30** Duré ni'wam norĩ hã asiré wa'aba nherẽ, te za aima sadawa hapese za'ra wa'wa, ãsiniwĩ 're anomro aba mono da, ãsazei'wa norĩ hã uburé ãsiniwĩ 're nomro mono da. **31** Taha wa, te za asimiza'rese sina 're aihãimana za'ra wa'aba mo, ta norĩ wi. Te aima 're roti za'ra wa'aba mono ré hã, ma

tô si'ubdatõ ããma tiwahu. Rowa'a na wa tô aihâiba mono bâ te aima 're roti za'ra wa'wa, barana zama, ãwawa sina. Roti hã niwa te aiwi sazãri za'ra wa'aba õ di. Taha wa, ma'ãpé ãnhimiromhurizém na 're aipo're pu'u u'ãsi za'ra wa'aba mono za.

32 — Ahãna hã 'Re ãhãimana u'ãsi mono ma, wa za oto airême za'ra wa'wa, taha si te te 're ai'madãã za'ra wa'aba mono da oto. ãsimizawi pese zé wasu'u na te za 're asõpré u'ãsi aba mo. Ta hã te za te te 're aipawaptob u'ãsi za'ra wa'wa, ãsaze za'ra wa'aba zém na aiprédup sina 're aihãimana za'ra wa'aba mono da. Uburé marĩ ãwê hã tinhib'a'uwê norĩ ma, te te 're ãanhomri mono hã te za duré aima sãmri za'ra wa'wa, ate za'ra wa'aba da oto. 33 Wa hã danhibrob zô, te 're rob'ruiwapari mono õ di, rob'uiprazém na duré da'uza na. 34 Duré ãhãimanazéb da, wa tô ãnhib'rata na te 're romhuri, ãsiré norĩ hãimanazéb da zama. ãne na ma tô a norĩ wa'wa hã asiwi ãwaihu'u za'ra wa'wa. 35 ãnhimiromhuri pese na wa tô aima ãma asanho za'ra wa'wa, sib'uwere na 're ãhãimana za'ra mono norĩ hã wanhiromhuri na wa te ãma 're pawaptob za'ra mono da. Wanhib'apito Zesusihi mreime na te za 're aipo're pu'u u'ãsi za'ra wa'aba mo. ãne ma tô wama waihu'u za'ra: "Ni'wa hã marĩ na te te dawari wamhã, da te tãma sãmri wamhã, tãma rowê di. Tane nherê, te te 're ãda'azari mono ma hã ãsipai u tãma rowê uptabi di." ãne Wanhib'apito Zesusihi mreime hã. — ãne ma tô Paru hã da'madãã'wa norĩ ma waihu'u za'ra.

36 Tawamhã Paru hã mreime parimhã, ma tô da'madãã'wa norĩ me hi'rãtitõ asimro, 'Re ãhãimana u'ãsi mono ma, mreime zusi da. 37 Mreime zusi pari, wawa sina ma tô Paru hã nasi tinho'utu awaibu, te te sawi za'ra da, ãma pẽ'ézé za'ra wa. Ma tô duré nasi tob'rata hãrã za'ra. 38 Za niwamhã te te ãhãiba pibui za'ra õ na tãma siwasu'u za'ra wa, ãma pẽ'ézé uptabi za'ra di. Tawamhã ma tô ãme ai'aba'ré, rowa'u'u na uba'reneb u.

Paru hã Zeruzarê u ãmorizé wasu'u 'rãsudu

21 1 Tame wa tô oto wasisawi za'ra ni. Taha parip si, wa tô wasima wapã za'ra ni. Tawamhã rowa'u'u na uba'rene hã ma tô oto waré tiwara za'ra awa'awi, Cosi na rob'ré za'iti nhisi u. Tamomo wasihutu wamhã, awêpsi, wa tô duré ai'aba'ré ni, Rodisi na rob'ré za'iti nhisi u, uba're nhimizahãrizéb u hã. Tawamhã ta hawi, wa tô ai'aba'ré ni, Patara na 'ri nho'õmo nhisi u. 2 Tame, wa tô wasiwi sõpêtê ni, rowa'u'u na uba'rene hã, Penisiza na danhipti'a nho'õmo nhisi u ãwara da hã. Tawamhã taha na wasi'aba'ré da, wa tô asisi ni. 3 Uba'rene hã waré wara ré, wa tô Sipri na rob'ré za'iti nhisi hã 'madãã za'ra ni, wanhimi'e niwĩ. Õne haré ma tô waré wara, Siriza na danhipti'a nho'õmo nhisi u. Taha wa, wa tô Tiru na

'ri nho'ômo nhisi u oto aihutu ni, tamomo da te ïro'wasari hã da te sa'ra za'ra da. Tame wa tô wawairébé ni, uba're hawi. ⁴ Tame wa tô Zezusihi zazei'wa norĩ hã sôpêtê za'ra ni. Wasisôpêtê za'ra wamhã, romhuri misi, ma tô wa'ãma ai'utôĩ za'ra, wasiré wasi'ubumroi ré hã. Tawamhã ïsazei'wa norĩ hã 'Re ïhâimana u'âsi mono pê'êzani te te tãma ïwaihu'u za'ra zéb zarina, ma tô Paruhu ma roti za'ra, Zeruzarê u morĩ tô da. ⁵ Tawamhã bâdâ hã wasi'aba'rézéb da hã ïwa waptã'ã wamhã, ïsazei'wa norĩ hã ma tô wasiré ai'aba'ré, â zaihã u, 'ri nho'ômo nhiti. Aihĩni ma tô wasiré ai'aba'ré, aibã norĩ hã duré ïmro norĩ hã, duré ï'ra norĩ me, te te wazawi za'ra da. Tame wa tô wahi'rãtitô asimro ni, supara 'ré wa, wamreme zusi da. ⁶ Wasisawi za'ra pari, wa tô asisi ni apã uba're wawê neb 're, wasi'aba'ré da. Ta norĩ hã 'ri tême ma tô apã ai'aba'ré.

⁷ Tawamhã Tiru hawi, wa tô ai'aba'ré ni. Wasi'aba'réi wamhã, Patorema'ida na 'ri nho'ômo nhisi u, wa tô aihutu ni. Tame ïsazei'wa norĩ hã wa tô sawi za'ra ni. Tame ma tô bâdâ hã misi wa'ãma ai'utôĩ za'ra, ï'rata wasi'ubumroi ré hã. ⁸ Tawamhã awêpsi, wa tô ai'aba'ré ni, Sézareza u. Tame wa tô asimro ni, Piripihi nhorôwa ãma. Piripi hã Zezusihi wasu'uwê na ïsazei'ô'wa norĩ ma rowasu'u'wa, ta hã. ⁷ na ïsazei'wa norĩ pawapto'wa da, da te ïpisutu za'ra norĩ me, aré 're ïhâimana mono, Zeruzarê ãma. ⁹ ï'ra norĩ sipi'ô norĩ hã ïmro'ô za'ra hã maparane si'uiwa na ïhâiba hã, te 'Re ïhâimana u'âsi mono hã te te dama 're sadawa wasu'u za'ra. ¹⁰ Tame ma tô bâdâ hã nasi wa'ãma si'utôĩ za'ra. Tawamhã aibã hã ma tô watême tiwisi za'ra, Zudeza na danhipti'a nho'ômo nhisi hawi. Aibã hã 'Re ïhâimana u'âsi mono zadawa wasu'u'wa, Adabu na ïsisi hã. ¹¹ Watême wisi wi, ma tô Paruhu usisizé hã tiwi waze. Ma tô ãma sipara'ô'tô wasisi. Ma tô duré ãma sipawasisi. Taha pari, ma tô wama rowasu'u za'ra, ãne:

— 'Re ïhâimana u'âsi mono pê'êzani hã ãne ma tô ïma waihu'u: “Ã da'usisizép tede'wai ma, te za zudezu norĩ hã ãne 'manharĩ za'ra, Zeruzarê ãma 're ïsi'ubumroi mono hã. Zudezu'ô norĩ ma, te za hãiba nhomri za'ra.” — ãne ma tô wama waihu'u sirômo za'ra, Adabu hã.

¹² Tawamhã ïmreme wa te wapari za'ra wamhã, tame ïsazei'wa norĩ 're ïsi'ubumroi mono norĩ me, wa tô Paruhu wi rosawi za'ra ni aré, Zeruzarê u morĩ tô da. ¹³ Tawamhã asa te wama nharĩ za'ra:

— E niha da, ma aiwa'ô na ïwi ïrobzei'ô za'ra wa'wa. Zeruzarê u hã ïmorĩ da si, wa tô ïsima rowê upta. Zezusi hã, Wanhib'apito na te 're sisi mono wa, âté te za dasiwi ïnherê ni, dazazéb 're. Áté, wa za dêrã. Tane nherê, ïma wê di tô, tamomo ïmorĩ da hã. — ãne ma tô wama siwaihu'u za'ra asa, wa te waihu'u za'ra da.

¹⁴ Taha wa, Zeruzarê u morĩ tô da, wa te oto tiwi rosawi waihu'u za'ra ô di. Taha wa, wa tô tãma nharĩ za'ra ni oto:

— Wě di tō. Mo oto aimorĩ. Wanhib'apito te te aima ĩwězéb uwaibaba, te za tō ĩmanha. — Āne wa tō tãma rob'ru za'ra ni.

15 Tame wahâimana za'ra ré, syry na ma waãma ronomro. Tawamhã wanhibro hã wa oto wasima ubumro za'ra ni, Zeruzarẽ u wasi'aba'rẽ da. Taha pari, wa tō wawairébẽ ni oto. **16** Sézareza ãma ĩsazei'wa norĩ hã ma tō wame si'mazatõrĩ za'ra, umro na wame 'masi'aba'rẽi hutu da. Tawamhã Menasõhõ nhorõwa u ma tō wame ai'aba'rẽ, tame wasi'ubumro da a'â. Duréihã ĩsazei'wa, Menasõ hã. ĩpotozẽ hã Sipri na rob'rẽ za'iti nhisi hã.

Paru hã Zeruzarẽ ãma 're ĩsãmra mono zé wasu'u na'rada

17 Tawamhã Zeruzarẽ u wasihutu wi, ma tō ĩsazei'wa norĩ hã to sina wazawi za'ra. **18** Tawamhã awẽpsi ma tō Paru hã wame timorĩ za'ra, Ti'aduhu u. Tame, ma tō uburé pese ubumro, ĩsazei'wai 'madâ'â'wa norĩ hã. **19** Tawamhã Paru hã ma tō uburé sawi za'ra, timreme na. Te te sawi za'ra parimhã, ma tō tinhimromhurizém na tãma siwasu'u za'ra, 'Re ĩhâimana u'âsi mono, zudezu'õ norĩ ma, uburé te te 're ĩ'ab'manharĩ mono zéb zarina. **20** Paruhu mreme te te wapari za'ra wamhã, aihĩni ma tō ãma tiwata za'ra, 'Re ĩhâimana u'âsi mono ãma. Taha wa, te asa tãma rowasu'u za'ra, Paruhu ma:

— Wasisãnawã, ãhãna wa za aima wasiwasu'u za'ra ni. Zudezu norĩ hã, wasiré norĩ hã ahã uptabi na ma tō Zezusi hã te te sina 're umnhasi za'ra, Danho'reptui'wa na. Aihĩni, te simi'ẽ na 're hâimana za'ra, 'Re ĩhâimana u'âsi mono nhimiroti 'rata na Mozésihi nhimi'ui'ére zarina. **21** Ta norĩ hã ma tō aiwasu'u wapari za'ra, wasiré zudezu norĩ ma, asimirowahutu wasété newa. Mozésihi nhimi'ui'érézẽ hã, te wasiré zudezu norĩ wi ĩsawi za'ra, u, daro mono bâ 're ĩhâimana za'ra mono wi, ãma 're hâimana za'ra mono tõ da. Duré Mozésihi nhimi'ui'ére zarina, ti'ra norĩ te te 're sihâiwaata nhihãri za'ra mono tõ da, ma tō, u, wasiré zudezu norĩ wi ĩsawi. Āne ma tō aiwasu'u hã wapari za'ra, ta norĩ hã. **22** Āhãna aihĩni, te za aiwaihu'u za'ra ni, we aiwisizém na hã. E marĩ, wa za tawamhã 'manharĩ za'ra ni, ãne aiwasu'u hã tō senai õ na da te waihu'u za'ra da. **23** Tawamhã ãne wa za aima roti za'ra ni, marĩ 'manharĩ da, 're aihâimana wẽ mono zé hã da te waihu'u za'ra da. Wawa'wa, aibã maparane si'uiwa na ĩhãiba hã marĩ na ma tō tãma ropisutu za'ra, 'Re ĩhâimana u'âsi mono ma. **24** Tawamhã te za asiré ĩsimroi mo, 'Re ĩhâimana u'âsi mono ãma 're ĩdawata za'ra mono zéb u, marĩ hã Mozésihi nhimi'ui'ére zarina asiré 'manharĩ za'ra wa'aba da, 'Re ĩhâimana u'âsi mono ma, aihãiba wasété ãna aihâimana za'ra wa'aba da, tãma. Tawamhã 'Re ĩhâimana u'âsi mono ma, pone'ërebã te te siwi ĩsimro hã te za tãma ĩwa'ãbã za'ra. Tawamhã te za oto si'rãpari za'ra, 'Re ĩhâimana u'âsi mono ma, te te ĩropisutu za'ra zéb zarina, te te tãma ãma

ĩ'uwaimrami za'ra na da te ĩwaihu'u za'ra zéb da hã. ãne hã 'manharĩ wamhã, aihĩni te za aiwaihu'u za'ra ni oto, aiwasu'u hã tô senai õ na hã. Te za duré aiwaihu'u za'ra ni, 'Re ĩhâimana u'âsi nhimiroti 'rata na Mozésihi nhimi'ui'ééré zarina 're ĩaihâimana mono zém na hã. ãne hã 'manharĩ da, wa aima roti za'ra ni, wasiré ĩsazei'wa zudezu norĩ, te te aiwaihu'u za'ra da. **25** E niha tawamhã zudezu'õ nherẽ, ĩsazei'wa norĩ 're ĩhâimana za'ra mono zéb da hã. ãne wa tô tãma roti pari za'ra ni: “Danhimizama hã romhãiba 'manharĩ ãma 're dawata za'ra mono da, da te 're ĩsimroi mono nhi hã 're huri aba mono õ di za. Duré ĩwapru hã 're ãhuri aba mono õ di za. Duré danhimizama da te 're ĩsõ'reti za'ra mono nhi hã 're huri aba mono õ di za. Duré aihãiba na asiwi 're asipsaihuri za'ra wa'aba mono õ di za.” ãne wa tô tãma rob'ui'ééré za'ra ni. — ãne te Paruhu ma rowasu'u za'ra.

26 Tawamhã Paru hã ma tô ãma saze za'ra, aibã norĩ siré morĩ da. Tawamhã awẽpsi, ma tô Paru hã te te simro, aibã norĩ hã, 'Re ĩhâimana u'âsi mono ãma 're ĩdawata za'ra mono zéb u. Marĩ hã ma tô ĩsiré 'manharĩ za'ra, 'Re ĩhâimana u'âsi mono ma, hãiba wasété ãna tãma hãimana za'ra da. Taha pari, ma tô ãzé, 'Re ĩhâimana u'âsi mono nhorõwa u. Sébré wamhã, ma tô dama pisutu bådã hã, marĩ te te siwi ĩ'manharĩ rãsutu zéb da hã. Te te siwi 'manharĩ parimhã, te za marĩ hã ĩhãiba mono bã tãma sõmri za'ra, sasedoti norĩ ma, si'udãna za'ra. Tawamhã te za waihu'u za'ra ni, 'Re ĩhâimana u'âsi mono ma, te te ĩ'manharĩ rãsutu za'ra zém na hã.

Zudezu norĩ hã, Paruhu zada ĩsiti'ru za'ra zé wasu'u

27 Tawamhã bådã 7 na zahadu ãma si'utõrĩ õ di, te te siwi ĩ'manharĩ rãsutu zéb u hã, Paru norĩ hã. Romhuture di oto. Tawamhã zudezu norĩ hã Azi'a hawi ĩsihudu ma tô Paru hã sima sãmri za'ra, 'Re ĩhâimana u'âsi mono ãma 're ĩdawata za'ra mono zéb ãma. Izarazéhé nhihudu norĩ te, 'ri 'wawi wa'ra ãma sãmra ré, ma tô siwi 'madã. Taha wa, ma tô sada dawada'uri wasété za'ra, Paruhu da. Tawamhã ma tô oto siwi pa'ã, Paru hã. **28** Taha wa, te si'mahãrã za'ra zudezu norĩ hã, ãne:

— Wasiré Izarazéhé nhihudu norĩ, wei wa'ãma ana wa'aba. ã hã aibã hã ma tô daro mono bã te te dama 're rowahutu, da te dasiwi wawẽ'õ za'ra da, duré Mozésihi nhimiroti hã da te dasiwi wẽ'õ za'ra da, 'Re ĩhâimana u'âsi mono nhorõwa zama da te dasiwi wẽ'õ za'ra da. Ma tô duré zudezu'õ norĩ hã we te te simro, 'Re ĩhâimana u'âsi mono ãma 're ĩdawata za'ra mono zéb u. ĩsõrõwa hã wẽ nherẽ, ma tô wawi wasété za'ra. — ãne ma tô da'mahãrã za'ra, tame ĩsi'rã'õtõ norĩ hã, aihĩni Paruhu zada dazahi za'ra da. **29** Ta norĩ hã ma tô aibã hã 'madã'ã za'ra aré, Toropimu na ĩsisi hã, Épézu ãma 're

ĩsãmra mono hã. 'Ri nho'õmo nhi'rity na Paruhu siré morĩ ré, ma tô 'madâ'â za'ra. Taha wa, ma tô ãma romnomri za'ra, zudezu'õ nherẽ, 'Re ihãmmana u'âsi mono nhorõwa u Paru te te saprõni 'ru te. Taha wa, te ãne da'mahârã za'ra, zudezu norĩ hã.

³⁰ Taha wa, Zeruzarẽ 'remhã 'ri wa'õtõ mono bâ ma tô ro'wa'rudu hã te te ropé. Tawamhã Paruhu zõ ma tô dasitẽme dasisa're, 'Re ihãmmana u'âsi mono ãma 're idawata za'ra mono zéb u. Ma tô dasiwi pa'ãri ni 'ri para, rob u da te dasiwi wazere da. Da te dasiwi wazere parip si, ma tô oto tiwi 'ri nhitom ni. ³¹ Tawamhã te aré dasiwi wĩrĩ ni. Tawamhã da te aré dasiwi iwĩrĩzẽ wasu'u hã ma tô wapa, Roma na 'ri nho'õmo nhisi hawi da'wapéi'wa norĩ nhib'apito hã, Zeruzarẽ ãma 're idasi'ubumroi mono norĩ isib'ru za'ra zé wasu'u hã. ³² Tawamhã awa'awi ma tô tinhib'a'uwẽ norĩ zõ hãrãhai'aba'rẽ za'ra, tiwada'uri'wa norĩ me siré sisa'rei mono da, datẽme. Itẽme isisa'rei mono hã da te 'madâ'â za'ra wamhã, ma tô ãma rosahãri za'ra ni, Paruhu ãma hã. ³³ Tawamhã apito hã ma tô Paruhu u ai'rẽ 'rãwi. Ma tô pa'ã. Taha pari, ma tô duré da'wapéi'wa norĩ ma ti'ru, te te siwi pawasisi da, maparane isi'uwazi nhorõ rutu na. Taha pari, ma tô ãma da'azadanha, ãne:

— E 'wa hã ã hã aibã. E marĩ ma tô 'manha. — ãne ma tô ãma da'azadanha.

³⁴ Tawamhã dasiwa'rãmi te nasi tãma 'mahârã za'ra ni, dasimana'rãmi hawi. Da te tãma wasu'u waré za'ra õ di. Dahãrã si'rahãri ahã wamhã, iwasu'u uptabi hã te te waihu'u õ di, apito hã.

Atusi 21.33

Taha wa, da'wapéi'wa norĩ ma, ma tô ti'ru, Paru te te siwi saprõni da, tinhorõwa u. ³⁵ Tawamhã hâimo 'ri para u sai'urizéb u sihutu wamhã, da'wapéi'wa norĩ hã ma tô te te siwi upari, Paru hã, zudezu norĩ hã sahi sina, ĩsarina si'aba'réi wa. ³⁶ Taha wa, ma tô nasi tãma 'ru za'ra, ãne:

— Wĩrĩ aba. Wĩrĩ aba. — ãne te nasi tãma 'ru za'ra.

³⁷ Tawamhã da'wapéi'wa norĩ hã apito nhorõwa u te te siwi 'mazébré õ ré, Paru hã ma tô apito ma tinha, ãne:

— E aima wẽ õ di, aima ĩsiwasu'u da hã. — ãne te tãma tinha, deredu norĩ mre me na.

Tawamhã apito hã te asa tãma tinha:

— E nare aima waihu'u pese di, deredu norĩ mre me hã. ³⁸ Wa tô aré ai'ãma romno, a hã eziptiu newa. Nimosi ni'wa hã eziptiu hã ma tô aibã norĩ ãma aiwanhizari za'ra. Ta hã 4 miu na ma tô te te simro, rowasété 'manharĩ'wa norĩ hã a'ubuni u. Roma ãma apito wi sipizari za'ra da, dapãrízéb ré, ma tô te te simro. 'Wazé, a hã simroi mono õ di. — ãne te tãma tinha, apito hã.

³⁹ Tawamhã Paru hã te asa tãma tinha:

— Wa hã zudezu. Tasu na 'ri nho'u ĩsa'etẽ nhisi ãma ĩpotozẽ hã, Sirisiza na danhipti'a nho'õmo nhisi ãma hã. 'Wazé za ĩma ĩwẽ, te dama ĩrowasu'u da hã. — ãne te asa tãma tinha, Paru hã.

⁴⁰ Tawamhã da'wapéi'wa norĩ nhib'apito hã ma tô tãma wẽ tô, te te dama rowasu'u da.

Paru hã si'uihã na dama ĩsiwasu'uzé wasu'u na'rada

Tawamhã te te dama rowasu'u da, apito te te tãma wẽ wa, ma tô Paru hã sai'u hâimo, 'ri para u sai'urizém na hã. Tame ma tô tinhib'rada hã dama wẽ hâimo, ari'iwĩ dasi'ubumro da. Taha wa, ma tô tawarõtã'ã za'ra ni. Dawarõtã'ã za'ra wamhã, Paru hã ma tô timreme na dama rowasu'u, ebreusi norĩ mre me na.

22 ¹ ãne te Paru hã dama siwasu'u:

— ĩsiré norĩ, duré wamama norĩ, ma'ãpé ĩwapari pese za'ra wa'aba za. Wa za oto aima ĩsiwasu'u za'ra wa'wa, 're ĩhâimana mono zém na hã ĩwaihu'u za'ra wa'aba da. — ãne ma tô tisiwasu'u na tãma sãna'rata za'ra.

² Tawamhã ebreusi mre me na te te dama ĩrowasu'u za'ra zé hã da te wapari za'ra wamhã, ma tô tãma tawarõtã'ã pese za'ra ni oto. Tawamhã te duré tãma siwasu'u za'ra, ãne:

³ — Wa hã, zudezu. Tasu na 'ri nho'õmo nhisi ãma ĩpotozẽ hã, Sirisiza na danhipti'a nho'õmo nhisi 'remhã. ãme Zeruzarẽ ãma wa tô ĩprédu. Damarizé hã ma tô te te ĩma 're rowahutu, wahi'rata norĩ nhimiroti na hã. ĩnhimi'ẽ na wa tô te 're romhuri pese, 'Re ĩhâimana u'ãsi mono ma. A norĩ wa'wa hã asimi'ẽ na tãma 're ĩromhuri za'ra

wa'aba mono ne, wa tô ôhõ ma si 're ïsisõmri u'âsi, ïnhimi'ê na te tâma 're romhuri pese mono da, asine wa'aba. ⁴ Wa tô te da'ãma 're rowasété aré, 're ïdanomro mono zép tém na 're ïdanomro mono norĩ ãma hã. Ìzadawa para ma tô aibã norĩ hã da te 're pawasisi za'ra, pi'õ norĩ zama. Ìzadawa para, ma tô duré da te 're simro, dazazéb u hã. 'Re dá'ã za'ra mono da, wa tô ãne hã te tâma 're 'manharĩ za'ra, Zezusihi zazei'wa norĩ ma hã. ⁵ 'Re ïhâimana u'âsi mono ma, da'ãma romhuri'wa ïpire uptabi hã ma tô ãne na hã ïwaihu'u, sasedoti ïpire uptabi hã, duré uburé zudezu norĩ ma roti'wa norĩ zama. Ta norĩ hã ï'ãma sadanharĩ za'ra wa'aba wamhã, te za ãne na hã aima ïwasu'u za'ra wa'wa, sena na. Ta norĩ hã ma tô tinhimi'ui'ére hã ïma sõmri za'ra, Damasitu u te âri da, ïsiré dama ïpire norĩ ma. Taha zarina, wa tô mo, Damasitu u te we simroi mono da, ïsazei'wa norĩ hã. Ìsi'uwazi nhorõ rutu na pawasisi ré, Zeruzarê u we te simroi mono da, wa tô sô ïmorĩ za'ra, ãme da te hã za'ra da.

⁶ — Tawamhã Damasitu u te rosahutu wapsi, abzuma wa'wa ma tô hãiwa hawi rowa'a za'êne hã ïma ai'ubuzi, waptu na ïhãiba nho'õmoi baba. ⁷ Taha wa, wa tô waptãrã, ti'ai wa. Ni'wai mreme hã wa tô wapa. ãne te ïmahã: “Saru. Saru. E marĩ wa, te ïwi 're ïrowasutu u'âsi mo.” — ãne te ïmahã.

⁸ — Tawamhã wa tô asa sada'ã: “Apito, e 'wa hã, a hã.”

— Tawamhã te duré asa ïma tinha: “Wa hã Zezusi, Nazaré ãma aré 're ïnhamra mono. Te ïwi 're ïrowasutu u'âsi mo.” — ãne te ïma siwasu'u.

⁹ — Rowa'a za'êne hã ïma si'ubuzi wamhã, ïsiré ïsi'aba're norĩ hã ma tô 'madã'ã za'ra, rowa'a hã. Tane nherê, ta norĩ hã ïmreme hã te te wapari waihu'u za'ra õ di, ïma ïnharĩ'wai mreme hã. ¹⁰ Tawamhã wa tô duré 'mahã, ãne: “Apito, e marĩ, wa za 'manha.”

— Tawamhã Wanhib'apito te ïma tinha: “Aiwahutu, Damasitu u aimorĩ da. Tame te za ni'wa hã aima roti, uburé 'Re ïhâimana u'âsi mono te te aima ïpisutuzé hã 'manharĩ da.” — ãne te ïma tinha.

¹¹ — Tawamhã rowa'a za'êne hã ma tô ïtob'a. Taha wa, ïsiré ïsi'aba're norĩ hã ma tô ïpano na siwi ïzaprõ. Taré ta norĩ hã te te siwi ïzaprõni na wa tô wi, Damasitu u. ¹² Tame aibã hã te 're hâimana, Ananiza na ïsisi hã. Ta hã 'Re ïhâimana u'âsi mono nhimiroti 'rata wapari pese 'wa. Zudezu norĩ hã tame 're ïsi'ubumroi mono hã ma tô Ananiza hã te te 're wêsãmri za'ra. ¹³ Ta hã ma tô we ïzõ rĩtĩ. Tawamhã, ïtême wisi wamhã, ma tô ïma tinha, ãne: “Ìsisãnawã Saru, apã rob'madã'ã.” — ãne te ïma tinha, aibã hã.

— Tawamhã awa'awi, wa tô duré apã rob'madã. Taha wa, Ananiza hã wa oto 'madã. ¹⁴ Tawamhã ta hã te duré ïma tinha: “'Re ïhâimana u'âsi mono hã wahi'rata norĩ nhib'apito hã ma tô sima aipisutu, te te ai'ãma sima 're ïroti mono zé hã waihu'u da. Ma tô duré aima

pisutu, Wanhib'apito Zezusi hã iwẽ uptabi 'manharĩ'wa hã bådâdi wa, sabu da, duré ãmreme hã wapari da. ¹⁵A hã te za dama 're ãsawã wasu'u mo, dahãiba mono bâ. Ta hã atõmo na ãsabu hã, duré aipo're na ãmreme hã iwapari hã te za dama 're ãwasu'u mo. ¹⁶E marĩ zõ te bété asimipa, ãhãna hã. Ma'ãpé aiwahutu, â dawabzuri hã da te aima 'manharĩ da, duré Wanhib'apito wi rowaptẽre da, te te asõ'reptu da. Tawamhã aiwasédé hã te za aima tãpa." — ãne ma tô ãma roti, Ananiza hã.

'Re ãhãimana u'ãsi mono hã Paruhu ma, romhuri te te ãpisutuzé wasu'u

Tawamhã Paru hã dama siwasu'u 'rãsutu da, ma tô ãne dama rowasu'u:

¹⁷⁻¹⁸ — Tawamhã, Zeruzarẽ u apã ãwisi wamhã, 'Re ãhãimana u'ãsi mono ãma 're ãdawata za'ra mono zéb u wa tô mo, tãma ãmreme da. Tawamhã tãma ãmreme sina, ãnhotõ õ nherẽ, ãnhotõ 'rowi te ãrosawẽre ne, wa tô Wanhib'apito hã sabu. ãmreme hã wa tô wapa. Te ãma tinha, ãne: "Ai'aba're na aiwatobro Zeruzarẽ hawi, ãmemhã da te aiwapari za'ra õ wa za, ãwasu'u na hã."

¹⁹ — Tawamhã wa tô asa tãma ãsiwasu'u: "ãme 're ãsi'ubumroi mono norĩ hã ma tô ãhãimanazém na siwi ãwaihũ'u. Rowahutuzé mono bâ wa tô asazei'wa norĩ zõ 're ãzasi, dazazéb 're te 're 'mazai mono da, duré te 're ahã za'ra mono da. ²⁰Duré Esitéwã, dama aiwasu'u'wa hã da te dasiwi wĩrĩ wamhã, wa tô dasiré ãhãiba. Wa hã wa tô ãma da'ab'madã. ãma wẽ di, ãdã'ázé hã. ãwĩrĩ'wa norĩ uza, ãsisiwimhã tũ'ubuzé hã, wa tô sa 'madã'ã za'ra." ãne wa tô asa tãma ãsiwasu'u, Wanhib'apito ma.

²¹ — ãne na Wanhib'apito ma, ãsiwasu'u wamhã, ma tô ãma rob'ru, ãne: "Mo oto aimorĩ. Zudezu'õ norĩ tẽme, wa za asatõ, romhã na." ãne ma tô ãma rob'ru, Wanhib'apito hã. — ãne ma tô Paru hã tisiré zudezu norĩ ma hã siwasu'u.

²² Tawamhã Paru hã zudezu'õ norĩ hã te te sisi wamhã, ma tô sada tizahi za'ra, zudezu norĩ hã zudezu'õ norĩ te te sisi õ ré hã te te aré wapari wẽ za'ra nherẽ. Taha wa, te sa'ẽtẽ sima 'mahãrã za'ra, zudezu norĩ hã, ãne:

— Wĩrĩ aba. Õ hã wasétére di. Dã'ã hã.

²³ ãne ma tô zudezu norĩ hã ãma si'mahãrã za'ra, hãrã 'rãihã na, ãsisiwimhã ti'ubuzé hãimo te te 're wanarĩ za'ra mono sina. Ropru te duré hãimo sãmra za'ra, sada siti'ru za'ra wa.

Paru hã da'wapéi'wa norĩ nhib'apito ma, ãsiwasu'uzé

²⁴ Tawamhã romanu hã da'wapéi'wa norĩ nhib'apito hã ma tô da'wapéi'wa norĩ ma 'ru za'ra, 'ri para u te te siwi 'mazébré da, Paru

hã. Te duré tãma 'ru za'ra, te te siwi 're pré'é mono da, siwasu'u da, zudezu norĩ te te sima ĩ'ruzém na te te waihu'u da. ²⁵ Tawamhã ma tô siwi hiwasisi, ĩsi'uwazi nhorõ rutu na te te siwi 're pré'é mono da. Tawamhã Paru hã ma tô da'wapéi'wa norĩ nhib'apito zadawa para dawada'uri'wai ma tinha, ãne:

— E ĩwaseté na asiwi ĩwaih'u'aba wa, ma tô asiwi 're ĩpré'é aba mo. E tô ĩ'uwaibaba ãne hã, wa hã romanu nherẽ. — ãne te Paru hã tãma tinha, da'wapéi'wa norĩ wada'uri'wai ma.

²⁶ Tawamhã Paruhu mreme te te wapari wamhã, da'wapéi'wa norĩ wada'uri'wa hã ma tô tinhib'apito ma wasu'u:

— E marĩ ãma 'manharĩ da bâ. Ni'ã. Ô hã romanu. — ãne ma tô tãma wasu'u.

²⁷ Taha wa, apito hã ma tô mo Paruhu u, te te sadanharĩ da. Tawamhã ãne te sadanha:

— ĩma asiwasu'u na, te waihu'u da. E nare a hã romanu.

— ĩhe. Wa hã, romanu.

²⁸ Tawamhã apito hã te duré tãma siwasu'u, ãne:

— Wa hã duré, romanu. ĩpoto'wa hã romanu ô nherẽ, wa'âbã za'êtẽ uptabi na wa tô ĩsiwa'â romanu norĩ ma, ĩsiromanu da.

Tawamhã Paru te asa tãma tinha:

— Tazahã ĩpoto'wa hã romanu wa, wa hã duré romanu u'â. — ãne te asa tãma tinha.

²⁹ Tawamhã Paru hã romanu na siwasu'u wa, awa'awi ma tô da'wapéi'wa norĩ hã tãma ai'rê za'ra, te te siwi sadanharĩ za'ra ãna. Duré da'wapéi'wa norĩ nhib'apito hã ãne na te te waihu'u wamhã, ma tô pê'ewara, ĩsimiwada'uri zarina, te te siwi hiwasisi wa.

Paru hã dama roti'wa norĩ nho're ĩsiwasu'uzé

³⁰ Tawamhã da'wapéi'wa norĩ nhib'apito hã ma tô sima wẽ, zudezu norĩ hã Paruhu ãma ĩwasédé hã te te siwi ãma ĩhirizé hã sena na te te waihu'u da. Taha wa, awẽpsi ma tô 'Re ĩhâimana u'âsi mono ma, da'ãma romhuri'wa ĩpire norĩ ma 'ru za'ra, uburé zudezu norĩ ma roti'wa norĩ ma zama, Paruhu zada si'rã'õtõ da. Da'wapéi'wa norĩ ma, ma tô duré 'ru za'ra, Paruhu pawasisizé hã te te tãma wasihu za'ra da, dama ĩpire norĩ nho're sab da.

23 ¹ Tawamhã zudezu norĩ ma roti'wa norĩ tẽme, te rob'madââ pese, Paru hã. Te tãma nharĩ za'ra, ãne:

— Wasiré Izarazéhé nhihudu norĩ, wa hã wa tô 're ĩsi'madââ u'âsi, 're ĩmorĩ wẽ u'âsi da, 'Re ĩhâimana u'âsi mono nho'a. Taha wa, ĩpẽ'ẽ wapu na wa 'rãwi 're ĩsisaze. — ãne te tãma siwasu'u za'ra.

² Tawamhã Ananiza hã sasedoti ĩpire uptabi hã ma tô ti'ru, ĩrata ĩsimasam norĩ ma, te te siwi sadawa pré'é da, Paru hã. ³ Taha wa, te Paru hã asa tãma tinha:

— Oro wama roti'wa za a hã, ma aiwasédé hã ããma ãmanha. A hã ãme te asã, ãpibu da, 'Re ãhãimana u'ãsi mono nhimiroti 'rata na rob'ui'ére zarina 're ãmorizéb zô. Tane nherê, ãsimiroti hã ma tô ãupa. Da te ãzadawa pr'éé da, ma tô dama ãru. Ta hã 'Re ãhãimana u'ãsi mono nhimiroti zarina ã di. Taha wa, te za ai'azã. — ãne te tãma tinha, Paru hã.

⁴ Tawamhã ãrata ãsimasam norã hã te tãma nharã za'ra, ãne:

— E marã da, ma tô sasedoti ãpire uptabi ãma ãwasé.

⁵ Tawamhã Paru te asa tãma nharã za'ra:

— E nare ta hã sasedoti dama ãpire. Te waihu'u ã di. Te waihu'u 'wa'ãhã, te tãma nharã ã di aré. 'Re ãhãimana u'ãsi mono mreme ui'ére 'rata na wa tô ãne hã waihu'u za'ra ni: “Ni'wa hã dama ãpire wamhã, tãma 're aimreme wasété za'ra wa'aba mono ã di za.” ãne ma tô wama waihu'u za'ra. — ãne Paru te asa tãma nharã za'ra.

⁶ Tawamhã Paru hã ma tô waihu'u, dama roti'wa norã, sina ãsipo'o za'ra zé hã. Ni'wam norã hã sadusezu, duré ni'wam norã hã parisezu. Tawamhã, ma tô dama si'mahã, ãne:

— Wasiré Izarazéhé nhihudu norã, ãwapari za'ra wa'aba. Wa hã parisezu. ãmama norã zama parisezu. Dadãã nherê, apã dahãiwa'utuzé wasu'u hã te sazei wa, wa asõ're ãzab za'ra wa'wa, asiwi ãwaihu'u za'ra wa'aba da, taha zô si 're ãnhimipari u'ãsi mono wa. — ãne ma tô dama si'mahã.

⁷ Tawamhã mreme pari, tame ãsi'rã'õtô norã hã ma tô sina ãsipo'ozéb zarina sima nharã za'ra, parisezu norã hã, sadusezu norã me. ⁸⁻⁹ Parisezu norã nhimizazézé hã, ãne: 'Re dadãã za'ra mono nherê, apã 're ãdahãiwa'utu za'ra mono na, duré hãiwa ãma 'Re ãhãimana u'ãsi mono ma, romhuri'wa norã hã tô sena na 're ãhãimana za'ra mono na, duré dapê'ézani hã dawã 're wairébé mono wamhã, nimomo 're ãdanomro mono na hã. ãne parisezu norã nhimizazézé hã. Tane nherê, sadusezu norã hã ãne na simizaze za'ra ã di, ta norã hã. 'Re ãdahãiwa'utu za'ra mono zé hã, mare di, u. Duré hãiwa ãma 'Re ãhãimana u'ãsi mono ma, romhuri'wa norã hã, mare di, u. Duré dapê'ézani, dawã 're wairébé mono wamhã, nimomo 're danomro mono ã di za, u. ãne sadusezu norã nhimizazézé hã. Taha wa, ma tô 're sisadawa 'rui u'ãsi za'ra, parisezu norã hã, sadusezu norã me.

Tawamhã 'Re ãhãimana u'ãsi mono nhimiroti 'rata na dama rowahutu'wa norã hã, parisezu na 're ãhãimana za'ra mono norã hã hãiwi ma tô aimasa, Paru, da te dasiwi ããrizé hã te te siwi wê'ô wa. ãne te mreme rãihã na nasi ãma si'mahãrã za'ra:

— Aibã hã, ã hã wa tô waihu'u za'ra ni. Tiwasédé hã te te ãri ã di. ãté hãiwa ãma 'Re ãhãimana u'ãsi mono ma romhuri'wa, ma tô tãma rowasu'u. ãté ni'wai pãézani, ma tô nima hawi tãma rowasu'u. — ãne te parisezu norã hã nasi ãma si'mahãrã za'ra.

10 Tawamhã damreme tete na dasi'wapé za'ra wa, da'wapéi'wa norĩ nhib'apito hã ma tô ãma hâtârâ, Paruhu ãma, da te dasiwi hãiba'ëi mono õ'umhasite. Taha wa, ma tô da'wapéi'wa norĩ ma 'ru za'ra:

— Sô ai'aba'rei wa'aba, asiwi wazere aba da, dawa'wa hawi. Tawamhã wanhorôwa u te za we asiwi isaprõni 'wa apâ. — ãne te tãma 'ru za'ra.

11 Tawamhã taha mara na Wanhib'apito hã ma tô tãma sihãiré, Paruhu ma. Te tãma tinha, ãne:

— Aipahi tõ. ãme Zeruzarê ãma ma tô dama iwasu'u pa. Roma na 'ri nho'õmo nhisi ãma te za duré õhõ na si dama iwasu'u, niwamhã.

Zudezu norĩ hã Paru te te sima i'ru za'ra zé wasu'u

12 Tawamhã awẽ rowa'a wi, zudezu norĩ hã ma tô pi'uriwi si'rã'õtõ. Te sima 'ru za'ra, Paru hã te te siwi wĩrĩ da. ãne te sima ãma roti za'ra:

— Paru hã wa te wasiwi wĩrĩ aba. Tawamhã 'Re ihãimana u'âsi mono ma, wa za wasi'ru za'ra ni, wa te wasiwi wĩrĩ õ wamhã, te te wa'uprosi da, wa te wasima i'ruzé hã wa te ãma uwaimrami za'ra õ wamhã. Wa te wasima i'ruzé hã wa te ãma uwaimrami za'ra õ ré, wasaihuri õ di za. Duré wa te âhuri õ di za. — ãne ma tô sima roti za'ra, Paruhu ãma. 13 Aibã hã 40 nhipai u ihãiba hã ma tô ãne sima 'ru za'ra. 14 Tawamhã zudezu norĩ hã ma tô ai'aba're, 'Re ihãimana u'âsi mono ma, da'ãma romhuri'wa ipire norĩ u, dama ipire norĩ u zama. Te tãma nharĩ za'ra, ãne:

— Paru hã wa tô wasima 'ru za'ra ni, wa te wasiwi wĩrĩ da. 'Re ihãimana u'âsi mono ma, wa tô duré wasi'ru za'ra ni, te te wa'uprosi da, Paru hã wa te wasiwi wĩrĩ õ wamhã. Tawamhã wa te wasiwi wĩrĩ õ ré hã, wasaihuri õ di za. 15 ãhãna, ma'ãpé da'wapéi'wa norĩ nhib'apito ma, waihu'u za'ra wa'aba, asi'rã'õtõ aba zém na. Dama roti'wa norĩ me, uburé asi'rã'õtõ aba zém na tãma waihu'u za'ra wa'aba, Paru te te i'manharizé hã waihu'u pese za'ra wa'aba da newa, Paru hã te te we atẽme saprõni za'ra wa'aba da. Tawamhã wa norĩ hã bâdâdi wã wa, wa za sô asimro ni, atẽme wisi za'ra wa'aba õ ré, wa te wasiwi wĩrĩ da. — ãne te tãma nharĩ za'ra.

16 Tawamhã 'ritéi'wa hã ma tô wapari za'ra, sô idanhimipari za'ra na hã. 'Ritéi'wa hã Paruhu 'ra wapté, ihidiba 'ra. Taha wa, te Paruhu u mo, da'wapéi'wa norĩ nhorôwa u te te po're pu'u da. 17 Tawamhã Paru hã ma tô sô hã, da'wapéi'wa norĩ wada'uri'wa zõ. Te tãma tinha, ãne:

— ã hã 'ritéi'wa hã ãma saprõni, asib'apito u te te tãma rowasu'u da. Marĩ hã te te iwaihu'uzém na te za tãma rowasu'u. — ãne te tãma tinha.

18 Tawamhã iwada'uri'wa hã ma tô saprõ, apito u. Te tãma tinha, apito ma:

— Paru hã da'wapéi'wa norĩ te te 'madâ'â za'ra da, wanhorõwa ãma isa hã ma tô ĩzõ hã. Ta hã ma tô ĩma tinha, 'ritéi'wa hã te we atême saprõni da. Ta hã, marĩ hã te te iwaihu'uzém na te te aima rowasu'u da, ma tô ĩma tinha, te we atême saprõni da. — ãne te tãma wasu'u.

19 Tawamhã da'wapéi'wa norĩ nhib'apito hã ma tô 'ritéi'wa hã pa'â. Danhiti ma tô saprõ, te te tãma rowasu'u da, ãne:

— E marĩ te za bété ĩma ĩwasu'u. — ãne te sadanha.

20 Tawamhã ma tô asa tãma rowasu'u:

— Zudezu norĩ hã ma tô sima 'ru za'ra, Paru hã awêpsi te te aiwi waptêrê za'ra da, dama roti'wa norĩ nho're sab da, itême satõrĩ za'ra da. Paru te te ĩmanharízê hã te te waihu'u pese za'ra da newa, te za aiwi waptêrê za'ra. 21 Tawamhã itême satõrĩ za'ra da, saze za'ra õ di za. Tô'ã. Aibã norĩ hã 40 nhipai u ihãiba hã ma tô sima 'ru za'ra, te te siwi wĩrĩ da. Te te siwi wĩrĩ õ ré hã, saihuri õ di za, u. Duré â hã te te âhuri õ di za, u. 'Re ihãimana u'âsi mono ma, ma tô duré si'ru za'ra, te te uprosi da, te te sima ĩ'ru za'ra zé hã te te ãma uwaimrami za'ra õ wamhã. Te za, u, sô aima'uri za'ra. Asa tãma ĩrowaihu'u za'ra zéb zõ si, te ãhãna hã mapari za'ra. — ãne te tãma rowasu'u.

22 Tawamhã apito hã te sadawa uwati, 'ritéi'wa hã, ãne:

— Ni'wai ma, ĩma ĩrowasu'uzém na hã rowasu'u tõ za. — ãne te sadawa uwati, apito hã. Taha pari, te tãma rob'ru, morĩ da.

Apito Perihi u, Paru da te ĩsaprõnizé wasu'u

23 Tawamhã da'wapéi'wa norĩ nhib'apito hã te oto sô tihârã zahuré, tizapari da'wapéi'wa wada'uri'wa norĩ zõ. ãne te tãma rob'ru zahuré:

— Ma'ãpé sô aihârã aba, da'wapéi'wa norĩ zõ, para na 're ĩnomro mono hã 200 na ihãiba norĩ zõ, duré awaru na 're ĩnomro mono hã 70 na ihãiba norĩ zõ, duré ĩsi'uwazi'wa na dapãrĩ'wa norĩ hã 200 na ihãiba norĩ zõ. Mara sime na te za aiwairébé 'wa, Sézarezã u ai'aba'rêi wa'aba da. 24 Awaru hã te za ĩubumroi wa'wa, Paru hã ãma ĩmorízéb da. Awaru na te za asiwi ĩsaprõni waré wa'wa, Peri na danhib'apito nhisi u, asiwi ãwisi wê wa'aba da. — ãne te tãma rob'ru zahuré.

25 Tawamhã da'wapéi'wa norĩ nhib'apito hã Zeruzarê ãma 're ĩsãmra mono hã ma tô Perihi ma rob'ui'éré. ãne ĩsimi'ui'éré hã:

26 “Peri, wanhib'apito, uburé na da'madâ'â'wa, wa ãma asawi.

“Wa hã, Caradiu Risi'asi.

27 “Ã hã aibã hã ma tô zudezu norĩ hã siwi ti'â. Te aré siwi tĩwĩ. Tawamhã wa hã wa tô itême wi, da'wapéi'wa norĩ me. Wa tô dawĩ ãma wasisaprĩ za'ra ni, romanu na 're ihãimana mono na te waihu'u

wa oto. **28** Wa tô ãsima wê, ãwasédé hã da te ãma ãsa'razé hã te waihu'u da. Taha wa, wa tô saprõ, zudezu norĩ ma roti'wa norĩ tême. **29** Taha wa, wa tô waihu'u oto. Marĩ ãwasédé hã te ãma waihu'u õ di, da te ãwĩrízéb da hã, duré dazazéb 're, da te dasiwi ãsêrêzéb da hã. Mare di. Zudezu norĩ 're ãhãimana za'ra mono zé wa'rãmi, 're ãhãimana mono zém na si ma tô ãwasédé hã siwi ãma sa'ra. **30** Zudezu norĩ hã te te siwi wĩrĩ da, te te sima ãru za'ra zé hã ma tô duré ãma waihu'u ni. Te waihu'u wi, wa tô ãma atême satõ, sa'êtê. ãwasété na tãma ãnharĩ'wa norĩ ma, wa tô duré ãma rob'ru za'ra, ãma atême si'aba'rê da, asõ'a te te ãwasédé hã ãma sa'ra da. ãne si, wa ãma aima rob'ui'ére.”

31 Tawamhã da'wapéi'wa norĩ hã te te tãma ãru za'ra zém na ma tô ãma uwaimrami za'ra. Paru hã ma tô siwi saprõ. Tawamhã tô ãmara na ma tô aihutu, ãtipatiridi na 'ri nhoõmo nhisi u. **32** Tawamhã awêpsi, da'wapéi'wa norĩ, para na ãsi'aba'rê norĩ hã ma tô apã ai'aba'rê, tinhorõwa u. Paru hã ma tô rême za'ra, awaru na 're ãnomro mono norĩ si te te siwi saprõni da oto. **33** Tawamhã ta norĩ hã ma tô siwi saprõ, Sézareza u. Tamomo sihutu wi, ma tô awa'awi siwi saprõ Paru hã, apito u. Tawamhã ma tô apito ma rob'ui'ére hã sõmri za'ra. **34** Apito, ma tô sõré, rob'ui'ére hã. Te te sõré parip si, ma tô Paru sadanha:

— E niha asipti'a nhisi hã.

Tawamhã te asa tãma tinha:

— Sirisiza na ãnhipti'a nhisi hã.

35 Tawamhã te te waihu'u wamhã, apito hã te tãma tinha:

— Aiwásédé hã te te ai'ãma ãsa'ra norĩ hã we sihutu wapsi, wa za aiwapa, ta norĩ siré. — ãne te tãma tinha.

Tawamhã ma tô da'wapéi'wa norĩ ma Paru hã 'ru za'ra, Erodihinihorõwa ãma te te siwi sêrê da. Te te duré siwi 'madã'ã pese da zama, te tãma 'ru za'ra.

Zudezu norĩ hã Paruhu ãma ãwasédé te te siwi ãma ãhirizé wasu'u

24 ¹Tawamhã bâdã hã 5 na ma tô ãma ne, Erodihinihorõwa ãma hãimana ré hã, Paru hã. Tawamhã Ananiza hã, 'Re ãhãimana u'ãsi mono ma da'ãma romhuri'wa ãpire uptabi hã ma tô Sézareza u wi, sasedoti ãpire uptabi hã. Ni'wam norĩ hã, da'madã'ã'wa norĩ hã ma tô siré te te simro. Danhimirob'manharizém na dawasu'u'wa zama te siré saprõni za'ra, Téturu na ãsisi hã. Ta norĩ hã apito Perihima, ma tô ãwasédé hã siwi ãma tihi, Paruhu ãma. ²⁻³Tawamhã apito Peri hã ma tô Paruhu zõ hã, danho're sab da. Taha pari, Téturu hã ma tô oto Paruhu ãma ãwasédé hã ãma tihi. Apito ma, te rowasu'u, ãne:

— Roti'wa, a hã aiwẽ uptabi di. A hã wama 're roti wẽ u'âsi mono wa, wa rowẽ na si 're wahâimana za'ra âhãna hã. Wa'madâ'â'wa norĩ ma, ma tô 're ĩroti wẽ u'âsi mo, daro mono bâ te te 're wa'madâ'â wẽ za'ra mono da, marĩ ĩwasédé hã te te wama 're pese za'ra mono da. Tawamhã waro mono bâ, asimipawaptobzém na wama 're asõpru mono wa, wa wa te 're aiwêsãmri u'âsi za'ra. ⁴ Tane nherẽ, ĩwapari wa'a õ'umnhasite, ĩmreme syry na wa za aima rowasu'u. Asõpru wa, da'upana te aima rowasu'u wamhã, âté aima wẽ di za, ĩwapari da hã. ⁵ Ô hã aibâ hã wa tô waihu'u za'ra ni, timreme na daré ro'wa'rutu'wa na hã. Duré daro mono bâ zudezu norĩ hã te te ĩropéi mono tẽme 're morĩ wamhã, ma tô te te da'âma 're aro'wa'rutu. Duré nazarenu na dasina dasipo'ozém nhisi niwĩ, 're ĩnomro mono ma hã pire di, õ hã. ⁶ 'Re ĩhâimana u'âsi mono âma 're ĩdawata za'ra mono zé hã te aré wawi wasété, 'ri hã. Tazahã wa tô wasiwi âri ni. ⁷ Tawamhã apito Risi'asi hã ma tô watẽme wi. Sa'êtẽ ma tô wawi ti'â, Paru hã. ⁸ Ta hã ma tô ĩwasété na tâma ĩnharĩ'wa norĩ ma 'ru za'ra, asõ'a simasab da, te te aima wasu'u za'ra da. Taha wa, ã hã aibâ hã sadawa pibui wamhã, tô sena na te za ĩwaihu, ĩwasédé hã wa te wasiwi âma ĩsa'razém na hã. — ãne te Téturu hã apito sada wada'u.

⁹ Tawamhã zudezu norĩ, tame ĩsimasam norĩ hã te duré sadawa waptob za'ra, ĩwasu'u tô sena na.

Paru hã, Perihi uiwada ĩsiwasu'uzé

¹⁰ Tawamhã apito hã ma tô Paruhu ma tinhib'rada sarõtõ, timreme hã te te oto wazere da. Taha wa, Paru hã timreme hã ma oto waze, ãne:

— Ma tô ai'âma tiwahub ahã, âme dama rowairébé'wa na 're aihâimana mono ré hã. ãne hã ĩma waihu'u pese di. Taha wa, asõ'a ĩsi'uihã na aima ĩsiwasu'u da hã, ĩma wẽ di. ¹¹ ĩmreme hã sena na te za ĩwaihu. Nimosi, wa tô wi, Zeruzarẽ u hã. Bâdâ ¹² na ma tô ĩ'âma ne, tame ĩnhamra ré hã. 'Re ĩhâimana u'âsi mono âma ĩwata da, wa tô wi. Tawamhã 'Re ĩhâimana u'âsi mono âma 're ĩdawata za'ra mono zéb âma 'ri 'wawi wa'ra 're, ĩnhamra ré, ĩsiré zudezu norĩ hã ma tô ĩsãmri za'ra. ¹² Tane nherẽ, ĩmreme na te ĩdazadawa 'razãri na hã te te ĩwapari za'ra õ di. Zudezu norĩ te, rowahutuzé mono bâ ĩmreme na te dazada'rãmi õ di. Duré 'ri babab zama te da'azada'rãmi mono õ di. ¹³ Taha wa, ĩwasété newa, tô sena na te te siwi ĩ'âma sa'ra waihu'u õ di. Mare di. ¹⁴⁻¹⁵ ãne wa za aima ĩsiwasu'u. 'Re ĩdanomro mono zép téb zarina, wa tô te 're romhuri, 'Re ĩhâimana u'âsi mono ma. 'Re ĩdanomro mono zép té wasu'u hã te zudezu norĩ hã te te siwi 're wẽ'õ za'ra, senai õ newa. Tane nherẽ, 'Re ĩhâimana u'âsi mono nhimiroti hã, wahi'rata norĩ nhib'apito nhimiroti hã wa

tô uburé saze, Mozési te te âma ïrob'ui'éré hã. Ìsadawa wasu'u 'rata 'wa norĩ nhimi'ui'éré hã wa tô duré saze. Ìwasédé hã te te siwi Ì'ãma ìsa'ra norĩ hã 'Re ìhâimana u'âsi mono âma te te ìsasômri za'ra ne, wa duré wa hã âma sasô. Dadâ'â nherê, aihĩni apâ te te 're ìda'ahâiwa'utu mono zém na wa tô âma sasô, ìwê hã duré ìwasédé hã apâ te te 're ìda'ahâiwa'utu mono zém na hã. **16** Taha wa, ìwê hã te 'manharĩ tô da hã, ìwa'a ô di, ìpê'ê wapu na 're ìsi'madâ'â u'âsi mono da si, 'Re ìhâimana u'âsi mono nho'a, duré danho'a zama. — Æne te Paru hã tãma siwasu'u, apito Perihĩ ma.

17 Te duré tãma siwasu'u, ãne:

— Zeruzarê nhiti 're ìmorĩ ré, ma tô Ì'ãma tiwahub ahã. Tawamhã tamomo wa tô apâ mo, danhibzari hã te âri da, ìsiré norĩ ma, te sômri da. Duré danhimizama hã da te ìsimro hã 'Re ìhâimana u'âsi mono ma, te sômri da, âma ìwata da, wa tô apâ mo. **18-19** Æne te 'manharĩ da, wa tô ìsipese, wasiré zudezu norĩ 're ìhâimana za'ra mono zéb zarina, 'Re ìhâimana u'âsi mono hã te te ìwêsâmri da. Tawamhã zudezu norĩ hã Azi'a na danhipti'a nho'ômo nhisi hawi ìsihudu hã ma tô ì'madâ'â za'ra, 'Re ìhâimana u'âsi mono âma 're ìdawata za'ra mono zéb âma 'ri 'wawi wa'ra 're. Tame te te ì'madâ'â za'ra wamhã, ì'rata dasi'rã'ô'tô ô di. Da te ìmreme 'razârĩ ô di. Rowê si. Ta norĩ hã te te ì'madâ'â za'ra norĩ hã marĩ ìwasédé hã te te ì'ãma waihu'u za'ra wamhã, we si'aba'réi 'wa'âhã, aré wê di, asô'a ìwasédé hã te te ì'ãma sa'ra da. **20** Ta norĩ hã we si'aba'réi ô wamhã, âté asô'a ìsimasam norĩ si te za aima ìwasu'u za'ra. Dama roti'wa norĩ nho're ìzab ré, marĩ ìwasédé hã te te ì'ãma ìwaihu'u za'ra zém na, te za ìwasu'u za'ra, ãme ìzab ré. **21** Wa hã wa za aima ìsiwasu'u, te ìmahârâzém na, dama ìpire norĩ nho're ìzab ré, ãne: “À bâta na wa asô'a ìzab za'ra wa'wa, ìpibui pese za'ra wa'aba da. Dadâ'â nherê, apâ dahâiwa'utuzé, te sazei wa, 'Re ìhâimana u'âsi mono nhimiroti na 're ìmorízéb zô te za ìpibu za'ra wa'wa.” Æne si wa tô ìsi'mahã, dama ìpire norĩ nho'a ìzab ré. Áté ãne ìmreme wamhã, te ì'ãma rosa'rata za'ra, ìwasété na. — Æne te Paru hã siwasu'u, apito Perihĩ ma.

22 Tawamhã apito Peri te tãma tinha:

— Zahadu, apito Risi'asi wei wisi wapsi, wa za niha hã aima rowairébé. — Æne te tãma tinha.

Apito Peri hã ma tô waihu'u pese, 're ìdanomro mono zép té hã. Tane nherê, te te âma wapari 'rãsutu ô di.

23 Tawamhã apito Peri hã ma tô da'wapéi'wa norĩ wada'uri'wai ma waihu'u, ãne:

— 'Madâ'â pese za'ra wa'aba za, ã hã aibã hã aiwi simani za'ra wa'aba tô da. Tazahã, marĩ hã te te 'manharĩ da, te te sima wê wamhã, syry na te za tãma ìrowairébé 'wa. Duré, ìsiré norĩ hã

ihâimanazéb da, te te pawaptob za'ra da, we itême sisisi wamhã, wẽ'õ za'ra wa'aba õ di za, tiwi. — ãne ma tô tâma waihu'u, apito hã.

**Paru hã Apito Perihi nho're isabzê wasu'u,
Durusiraha nho're me**

24 Bâdâ hã siwaptom na âma ne pari, ma tô apito Peri hã Paruhu zô hã, timro me, Durusiraha me. Durusira hã, zudezu. Tawamhã Cristu Zezusi hã da te dasina 're i'umnhasi za'ra mono zém na ma tô Paru hã tâma rowasu'u zahuré. Apito Peri hã ma tô isimirowasu'u hã wapari pese. 25 Iwẽ na si 're idanomro mono zém na ma tô tâma rowasu'u, marĩ hã iwasédé hã da te dasiwi iwẽ'ózém na zama. 'Re danomro wasété mono wa, rob'rãsutu u 'Re ihâimana u'âsi mono, za niha te te dama irob'manharĩ pipa zém na ma tô duré tâma rowasu'u. ãne hã te te tâma awasu'u wa, ma tô apito Peri hã tipahi. Taha wa, te tâma tinha, Paruhu ma:

— Ahãna te za aimo a'â. Niwa te isima wẽ wapsi, wa za duré asô hã apã, te aiwapari da.

26 Tawamhã Paruhu âma te rosa'rata, rob'uiprazém na tâma siwa'âbã da newa, dazazém hawi watobro da. Taha wa, te nasi sô hã, te te sima rowasu'u zahuré da.

Paru hã Pesituhu ma, isiwasu'uzé wasu'u

27 Tawamhã maparane ma tô âma tiwahu, Sezariza âma sãmra ré, dazazéb 're, Paru hã. Tawamhã Posi'u Pesitu hã te za oto si'apito, Perihi nhowa're're. Taha wa, apito Peri hã sisa'u ma tô tizadawa âma tirê, dazazéb 're, hâimana u'âsi da Paru hã, isa'u hã. Zudezu norĩ ma, rowězéb da, ma tô ãne hã tizadawa hã âma tirê.

25 1 Tawamhã Pesitu hã tame si'apito wamhã, bâdâ si'ubdatô âma ne pari, te oto mo Zeruzarẽ u, Sézareza hawi. 2 Zeruzarẽ u wisi wamhã, sasedoti ipire norĩ hã duré zudezu norĩ ma, roti'wa norĩ zama ma tô tâma wasu'u za'ra Paru hã, wasété ré ne. 3 Ma tô tiwi waptêrẽ za'ra, Paru hã te te tâma satõrĩ za'ra da, Zeruzarẽ u. Ta norĩ hã bâdâdi wãi wa, te te siwi wĩrĩ da, aré âma siwada'uri za'ra na dâ'ásina, ma tô tiwi waptêrẽ za'ra, Zeruzarẽ u te te satõrĩ da. 4 Tawamhã apito Pesitu hã ma tô asa tâma nharĩ za'ra, ãne:

— Paru hã Sézareza âma te nhamra dazazéb 're, da'wapéi'wa norĩ hã te te siwi 'madâ'â pese za'ra da tame. Tamomo wa za apã morĩ su. 5 Taha wa, dama imreme pire norĩ hã asiwa'wa hawi, asiwi satõrĩ za'ra wa'aba za, ime si'aba'ré da. Iwasédé hã te te âma hiri ze za'ra wamhã, tamep si te za tâma nharĩ za'ra, inho'a. — ãne te apito Pesitu hã tâma nharĩ za'ra.

6 Tawamhã bâdâ hã 8 na âté niwamhã 10 na ma tô âma ne, Zeruzarẽ âma sãmra ré hã, apito Pesitu hã. Taha pari, ma tô mo

apâ, Sézareza u. Wisi wamhã, awê te oto nhamra, dapa'uwati'wa simasisizém na. Tawamhã Paruhu zô ma tô da'mazatô, te te itême siwi saprôni da. ⁷Tawamhã Paru hã itême wisi wamhã, zudezu norĩ hã Zeruzarê hawi isi'aba're norĩ hã ma tô siwi uirĩ. Taha wa, apito ma, ma tô wasu'u wasété uptabi za'ra, Paru hã. Tane nherê, tô sena na iwasédé hã te te siwi âma sa'ra waihu'u ô di, zudezu norĩ hã. ⁸Tawamhã Paru hã ma tô apito ma siwasu'u, âne:

— Zudezu norĩ nhimiroti wa'rãmi, iwasédé hã te 'manharĩ ô di. Mare di. 'Re ihâimana u'âsi mono âma 're idawata za'ra mono zéb âma duré iwasédé hã te 'manharĩ ô di. Duré Roma âma apito Sézaha ma, marĩ hã te 'manharĩ ô di, danhipai u danhib'apito ma hã. — Âne ma tô Paru hã si'wawi aimapa.

⁹Tawamhã apito Pesitu hã te asa tãma tinha:

— E Zeruzarê u aimorĩ da hã, aima wê di, tame da te asadanharĩ za'ra da, inho'a. — Âne te sadanha, zudezu norĩ ma, imreme te te tãma âma uwaimrami za'ra da, tãma irowê za'ra zéb da.

¹⁰Tawamhã Paru, te asa tãma tinha:

— Mare di. Imorĩ da hã, te isima rowê ô di. Roma âma apito Sézaha zadawa para, te âme 're ida'apa'uwati mo. Taha wa, amep si te za siwi izadanha, ihâimanazém na. Marĩ iwasédé hã te 'manharĩ ô di, zudezu norĩ ma hã. Âne na hã aima iwaihu'u pese di, a hã. ¹¹Marĩ iwasédé hã te 'manharĩ wa'âhã, da te dasiwi iwĩri da hã, aré isisawi ô di. Tane nherê, iwasédé hã te te siwi i'âma isa'ra hã tô senai ô wamhã, ni'wa hã te te tãma i'za'rei waihu'u za'ra ô di. Taha wa, Roma na 'ri nho'ômo nhisi u si te za izatô, apito Sézaha nho're izab da, taha ma si isiwasu'u da, tame. — Âne te tãma si'ru, Paru hã.

¹²Tawamhã Paruhu mreme hã te te wapari wamhã, apito Pesitu hã isimiroti na âma isime za'ra norĩ me, ma tô sima âma roti za'ra. Taha parip si, ma tô asa Paruhu ma tinha, âne:

— Ma tô ima asi'ru, Roma âma apito Sézaha u te asatôri da. Tane tô. Te za tô itême aimo. — Âne ma tô tãma rowairébé, apito Pesitu hã.

Paru hã Apito Adaripaha nho're isabzé wasu'u, Berenisihi nho're me

¹³Tawamhã, syry na âma ronomro pari, apito Adaripa norĩ hã ma tô tihidiba me aimasisi zahuré, Sézareza u. Berenisi na ihidiba nhisi hã. Apito Pesitu hã te te sabu zahuré da, ma tô itême aimasisi. ¹⁴⁻¹⁵Tawamhã tame simasisi ré, bâdâ hã umro na âma ne pari, ma tô apito Pesitu hã apito Adaripaha ma wasu'u, Paru hã. Te tãma tinha, âne:

— Âme aibâ hã te za, dazazéb 're, apito Peri hã sisa'u te te dama iru hã, dazazéb 're, hâimana u'âsi da, isa'u hã. Tawamhã Zeruzarê u imorĩ wamhã, sasedoti ipire norĩ hã duré zudezu norĩ ma roti'wa

norĩ me, ma tō ĩma wasu'u za'ra, Paru hã wasété ré ne. Te dama hãiba 'ru da, ma tō ĩwasédé hã siwi ãma tihi. **16** Tane nherẽ, wa tō asa tãma nharĩ za'ra, ãne: “Mare di. Wa norĩ hã, romanu norĩ hã ãne wa te 're 'manharĩ za'ra mono õ di. Dasi'wawi 're dasimapa za'ra mono õ ré, wa te 're dahãiba za'rei waihu'u za'ra mono õ di. Te te dama 're ĩnharĩ za'ra mono norĩ nho'a 're dasimasa mono wapsi, te za a'â 're dasiwasu'u za'ra, sena zô.” ãne wa tō asa tãma nharĩ za'ra, sasedoti norĩ ma. **17** Tawamhã ta norĩ hã ma tō we ĩsiré ai'aba're. Tawamhã awēm na hã awa'awi wa tō sô nhamra, dapa'uwatizéb ãma. Wa tō dama ti'ru, da te we ĩtēme saprõni da, aibã hã. **18** Tawamhã tãma ĩnharĩ'wa norĩ hã ma tō sada aimasa. Tane nherẽ, marĩ na te te wasu'u wasété za'ra õ di. ĩwasété uptabi newa, wa tō aré ãma rosa'rata. Tane nherẽ, ãnei õ di oto, ĩnhimirosa'rada hã. **19** Zudezu norĩ nhimizazezém na sisada'ãbã za'ra wa, marĩ hã ĩwasété na te te ãma hiri za'ra neza. Aibã hã Zezusi na ĩsisi hã dâ'â nherẽ, apã ĩhãiwa'utu na te te dama 're wasu'u u'âsi mono wa, ma tō ĩwasété na tãma nharĩ za'ra. **20** Taha wa, wa hã ĩsimi'manharizéb zô te pibui waihu'u õ di, ãmemhã. Taha wa, wa tō sadawa pibu aré, Zeruzarẽ u morĩ da, te te sima rowẽ zô, tame da te dasiwi sadanharĩ da. **21** Tane nherẽ, ma tō ĩwi rowaptẽ, Roma ãma apito Sézaha u si te satõrĩ da, duré da'wapéi'wa norĩ nhib'rata sãmra da a'â, tamomo te satõrĩ õ ré. Taha wa, wa tō dama ti'ru, da te dasiwi ãma ropti da, ãme sãmra da a'â Paru hã, apito Sézaha u te satõrĩ õ ré. — ãne apito Pesitu hã ma tō tãma rowasu'u, apito Adaripaha ma.

22 Tawamhã mreme parip si, Adaripa te tãma tinha, Pesituhu ma: — Aibã mreme hã te wapari hã, wa ĩsima wẽ.

Tawamhã Pesitu te asa tãma tinha:

— Tane tō, awẽpsi te za ĩwapa.

23 Tawamhã awẽpsi apito Adaripa norĩ hã Berenisihĩ me, ma tō tizasi zahuré, apito te, dasi'rã'õtözéb u. Uza wẽ ré, duré sima sipese na, ma tizasi zahuré, dama pire wẽ te, ãma datob'uzu za'ra da. Da'wapéi'wa norĩ nhib'apito norĩ me ma tō asisi, 'ri nho'õmo ãma dama ĩpire norĩ me zama. Tawamhã apito Pesitu hã ma tō Paru hã dama ti'ru, te te ĩtēme siwi saprõni da. **24** Te te ĩtēme siwi saprõni wamhã, Pesitu hã ma tō dama tinha, ãne:

— Apito Adaripa, duré ãme 're asimroi wa'aba mono norĩ, ĩwapari za'ra wa'aba. ãhãta te za, aibã hã. Zeruzarẽ ãma ĩnhamra ré hã zudezu norĩ hã aihĩni ma tō siwi ãma ĩwasutu. ãmeb zama te siwi ãma ĩwasutu, dâ'â da. ã hã hãiba ré 're morĩ u'âsi wamhã, te za, u, te te da'ãma 're rowasété. **25** Tane nherẽ, marĩ na hã te waihu'u õ di, da te dasiwi ĩwirizéb da hã. Tawamhã õ hã si'uihã na ma tō ĩwi rowaptẽ, Roma ãma apito Sézaha u te satõrĩ da. Taha wa,

wa tô âma saze tô, te ãtême satõrĩ da. **26** E niha, wa za tawamhã bété ãwasété na tãma rob'ui'ééré, Roma âma wanhib'apito ma. Marĩ na sena na ãwasédé hã da te âma ãsa'razém na hã te waihu'u õ di, wa hã. Baba di. Taha wa, wa tô sô hã, asõ're sab za'ra wa'aba da, apito Adaripaha nho'reb zama. Marĩ zô te za asiwi ã'madâ'â 'wa pé, marĩ na pé te âma rob'ui'ééré da, wanhib'apito ma. **27** ãwasédé hã da te âma ãsa'razém na te tãma rob'ui'ééré waihu'u õ di. E niha da, wa za bété taré ãtême satõ, aibã hã da'wapéi'wa norĩ me morĩ da, Sézaha nho're sab da, si'uihã na tãma siwasu'u da. Marĩ hã ãwasédé hã da te âma ãsa'razé hã hãimana õ nherẽ, te ãtême satõrĩ waihu'u õ di. — Áne te apito Pesitu hã dama tinha.

Paru hã apito Adaripaha nho're, dama ãsiwasu'uzé wasu'u

26 ¹Tawamhã apito Adaripa ma tô Paruhu ma tinha, âne: — Áhãna, asi'uihã na te za wama asiwasu'u, aihãimanazém na.

Taha wa, Paru hã ma tô tinhib'rada hã dama wẽ, apito Adaripaha ma siwasu'u da. Taha pari, te âne tãma siwasu'u oto danho'a:

² — Apito Adaripa, ãto ti áhãna hã, asõ'a za oto aima ãsiwasu'u wa. Zudezu norĩ hã ãwasédé hã te te ã'ãma ãhiri za'ra zém na wa za ãsiwasu'u na wa'rã. ³Zudezu norĩ hã 're ãnomro mono zé hã aima waihu'u pese di. ãsisada'rãmi za'ra zé hã, aima waihu'u pese di duré. Taha wa, wa aiwi rowaptẽ, asimi'ẽ na ãwapari da.

⁴ — ãprédu wi, 're ãhãimana mono zém na ma tô uburé zudezu norĩ hã ãwaihu'u za'ra. ãrob âma 're ãhãimana mono ré, ma tô ãwaihu'u za'ra, 're ãhãimana mono zém na hã. Zeruzarẽ âma ma tô duré ãwaihu'u za'ra, tame 're ãhãimana mono ré hã. ⁵ Parisezu norĩ siré, wa tô 're ãhãimana. Wasiré zudezu norĩ hã Mozésihi nhimi'ui'ééré zarina sipai ãna 're ãhãimana za'ra mono zém nhipai u 're ãwahãimana za'ra mono zé hã, wasiré parisezu norĩ hã. Áne ãsãna'rata hawimhã, 're ãhãimana mono zé hã. Zudezu norĩ hã sena na te te aima ãwasu'u ze za'ra wa'áhã, âne na hã te aré aima ãwasu'u wẽ za'ra. ⁶ Dadâ'â nherẽ, apã te te 're ãda'ahãiwa'utu mono zéb zô, wa 're ãnhimipari u'ãsi, 'Re ãhãimana u'ãsi mono, wahi'rata norĩ ma, te te ãropisutu zô. Taha zarina, ma tô zudezu norĩ hã ã bãtã na ãwasédé hã ã'ãma hiri za'ra. ⁷⁻⁸ Wahi'rata norĩ, ¹² na ãhãiba norĩ nhihudu mono bã, wa wanhimi'ẽ na âma 're wawata za'ra, 'Re ãhãimana u'ãsi mono âma hã. Rowa'a na wa âma 're wawata za'ra, barana zama. 'Re ãhãimana u'ãsi mono te te wama ãropisutu zô, wa wanhimipari sina âma 're wawata u'ãsi za'ra. Óhõ zô 're ãnhimipari mono wa, te zudezu norĩ hã ãwasédé hã ã'ãma sa'ra. ãwapari'wa norĩ, e marĩ wa, te 'Re ãhãimana u'ãsi mono âma 're ãrosa'rata upa za'ra wa'aba mo, te te 're ãda'ahãiwa'utu mono zéb da hã, tãma ãwaihu'u õ newa.

9 — Wa tô aré ãsina rosa'rata, Zezusihi zazei'wa norĩ ãma te 're rowasutu u'âsi mono da, Nazaré ãma aré 're ãsãmra mono zazei'wa norĩ ãma. 10 Tawamhã Zeruzarẽ ãma ma, wa tô ãne hã te tãma 're 'manharĩ za'ra. Sasedoti ãpire norĩ zadawa para, wa tô te 're 'maza, dazazéb 're, 'Re ãhãimana u'âsi mono nhib'a'uwẽ norĩ hã. Duré da te dasiwi 're simroi mono da, da te dasima 're hãiba za'ré za'ra mono wamhã, wa tô te ãma 're dazaze za'ra. 11 Taha wa, wa tô te ãma 're arowasété, rowahutuzé mono bâ, Zezusi hã te te siwi 're wẽ'õ za'ra mono da, ãsazei'wa norĩ hã. Ta norĩ zada ãzahi uptabi wa, wa tô 'ri nho'õmo mono bâ te ãma 're rowasété za'ra, darob amoi ãma zama.

12 — Taha da, nimahã bātã na wa tô duré mo Damasitu u, ãsazei'wa norĩ zô, ãne hã te tãma 'manharĩ za'ra da. 'Re ãhãimana u'âsi mono ma, da'ãma romhuri'wa ãpire norĩ hã ma tô ãzatõrĩ za'ra. Rob'ui'ééré ma tô ãma sãmri za'ra, ãsazei'wa norĩ ãma te 're rowasété za'ra mono da, ãsadawa parab za'ra. 13 Apito, tane nherẽ, ma tô aimawi ãma tiromhãiba. Damasitu u ãmorĩ ré, abzuma wa'wa ma tô rowa'a za'ëtẽ uptabi hã ãma ai'ubuzi, hãiba hawi. Bātã nhimirowa'a nhipai u, rowa'a za'ëtẽ uptabi di. ãsiré ãsi'aba'ré norĩ uwaibaba zama ma tô ai'ubuzi. 14 Tawamhã aihĩni wa tô warere'e ni, ti'ai wa. Wa hã ni'wai mreme hã wa tô wapa. ãne te ãma tinha, ebreusi norĩ mreme na: “Saru, Saru, e marĩ wa, te ãwi 're ãrowasutu u'âsi mo. Aipẽ'ẽ 'remhã ma tô 're asi'u'a u'âsi mo, powawẽ hã wedehu 'rã'wa na da te zusi wa, te te sina mei wa, ãsi'u'a ne.”

15 — Tawamhã wa tô asa 'mahã: “Apito, e 'wa hã a hã.”

— Tawamhã Wanhib'apito te asa ãma tinha: “Wa hã Zezusi, te ãwi 're ãrowasutu u'âsi mo. 16 Ma'ãpé aiwahutu, hãibi asab da. Wa we aima ãsihã'ré, te ãsima aipisutu da, ãma romhuri'wa da. ã bātã na ãzabuzém na te za dama 're ãwasu'u u'âsi mo. Duré zahadu wapsi te aima ãwaihu'uzém na zama, te za dama 're ãzadawa wasu'u u'âsi mo. 17 Wa hã wa za te 're ai'madã'ã, asiré zudezu norĩ, ãsahi norĩ wi, te 're asõ'reptui mono da, duré zudezu'õ norĩ wi, te 're asõ'reptui mono da zama. Zudezu'õ norĩ tẽme, wa za oto asatõ. 18 Datob'a ne 're danomro mono wa, da te 're ãdato pese za'ra mono ne, te za 'Re ãhãimana u'âsi mono nhimiroti na 're ãpo're pu'u za'ra mo, zudezu'õ norĩ hã. Robra na 're ãnomro mono hã te za 're ã'awaibui mo, rowa'a na oto 're nomro mono da, ta norĩ hã. Satanasihini nhiptezém hawi te za 're ã'apizari mo, 'Re ãhãimana u'âsi mono niwĩ 're nomro mono da oto, te te sina 're ã'umnhasi za'ra mono zéb zarina, 'Re ãhãimana u'âsi mono hã ãwasédé hã te te tãma 're ã'apari mono da, duré ãma 're sib'a'uwẽ za'ra mono da oto dame.” ãne ma tô Wanhib'apito hã ãma pisutu, zudezu'õ norĩ hã. — ãne ma tô Paru hã siwasu'u, apito Adaripaha ma, tihãimanazém na te te ãma ãsaprízém na hã.

Paru hã tinhimiromhuri na ĩsiwasu'uzé

Tawamhã Paru te duré siwasu'u, ãne:

19 — Apito Adaripa, ĩwapari. Hãiwa hawi te ĩsabuĩ mreme hã wa hã te sadawa rême ô di. 20 Damasitu ãma uimrehêne wa tô Zezusihi zadawa wasu'u na hã dama ãma sãna'rata. Taha parip si, Zeruzarê ãma wa tô duré dama ãma rowasu'u. Taha parip si, wa tô duré Zudeza na danhipti'a nho'ômo nhisi ãma dama sadawa wasu'u, zudezu norĩ ma, zudezu'ô norĩ ma zama. Ta norĩ hã tiwasédé hã te te 're rême za'ra mono da, duré 'Re ĩhâimana u'âsi mono niwĩ 're nomro wê mono da, wa tô te tãma ãma 're rowasu'u za'ra, tô sena tiwasété wi 're ĩsipizari za'ra mono na, da te 're waihu'u za'ra mono da. 21 Taha 'ru te, ni'wam norĩ hã zudezu norĩ hã ma tô siwi ĩ'â, 'Re ĩhâimana u'âsi mono ãma 're ĩdawata za'ra mono zéb ãma 'ri 'wawi wa'ra 're, ĩnhamra ré. Te aré siwi ĩwĩ. 22 Tane nherê, 'Re ĩhâimana u'âsi mono hã ma tô te te 're ĩpawaptob u'âsi. Taha wa, ã bătâ na ĩhâiba ré, wa zahadu 're ĩhâimana. Taha wa, zahadu wa nasi dama sadawa wasu'u, dama ĩwapu norĩ ma, duré dama ĩpire norĩ ma zama. Uburé Mozésihi nhimirowasu'u zarina, duré 'Re ĩhâimana u'âsi mono zadawa wasu'u 'rata 'wa norĩ nhimirowasu'u zarina, wa tô te dama 're sadawa wasu'u. ĩnhimizadawa wasu'uzém na ãma ĩsipai ô di. Romhã ré ma tô ta norĩ hã te te dama 're wasu'u za'ra, ãne: 23 “Danho'reptui'wa da, 'Re ĩhâimana u'âsi mono te te ĩpisudu hã te za robzépata za'êtê. Te za dasiwi wĩrĩ ni. Dadâ'â nherê, apâ te te 're ĩdahâiwa'utu mono zéb da na te za sãna'rata. Tawamhã te za dama waihu'u za'ra, rowa'a na 're ĩdanomro wê mono zé hã. Apâ ĩhâiwa'utuzéb za'u si, te za ãne hã zudezu norĩ ma waihu'u za'ra, zudezu'ô norĩ ma zama.” ãne ma tô romhã ré dama sadawa wasu'u za'ra. Taha na wa tô duré wa hã dama rowasu'u. — ãne te siwasu'u Paru hã, apito Adaripaha ma.

24 ãne siwasu'u ré, ma tô apito Pesitu hã sadawa 'razâ. Mreme 'rãihã na te tãma tinha, ãne:

— Paru, ma tô aiwamna, ai'rãzadâ'â wa. Asimirosa'rata ahã wa, ma tô ai'rãsiwamna.

25 Tawamhã Paru te asa tãma tinha:

— ĩnhib'apito, mare di. ĩsiwamnarĩ ô di. ĩmreme hã tô sena. ĩmreme wê di. — ãne te asa tãma tinha, apito Pesituhu ma.

26 Tawamhã apito Adaripaha ma, te duré tinha:

— Apito Adaripa, Zezusi hã ti'ai ãma 're morĩ ré hã uburé marĩ hã tãma 're ĩromhâimana mono zém na hã aima waihu'u pese di, ĩdâ'âzém na hã duré ĩhâiwa'utuzém na zama. Da'ahã na ma tô ãma 're danhopré. Taha wa, apito Adaripa, a zama ma tô ĩwaihu, uburé Zezusihi wasu'u hã te aima ĩwasu'u hã. Taha wa, sena na, wa aima ĩsiwasu'u ĩpahi ãna, waihu'u da. 27 Apito Adaripa, e 'Re ĩhâimana

u'âsi mono zadawa wasu'u 'rata 'wa norĩ nhimirowasu'u hã sena na ma tô ãsaze. Ma ãsaze tô. ãne na wa tô ãsina aiwaihu'u.

28 Tawamhã apito Adaripa, ma tô mreme to na Paruhu ma tinha:

— E tane na duréi ãma rowasu'u bã, wa za bété ãma asaze, Cristu hã te saze da.

29 Tawamhã Paru te asa tãma tinha:

— ãmreme 'rutu na niha wamhã, ãmreme pa na te aima rowasu'u wamhã, tô marĩ õ di. ãhã si ãpire hã, ãsine 're ãsazei pese mono da hã. Taha da, wa 'Re ãhãmãna u'âsi mono ma ai'ãma 're ãmreme u'âsi, uburé ã bãtã na ãwapari'wa norĩ ãma zama, te ãsima wẽ õ nherẽ, Cristu hã saze za'ra wa'aba 'ru te, ãsine da te aipawasisi za'ra wa'aba da hã. — ãne te asa tãma tinha, Paru hã.

30 Tawamhã apito Adaripa hã duré apito Pesitu hã duré Berenisi hã, duré uburé ãsiré ãsi'ubumro norĩ zama ma tô tiwahutu za'ra aihĩni. 31 Te oto tiwi ai'aba'rẽ. Tiwi si'aba'rẽ za'u si, ma tô sima ãma nharĩ za'ra, ãne:

— Õ hã aibã hã marĩ ãwasédé hã te te 'manharĩ õ di, da te dasiwi ãwĩrĩzéb da hã, niha wamhã, dazazéb 're, da te dasiwi ãsērẽ da hã.

32 Tawamhã Adaripa te tãma tinha, Pesituhu ma:

— Õ hã, aibã hã Roma ãma apito Sázaha nho're sab da, te te rowaptērẽ õ 'wa'ãhã, wa aré tãma rowairébé za'ra ni, apã 're morĩ da. Tane nherẽ, waihu'u õ di oto. — ãne te tãma tinha, Pesituhu ma.

Paru hã Roma u morĩ da, timorĩzém na te te ãsãna'ratazé wasu'u

27 1 Tawamhã apito Pesitu hã ma tô oto tãma ropibu, Paruhu ma, Itaria na danhipti'a nho'õmo nhisi u morĩ da, rowa'u'u na uba'renem na hã. Tawamhã wa hã, Rucasi hã wa tô ãme mo. Zuri'u na da'wapéi'wa norĩ wada'uri'wa nhisi hã ma tô duré wame satõ, Paruhu 'madã'ã'wa da hã, duré pawasisi ré ãsiré ãsi'aba'rẽ norĩ 'madã'ã'wa da hã. Da'wapéi'wa wada'uri'wa nhimi'ubumro norĩ hã Danhipai u, Apito te na ãwaptērẽ hã. 2 Tawamhã rowa'u'u na uba'reneb 're, wa tô asisi ni, Adaramitu hawi we ãsimizazãri na, wasi'aba'rẽ da. Azi'a na danhipti'a nho'õmo nhisi u ã zada'rãi baba wara ré, uba'rene nhimizahãrizé mono bã te za simizahãri. Aibã hã Aritacu na ãsisi hã te wame mo, Tesaronita na 'ri nho'õmo nhisi ãma 're ãsãmra mono hã, Masédoniza na danhipti'a nho'õmo nhisi 'remhã. Tawamhã ma tô oto waré tiwara za'ra. 3 Tawamhã awẽpsi, wa tô aihutu ni, Sido na 'ri nho'õmo nhisi u. Tame, Zuri'u hã ãwẽ na te te pawaptob da, ma tô Paruhu ma waprozi, tame ãsazei'wa norĩ u morĩ da a'ã, ta norĩ hã Paruhu ãma sime za'ra da, ãhãimanazéb da hã. 4-5 Tawamhã Sido hawi ma tô oto waré wara, uba'rene hã. Wasi'aba'rãi wamhã, rowa'u hã te we wawa'rãmi rowapõ, sa'ëtẽ.

Taha wa, Sipri na rob're za'iti nhisi uwaibaba, rowa'u'u syry niwĩ, te waré wara, â poré wa'wai baba, Sirisiza na danhipti'a nho'ômo nhisi uwaibaba. Pâpiriza na danhipti'a nho'ômo nhisi uwaibaba ma tô duré wara. Tawamhã wa tô aihutu ni, Miha na 'ri nho'ômo nhisi u. Risiza na danhipti'a nho'ômo nhisi âma te za, Miha hã. ⁶ Tame da'wapéi'wa norĩ wada'uri'wa hã ma tô rowa'u'u na uba'reneb amo hã tisã, Aresãdiriza na 'ri nho'ômo nhisi hawi ïwara hã, Itaria na danhipti'a nho'ômo nhisi u ïwara da hã. Tawamhã ma tô wama rob'ru za'ra, ï're wanhisisi da.

⁷ Tawamhã rowa'u'u na uba'rene hã ma tô si'ãsi, waré za'ra, wara pire wa. Bâdâ ahâ na te âma si'utõrĩ, si'ãsi mono ré hã. Tawamhã Sinidu na 'ri nho'ômo nhisi 'rata, ma tô waré mazazâ a'â. Tawamhã rowa'u hã te zahadu wei wawa'rãmi rowapõ. Taha wa, uba'rene hã Cereta na rob're za'iti nhisi u ma tô waré wara. Tawamhã Saramona na romnhisi uwaibaba rowa'u'u syry niwĩ ma tô waré uirĩ za'ra. ⁸ Â zada'rei baba te wara u'â. Wara pire di. Wara pire nherẽ, wa tô aihutu ni, Uba're nhimizahâri wẽ zém na 'ri nho'ômo nhisi u, Raséza na 'ri nho'ômo nhisi 'ratamhã.

⁹ Tamemhã wa tô asimroi hã ni. Dawasété parizém na 're ïdasipo're pu'u za'ra mono zé bâtâ za'u si, te rowa'u'u wawẽ hã 're pusi, wahup sidâpâsi. Taha wa, â wa'wai baba, 're danomro mono õ di oto, rowa'u'u wawẽ nhimimnhasi te. Taha wa, Paru hã ma tô dama roti, âne:

¹⁰ — Aibã norĩ, ïwapari za'ra wa'aba. Âhãna â nhisi baba wasi'aba'rei wamhã, wama romnhimimnhasi za'ra di za. Uba'rene hã te za waré aiprub za'ra. Taha wa, ï're ïromnhimi'wara hã te za rere'e, âi ba. Duré wa norĩ hã âté wa za ai'utõrĩ ni. Âne wa tô waihu'u. — Âne te tâma nharĩ za'ra, Paru hã.

¹¹ Tane nherẽ, da'wapéi'wa norĩ wada'uri'wa hã Paruhu nhimirowasu'u hã te te sazei õ di. Uba'rene tede'wa norĩ mreme si ma tô saze, ïmapraba'wai mreme zama. ¹² Tame uba'rene nhimizahârizéb âma, rowa'u'u wawẽ hã 're pusi mono ré, rowa'u'u na uba'rene hã nomro wẽ waihu'u õ di. Taha wa, da'ahã na ma tô dasima wẽ za'ra ni, õ hawi dasi'aba're da, Cereta âma Penisi na uba're nhimizahârizém nhisi u sihutu hã, tame uba'rene hã nomro wẽ da, rowa'u'u wawẽ hã tamemhã te te 're rowapõrĩ mono õ wa.

Â poré âma rowa'u ïsa'êne hã te te ïrowapõrizé wasu'u

¹³ Tawamhã rowa'u ïsyryre hã hãiwa'a're nhimi'e hawi ma tô watobro. Syry na ma tô rowapõ. Taha wa, ma tô âma rosa'rata za'ra, te te sima ïwẽ za'ra zéb uwaibaba si'aba're da, sihutu waré da newa. Uba're tétézê hã ma tô wazere za'ra, â 'rowi ïsimi'wara hã. Tawamhã rowa'u'u na uba'rene hã ma tô waré wara, â zada'rei

baba, Cereta na rob're za'iti nhisi zababa. ¹⁴ Tane nherẽ, zahadu wasina wapahã za'ra õ ré, ma tô rowa'u'u za'ëne hã awa'awi wei watẽme rowapõrĩ za'ra, rob're za'iti hawi. Rowa'u'u za'ëne hã, Nodesiti na da te 're ïsisi za'ra mono, bātã pusizém nhimire hawimhã 're pusi u'âsi mono wa. ¹⁵ Tawamhã â zadaréi baba awa'awi wara da, wa aré wa te si'oto pibu za'ra. Tane nherẽ, te wawi tiwara u'âsi za'ra. Taha wa, wa tô tãma 'marẽme za'ra ni, si'uihã na wara da oto, rowa'u'u zarina. ¹⁶⁻¹⁷ Tawamhã Cazuda na rob're za'iti 'rare nhisi uwaibaba ma tô wara, rowa'u'u syry niwĩ. Tamomo wara ré, uba're 'rare hã ãna're na wa te wasiwi ïsi'u hã wa tô wasiwi wazere ni, â hawi, siprup tã da. Pire uptabi nherẽ, ma tô uba're na romhuri'wa norĩ hã siwi sarõtõ, uba're ãsa'ëtẽ 're, te te siwi sãrẽ da. Uba're za'ëne hã ma tô duré te te siwi wasisi, wedenhorõ rutu na sipo'o tã da. Ribiza na danhipti'a nho'õmo nhisi ãma â zaihã uwaibaba supara uwa niwĩ, wara õ'umnhasite, ma tô ãma tihãtã za'ra. Taha wa, ma tô zazahã wawẽ hã ãmaprabazé hã siwi si'ra, tamomo wara tã da. Tawamhã rowa'u'u wawẽ zababa ma tô uba'reneb za'ëne hã wara. ¹⁸⁻¹⁹ Rowa'u'u za'ëne hã pupu'u za'ëtẽ di. Ropupu'u za'ëtẽ uptabi di. Tawamhã wa'ãma awẽ wamhã, te te dama wede za'ra da, ãma ãsihãiba waptob za'ra hã ma tô siwi sãmra na'rata za'ra, âi ba, rowa'u'u na uba'rene hã wapu na waré wara da oto. Ma duré ãma ti'awẽ, rowa'u'u za'ëtẽ na hã. Tawamhã ãmapraba'wa norĩ hã ma tô ãpru hã uba're na romhurizé hã syry na siwi sãmra, âi ba.

²⁰ Awẽ sidãpãsi te hãiwarutu u'âsi. Taha wa, bãdã hã te te urĩrĩ õ di. Wasi zama te te urĩrĩ za'ra õ di. Rowa'u'u wawẽ si te zahadu nomro. Tã hã pĩni za'ëtẽ di duré. Tawamhã wasisõ'reptu za'ra zéb zõ, wa te rosa'rata za'ra õ di oto. Sõ wanhimipari za'ra õ di oto.

²¹ Tawamhã wasaihuri ãna wahãimana za'ra ré, wa'ãma ropsi'utõrĩ za'ra wamhã, ma tô Paru hã hãwi za, ãwa'wab za'ra. ãne te tãma rowasu'u za'ra:

— Aibã norĩ, ãwapari za'ra wa'aba. E marĩ da, ãmreme hã saze za'ra wa'aba õ di bété. ãmreme hã saze za'ra wa'aba wa'ãhã, aré Cereta hawimhã wawairébé õ di. Taha wa'ãhã, aré wama rowẽ za'ra di, ãhãna hã. Aré ãma wasi'uba za'ra õ di. ²² Tane nherẽ, sada asib'ru za'ra wa'aba. Ni'wa hã dãã õ di za. Uba'renep si te za wawi aiprub za'ra. ²³ Wa hã, 'Re ãhãimana u'âsi mono nhib'a'uwẽ, te tãma 're ãromhuri u'âsi mono hã. Barana, hãiwa ãma tãma ãromhuri'wa hã ma tô we ãtẽme wi. ²⁴ Te ãma tinha, ãne: “Paru, aipahi tã. Tô sena Roma ãma apito Sézaha nho're te za asa, asi'uihã na tãma asiwasu'u da. 'Re ãhãimana u'âsi mono hã aima ãsõprubzéb zarina ma tô pisutu, aihĩni asiré ãsi'aba're norĩ hã aiwi dãã za'ra tã da.” ãne ma tô ãma tinha. ²⁵ Taha wa, ãhãna aipahi za'ra wa'aba õ di za. Sada asib'ru za'ra wa'aba. 'Re ãhãimana u'âsi mono hã ãma umnhasi

uptabi di. Uburé te te ãma ãwaihu'u zarina, te za tô wama ãma uwaimrami za'ra. **26** Tazahã nimomo, rob're za'iti u uba'rene hã te za waré time, rowa'u hã. — ãne ma tô Paru hã po're pu'u za'ra.

27 Tawamhã 14 na ma tô wa'ãma timara za'ra, rowa'u'u za'ene hã wawi nomro za'ra ré hã. Taha wa, te rowa'u'u na uba'rene hã zahadu waré si'ãsi za'ra siwa'ru, Mediteranizu na âporé nhisi wa'wai baba. Tawamhã mara wa'wa ma tô uba're na romhuri'wa norĩ hã waihu'u za'ra, â zadaré u ãropsi'utõrĩ na hã. **28** Taha wa, wedenhorõ na êtê nhi'õmore hã ma tô siwi time, âi ba, â 'reptõ zô te te siwi ãma pibu da. Tawamhã ma tô waihu'u za'ra, **36** na â 'rehã pibuzé hã. Tawamhã syry na ãma ronomro pari, ma duré siwi pibu. **27** na â 'rehã pibuzé hã oto. **29** Tawamhã uba'rene hã êtê wa'wai baba wara õ'umnhasite, te sima simimnhasi za'ra, êne hã te te prub õ'umnhasite. Taha wa, ma tô ãna're hawi ãtétézé hã maparane si'uiwa na siwi wabzu âi ba, simi'wara da, uba're hã wara tõ da. Tawamhã rowa'a zô te te rob'madâ'ã za'ra. **30** Tawamhã uba're na romhuri'wa norĩ hã ma tô sisawi za'ra, uba'renem hawi siwaprosi wairébé da. Uba're 'rare hã ma tô sisada si'ra za'ra âi ba, uba'renep tétézé hã ãwata ãma zama te te siwi wabzuri da newa. **31** Tane nherê, Paru hã ma tô da'wapéi'wa norĩ ma ãne hã waihu'u, ãwada'uri'wa norĩ ma zama:

— Ô norĩ hã wa'rata si'ubumroi õ wamhã, asisõ'reptui waihu'u za'ra wa'aba õ di za. — ãne ma tô Paru hã tãma waihu'u za'ra.

32 Tawamhã da'wapéi'wa norĩ hã ma tô wedenhorõ hã siwi sizã, uba're 'rare nhi'õmozé hã. Baba na ma tô wawi tiwara za'ra, uba're 'rare hã.

33 Tawamhã hãiwaza wi, ma tô Paru hã tãma roti za'ra, tisa hã te te huri da oto, siptete za'ra hã. ãne te tãma roti za'ra:

— Bãdã hã 14 na ma tô ai'ãma ai'utõrĩ za'ra wa'wa, asaihuri aba ãna hã, rowa'u te te ãsazãrizéb zô asimipari za'ra wa'aba ré hã. **34** ãhãna wa za aima roti za'ra wa'wa, asaihuri aba da oto, asiptete sina aihãimana za'ra wa'aba da. Ni'wã hã dãdã õ uptabi di za. Aihĩni te za aihãiba ré ré aiwairébé 'wa. — ãne te tãma roti za'ra, Paru hã.

35 Tawamhã mre me pari, ma tô ti'ã, ã'u'ene hã. 'Re ãhãimana u'ãsi mono ma, ma tô mre danho'a, ãsõprum na ãma wata da. Taha pari, ma tô ã'u'ene hã sima wẽẽ, te te 'rêne da. **36** Tawamhã aihĩni ma tô oto sada aptete za'ra ni. Taha wa, ma tô tisa hã tihu oto. **37** 276 na wahãiba za'ra hã uba'reneb 'remhã. **38** Tawamhã wasaihuri pari, uburé amho hã uba'reneb 're ãsими'wara hã ma tô oto siwi sa'wa âi ba, uba'rene hã wapu na waré wara da oto.

Rob u aihĩni dahãiba ré ãdawairébézé wasu'u

39 Tawamhã rowa'a pese wamhã, ro hã te te waihu'u za'ra õ di, uba're na romhuri'wa norĩ hã. Taré ma tô supara hã siwi tisã, êtê

'rãihâ papara ãnomro hã, â zaihâ na. Tawamhã ma tô ãma siwada'uri za'ra, rowa'u'u na uba'rene hã tame te te siwi hiri da. ⁴⁰ Tawamhã uba're tétézé hã â rowi ãsimi'wara hã ma tô siwi sihâri za'ra, ãsa'u 're simi'wara mono da oto, â rowi. Uba're wabzurizé hã ma tô siwi wasihu, te te siwi pi'ra da. Uba're wata ãma ma tô zazahâi wa'õno hã siwi sasõ, rowa'u hã te te ãma saprõni da, supara u. Tawamhã â zaihâ u te oto waré wara, uba'rene hã. ⁴¹ Tazahã sitême â wara sitob u ma tô uba're hã âzé, supara ahâ u, â rowi 're ãnomro mono u. Taha wa, supara hã ma tô ãwada hã ti'â. Rési waihu'u õ di oto, uba'rene hã. Tawamhã, â sisasisi za'ëté wamhã, te te nasi ãwabzuri na ma tô na'rehaipo'o.

⁴² Tawamhã da'wapéi'wa nori hã te ãma siwada'uri za'ra, ãpawasisi ré nori ãma, te te siwi simro da, tiwi zãribi za'ra wa, tiwi simani za'ra õ'umhasite. ⁴³ Tane nheré, ãwada'uri'wa hã te ãma pa'uwati za'ra, Paru te te sõ'reptu da, te te sima wê wa. Tawamhã te tãma rob'ru za'ra, ãzãribi waihu'u pese nori hã âi ba rere'e da, zãribi uimrehêne za'ra da, rob u, ⁴⁴ duré ni'wam nori hã, ãzãribi waihu'u'õ nori hã wede hãpã na duré uba're ãsiprum na te te tété za'ra mono sina ãsarina zãribi za'ra da. Tawamhã aihini ma tô rob u wairé. Ni'wa hã dâ'â õ di. Ni'wa hã u'a õ di duré. Rowê na ma wairé.

Maruta ãma Paru nori ãsi'ubumrozé wasu'u

28 ¹ Tawamhã rob u wawairébé wê wamhã, wa tô rowaihu'u za'ra ni oto. Maruta na rob'rê za'iti nhisi u wa tô wawairébé ni, rowê na. ² Tame 're ãsi'ubumroi mono nori hã ma tô siwi wawaihui wê. Tã hã wawi ta'a za'ra wa, duré rowahã zé wa, ma tô uzã hã wama ro'o za'ra, wahãiro za'ra da. Taha wa, ma tô wama tirowê za'ra oto. ³ Tawamhã Paru hã ma tô mi hã waibu, unhamã nhisiwi te te sa'ra da. Te te sa'ra wamhã, wahi hã ma tô mimi hawi watobro. Watobro wamhã, ma ãsib'rata wi tisa, unhamã wa'ro zé te. ãsib'rata na te ãma 're supra. ⁴ Tawamhã tame 're ãsi'ubumroi mono nori hã, Paruhu nhib'rata na wahi hã te te sãmri za'ra wamhã, te sima rowasu'u za'ra, ãne:

— Ôhõta aibã hã wahi ma te tisa, ãsib'rata wi. Te za oto dârã. ãté tô dapãri'wa. Taha wa, â hawi sisõ'reptu nheré, te za áté tô dârã. — ãne te sima rowasu'u za'ra.

⁵ Tane nheré, Paru hã ma tô wahi ré 're sib'ratai wêrê. 'Re sib'ratai wêrê mono wamhã, unhamã wa'wa ma waptãrã, wahi hã. ãma sépu'u õ di. ⁶ Te ãma rosa'rata wasété za'ra, áté sib'rata dupto da newa, áté dâ'â sirõmo da newa, õne haré. Tane nheré, te te siwi 'madã'ã hã nheré, marã hã ãma hãimana õ di. Rowê na te tihãiba, Paru hã. Tawamhã Paru hã dapãri'wa na ãma ãsimirosa'rata za'ra zé hã ma tô rême za'ra. Taha wa, te ãne sima wasu'u za'ra oto:

— Ta hã ãhãiba'õ, ãwaihu'upe. — ãne te sima rowasu'u za'ra.

7 Taha 'rata te Pubiri'u na 're hâimana, rob'rê za'iti âma danhib'apito hã. Īsipti'a hã romhuture di. Ta hã ma tô wawaiubui wê, ĩrata wasi'ubumro da a'â, ĩsôrôwa âma. Tawamhã bâdâ si'ubdatô ma tô wa'âma ne, tame wasi'ubumroi ré hã. 8 Īmama hã hâzé ré te nomro, waptâ. Wa'ro za'êtê di, ĩsânâpru zama. Tawamhã Paru hã ma tô ĩtême âzé, te te sabu da. 'Re ĩhâimana u'âsi mono ma, ma tô âma mre. Âma mre me pari, ma tô tinhib'rada hã âma tino. Taha wa, ma tô séptârâ. 9 Taha parimhã, uburé ĩhâzé ré norĩ hã ma tô Paruhu tême we si'rê. Tawamhã ma tô uburé apese. 10 Âne hã Paru te te apese pari, ma tô wama tinhoprub za'ra, marĩ ahâ na. Tame wasi'ubumroi ré, a'amo si'ubdatô ma tô wa'âma ai'utô, rob'rê za'iti âma hã. Tawamhã, wasi'aba'rê da wamhã, ma tô wasazéb da hã te te wama sé, uba'reneb 're.

Roma u ĩwasihutuzé wasu'u

11 Tawamhã tame a'amo si'ubdatô wa'âma si'utôrĩ pari, wa tô uba'reneb 're asisi ni oto, ta hawi âma wasi'aba'rê da. ĩhâiba'ô si'ubza na uba're nhisi hã. Aresâdiriza hawi ma tô wei mazazâ, rob'rê za'iti u, tame nomro da a'â, rowa'u'u wahâ 're sa'wari mono ré. 12 Tawamhã Siracusa na 'ri nho'ômo nhisi u wa tô aihutu uimrehêne ni. Tame wasi'ubumroi ré, bâdâ si'ubdatô ma wa'âma ne. 13 Ta hawi, ma tô waré si'âsi rowa'u'u na uba'rene hã, rowa'u'u wa'râmi. Tawamhã Rezi'u na 'ri nho'ômo nhisi u, wa tô aihutu ni. Awêpsi, rowa'u ma tô we rowapô, hâiwa'a're nhimi'e hawi, wasi'aba'rêzéb zarina. Tawamhã bâdâ maparane wa'âma ne parip si, wa tô duré aihutu ni, Pozu'ori na 'ri nho'ômo nhisi u. Tame uba'rene hã wa tô rême za'ra ni. 14 Tame wa tô sôpêtê za'ra ni, ĩsazei'wa norĩ hã. Ma tô wahâiba waptêrê za'ra, misi romhuri na ĩrata wahâimana za'ra da a'â. Taha parip si, wa tô Roma na 'ri nho'ômo nhisi u ai'aba'rê ni, wapara na. 15 Tawamhã ĩsazei'wa norĩ hã, Roma âma 're ĩsi'ubumroi mono norĩ hã ma tô wawasu'u hã wapari za'ra. Taha wa, Apizu âma rowedezém na 'ri wa'ôto nhisi u wasihutu wamhã, Roma hawi ĩsazei'wa norĩ me wa tô wasi'uzusi za'ra ni. Duré, Si'ubdatô Daza'warizém na 'ri wa'ôto nhisi u wasihutu wamhã, ĩsazei'wa hâiba amo norĩ hã ma tô duré ĩsa'u hã wa'uzusi za'ra, Roma hawi. Tawamhã Paru hã te te dazabui wamhã, 'Re ĩhâimana u'âsi mono âma te tiwata, ĩsôprum na. Ma tô duré tâma rowê watobro.

Paru hã, Roma âma oto 're ĩsâmra mono zé wasu'u

16 Tawamhã Roma u wasihutu wamhã, da'wapéi'wa norĩ wada'uri'wa hã ma tô Paruhu ma pisutu, hâiba pisutu 're hâimana mono da, danhorôwa âma. Da'wapéi'wa si te za ĩrata 're hâimana, te te 're 'madâ'â mono da.

17 Tawamhã bådâ si'ubdatõ ãma ne pari, ma tã dazõ hã Paru hã, zudezu norĩ ma ĩpire norĩ zõ, ĩtẽme si'rã'õtõ da. ĩtẽme si'rã'õtõ wamhã, te tãma nharĩ za'ra:

— Wasiré Izarazéhé nhihudu norĩ, ĩwapari pese za'ra wa'aba za. Wasiré norĩ ma, ĩwasédé hã te 'manharĩ õ nherẽ, duré wahi'rata norĩ nhimiroti zarina 're ĩwahâimana za'ra mono zéb ãma ĩsipai õ nherẽ, ma tã Zeruzarẽ ãma siwi ĩ'â, wasiré norĩ hã. Romanu norĩ ma, ma tã ĩnhomri za'ra. 18 Tawamhã romanu norĩ hã ĩwasété zõ ma tã siwi ĩzadanha. Tane nherẽ, ĩwasédé hã te te ĩ'ãma sãmri za'ra õ di, da te dasiwi ĩwĩrĩzéb da hã. Taha wa, dazazém hawi te te ĩwazere za'ra da, te sima ĩ'ru za'ra. 19 Tane nherẽ, zudezu norĩ hã ĩwatobro tõ da, ma tã siwi ĩwẽ'õ. Taha wa, wa tã rowaptẽ, we ĩmorĩ da, apito Sézaha nho're ĩzab da, tãma ĩsiwasu'u da. Tane nherẽ, apito Sézaha ma, ĩsiré norĩ wasété na te ĩnharĩ da hã, we ĩmorĩ õ di. 20 Taha wa, wa tã asõ ĩhârâ za'ra wa'wa, te asabu za'ra wa'aba da, aima ĩsiwasu'u za'ra wa'aba da. Izarazéhé nhihudu norĩ hã sõ ĩsimipari za'ra ãma te sasõmri wa, wa ĩpawasisi ré 're ĩnhamra. — ãne ma tã tãma waihu'u za'ra.

21 Tawamhã te asa tãma nharĩ za'ra, Paruhu ma:

— Zudeza hawi rob'ui'ére na aiwasu'u hã da te wei watẽme 'mai'ãwisi za'ra õ di. Duré wasiré norĩ hã we watẽme nasi sihutu nherẽ, aiwasu'u wasédé hã we te te 'mai'ãwisi õ di. 22 Tane nherẽ, wa tã wasima aiwẽ za'ra ni, asimirosa'rada hã wa te wapari za'ra da, duré wa te waihu'u za'ra da. A hã dasima ĩdasipo'ozép tém niwĩ, te 're aihâimana mo. Ta niwĩ 're ĩdahâimana za'ra mono hã, te ĩwasété na da te dasima 're rowasu'u za'ra, daro mono bâ. ãne hã wa te waihu'u za'ra wa, wa tã wasima aiwẽ za'ra ni, wa te aiwapari za'ra da. — ãne te asa tãma nharĩ za'ra.

23 Tawamhã ma tã sima pisutu za'ra, nimahã båtã na ĩtẽme dasi'rã'õtõ da. Taha wa, ma tã da'ahã na ĩtẽme tasi'rã'õtõ ni, Paru hã ĩsãmrazéb u hã. Båtã bâ ma tã dama romhu, 'Re ĩhâimana u'ãsi mono, da'ãma 're ĩsib'a'uwẽ mono zé wasu'u na. Mozésihi nhimi'ui'ére zarina, duré 'Re ĩhâimana u'ãsi mono zadawa wasu'u'wa norĩ nhimi'ui'ére 'rata zarina, ma tã tãma ãma rowasu'u pese za'ra, Zezusi hã Danho'reptui'wa da, 'Re ĩhâimana u'ãsi mono te te ĩpisutu na da te saze za'ra da. 24 Tawamhã, ĩmreme da te wapari za'ra wamhã, ni'wam norĩ hã ma tã saze za'ra. Aimawi norĩ hã te te ãma saze za'ra õ di. 25 Tawamhã tiwi si'aba'réi õ ré, ma tã Paru hã duré tãma nharĩ za'ra:

— Duréihã 'Re ĩhâimana u'ãsi mono pê'ẽzani hã ma tã tizadawa wasu'u'wai ma waihu'u, Iza'izaha ma, aih'i'rata norĩ ma, te te sadawa wasu'u za'ra da. 26 ãne ma tã Iza'izaha ma waihu'u, 'Re ĩhâimana u'ãsi mono hã:

“Aimorĩ oto, asiré norĩ tẽme, tãma ãzadawa wasu'u za'ra da. ãne te za tãma ãzadawa wasu'u za'ra: 'ĩnhimiroti hã aipo're na 're waparĩ u'ãsi za'ra wa'aba mono nherẽ, taré te za 're iwaparĩ za'ra wa'aba mo, ãma 're waihu'u za'ra wa'aba mono ãna. Duré ãnhimiromhuri hã atõmo na 're 'madâ'â u'ãsi za'ra wa'aba mono nherẽ, taré te za 're ãmadâ'â za'ra wa'aba mo, ãma 're waihu'u za'ra wa'aba mono ãna.' ãne te za tãma ãzadawa wasu'u za'ra.

27 E marĩ wa, te za ãne hã tãma ãzadawa wasu'u za'ra. Ta norĩ hã tipẽ'ẽ 're, te te 're ãrosa'rata za'ra mono zé hã te sitom haré ãré 're hãimana u'ãsi za'ra, te te ããma 're rosa'rata wẽ za'ra mono õ wa. Po're sitom haré, te duré 're hãimana za'ra, ãnhimiroti hã te te 're waparĩ ze za'ra mono õ wa. Duré tõmo sitom haré te 're hãimana za'ra, ãnhimiromhuri hã tãma 'madâ'â ze za'ra õ wa.

ãnei õ 'wa'ãhã, te aré ãnhimiromhuri hã te te 're 'madâ'â ze za'ra, titõmo na. Te aré duré te te 're waparĩ ze za'ra, ãnhimiroti hã. Te aré duré te te 're iwaihu'u pese za'ra, tipẽ'ẽ 're, te te ããma 're rosa'rata wẽ za'ra mono wa. Taha zarina si, te aré duré ãtẽme 're sipizari za'ra, tiwasété wi hã. Tawamhã dahãze wa, da te 're ãdapese za'ra mono ne, wa aré ãwasédé hã te tãma 're aparĩ, te ãma 're ab'madâ'â tõ mono da oto.”

ãne ma tõ 'Re ãhãimana u'ãsi mono pẽ'ezani hã Iza'izaha ma waihu'u, sena na, ãsiré zudezu norĩ ãma hã. — ãne ma tõ Paru hã tãma rowasu'u za'ra, zudezu norĩ ma.

28 Tawamhã Paru te duré tãma rowasu'u za'ra:

— Taha wa, ma'ãpé waihu'u pese za'ra wa'aba. 'Re ãhãimana u'ãsi mono hã te za oto zudezu'õ norĩ ma waihu'u, tinhiminhõ'reptuzé wasu'u hã. Ta norĩ hã te za oto te te 're waparĩ za'ra. — ãne ma tõ Paru hã timreme hã tãma 'rãsutu za'ra.

29 Tawamhã ãne na te te tãma rowasu'u za'ra pari, zudezu norĩ hã ma wairé, si'aba'ré da oto. Tawamhã si'aba'ré sina, ma tõ Paruhu mreme na sa'ëté sisada'rãmi za'ra.

30 Tawamhã maparane ma tõ ãma tiwahu, Paruhu ãma, danhorõwa hã taré te te sima ãwa'ãbã mono zéb 'remhã. Tame, da'ahã na ma tõ ãtẽme 're dasihutu. Dasihutu sidãpãsi, ma tõ te te 're da'awaibui wẽ, ãtẽme 're danhisisi mono da. 31 Pahi ãna, duré da te tiwi 're sadawa uwati za'ra mono ãna, ma tõ te te dama 're rowasu'u, 'Re ãhãimana u'ãsi mono, da'ãma 're ãsib'a'uwẽ mono zé wasu'u na hã, duré Wanhib'apito Zezu Cristuhu wasu'u na zama.